

Wiener Stadt-Bibliothek.

6037

B

π N¹⁰ $\frac{1}{2}$ g. aptol.

P. CHRYSOSTOMI HANTHALER ,

Monachi Cisterciensis , & Bibliothecarii in Campo Liliorum Austr. Infer.

EXERCITATIONES

FACILES

DE

NVMIS VETERVM

PRO TYRONIBVS :

IN QVIBVS

LACONICA QVIRITVM SAPIENTIA , ET
REI NUMARIÆ VETERIS RVDIMENTA FACILI
METHODO PER EXEMPLA PANDVNTVR , OPE NUMO-
RVM COMPLVRIVM PICTORVM , ET PER DIALOGOS
FAMILIARITER EXPOSITORVM.

EXERCITATIO
PROOEMIALIS

DE

NVMIS ALIQVOT GRÆCIS , QVI AD IMPP. NON
PERTINENT : FAMILIARVM ITEM : AC POSTREMO
VRBIS ROMÆ , SENATVS , ET POPVLI.

VINDOBONAE & PRAGAE,

TYPIS IOANNIS THOMÆ TRATTNER,
CÆS. REG. MAIEST. AULÆ TYPOGR. ET BIBLIOPOLÆ.

Anno M DCC LVI.





DIALOGI
 PROOEMIALES.
 DIALOGUS I.

De

Dignitate , Jucunditate , Utilitate
 Studii Numarii Veteris.

INTERLOCUTORES.

TULLIUS docens , PUBLIUS discens.

PUBLIUS.



Uam bene actutum mihi venisti, venerande Tulli, I.
 quum te unum mihi adesse votis omnibus cuperem :
 Tua namque erudita ego studia dudum præclare
 suspicio. *TULLIUS.* Ingenuus animus tuus per-
 amanter facit , atque Ingenium elegans , optime
 Publi, quod amor noster in Musas mitiores tibi ar-
 ridet : quibus tam multi mox ab elementaribus
 scholis cum fastidio hodie nuntium remittunt.

PUBLIUS. Non possum non, quæ tu tam jugiter colis, egregia arbi-
 trari, cum Jove dexterrimo natus nemini non videare. Hodie ejusmodi
 res mihi tecum, quæ solum te Oedipum speret. Vides hanc arculam,
 quam ne nudius tertius quidem, dum ad me inviseras, in cellula mea

Prooem.

A

specta-

ſpectaris? *TULLIUS*. Statim in eam oculos contuli, ut rerum tuarum, ſi forte queam commodo tuo, curioſiſſimus ſum. Aſt vero quem illa theſaurum recondit? *PUBLIUS*. Dicam primum, unde illa ad me: cætera fortean ſagax animus tuus præcurret. Avi mei, corpore nuper pie ſoluti, Virique, ut noſti, Rerum Eruditarum non incurioſi, ultima voluntate mihi tributa eſt. *TUL.* Quid ais? Avus tuus, cui levem terram adprecor, hanc tibi? Ergo theſaurum oppido charum, ſic Dii te ament, adeptus es, Numos nimirum veteres ejuſdem, etſi non proſus exquisitos, bene tamen multos, nec contemnendos. *PUBL.* Sic eſt: ſed parce mihi, quod verba tua non plane capiam. Divitem exiguo vilique hoc ære me admodum prædicas, quod inſuper turpis ærugo paſſim exederat? Quis inde mihi cenſus proveniat? *TUL.* Suaviſſime Publi, ignoti nulla cupido: benignam tu mihi aurem, & ego, qua polleas ſorte, te liquido inſtruam. *PUBL.* Oppido mihi ſalivam jam hætenus moves: edificere itaque, ut libet, pleniffime, unde tantopere gaudeam.

II. *TULLIUS*. Ignoras hucuſque, ut audio, quid rei tandem Numi ſint veteres? quid reconditæ celent utilitatis? quem in finem, quantoque artificio atque ingenio illi excuſi ſint? Altum te latet, quod *tedioſa nonnunquam prolixitate Libri, id compendioſa brevitate* (ut nonnemo loquitur Eruditorum) Numos præſtare. Eſſe eodem certa minimeque dubia rerum geſtarum documenta, eſſe *hitoriis, quia cum re ipſa nati, plerumque antiquiores, quin imo ut voluptate, ita fide potiores, cum temere adulteri contra perſpicua doli argumenta haut facile queant.* Neſcis eorum ex contemplatione tam multiplicem ac varium elegantioribus quibuſque litteris fructum accedere: Viros Principes in hæc cimelia, Artium & Eruditorum bono ab interitu vindicanda, opes tam ingentes liberaliter profundere: Summa Ingenia iis colluſtrandis uberes ſudores impendere: Scriptores maximos ampliffima ab iis ſubſidia Ethicæ, Politicæ, Mythologicæ, ac præprimis Hiſtoricæ accerſere, quoniam hiſtorias non raro ad fidem Numorum oportet, non e diverſo Numos illarum ad rationem componere. Nunc porro, ſi pateris, qualescunque ſint Numi tui, prima tibi eorum erudite pernoscendorum elementa commodum pandendi anſam tamen mihi præbebunt.

III. *PUBLIUS*. Quam amo te, Tulli facundiſſime, quod aurem mihi ſaluberrime vellicas, & quæ hætenus cogitaveram nunquam, liberaliter mihi aperias. Sentire jamjam mihi videor, occur rebus in antiquis ſemper hætenus rudis fuerim, utut in libris non penitus infrequens eſſem. Regiam videlicet per Numos eaſdem diſcendi viam non modo non tenui, verum etiam nec equidem novi. Plurima quamvis ſuggerant Libri, ægre

tamen

*Luck. Syl-
loge Num-
mismat. va-
rior. in
Proem.*

tamen tam multa tenentur : quod si proinde Numi, ut ais, Historiam, Ethicam, Politicam, atque Mythologiam oculis quoque subjiciant, vix quidquam amplius præstat, ac Bibliothecis ejusmodi Gazophylacia non indiligenter adjungere.

TULLIUS. Sapienter admodum judicas, & fere plusquam mihi de te ad unum sermonem meum sponderam. Perge, quo cæpisti, pede, & per brevi itinere sapientiæ veteris adyta percurres. Quæ de Numerum præstantia tecum differui, non jam amplioribus exequor : reapse id senties, cum, sinente te, Arculam tuam lustrabimus, &, ut tui, qui ibi delitent, Numi exposcent, de eis jucundius differemus. Dignissimum utique arbitror, tempus cum tot Augustis Principibus, quos illi referunt, fallere, vultus eorum egregie factos lustrare, elogia eorundem, Laconica brevitate contracta, ita evolvere, ut verbum subinde sive diverbium, quod nemo non Eruditorum in Quiritibus unice amat, integram Panegyrim fundat. Nec sane inutile nobis erit, quidquid domi militiæque egregie egerant, æreis his in fastis descripta, tam pulchra tamque erudita in imagine contueri. Adspirabit nobis etiam Virtus, dumque ex æquo laudata placebit, animos sibi nostros vi quadam arcana devinciet. Quam deinde jucunda nobis erunt Religionis Augustæ deliria, tot deos, deasque referentia ? Tum idololatriis quidem usque adeo in sapientia sua desipientibus Christiana pietate compatiemur : totis vero animis DEO nostro jubilabimus, quod purissimo Fidei lumine similem in mente nostra caliginem jam inde ab utero discusserit. Cæterum ipsæ pariter tenebræ in meridie palphantium animo nostro fabulis non inconsulto natis multifariam egregiæ cujusdam atque salubris disciplinæ lucem accendent. Pascent animam nostram, dum irritos Tyrannorum in primam CHRISTI Ecclesiam furores subinde commemorabimus, cælestes Martyrum Triumphum : novas Pietati nostræ subdere poterit faces Religio sancta super tumulum nefastæ impietatis erecta, atque Crux CHRISTI a tempore M. Constantini in labarum erecta.

Oppido proinde comperies, hoc tuo thesauro & ingenium tuum erudiri, in quo tamen solo nequaquam sistendum, & animum allici ad Virtutem, & cor religiose in DEUM sustolli. Quid ultra desideres ? quid amplius homini, etiam si religiosus sit, erudito & innocenti hoc otio expediat ? quod utique longe super ludos & pocula, levesque jocos & fabulas positum est, quibus alias, pro dolor ! bene multi irrecuperabiles horas creberrime prodigunt. Nihil profecto in his est non modo sæx amusa, plebs inquam indocta, sed & vulgus litteratorum, quod in Senatu Eruditorum considerare se jactat, dum Rei Numariæ studium, propi-

tia hodie Musa longe celeberrimum, rabiem credit insanam. Sapiant illi ; hic omnino desipiunt : etenim jam dudum pervulgatum est illud : *Ars non habet osorem , nisi ignorantem.* Quod si Numos vestigarent aliquando , eorum curiosos haudquaquam præcoci sententia vel ad fabas damnarent.

VI. Qui in his bene gnaviterque institutus est, erudito in consensu doctis, & in omni retro historia probe subactis discursibus mel & ambrosiam omnibus loquitur : si natis plaudendum, aut parentandum denatis, seu honos, sive fortuna votiva quandoque exposcant obsequia, in Symbolis eam in rem a se conceptis, vel elogiis ubi ubi demum descriptis, penicillum & calamum a Quiritibus mutuat, Romanam veluti postliminio restituit gravitatem, eruditionem spirare, reviviscere sapientiam facit. Contra qui nihil in Numis sapit, admodum sane sibi timeat necesse est, vel a chartis illis parvulis, *Famæ* ad instar publicæ undique pestrepentibus, quas plerique nunc manu terunt docti simul & indocti novorum cupidi, in quibus multi etiam Viri Religiosi graviter profecto vapulant, quod jam has jam illas publicis in solemnibus Inscriptionibus Arcuum, Symbolorum, atque Emblematum minus e voto Rei Antiquæ peritorum confecerint. An recte, viderint Authores : interim ita inibi vapulant, ut & ego quoque pro illis pudore suffunderer.

VII. Omnibus itaque modis Author tibi sum, Publi dulcissime, ut, quem DEUS tibi thesaurum Numerorum submitit, gratus teneas, eoque, dum liberale ingenium tuum adhuc præstantissime viget, erudite fruaris. Metes, vir postea factus, quod juvenis seres : brevi disces, quod in omni tibi vita expediet. *PUBLIUS.* Gratias tibi immortales, quod hæc mihi calcaria tam potenter admoveas. Utinam hodie adhuc portas *Laconicæ Quiritum Sapientiæ*, id est, reconditæ in Numis omnigenæ Eruditionis, irrupere liceret ! Sed lente nobis festinandum utriusque munera præcipiunt. Abitum, ut video, paras : cum primum vero licuerit, reviviscere te cupio. Vale, Tulli venerande. *TULLIUS.* Sed & tu salvus sis, Optime Publi.



DIALOGUS II.

Quinam Numorum veteres dicantur,
& quæ eorum discretio?

TULLIUS.

Adsūm ex animi tui sententia, Arculam tuam, si vacat, una tecum exploraturus, Publi lectissime, ut, quantum qualemque tibi Avus tuus thesaurum transcripserit, luculentius dispiciamus. Fac, pateant forula, Tabellas explicemus. *PUBLIUS.* Actum est, quod jubes: ipsi, puto, gestiunt Numi, quod eruditos obtutus tuos subituri sunt. *TULLIUS.* Bene utique habet cum ejusmodi testibus obsoletæ jam quasi veritatis, si denuo in forum deducti, licet muti, id tamen, propter quod editi olim in lucem fuere, liquidis edicere suffragiis sinantur. Verum quid video? populum habes centenis aliquot capitibus constantem: attamen sine ordine undique, sine lege confusum. Caput jam nostri sermonis indubie esse debet discursus de ipsa *Veterum Numorum* ratione, mole, qualitate, ordine, atque discretione. *PUBLIUS.* Quin imo hæc demum ipsissima sunt, quæ si hodie me coram edisseras, rem mihi quam jucundissimam feceris. Quid itaque primum sunt Numi?

TULLIUS. Plurimorum sententia, etsi necdum apud omnes Eruditos illud in confesso sit, Numi, præcipue Quiritum, erant *Monetæ* eorumdem *currentes*, usui quotidiano atque inter sese familiari procusæ. Sed harum e numero eos excipias velim, qui vel palmari sunt magnitudine, vel nimia præter morem soliditate densantur. Hos etenim (vulgo dictos *Medagliones*) arbitrantur Rei Antiquæ Numariæque periti munerum duntaxat largiendorum, memoriæ item ac famæ singularis causa ab Augustis decretos. Nosse nimirum te juvat, eam omnem ætatem, idololatriæ tenebris sepultam, cum DEO vivo & vero gloriam dare ignoraret, suo duntaxat nomini impense atque per omnia studuisse. Porro quoniam descripta in libris Majorum suorum decora cum blattis, & tineis quotidie luctari cernebat: statuas præterea & lapides, testes gloriæ singulos atque unicos, temporis injuria etiam tandem perire animadvertit: Numos cum aureos, tum argenteos, potissimum vero æreos, quibus in alium usum

flandis Avaritia non admodum insidiaretur, tabularum loco elegit, in quibus elogia sua, nunquam intermoritura perennitate, posteris transcriberet. Hi namque magno numero caduntur, in omnem terram deportantur facile, & humi quoque defossi, post multa tamen sæcula iterum iterumque reperti reviviscunt. Ex quo facile consequitur, quod nec punctum nec apex in Numis veteribus industria atque ingenio vacet, & quam congrua sint illi suppellex, ingenium suum cum fructu exercendi.

III. *PUBLIUS.* Mira pro vanitate solertia, quam æmulari Christianos pro pietate decet. Sed anne *Numorum* nomine apud Authores omne veteris monetæ genus accipitur? *TULLIUS.* Accipi utique potest, atque cum apud Hebræos, tum apud Arabes, tum apud Punicos cæterosque plurimos populos suo signati idiomate Numi reperiuntur. Verumtamen communi fere jam omnium phrasi Græcorum duntaxat atque Quiritum ærea monumenta in gazophylaciis antiquis quærentur. Et Græci quidem Numi Romanis, ut vetustate, ita & specie atque elegantia magnopere præstant. Graja namque sapientia, cum gente ac terris suis a Quiritibus tandem subacta, Romanam parturiit: cum antea, quotquot extra Græciam gentes inundarant, barbararum, puta, indostarum nomine censerentur. Quocirca & Gentium doctor Romanis scribens ajebat: *Græcis ac barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum.* Non exiguæ deinde rebantur laudis argumentum Romani, si Victores cum victis saperent, Græcamque & linguam, & artem, & sapientiam callerent.

Rom. I.
14.

IV. *PUBLIUS.* Pauca nobis, ut reor, de Græcis differenda sunt Numis, quorum gaza mea vix aliquos numerat. Edic ergo, quandonam Romæ signari Moneta occæperit? *TULLIUS.* Rem arduam postulas, ac curiosam magis, quam Numis pernoscendis opportunam. Opinionibus stant cuncta hic omnia: id vero constare passim videtur, Romanis sub Regibus Monetæ aureæ atque argentæ signandæ cum artem tum usum Romæ ignorata fuisse. Numi Argentei A. post U. C. 384. Aurei 546. cœpere: de Æreis certa, quæ afferam, non habeo. *PUBLIUS.* Sed unde demum Numis præconium Antiquitatis asseritur? *TULLIUS.* Optime sciscitaris: ego vero multorum diversum ob sensum gustumque ægre iterum tibi respondeo. Dantur *Consulum* Numi, sive *familiarum*, eo tempore cusi, quo Roma Consulibus paruit: & hi quidem Cæsareis vetustiores sunt: quibus tamen non pauci sub ipsis Imp. cusi adduntur, Cæsare præsertim, & Augusto. Imperatorum Numi, si iis, quos proprie *Modernos* dicimus, trium videlicet Sæculorum nostrorum,

contra-

contraponantur, omnes *Antiqui* cenferi queunt, etfi ad Sæculum usque XV. excurrant, ante cujus medium Turcæ Constantinopolim sedem Imperii Orientalis diripuerunt. Antiquarii tamen multi Numos solummodo florentis Romani Imperii a *Jul. Cæsare* ad usque *Gallienum* & XXX. *Tyrannos*, nomine vere *Veterum* dignantur: alii ad tempora *Constantini* progrediuntur: alii ad *Heraclium*, alii ad *Romulum Momyllum*, per jocum *Augustulum* dictum, cum quo corruit Imperium Occidentis: alii omnino usque ad *Carolus M.* procedunt. Optime fere agitur, si series Cæsarum in Numis cum *Theodosio M.* & filiis ejus *Arcadio* atque *Honorio* una cum Sæculo IV. finem fortiatur. Reliqua etenim Monetarum fæx plerumque crudissima est, nec arte nec ingenio curam promerita.

PUBLIUS. Quid vero in Arcula mea sibi vult moles Numerum & magnitudo adeo diversa? **TULLIUS.** Magnitudo triplex in Numis statuitur, quemadmodum & metallum. Ut hoc postremum prius expediam, Aurei Numi, Argentei, atque Ærei exstant. Argenteis a quibusdam accensentur Numi variis e metallis commixti, parum admodum argenti possidentes, albi tamen utcunque: item argento, de industria, & mox ab initio, solummodo tincti, quibus argentei supplentur. Æreorum nomine omnes reliqui veniunt, sive ex cupro, sive ex orichalco, vel utroque permixto, æreve Corinthiaco consent. Ubi non indiligenter animadvertas velim, æreos plerumque dedita opera varii coloris pigmento tinctos fuisse, solido valde constanti, quod ferreo etiam stilo admoto ægerrime cedit, tenue nihilominus, & neque subtilissimas litteras obtengens. Factum id prohibendæ æruginis causa: ejusmodi itaque Numi, si mundi sint atque integri, longe venustissimi comparent, jam viridi, jam nigro, jam castaneo colore insignes. Corinthiaci porro æris origo erat Corinthus Urbs opulentissima, a Romanis vastata, atque igne succensa, in qua æstu incendii multiplicia metalla liquata, atque rivulorum ad instar hinc inde confluentia, æri inde commixto nomen dederunt. Qui jam Numerum duntaxat possessione, elegantia, atque nitore gloriari, nobilisque ac pretiosæ gazæ famam nomenque aucupari desiderant, ut maxime sollicitè cavent, ne sua in serie Numerum metalla commisceant, aureisque argenteos, vel contra, aut æreos utrisque interferant.

Pariformiter iidem vitio non modico deputant, inæquales magnitudine aliquando juxta se ponere. Alii siquidem Numerum *magni*, florento fere commensi, alii *medii*, ad septendenarium prope accedentes, alii *parvi* septenarium ne quidem æquant, & quotquot dein hac a mensura quomodocunque recedunt, appellitantur. Sæpe tamen non tam spatia Numi, quam capitum robur, aut contra gracilitas solet attendi. *Magnis pretium*

pretium & æstimatio ab elegantia accedit, formisque elatis: *medii* auide quæruntur, ob partium reverfarum tam multimodam varietatem: *parvis* denique, imo *minimis*, a lapsu potissimum Imperii, necessitas patrocina-
tur, cum magni, *mediique* tum temporis raro admodum prodierint. Summa tandem Numerum curiosos urget sollicitudo, ut ne *genuinos* inter, quantumlibet affabre recenti a cælatore *fictus* irrepat: deinde, ut cu-
juslibet metalli, ac magnitudinis, *rari* & exquisiti, non *communes* so-
lum atque obvii sua in arca divertant.

- VII. E converso cui è Numis *Laconicæ Quiritum Sapientiæ* prima duntaxat *Rudimenta* addiscere animo sedet, illisque erudite, non tumide frui, ejus parum admodum interest, cujus tandem metalli vel molis monetas obti-
neat, cumque genuinas assequi nequeat, recenti arte conflatas interim non respuit omnino, modo verorum ad modulum fideliter reddita, nec pure in gratiam sine vero quopiam prototypo *fictæ* sint. Hoc, optime Publi, probe te animadvertere velim: in tuis etenim Numis complures ego pullos suspicor, recentibus ovīs & annis exclusos. *Laconicam* nihilo secius *Quiritum Sapientiæ* utiliter tibi ex iis atque fideliter, quantum tironi sufficere poterit, prælegam. *PUBLIUS*. Quam multa mihi gratissi-
mo hoc Dialogo Numariæ rei arcana jam referasti, quæ memori mente tenebo: libera porro cæteram fidem, quam dederas, & ex asse me tibi de-
vincum perpetuo habe. *TULLIUS*. Ego prope hæc cuncta ex præ-
clara *Introductione in cognit. Medall.* Viri plurimum Rev. P. Ludov. Jo-
bert, Societ. JEsu, tibi suggesti: quem proinde una mecum pro
dignitate reverere.



DIALOGUS III.

Finis, Methodus, atque Partitio
Operis.

PUBLIUS.

Noctem prope infomnem produxi, irrequieta Prælectionum tuarum speculatione absorptus, Tulli Honorande. An porro hodie me Pallas beabit, ut aliquot ex arcula mea bellaria, te interprete, dulciter prægustem? *TULLIUS.* Nihil equidem jucundius Magistro præ fame sitique discipuli, quam ille utramque ad discendum quotidie affert. Fræno attamen opus est, quoties idem extra orbem, & ordinem saltat. An retines adhuc, cujus te nuper commoni, Numos videlicet tuos sine lege & ordine jacere? De methodo itaque præ omnibus cogitandum est nobis, qua eosdem e re captuque tuo quam optime disponamus. Sustine hanc insuper diem, suasque aviculæ plumas indulge: his etenim non expedita, qua, obsecro, fiducia leves auras secabit? Tria hodiernus te sermo meus adhuc prævie doceat, necesse est. Primum: cur nova te institutione erudiam, nec veterano cuipiam te Magistro remittam? Deinde: qua methodo hæc Rei Numariæ Rudimenta prælegere tibi cogitem? Postremo tandem: quo ordine Numos tuos tibi exponere consulto, ac præter solitum morem, apud memet statuerim. *PUBLIUS.* Parce præcoci Sapientiæ Veteris amori: de reliquo, quòd utilissimum tibi videtur, tuo mecum exequere.

TULLIUS. Bene est: principio latere te nolim, haudquaquam me fugere, quam summos hæc Ætas nostra, scientiis nata, Rei Numariæ Vestigatores publicis legat in typis, quos nullum Vetustæ Eruditionis genus alicubi præterit: quales sunt: ANTON. AUGUSTINUS: PATINUS: VAILLANT: OCCO: MEZZABARBA: GEVARTIUS: BANDURIUS: SPANHEMIUS, aliique quamplurimi, suis quisque elogiis Illusterrimi. Atque hi omnes, ut voluminibus suis maxime egregiis congruam, dignam, amplamque suppellectilem longe lateque conquirerent, undequaque exploratis diversorum gazis, imo & inspectis Regum atque Principum thesauris, suo sese operi, divites jamjam rerum & locupletes

accinxerunt. Verum enimvero aut vasta nimis sunt eorum volumina, atque adeo simul & pretiosa, neque passim omnibus obvia: aut prætermisissis illis, quæ prima in hoc genere atque minora sunt, ardua tantum ac difficilia versant, sublimes quidem per omnia ingenio, stilo tamen pro tironibus aut nimis succincto, vel certe contra nimio opere diffuso. Quare usum eorum (tamen æris inopiam omnino dissimulem) cum temporis brevitatis, tum ipsa Elementorum ignorantia necdum depulsa, a te, tuique oppido multis similibus longissime prohibent. In me itaque, siquidem id amplissime possis, hoc recidit saxum, ut *Laconicam Quiritum Sapientiam*, quæ in Numulis tuis delitet, commodum tibi atque facillime pandam.

III. *Laconicam*, inquam, *Quiritum Sapientiam*, quam unam a me flagitas. Non porro vel regulas tibi vel canones tradam, Numos veteres comparandi, explorandi, collocandi, interpretandi: exemplis duntaxat rem omnem exequar, neque æs, neque moles magnopere moratus: modo, quam breviter quam exquisite Quirites tum elogia Imperatorum, cum facta magnifica in Numis suis extulerint, utcunque intelligas. Haud spondeo tibi plenam atque integram omnem, quam omnes undique Numi reconduunt, Sapientiae cognitionem ingerere, & ænigmatum quorumvis perfectum te quodammodo Oedipum efficere. Res tibi profus angusta est domi: præibo, qua Numulis tuis vulgaribus insequi me, & assequi poteris: imo quo sponte nos illi conducent, ac veluti digitum intendent. Tua itaque perexigua cymbula vectus, altum non subeo, nec in fluctus eandem & scopulos propello: hæerere tecum in litore & curta supellex tua, tempusque præprimis apud me arctum cum suadent mihi, tum imperant. Nequaquam itaque alios, præterquam quos arcula tua suppeditat, Numos in medium proferram, ut, ipso utriusque oculo teste, de singulis arbitremur. Nolim imos Historiæ fontes te coram, & abdita Mythologiæ vestibula perrumpere: non expedit, paginam omnem scriptoribus onerare: non libet æternas Doctorum lites in medium provocare. Assurgo potius communibus Eruditorum placitis, tritisque jam viis tecum festinus incedo. Operæ pretium erit, latentem tuis in Numis thesaurum ligone non nihil & sarculo tentare: esto; haud teneamus; fodere tamen nihilo fecius proderit.

IV. Ast, ne cum sonitu verbi tua simul, atque mea industria leviter pereat, Numos tuos, ut reperero, penicillo aliquot in Tabellis exscribam: tu dicta mea futurum in usum tuum calamo excipe. In quo id mihi fiducia dabis, ut Numos tuos tantopere inæquales pari fere omnes magnitudine,

dine, non sine Eruditorum exemplo, depingam. Nec etenim Symboli notio, quam unam inquirimus, a Numi magnitudine tantopere pendet; ut tuto eam dissimulare sine nimia Religione omnino non liceat: quin potius grandioribus lineis ductæ subinde imagines, vel characteres descripti, præ minutis atque pusillis, oculos tuos atque animum facilius juxta multoque jucundius imbuent.

Supereft modo, ut Ordinem jamjam decernamus, quo Numos tuos primum collocabimus, collocatos deinde pari successu contemplabimur. Præcurrant PRÆLUDII loco pauculi, quos possides, *Græci*, qui tamen ad Impm. non pertinent: *Consulum* item, aut *Familiarum* æque paucissimi, utraque sui facie expressi, ne utrorumque omnino ignarus sis. Quibus insuper addentur Numi *Communes Urbis Romanæ*. Reliqua VI. PARTIBUS dispersiemur. I. Mera redhibebit *Capita Augustorum* a JULIO, ad usque ARCADIIUM, & HONORIUM, jugi Principum, qui tibi ad manus sunt, seriè, cæteris prætermisissis. APPENDIX erunt Vultus Augustarum, eorumque, qui Cæsaribus aut sanguine, aut necessitudine proxime conjuncti fuere. Atque in his omnibus, dum Titulos eorum exponens breviter versabor, historias tamen ac vitas exacte non texam, minus vero rigida Crisi calculos uniuscujusque Chronologicos, quod ad Laconicam Numorum Sapientiam non pertinet, operose subducam. Cæteræ porro PARTES ad unam omnes oppositas solum capitibus formas redhibebunt.

PARS itaque II. ea contuenda objiciet, quæ ad *Politicam Augustorum* VI. *Gloriam* quidpiam conferre videntur, domi partau: puta: *Virtutes Adoptiones, Liberalitates, Ludos &c.* III. *Bellicam Imperatorum* *Gloriam* pandet, a *Legionibus Fide ac Concordia militum, Victoriis, Elogiis* earum ac *Premiis*, atque *Commodis* profectam. IV. *Religionem* afferet Augustorum, *Deos, Deasque, Tempa, Sacrificia, Pontificum supellectilem.* V. *Populi in Principes Studia* recenset, *Vota nimirum Imperii, Salutis, Professionis, Adventus.* VI. Demum sola nefastæ *Consecrationis* monumenta subjunget. Chorom EPILOGI in vicem ultimo ducent, si quidam tibi fortean suppetant, Numi *Coloniarum ac Urbium.*

Melius utique hic tibi Ordo proficiet, ut Veterum Quiritum Sapientiam veluti compendio teneas, quam si omnes unius Augusti Numi perpetua thematum confusione, titularum, atque Actionum, sese juxta consequerentur. Uno obtutu diversa hauries schemata, quibus Romani

Felicitatem Reipublicæ, Securitatem, Virtutem, & id genus cætera, oculis subiciebant. Agedum itaque, veteris Sapientiæ amicissime Publi, eisdem, si lubeat, quantumque par est, sedulum te discipulum subde. Miraberis sane censum illum egregium, qui a Numis tuis vetustate fordidis, ærugine exesis, sed arte, sed ingenio longe præstantissimis, animo tuo tam omni fere sine tædio, imo tam opipara cum voluptate cumulate accedet. Licebit exinde multa in rem tuam commoda derivare, sive olim suggestum conscendere te oporteat, sive tempus cum amicis familiariter fallas, sive Laudes aut vivo, aut defuncto percenseas, sive tandem Vitæ etiam tuæ rationes tacita tecum meditatione inire volueris. Magna hodie mihi denuo patientia auscultasti: cum proxime confabulabimur, quam mox ipsis a Numis, ex Arcula tua extractis, quod unice flagitas, initium ducemus: quorum interim ego Tabellam tibi I. depingam.

VIII. *PUBLIUS. O Tulli venerande, si memet tibi reddidero, parum est. Noli metuere, ne tanti labores, quos meo tu commodo suscipis, tibi leviter pereant. Quidquid propitio DEO, teque Magistro in Re Romana sapuero, æternum tibi apud omnes debebo. Tabulas vero tuas, & quas ego calamo excipiam, Prælectiones publici suo tempore juris certo certius facere connitar. Facile namque mihi persuadeo, quamplurimos esse, qui una mecum Rudimenta Laconicæ Quiritum Sapientiæ methodo tam facili, tamque opportuna nancisci etiam atque etiam vehementissime cupiant.*



PRÆLUDIUM

Ad

Laconicam Quiritum Sapientiam :

Sive aliquot

NUMI GRÆCI,

Qui ad Imperatores non pertinent :

Item

CONSULARES,

Sive Familiarum Romanarum :

Nec non

Communes

URBIS ROMÆ,

Senatus, ac Populi.

NB.

Characteres in Tabellis sic legendi :

NA. Numus Aureus.

AR. Argenteus.

Æ. Æreus.

T. Tyricus, seu idea Numi e plumbo, aut gypso.

M. Numus magnus.

m. medius.

p. parvus.

m. minutus, seu minimi moduli.



DIALOGUS I.

De

Numo ALEXANDRI M. Macedonum Regis.

TULLIUS.

UT proprio Marte veteres Numos facile quis vestigare, atque feliciter queat, arte magna, plurimæque rerum cognitione est opus: quam ipsam subesse vereor apud plurimos causam, quod eos Numorum cura tam exigua tangat, & ab aliis suscepta iisdem stomachum moveat. Veneranda hæc temporum tam longe retro nos positurorum monumenta, sine Historiæ cum Græcæ tum Romanæ exquisita notitia, & utriusque pariter idiomatis usu egregio, se intuentibus ænigmata sunt obscurissima, Gordii quidam nodi tantum non insolubiles. Quæ idcirco hodie, Publi lectissime, rursus ante te proloquor, ut intelligas, penitus a vero te aberraturum, si Numos tuos intuens arbitraris, Cælatorum tantum licentia, ut in aliis Pictoriæ, Sculptoriæ, Fusoriæ, Statuariæ artibus hodie fit, imagines jam isto, jam illo cum situs, tum ornatus, & habitus cultu gratæ duntaxat varietatis causa effectas fuisse. Curiose omnino Numi versandi sunt, & nihil in iis otiosum putandum est illi, qui Laconicam Veterum Sapientiam hisce ex tabulis tuto legere cupit. Omnium causam requirere atque excutere opus est rerum & litterarum, quas Numismata referunt. I.

Pauci porro sunt hodie in vulgo litteratorum nostrorum, qui gnava historiæ cognitione, quæ sane solis e compendiis obtineri non valet, aut idiomatis Græci peritia clareant: inter juvenes vero Academicos pene nulli. Anne autem propterea a Rei Numariæ studio hos omnes quis arceat? II.
minime

minime gentium. In id tantummodo, qui ejusmodi sunt, concedant, ut nihil aliquando in Numis sine probis solidisque magistris nimia quadam & inconconsulta fiducia statuunt. Quæ eis occurrunt, Monetas in Libris exquirant, ut, iis inibi deprehensis, atque diserte illustratis, voluptatem illam deinde saltem consequantur, quam primo cum Numi obtutu hausissent, si historiæ ejus jam tum gnari fuissent. Esto, operosum non-nihil hoc atque difficile initium sit; erit paulo post, ut, pauculis Numis cum labore vestigatis, aurora eis illucescat, multosque postea similes simplici mox visu pervadant.

III. Sed longior denuo, ut video, hæc tibi Præfatio est, Publi optime, tuaque in facie, quam ad Numos ipsos lustrandos veluti ardeas, lego. Ne itaque tua ego patientia nimium abutar, ecce tibi Tabulam I. & in ea Numorum tuorum Græcorum Decadem I. sane non incuriosam, & ex integro fere Regiam, a me fideliter pictam. *PUBLIUS.* Cum osculo eam recipio, ceu primitias humanissimi in me officii tui, Venerande Tulli: ardeo utique lustrandorum Numorum cupidine, quam equidem flammam in me vehementer accendere tu nunquam hucusque desieras. *TULLIUS.* Post Tabulam ipsos etiam accipe Numos, qui, si æris unius essent, hoc a te ordine, quem eis in Tabula statui, Arculæ tuæ reponi deberent. Quoniam autem argentea partim est tua supellex, partim ænea, geminum ordinem instrue, ne fuscus nitentem inficiat. Porrigo tibi præterea jam nunc typos aliquot plumbeos rariorum quorundam Numorum, quos cave, ne abjicias, sed loco postremo recolloca.

IV. Initium porro vestigandi a Numo ALEXANDRI M. Macedonis, apud te æreo & medio, quem primum depinxeram, jam facere libet. Nonne monstro deputas caput hominis capite altero leonino superindutum? *PUBLIUS.* Omnino: sed subito mihi occurrit, sæpius me Herculem ejusmodi pelle vestitum conspexisse: quoniam nimirum, ut arbitror, leonem Nemeæum prostravit. *TULLIUS.* Apposite arguis: etenim Alexander, ut nosti, Macedonum erat Tyrannus longe lateque celeberrimus. Macedoniae autem Reges ab Hercule se originem trahere nimio opere jactitarunt: quare capita sua cum pelle Leonis excudere sole-
ne habebant, eadem fidelia Herculis gloriam sibi, suamque Herculi tribuentes. *PUBLIUS.* Placet hoc admodum: sed Alexandrum quam-obrem Macedonum Tyrannum supra ajebas? *TULLIUS.* Curiose satis, Publi, sed optime. Politicæ Canon est, eum, qui suo in Regno, ad quod eligitur, summam solus & unicus obtinet potestatem, *Monarcham* dici, si subditos sibi populos ad legum atque Justitiæ normam moderetur: *Tyrannum* vero, si in provincia, ferro sibi subjecta, sola stet

ei pro ratione voluntas, & summum apud eundem jus summa injuria fit.

Sed nota jam in vultu juventutem, item collum quasi recline. Passim cum Poetæ tum oratores *Pellæum Juvenem* vocitant Alexandrum, ab Urbe Macedoniæ, *Pella* nomine, in qua lucem adspexisse creditur, Anno Mundi 3689. Victorias suas mox ab anno 15. inchoabat, & consummavit cum vita Anno 3731. ut adeo vix bene quadragenarius obierit. Reclinata capitis Cervix in omnibus prope Numis Alexandri, sive exuviis leoninis, sive diademate, sive corona ornetur, nota ejusdem est fere perpetua: *Collum* namque *in sinistram flectere consueverat*, teste *Plutarcho*, *Patin. in Num. Imp. med. artis p. 9.* apud Clarissim. *Patinum*. Atque hæc *pectorosa cervicis repandæ ostentatio* (quæ phrasis est *Plinii*) *superbum animum & lascivientem indicat, qualis Alexandri fuit*, addit laudatus *Patinus*.

Verte jam Numum. Quem tu Virum considerare hic putas cum ave & hasta feminudum? *PUBLIUS*. Fatear enim, ignoro. *TULLIUS*. Sed si Avem Aquilam esse tibi edixero? *PUBLIUS*. Jovi fere semper hæc volucrum Regina tribuitur. *TULLIUS*. Acu rem tetigisti: Jupiter hic sedet, supremo corpore nudus: cum ad innuendam Deorum immortalitatem, cui nulla injuria, propter quam nos equidem vestimur, nocere queat: tum, ut favens atque propitius compareat; id enim pectus apertum apud veteres testabatur. A lumbis tamen deorsum contegitur sindone: quoniam, de DEO quod novimus, merum prope ænigma est, nec nisi post parietem visitur. *Hasta pura*, quam gestat, sceptri locum subiit apud Antiquos, & Symbolum erat divinæ in hæc infima potestatis: ejus tanta erat religio, ut quibus idolum deficeret, Hastam adorarent. *Aquila Jovis* perpetua comes erat: fingitur enim, eandem, cum is ex insula *Naxo* contra Titanas proficisceretur, atque sacra in littore faceret, subito advolasse, Jovique Auspicium fecisse sequentis victoriæ: quare Aquilam bono omine acceptam tutelæ suæ subjecit. Imo dum actu in Gigantes pugnaret, amplius comminiscuntur Poetæ, Aquilam trifulcum ei fulmen ministrasse: cui fingendo ansam dederat, quod principem hanc volucrum fulmen non lædere vulgo credatur, Vatum de ipso Jove misero suo omnipotente mendacia alteri loco reservo.

PUBLIUS. Sed quare Jovem Alexander in Numo suo expressit? an præcipui duntaxat cultus testimonio? *TULLIUS*. Amplius aliquid discite. Animadvertit *Patinus*, Olympiam, conjugem Philippi Maced. Alexandri matrem, confessam esse Viro suo, Serpentem sibi cum voluptate adfuisse, ex quo gravida facta sit. Hic rumor cum subsequis annis ad Alexandrum jam bello illustrem pertigisset, extemplo ille, ut summa ambitione

bitione fuit, Jovem se patrem habere, qui formam serpentis induerit, apud omnes vulgabat. Quare superbus hic Rex illa Numi imagine divinam, si superis placet, Genesin suam posteris transcripsit. Atque hinc etiam est, quod in plurimis Numis ejus honori proculis serpens notetur: quemadmodum in aliis leo, quoniam Olympia suprafata somniasse insuper fertur, uterum suum annulo signatum esse, cui Leo insculptus erat: quod harioli & graviditate interpretati, filium eidem leoninæ magnanimitatis prædixere. Jam, lectissime Publi, *Legendam* mihi recita, sic enim, quæ in Numis circum, supra, vel infra, decussatim, vel vero dextrorsum aut lævorsum scribuntur, appellari consueverunt: quæ porro totam Numi Aream implent sine imagine verba, *Inscriptio* audiunt.

PUBLIUS. Hæret omnino aqua: characteres enim Græci sunt.

TULLIUS. Ego legam: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, i. e. ALEXANDER.

PUBLIUS. Adhuc sub dextro Jovis brachio, quo Aquilam sustentat, ignotum mihi signum est, aut monogramma: quod illud? *TULLIUS.* Ejusdem ego ipse Oedipum posco. Eruditissimus *Goltzii* in Græciam

*Oper.
Goltz.
T. III.
p. 179.*

majorem Commentator, *Ludov. Nonnius* inquit, Loci, in quo cusus est Numus, id indicem esse, quem tamen ipse ignorat. *PUBLIUS.* Quam multa egregia neque inutilia unico ex Numo, te Magistro, intellexi. Sed unum adhuc, obsecro, ex te quærere liceat. Putas, hic Numus Alexandri vidit ætatem? *TULLIUS.* Ne quid apud te verum dissimu-

*De Utilit.
& Præ-
stant. Num.
T. I. Dif-
fert. VIII.
p. 381.
Pollio in
Alex. Sev.
c. 5.* lem, haud adeo antiquus mihi videtur. Nosse tamen te velim, quod me Illustriss. *Spanhemius* docuit, tanti Regis memoriam apud *Macedonas* (imo & apud *Quirites*) sequitis adhuc ætatibus non in Numis solum, sed & in omni pretioso monumentorum genere renovatam esse. Adducit eam ipsam in rem testimonium *Trebellii Pollionis*, cujus effato in *Macriani Imp.* familia receptum omnino fuerat, ut *Viri in annulis, mulieres in omni ornamentorum genere insculptam semper habuerint Alexandri effigiem.* Os insuper aureum *D. Chrysostomus* id ipsum non obscure con-

*Homil. XII
de Statuis.* firmat, alicubi sciscitans: Quid vero diceret aliquis de his, qui incantationibus & amuletis utuntur, ac de circumligantibus capiti vel pedibus *Ærea Alexandri Numismata*? Sufficiat tibi, ipsum hunc Numum tuum a *Goltzio* pingi, a *Spanhemio* commemorari.

VIII. Forsitan autem Alexandri etiam a me historiam desideras? Omnium is ore ut rapidum quoddam fulmen, orbemque universum concutiens celebratur. Princeps erat, quo vincente, ut ipsa perhibet *Scriptura Sacra*, stupore attonita, sicut in conspectu ejus universa terra. Hic Vir hic est, qui *Dariam Codomanum* iteratis ad usque internecionem præliis conficiens, eoque circa An. M. 3744. extincto, super *Perficæ* tumulum

r. Mach. I. 3

Græ-

Græcam erexit Monarchiam : qua tamen sex tantum, non amplius, annis gavifus est, cum gratulantibus sibi tot triumphos omnium fere Principum Legatis, inter luxum & epulas interiit. Dicerem tantum Orbis domitorem, quem Mars velut ipse pertimuit, ab inermi Lyæo pessumdatum; nisi *Nonnius* tueretur, ab Antipatro venenum ei per ephēbos ac pocillatares porrectum esse. Cætera apud Curtium require.

PUBLIUS. Quantum non sermonem de unico Numo protraxisti, Venerande Tulli? liquet jam mihi, in Numis quid lateat, quamque patenter illi explicent campum, in vetusti temporis monumenta penetrandi.

TULLIUS. Nimirum nihil adhuc bene in Re Numaria sapias: idcirco singula coram te, etiam minuta, percensenda sunt. Verumtamen fidei hæc memoria retinere satage, & multa deinceps paria vel verbulo tibi oggerere sufficiet. *PUBLIUS.* Agam sollicitè, quod mandas, & siquidem hodie a te proposita calamo jam fastuli, iterum iterumque in animum meum demittam.



DIALOGVS II.

De

Numis **LYSIMACHI**, Thraciæ Tyr-
& **HIERONIS I.** atque **AGATHOGLIS**,
Regum Syracusanorum.

TULLIUS.

Quemadmodum Græciam omnem, Persiam, atque Mediã, I. armis ceu spolia corripuit Alexander: *Pertransit enim usque ad fines terræ (infit Scriptura) & accepit spolia multitudinis Mach. 13 gentium: ita ad extrema subito deductus, cum liberos non haberet, vocavit pueros suos nobiles (Duces inquam suos) qui secum erant nutriti a juventute: hi vero imposuerunt sibi omnes diademata post mortem ejus.* Atque in his certe non postremus **LYSIMACHUS**: cujus *Tab. I. jam Numum porrige Ima. in Tab. Idun. dignissimum visu, mi Publi, ut Num. II. ejus.*

ejus mysteria capias. *PUBLIUS.* O Numum mihi pretiosissimum, & Alpha reliquorum! Ex Auro mundissimo est, ejusque omnino, ut pinxisti, magnitudinis, decem præterea solidis gravior. *TULLIUS.* Non ista sunt capita laudum, a quibus Viri cordati Numum commendant: non Aurum, sed littera & imago erudiunt. Metallo pretium statuunt, quibus *Auri sacra fames*, ut cecinit Vates, fordidos Avaritiæ compedes injicit. Interim non abnuo tamen, quemadmodum

Gratior est pulchro veniens e corpore Virtus

ita & Numum aliunde egregium, si Auro præterea, sive Argento refulserit, dignius omnino mereri, ut furno & aurifabris ereptus, erudita in gaza deliteat. Ego porro idcirco non modice gaudeo, hoc te Numo ditari, quia integerrimus est, nullumque fere tam diuturnæ ætatis vitium passus: ut adeo in eodem Græcæ, quam supra laudaveram, in Numis procedendis industriæ artisque peregrinæ illustre quoddam specimen capere queas.

II. Nostin. vero, cujus sit hæc imago, atque superscriptio? Vir sane est juvenis atque decorus, quem refert Numus, neque tamen molliter speciosus: Lyfimachus creditur esse vulgo, etsi, teste *Nonnio*, suspicentur multi, per Lyfimachum non suam hic, sed Alexandri effigiem signatam esse, cujus bello clarissima Virtus ita omnes affecit (quod jam Dialogo priori commemoravi) ut imaginem ejus secum omnes deportare vellent, ac Principes æque boni ac mali facta Alexandri æmularentur. Singulare est in hoc capite *Diadema*, seu *Fascia* circum tempora ligata, Regium ætatis illius Insigne, coronæ subiens vicem. Hoc Regibus suis exactis ita odere Quirites, ut Julio mortem accelerarit laurus fasciis albis intertexta, quam ei Antonius, aut Familiarum quispiam imponere tentabat: Pompeio item crimini datum sit, quod crus obvelandi duntaxat causa fascia ligaret: *Haud etenim refert*, ait *Favonius*, qua quis parte diadema deferret. Neque minus curiosum est *Cornu Arietinum* e capite exerescens, cujus originem Ill. *Spanhemius* refert ad *Ammonem* seu *Hammonem*, Lybiæ Regem fortissimum, qui Galeam suam in bello Cornu Arietino insignivit, quemque postea Lybica superstitione ceu Jovem coluit capite corauto. Cum porro Alexander Jovis filius haberi vellet, Hammonis cornu capiti suo affingi voluit, quæ vesania plurimos post eum Reges (ut lepide eos *Apol. c. 16.* suggillat *Tertullianus*) perperit de Ariete cornutos.

III. Esto autem, Lyfimachi hæc facies non sit, Numus tamen indubie illius est, quemadmodum liquidum reddit hæc *Legenda.* *PUBLIUS.*
Me,

Me, obsecro, eam legere sine: hesterno namque sermone tuo illectus, Tabulam interim litterarum Græcarum elementarem non indiligenter adspexi. **TULLIUS.** Maeste animo, Publi: quoniam ad Numos tam bene te comparas, brevi magister eris. Audiam: lege ergo. **PUBLIUS.** ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΥΣΙΜΧΟΥ. **TULLIUS.** Probe omnino, sed Latio etiam idiomate redde. **PUBLIUS.** Ultra litteras progressus non sum: necdum penetro nomen: ΒΑΣΙΛΕΩΣ. **TULLIUS.** Rex, aut Dominus hæc voce apud Grajos effertur, ut adeo reddenda sit *Legenda:* REX LYSIMACHUS.

An porro etiam Deam in Numo confidentem agnoscis? **PUBLIUS.** IV. Palladem alias galeatam cum hasta ac clypeo pingi existimo. **TULLIUS.** Recte divinasti: verumtamen quid inclypeo notas? **PUBLIUS.** Ni fallor, Medusæ, seu Gorgonis caput, crinium loco anguibus horridum. **TULLIUS.** Et hoc præclare: Ægidem enim suam Pallas Perseo fingitur aliquando tribuisse, qua ille munitus, Medusam occidit, atque caput ejusdem vipereum, quod intuentes in saxa convertere sueverat, clypeo inseruit. **PUBLIUS.** Ut quid vero Dea gentilis dextra Angelum sustinet? **TULLIUS.** Hic demum lepide sentis. Victoria parvula est, non Angelus, quam hilaris Dea ostentat: quæ insuper acto veluti triumpho quiescens, cubito super clypeum reclinis, hastam inversam tanquam otiosam intra genua demittit. Colossos triumphales quodammodo subeunt victoris tituli, utroque ex latere decussatim descripti. *Victoriam* vero, de qua alibi latius, *Famæ* instar veteres cum alis pinxere, cujus videlicet rumor in omnem se illico terram celerrime cum laude diffundit: plerumque ea lauream gestat, & palmam, hic tamen omittas, aut forte attritas.

Quæris autem, quid Palladi cum Lyfimacho negotii fuerit? Eam V. quidem & Belli, & Artium Præsidem dudum nosti: Lyfimachum vero ex utroque Cæsarem crede. Cum namque Alexander Callysthenem Philosophum, antea sibi in paucis dilectum, deinde ob perduellionem non proditam truncatis auribus, naribus, ac labiis, una cum cane caveæ inclusum, per provincias circumduceret: Lyfimachus, curiosus profecto Academicus, constanter ad caveam sedens, Philosophiæ præcepta solenter a Callisthene hausit, gnaviter imbibit. Præmii tandem sæpe multumque a Magistro postulatus, misero venenum aliquando porrexit, quo si- *Curt. in*
nem dolori & ignominie faceret. Quamobrem ira vehementi succensus *Gest. Alex.*
Alexander, leoni terribili Lyfimachum objici jussit: ast Heros invictus *L. VIII.*
involutam pallio dextram bestię faucibus intrepide immittens, evulsa *Nom. ad*
eandem lingua subito strangulavit. Et quamquam hoc *Curtius* ceu fabu- *T. III.*
lam explodat, *Nonnius* tamen receptam facti hujus fidem ex *Justino, Plu-* p. 197. *Sc.*
tarcho,

Varcho, & *Plinio* omnino tuetur. *Lysimachus* porro charior inde factus *Alexandro*, hunc Regem suum amplius demeriturus, eum tanta aliquando cum contentione hostes insequentem, ut nemo suorum eum affequi posset, solus, humanas propemodum supra vires accelerans, consecutus est. Accidit vero, cum *Lysimachus* jam Regi propinquus esset, ut *Alexander* equo velociter desiliens comitem suum hasta in capite vulneraret, ita quidem, teste *Iustino*, ut sanguis aliter cludi non posset, quam *diarriac* sibi dentum Rex, alligandi vulneris causa, capiti ejus imponeret: quod auspiciam primum Regalis majestatis *Lysimacho* fuit.

Iust'n L.
XV. c. 3.
Et Appian.
de Bell. Sy-
riac. p. 128.
&c.

VI. A morte *Alexandri* *Lysimacho* Thracia obtigit, sed non sine ancipiti cum *Seuthe*, qui eidem tunc provinciae imperabat, eoque gemino praelio. Proferendi tamen adhuc imperii irrequieta cupidine ductus, a *Dromicheta*, *Getarum* Rege, ita in solitudine cum omni exercitu suo conclusus est, ut siti prope contabescens, frigidæ haustum vitæ Regique periculo emerit. Ast paulo post, pace facta, Sceptro redditus, omnem deinceps vitam strenuissime militando insumsit, omnium *Alexandri* successorum potentissimus, quorum non nisi ultimus, fractis jam nimio senio viribus, *Seleuco* palmam porrexit.

VII. **PUBLIUS.** Quam jucunda mihi, quam varia, quam erudita de *Lysimacho* recenses: non parum certe hoc Numo ejusdem felicem me censeo. **TULLIUS.** Illustris est sane: sed minime tamen rarus, atque infolitus. Si enim *Lazio* fides, quem *Liebe* in *Gotha Numaria* novissime edita allegat, *Decebalus*, *Daciae* Rex, incredibiles condidit thesauros, maxima equidem ex parte, eo devicto, ad *Trajanum* Imp. delatos: quorum tamen reliquæ Sæculo XVI. repertæ sunt, cum piscatores ex *Mariseo* per ostium *Valachi* in *Istrigam* navigarent. Tum etenim ingentem vim Aureorum Numorum, millia plusquam 40. invenere sub aquis ad truncum Arboris, qui magna ex parte *Lysimachi*, *Thraciæ* Regis, erant.

Laz. Commentar.
Reip. Rom.
L. XII. C. 1.
p. 1094.
apud Liebe
in Goth.
Numar. p. 7.

VIII. **PUBLIUS.** Oblitum te arbitror signi peregrini, quod ad *Palladis* pedes confurgit: characterum item Græcorum Π. scilicet, quod extra nomen ΑΥΣΙΜΑΧΟΥ visitur & P. quod infra in segmento apponitur. **TULLIUS.** Recte mones: pro Π. Commentator *Thesauri Fridericiani*, sive Auctor supralaudatus *Gotha Numariae* T. legit, seu G. ast illud nihilominus cum *Begero* interpretatur Πολιάρχος, i. e. Urbium Praeses, quod elogium *Palladi* tributum asserit III. *Spanhemius*. P. autem, seu literam R. omnino præterit, cujus nec ego conjector nimis incertus esse desidero, Signum ad pedes *Palladis* eidem Auctori gladius videtur: an recte? peritioribus arbitris relinquo.

Observat.
ad Callimach.
p. 591.

IX. Sed libet tibi, *Publi*, duos adhuc sequentes hujus Tabulæ Numos æreos exploremus. **PUBLIUS.** Libet, ne dubita, quidquid tibi non displicet.

displicet. **TULLIUS.** Quem itaque Numerus III. signat, mediæ magnitudinis est, in quo caput intueris virile, fascia denno Regia illigatum, Regis nempe Syracusani **HIERONISI.** Facies altera eundem super ce-
Tab. I. Num. III.
letem sistit, seu Equum celerem, a cujus pernici velocitate stadiorum triumphus ut plurimum pendebat, velut Olympica in palæstra decurrentem, cum lancea tanquam in scopum directa. Prædicat namque Hieronem *Ad Goltz. p. 146.* **Nonnius** palmis Olympicis quampluribus clarum, qui eapropter Jovi Olympico solemniter se voto devinxit. Etenim nihil celebrius erat sacris illis Græcorum ludis, & relatis ibidem per quadrigas, trigas, bigas, aut celetes victoriis, cum ob spectatorum undique confluentium plausus & acclamationes, tum ob coronas, & gloriam, & dotem, privilegia publica, stipendia civica, imagines, statuas, & qualem præstare seculum potest, de fama æternitatem, de memoria resurrectionem, ut commemorat *Tertullianus in Scorpiac. c. 21.* **Ad Celetes** ipsos, seu equos, quibus victoria obtenta *Spanh. T. I Diff. XIII p. 552.* erat, sese gloria extendebat: nam & illi coronabantur, nominibus donati sunt peculiaribus, quemadmodum & Celes Hieronis nostri *Phœnicus ap.* pellatus est: statuis insuper ac Numis honorabantur.

Subscriptio Numi est: **EPONOS** i. e. **HIERO.** Infra Celetem pinxit **X.** litteras: **NY.** nonnihil in Numo attritas: sed rectius **ΣΥ.** legendum arbitror, e quibus pateat, **SYRACUSIS** Numum excusum. Nec tamen eundem Hieroni cœvum existimes, quoniam capiti ejusdem fasciam affingit, *Dionisio* interim diserte de Hieronymi, Syracusani itidem Regis, temporibus adnotante. *Liv. L. XXIV. c. 5.* *Quum per tot annos Hieronem, filiumque ejus Gelonem, nec vestis habitu, nec ullo alio insigni differentes a ceteris civibus vidissent, nunc conspexere purpuram, ac Diadema, satellites armatos.* Quare Numum tuum, quemadmodum de multis aliis adstruit *Spanhemius*, subsequis sæculis per Syracusanos Regi suo pristino restitutum, i. e. memoriæ ejus renovandæ causâ excusum, sua cælatores licentia ad morem ævi, quo illi vivebant, non quo Hiero, cum diademate finxere. Erat porro Hiero inito imperii sui, crudelitati, avaritiæ, aliisque plurimis vitiis non segniter deditus, atque adeo a se omnium prope animos avertit. Veruntamen postea *Pindari, Simonidis, atque Bachylidis* Poetarum consuetudine mitigatus, Optimi Principis laudes sepulchro intulit, hocque a *Pindaro* egregium sane elogium tulit:

Rex clemens civibus, non invidens bonis,

Hospitibus autem admirandus Pater.

Pindar. Pyth. III.

XI. Superfedeo pluribus de Hierone differere, cum & de AGATHOCLE hodie constitutum sit, qui Syracusis sexto post illum loco moderabatur.

Tab. I. Num. IV. Ejus est Numus tuus Æreus parvus, in hac *Tab.* quartus. **PUBLIUS.** Dūdum in eundem, etsi non adeo amplius integrum, oculos defixi, ac cujus hic Deæ caput in *Adversa* compareat, frustra mecum requirebam. **TULLIUS.** Pharetra post cervicem assignata Oedipus est, atque Dianam eloquitur, addito elogio: ΣΩΤΕΙΡΑ. i. e. SERVATRIX. *Cælius L. de Relig. Vet. Rom. p. 82.* Du Choul namque disertè testatur: Diana Conservatrix in Sicilia colebatur: Rex Agathocles numum excudit in ejus honorem. In hoc conspicitur Diana conservatrix cum characteribus Græcis: ΣΩΤΕΙΡΑ. Inde fulmen ei attribuit, sicuti Vestæ, cum hac Inscriptione: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΓΑΘΟΚΛΕΩΣ. REX. AGATHOCLES. Syracusæ nimirum, quibus hic tyrannidem suam iniecerat, a primis habitatoribus suis Ætolis Dianæ sacratæ fuerunt. Præcipue *Arethusæ*, fluvii Syracusani falsi cæteroquin & insuavis, pisces longe uberrimos, in deæ ejusdem tutela positos, violare religio erat, ita quidem, ut, narrante, vel comminiscente *Diodoro*, qui belli etiam tempore eos comedere ausi fuissent, variis calamitatibus oppressi, exitum infelicem habuerint. *Goltz Sicil. mag. T. IV p. 18.*

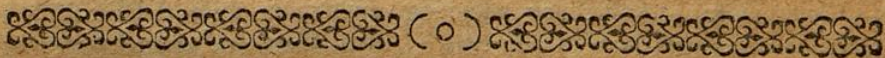
XII. **PUBLIUS.** Si fulmen altera Numi facies sistat, mirabili quidem forma, quomodo id, Jovi alias proprium, *Latoniæ* tribuitur? **TULLIUS.** Nosse interea te velim, pluribus id Diis, five Deabus, gentilium delirio tributum esse, illo tamen, quod Jupiter vibrabat, virtute multo inferius: alio in loco de hoc plura. **PUBLIUS.** Sed quis demum Agathocles erat? **TULLIUS.** Patre figulo natus est, unde cecinit *Ausonius*:

Epigram.s. Fama est, sicilibus cænasse Agathoclea Regem.

Cæterum truculenta ejus historia in periodum cogi ægerrime potest. Successit Timoleonti, Principi optimo Syracusanorum, Tyrannus crudelis: qui iterum iterumque dominatum affectans, bis in exilium actus est, priusquam fraude Prætor evaderet. Tum alio atque alio astu Senatam totum, & populi viros omnes potentes atque optimos trucidavit: sic porro rapinis immensis dives, milite infinito conscripto, finitimas omnes civitates inopino incurfu pariter expilavit. Sed a Pœnis tandem ad officium redactus, ut eos obsidendis in Syracusis segniore redderet, militem subito, ignarum omnino quo tenderet, in Africam traduxit, ibique primos furoris sui impetus cædibus pariter ac rapinis explevit. Syracusas iterum delatus, in
Ita-

Italiam excurrit, Bruttios præprimis infestans, nullisque fanis, delubris, & numinibus parcens. Dum vero cum classe maritima rediret, naufragio misere jactatus, Vulcani offensæ, cujus Insulas Ephæstiam atque Liparam spoliaverat, calamitatem suam adscribens, sui expiandi causa quibusdam scribitur vivus in ignem insiliisse: quamquam alii malint, senem eum & ægritudine confectum obiisse.

PUBLIUS. Multa denuo, licet compendio, didici, quæ, nisi per XIII.
Numos meos, & tuam, Honorande Tulli, summam in me benevolentiam sciret, nunquam fortean cognovissem. Segnem profecto in evolvendis Scriptoribus possessorem suum Numi esse non sinunt, ac proinde non possunt non erudire: quoniam citra vestigationem intelligi nequeunt. Intellecti autem sigilla quædam memoriæ fiunt, ac lapsibus ejus egregie cavent. *TULLIUS.* Quam multi etiam contentiose legentium quotidiani labores non tam subito iterum perirent, si pleraque, ut equidem liceret, Numorum diligenti eruditaque contemplatione firmare liberet. *PUBLIUS.* Unice in id deinceps connitatur, ut augeam hos veteres loculos meos, quantum equidem DEUS & fortuna concedent. *TULLIUS.* Rem itaque liberali ingenio tuo dignissimam feceris.



DIALOGUS III.

De

Numis DEMETRII Nicatoris,
MITHRIDATIS Eupatoris, &
TIGRANIS.

TULLIUS.

Quatuor denuo Numos hodie intuebimur, Publi, quorum duos I.
duntaxat possides in ære: cæteros ecce e plumbo typicos, forte fortuna ad me delatos, tibi elargior, quorum tamen quo
in thesauro Prototypa lateant, ignoro. Eos non cum reliquis
Proem. D collo-

colloces, sed loco privato reponas. *PUBLIUS*. An & typos habere Numorum alicubi proficit? *TULLIUS*. Ne dubita: & in his etenim est, unde discas: acri stimulo urgebunt, verone e Prototypo expressi sint, probatos apud Scriptores, aut eruditos Numorum possessores subinde vestigandi. Pauperum sane id quam maxime est, hac interim opportunitate fruendi, dum liberalior eis fortuna indulgeat, ipsos quoque Numos subito oblatos redimere. Et si splendidum non sit, neque celebre, plasmata tantum recondere, ast omni utilitate non vacat. Porrigere jam V. Tab. Imæ Numum.

Tab. I.
Num. V.

II. *PUBLIUS*. Præsto est Rex probe barbatus, ære medio expressus: Fasciam namque insigne regium defert. *TULLIUS*. Aversa porro Aquilam sistit fulmini, ni figura nonnihil attrita me fallat, insistentem, post cujus cervicem palme ramus excurrit, alia palma arbore ante pedes exerescente. *Legendam tu recense, siquidem Pelasgus jam es. PUBLIUS*. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. *TULLIUS*. i. e. REX DEMETRIUS. Sed dispersas quoque in Area Numi circa Aquilam litteras collige. *PUBLIUS*. Ingenium id superat meum, qui heri primum litteras didici. *TULLIUS*. Unum ex vocabulum ΑΡΑΔΙΩΝ, seu ARADUS, constituunt.

III. Cæterum tu Numum hunc admodum ambiguum scito: DEMETRII namque complures cum in Macedonia, tum Phenicia, atque Syria, & Seleucidarum e genere, certis quibusdam atque peculiaribus notis in ære sæpiuscule non satis discreti, Numos eorum scrutantibus non parvum certe negotium faceffunt, ac plane haud semper in aprico est, quemnam ad Demetrium pertineant, tuto decernere: præsertim in tam confusa per sese Regum Seleucidarum historia, quam cæteroquin ad Libros Machabæorum rite intelligendos, teste Petavio, perspicuam esse & exploratam magnopere oporteret.

IV. Numum hunc tuum & celeberrimus ille Goltzius pinxit, hoc tamen cum discrimine, quod caput Regis imberbe sit, & Aquila non fulmini, sed ferro cuidam quasi falcato insinat. Ejus deinde Commendator Eruditissimus Nonnius sæpe laudatus quemdam hinc e Syria, seu Seleucidarum, non Macedonia Regum numero, Demetrium signari obiter solum insinuat. Existat præterea hic Numus in Gotha quoque Numaria, cum facie pariter attonsa: Aversa in parte palmæ loco clava Herculis ad pedes Aquilæ erigitur, ΑΡΑΔΙΩΝ non legitur, sed Æram quamdam Syriacam una cum Tyri monogrammate videre est. Splendidi porro operis hujus industrius Editor DEMETRIUM Nicatorem dictum Seleucidarum Regem hoc nomine

Nonn. ad
Goltz. T.
I. p. 289.

II. eodem in Numo asserit redhiberi, barba, quæ ei in captivitate apud Parthos accreverat, & a qua Polybius eundem Πάριον h. e. barbatum appellat, jam iterum deposita. Alios vero exflare asserit Numos, quos Rex iste mox a reditu suo necdum attonsus eudendos curavit: quorum e numero, Publi, hic tuus utique esset. Verumtamen III. Spanhemius refert, dudum jam doctos vidisse errorem Ammiani, quod Seleucum Nicatorem, de quo hæctenus nobis sermo, cum Callinico confundat: cum non illum priorem, sed posteriorem istum Arsaces Parthici fundatur imperii, superaverit, atque captivum tenuerit.

Vides, quam implexa sint omnia, quæ coram te tirone operosius evolvere nec libet, neque expedit. Si Nicatorem Numus tuus ex sensu Gothæ Numariæ referat, etsi barbatum, Aquila cum palma, cæu Symbolum Ægyptiorum Regum, videri possit a Demetrio Nicatore expressa in gratiam Conjugis suæ Cleopatræ, Ægypto oriundæ. Alias autem Phœnicia, in qua sita est Insula Aradus, palmis ita fœcunda est, ut nonnullis placuerit, nomen ejus a Græco φοίνιξ, quod ramus palmæ interpretatur, deducere: quam tamen in sententiam non omnes concedunt.

Aradus interim Insula ipsa exigua est, & unus quidam scopulus, quin Pomponio Mela asserente, tota oppidum, frequens tamen, quia etiam super aliena tecta pedem ponere licet. PUBLIUS. Obscura omnino postrema mihi hæc phrasis videtur. TULLIUS. Atqui eam Nonnius interpretatur ex Strabone de facultate illa, quam Aradii, flagrante bello Seleucum inter Callinicum & Antiochum Hieracem, impetrarunt, confugientes ad tuto stabilique domicilio recipiendi. Hoc privilegio insula & habitatoribus simul & opibus amplissimis mirifice aucta est: præsertim cum Aradii egregia sibi providentia consulentes, rem navalem sedulo curarint, neque tamen cum vicinis Cilicibus piratis ullam in communionem venire voluerint. PUBLIUS. Nisi memoria graviter lapsus sim, memini, apud Aradam insulam Andromedam, Cæphæi Æthiopiæ Regis & Cassiope filiam, ob matris superbiam, dum Nereidas illa se forma superare jactasset, ut vates comminiscuntur, Oraculi jussu scopulo alligatam, monstroque marino expositam esse, sed a Perseo liberatam, & conjugem ductam. TULLIUS. Fidem tibi Plinius facit, Aradam prius Pariam dictam, in qua objectam belluæ Andromedam ferunt. Præterea in Arado insula Aqua dulcis ductu coriaceo longissimo tractu e vado in continentem derivativa oppido a Strabone celebratur.

Sed VI. jam Numum, I. Tab. mæx, æreum ac medium, inspice, Publi. PUBLIUS. Vultum certe Numo priori non multum absimilem refert. TULLIUS. Quia nimirum ejusdem DEMETRII Nicatoris est, ut prodit

Liebe in
Goth.
Num. p.
116. c. 17.
Polyb. L.
II. p. 155.
Spanb. T.
I. Dissert.
VII. p.
413.

Lexic. hi-
stor. uni-
vers. ver-
bo:

Phœnicia.

VI.

Pomp. Me-
la I. II.

Nonn. ad
Goltz T. I.
pag. 289.

Plin. L. V.
cap. 31.

Strabo I.
XVI.

VII.
Tab. I.

Num. VI.

dit *Legenda* : ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΥΜΗΤΡΙΟΥ ΘΕΟΥ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ.
 i. e. REX DEMETRIUS DEUS NICATOR. Postrema hæc vox Græca quidem dialecto idem sonat, atque *Victor*, seu *invictus*, quod elogium *Seleuco I.* merito tributum gloriæ non dissimilis cupidus *Seleucus* alter, seu *Demetrius*, factus causa, retinuisse creditur, eo insuper superbicæ progressus, ut *DEUS* etiam prædicari non abhorruerit. Sedet autem in Numi *Aversa* Jupiter cum *Victoria* parvula, a quo *Nicator*, præcipuam quamdam Religionem simulans, gloriam suam gratissimo se animo suscipere tacitus asseverare voluisse videtur. Parem Numum excudisse *Antiochum*, qui in Scriptura apud *Machabæos* *Radix peccati* appellatur, III. *Spanhemius* refert, postquam ex templo Jovis *Victoriæ* solidum ex auro Signum rapuisset: tunc etenim sacrilegio suo hunc addidit jocum: *Victorian* sibi ab *Jove commodatam esse*, ut *Justinus* testatur. *PUBLIUS*. Exinde colligere mihi licet, quanta illis, quorum Numi meram spirare Religionem videntur, vel in delira quoque numina sua pietas fuerit.

Spanh. T.
I. VII. p.
 408.

Justin. L.
XXXVI.
 c. 1.

VIII. *TULLIUS*. Nunc porro Typum plumbeum priorem I. in Tab. loc. *Tab. I.* VII. a me depictum speculari, quem pariter *Goltzius*, *Spanhemius*, atque *Num. VII.* *Gotha Numaria* exhibent, cujusque *Aversa* Caput grande cum vultu pleno & imberbi, sed non sine multa cæsarie, insuper cum diademate sistit. In *Aversa* coronam intra hederaceam pascit cervus: conspiciuntur præterea luna cum stella, monogrammata duo, Æra Pontica: ΒΚΣ. quæ denotat Annum CCXXI. Pontici Regni fundati: tandem *Legenda*: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ. i. e. REX MITHRADATES EUPATOR. Infra Θ seu TH. *PUBLIUS*. Quanta uno in Numo ænigmata, quorum ne unum quidem pervado. *TULLIUS*. Singula fere post brevem Regis hujus historiam expediam. MITHRIDATES, (ut eum appellant Scriptores, etsi in Numis *Ad Goltz.* *Mithradates* appareat) docente me *Nonnio*, paternum genus a Persarum *T. I. p.* Regibus, imo & ab *Arface*, Parthici Regni Auctore, maternum a suprafato *Seleuco II.* seu *Demetrio Nicator* duxit. Proavum habuit *Mithridatem*, qui Regni Pontici fundamenta jecit: Avum *Pharnacem*: patrem denique *Mithridatem Evergetem*. Hic primus amicitiam coluit cum Romanis, & quoniam bello contra *Aristonicum* iisdem opem pariter tulit egregiam, Phrygia major, sive Syria minor, eidem concessa est: sed per summum scelus *Sinope* occisus, *Mithridatem Eupatorem* admodum puerum reliquit filium, mille infidias passum. Sed equo furenti impositus præter spem eum edomuit: a veneno metuens sibi tam crebra antidota sumsit, ut, cum senex postea se ipsum interimere vellet, nulla amplius aco-
 nita

nita eidem nocuerint. Domi tamen nullibi securus, quatuor integris annis, tanquam qui venationes summe adamaret, flyis oberravit: quo pacto corpus ejus ad omne molestiæ genus induruit. Tandem Regno patrio admotus, de proferendo imperio illico cogitavit, maximo successu *Pontum & Cappadociam* occupans. Verumtamen *Paphlagoniam* quoque subigens, Romanos offendit: cum quibus deinde vario Marte 40. annis acerrime dimicans, & Antæi in morem, quoties prostratus est, fortior insurgens, tandem felicitate *Syllæ*, virtutè *Luculli*, & *Pompeii* magnitudine consummatus est, postquam sola in Asia, & extra Aciem quidem, supra CL. millia Civium Romanorum jugulasset. Mortem ipse sibi ferro suo conscivit, veritus, ne Romanis traderetur, postquam filius ejus *Pharnaces* seditionem contra eum excitasset. Jam Numi ænigmata retegamus.

Luna cum stella *Mithridatis* originem ab *Arface* produunt: etenim Heros IX. iste a morte sua, ut *Amnianus Marcellinus* recenset, Parthorum more, *Amnian. L. XXIII* stellis insertus sive consecratus, Successoribus Regibus cæterisque posteris *c. 6.* suis hunc factum peperit, ut se *Participes Siderum*, fratres *Solis* & *Lunæ* jactarent. Cervi pascentis rationem ægre redderet quisquam, nisi *Ælianus* notasset, *Mithridatem* insidias undique suspicantem, quod fere *Ælian. L. Tyrannorum* est, corporis sui custodiam non modo satellitibus, sed & *IV. c. 40.* bestiis, quas cicures reddidit, *Tauro*, *Equo*, atque *Cervæ* commisisse, ad hoc assuefactis, ut ante cubile, vel tentorium Regis stabulantes, quotquot eo accederent, primus mugitu, hinnitu alter, cervus denique voce sua proderet, sicque Dominum suum excitarent. Corona ex hedera alludit ad *Dionysii* seu *Bacchi* cognomen *Mithridati* adjectum, quoniam *Plutarch. L. I. Sym- in certaminibus* sive ludis suis edacitatis etiam atque bibacitatis præmia *pos. quest. 6.* proponeret, qua in contentione ipse plerumque palmam reportavit, teste *Plutarcho*. **PUBLIUS.** Nunc vero tantis in tenebris gratissima luce perfundis. Sed, amabo, quam peregrina est species alterius Typi iterum plumbei, quem VIII. loco, I. tua in *Tab.* proponis?

Tab. I. Nu. VIII.

X.

TULLIUS. Armeniæ patrio cultu ornatum **TIGRANEM** tibi exhibit ita plane, qualiter Numum hunc utraque sui parte illustriff. *Spanh. I. Diff. VIII. p. 465.* *Spanh. T. I. Diff. VIII. p. 465.* *Aversa* superbum ejus titulum sic recenset: ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΙΓΡΑΝΟΥΣ. i. e. **REGUM REX TIGRANES.** Mulier ibi cum ramo palmæ rupi insidens, capite turrito, quod in provinciis pingendis apud veteres usuvenit, Armeniam forte victricem denotat, cujus *Tigranes* prin-

—cipatum jure patrio tenuit : mulier porro prostrata atque calcata provin-
Plutarch. ciani quamdam devictam. *Rex Regum* siquidem iste , quem *Plutarchus*
in Lucullo. Regibus apparitorum & fatellitum loco usum esse adstruit , cum de Sy-
pag. 505. riæ Regno gravissimis turbis *Seleucidæ* dissiderent , illud continuo inva-
Idem in sit , ac per plurimos annos , teste *Scriptore* eodem , *Appiano* item atque
Pompeio *Justino* , occupavit. Tandem a *Lucullo* Romano fractus , *Pompeio* M. om-
p. 637 nino palmam porrexit : & a *Lucullo* quidem fugiens , diadema capiti
Appian. suo detraxit , quod in *Victoris* manus delapsum , in ejus postea *Trium-*
Bell. Syr. pho prælatum est. *Tiaram* vero a *Pompeio* plene contritus , cum sup-
p. 118. Ju- plex ei accideret , ad genua ejus deponere causa submissiois volebat :
stin. L. a quo tamen in avitum *Armeniæ* Regnum restitutus est.
XI. c. r.

- XI. *PUBLIUS.* Sunt mihi *Plutarchus* , *Appianus* , *Justinus* , aliique *Scriptores* Antiqui *Rerum Græcarum* atque *Romanarum* , ad manus : sed pro dolor , quemadmodum hodie apud quamplurimos solet , pulvere illi fere apud me obforduerunt. Excusiam illos diligentius , cum tu mihi , *Venerande Tulli* , ex iisdem tam jucunda , tam digna memorata , tam *Numis* illustrandis idonea immo & necessaria perpetuo afferas. *TULLIUS.* Si miser est , qui his omnibus caret , ii certe miserandi magis , qui ejusmodi ipsas inter divitias eruditione tamen eguerint. Rivulos hodie primum in publicum emanantes , etsi haud parum sæpiuscule luteos , gustare tamen volunt omnes : fontibus ipsis ora admove- nescio quomodo piget. Hinc illa rerum veterum ruditas , no- varum ineptiæ. *Propitiæ* autem *Musæ* tandem faxint , ut tot libe- ralissimi adolescentes meliori deinde *Pallade* tingantur.



DIALOGUS IV.

De

Numis THEMISTOCLIS, atque
AMBRACIORUM.

PUBLIUS.

REstant in Tabula tua I., amicissime Tulli, duo adhuc postremi
 Numi : sed alii plane, ac ego expectaveram. Cum enim Regii
 omnes sint reliqui, atque hanc inter tenuem Numorum Græ-
 corum suppellectilem meam PRIAMI etiam, atque DIDONIS
 ærea magna, neque deformia teneam monumenta : ut quid tu illa manu
 atque penicillo tuo dedignari volebas ? *TULLIUS.* Ut ne videlicet
 veteranis cum militibus vernas quoque in campum educerem, vel vero
 clarissimam in familiam abortivos asciscerem. Ignorare te nolim, quod
 candide monet doctissimus *Jobert*, ubi de Numis fictis discurret, turpissi-
 mam esse eorum, qui lucri gratia cum Numis mercantur, fallendi tech-
 nam, si ejusmodi fingant, aut distrahant, quorum similes nulla retro
 ætate vere nunquam exstiterant. Neque mitius *Clariff. Patinus* spurii *Patinus*
 de Numis pronunciat, inquit : *Hæc omnia* (ab impostoribus videli-
 cet heri conficta numismata) *si cum antiquis expendas, flocci facio, nec*
majoris, quam siniam, si cum homine, aut chrystum, si cum adamante
comparaveris. Dolet idcirco Eruditissimo *Rinckio*, mox laudatum *Pati-*
num proposito suo destitisse, quod animo jamjam præceperat, typis vul-
 gandi omnes suppositos Numos, qui quidem oculos ejus & manus sub-
 iere, ut omnibus tanto pronius foret, verum a falso discernere. An-
 te porro jam monuerat : *Nihil Erudito magis necessarium esse potest, quam*
cognitio Numorum naturalis, scilicet ut genuinum a falso, verum a ficto dis-
cernere queat : nam antequam ad historicam interpretationem progrediatur,
scire illum oportet, explicationem mereatur Numus, an penitus rejiciendus
sit ? Quid namque Viro, in secreta vetustatis intime penetrare to-
 tis ingenii viribus anhelanti, crucem figere queat majorem, ac dolose,
 frivole, & penitus perperam, sæpe stupide conficta ejusmodi plasmata ?
 quorum

quorum typi, si Anticam & Posticam conferre volueris, vere antipodes sunt, atque Herculis clava Terentii Chremetem exornant. Sic demum nobilissima Rei Antiquariæ, atque Numariæ cognitio turpiter subruitur, Veritas, quæ totius historiæ fax lucidissima ardet, densis tenebris involvitur, præjudiciis Eruditorum percommoda via infernitur. Adultero quippe Numo magistro, per Jovem juraret nonnemo, factum illud, vel istud, cujus monumentum averfa mendaciter exhibet, ei Principi vel Cæsari convenire, cujus caput, aut nomen Adversa præ se fert: quidquid Historia, Chronologia, Geographia, Genealogia reclament. Caput præterea suum incautus alius devoveret, hanc, non aliam faciem illi Heroi fuisse, hoc, non altero eum diademate usum, hac, non alia forma Urbem aliquam, Templum, Trophæum, existisse, qualiter hæc singula mendax & petulans impostoris perfidi scalprum confinxit. Unde

Baroz. Annal. III. Anno Constant. M. 19. S. 12. & Eminentiff. Baronius jam dudum ita conquestus est. *Prodierunt hoc nostro seculo, dixerimne? impostores: qui obductum crassa rubigine cum numum æneum nanciscantur, formas & litteras solerti effingunt industria, turpis luci gratia, non sine magno Rei Antiquariæ præjudicio.* **PUBLIUS.** Ergo spurium tu Priamum meum, conficiam Didonem existimas, Numos tam bellos, tam magnitudine sua præstantes? **TULLIUS.** Ne dubita: quemadmodum enim Eloquentia alia florida est, cujus vis omnis in verbis consistit, alia mascula, virilis, & solida, quæ versat res graves, neque tantum volubili periodorum concentu, quem juvenculi amant, quantum judicio, & dicendorum gravitate, commovendorum præterea, aut edomandorum affectuum glorioso imperio valet: ita Spurii Numorum cælatores insignem subinde exprimendis in vultibus cæterisque reculis elegantiam habent: at vero vivam oris Cæsarei majestatem, quæ proxime ad naturam sine tamen mollitie scalpri timidioris accedat, & quam Veteres illi Monetarii cum Græci tum Romani dexterrime expressere, prudentibus oculis testibus nunquam attingunt. Inspice, ut cæteros mittam, e Numis tuis, quos hactenus pertractavimus, aureum illum *Lyfimachum* tuum: quam elegans facies ejus, quam vero mascula infimul, atque robusta! Peperit nimirum Monetario Regis sui idea, quam animo gerebat insculptam, sibi que de facie notam, insignem sine metu a vero aberrandi, cudendi audaciam, arte egregia sustentatam. Contra vero *Cavius* Paduanus, cum socio *Bassano*, *Laurentius* item Parmesanus, Triumviri Itali Monetales, nulla publica Authoritate constituti, ut ait *Rinckius*, sed privata nequitia, cum ipsi veterum Principum noverint nullum, non possunt vetera Numorum genuinorum exempla, nisi cum multa manus æmulantis formidine imitari. Ut ergo in Tabulis pictis gnavus oculus arbiter

arbiter breviter decernit, inspecta linearum audacia, quænam imaginum ipsius *Dureri*, sive *Rubeni* sit, quænam horum ad imitationem ab altero pictore effecta, licet ubique eadem Helena compareat: ita, qui Numos veros ac genuinos complures sedulo contemplatur & inspicit, oculo proprio Magistro mox spurio plasmati sententiam dicit. Tu ergo, charissime Publi, curas huc tuas magnopere ut conferas, velim, si decipi nolis.

PUBLIUS. Sane hæc dicta tua admodum miror, & quidem tanto II.
id amplius, quanto magis beatum me his, ut videbatur, pulchrioribus Numis credebam. Felices eos rebar, quod damni vix aliquid edaci a tempore hæctenus passi sint; nulla carie deformes, margine undequaque integerrimo, ac si nuperrime essent excusi. *TULLIUS*. Hæc ipsa demum sunt, quæ spurios illos luculente enunciant. Qui etenim fieri tu posse existimes, ut, lapsu Seculorum prope vicenorum, tam nulla æs vere vetustum temporis injuria lacefferet, ut nuper primum excusum videatur? Deinde modus feriundi veteris Numi, de quo alibi nobis sermo erit, marginem vel oram extimam Numi rotundam quidem esse, non tamen planam, & sine rugis, velut tornatilem, permisit. *Priamus* autem tuus, & *Dido* integerrima marginis lanugine sunt. Ad hæc veteribus in Numis Templum quidem aliquod crebrius visitur, vel ara, circus, triumphalis arcus, aut domus Regia: ast nunquam integram Urbem, plurimumque Ædificiorum conspectum intra muros conclusum offendens. *Priamus* porro tuus in Aversa integram Trojam, *Dido* Regina totam Carthaginem sistit. Litterarum præterea forma sibi tam sæpe dissimilis, & intercapedinis inæqualitas, exerrantem a prototypo manum fictoris, facile produnt. Quinimmo dijudicandis in Numis genuinis & fictis plerumque etiam æris pondus venit in censum: æs siquidem antiquum & solidum magis, & grave. Explora, obsecro, Numos tuos, qui primam fere magnitudinem excedunt, arbitra manu, & cum aliis velut in statera appende, ac vide, quam leves sint. Postremo eorum quoque, ut ajunt, vernicem pertenta, nisi potius nuda fuligo dicenda sit. En! ut tenuissimo unguiculo cedit. Novum profecto fraudis argumentum. Vernix enim vetusta, utut subtilissima sit, & ne pilum quidem in numo cælatum confundat, & obtegat, ita nihilominus firma & solida est, ut ne scalpro quidem admoto cedere velit. Teste *Joberto*, ars hæc illinendorum hoc pacto Numorum, qua veteres æruginis causa prohibendæ tam dextere utebantur, Seculi nostri artifices penitus effugit: ac proinde non immerito præstantissimo *Morello* veterum *Virginitas* numismatum appellatur. *PUBLIUS*. O Tulli optime, nunc demum te rursus magnopere colo: mire siquidem

dem & acute, modoque facillimo fraudes Numorum mihi enuntias. Memori tamen adhuc mente complector, quæ dialogo altero Proemiali n. 7. monueras: ei, qui non tam selecta numorum possessione gessire desiderat, quam prima Sapientiæ veteris rudimenta perdiscere, quantoslibet numos, etiam fictos, non profus, initio maxime, fore abjiciendos, cum & illi historiæ aliquid referant. Unde & supplico tibi, de *Priamo* primum, postea & de *Didone* pariter aliquod apud me verbulum facias: ficta solummodo quantumvis utriusque Numismata eam nobis occasionem injiciant.

III. **TULLIUS.** PRIAMI fata ipse utique dudum e *Virgilio* legeris, qui *Laomedontis* filius, Illo ab *Hercule* everso, captivus in Græciam unacum sorore *Hesione* abductus est. Auro deinde redemptus, suamque repetens Trojam, eam splendidissimam reddidit, Regniq; fines ita extendit, ut toti propemodum Asiæ dominaretur. Filios quamplurimos habuit (*Reuschius* L. numerat) in quibus & *Paris* erat, infaustus Ilii *Cometes*: qui Sororem Patris *Hesionem*, hætenus in Græcia relictam, repetiturus, *Meneleao*, Regi, *Helenam* pulcherrimam rapuit. Integro propterea decennio Græci Trojam, frustra tamen, obsedere: donec tandem astu *Sinonis* fugam simulantes, ingentem equum æneum, ventre cavo, atque lectissima militum pube repleto, in litore reliquerint. Hunc deinde Trojani, metu omni soluti, dolose suadente eodem *Sinone*, destructis ex parte etiam muris suis, in urbem induxerunt. Tum, omnibus sui securis, somno præterea vinoque sepultis, nocte concubia conclusi intra equum hostes erupere: Classis quoque Græcorum viam ad littus repetiit, atque internecinam in Urbe stragem edentes, omnes *Priami* filios, ipso plerumque inspectante, occiderunt: sed & Rex ipse ante Aram Jovis *Hercæi* a *Pyrrho* occisus, Troja succensa, & solo æquata est. Unde non inveniuntus hanc in rem apud *Reuschium* canit Poëta.

Ad Gem-
mas Eberm.
pag. 52.

Ille tot Regum parens
Caret sepulchro *Priamus*, & flamma indiget
Ardenti Troja.

PUBLIUS. Capio jam universum ejus, qui Numum hunc finxit, ingenium. Adversa *Priami* caput habet, crine & barba densis atque promissis, fascia Regia illigatum, cum titulo: ΠΡΙΑΜΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Aversæ formam & typum indidit Trojæ, suo tamen in cerebro natum: mari adjacet, magnifice structa: in litore equum aspicio fallacem, naves adhæc Græcorum urbe moventes, ut Troas deciperent. **TULLIUS.**

Rem

Rem omnem absolvisti : adverte tamen, obsecro, animum, unoque ab exemplo multa ficta numismata, sine quidem magistro, ratione tamen arbitra, excutere disce. Si vere olim & publica Authoritate signata foret ista moneta, quo autore id fieri potuisse quisquam sibi prudenter persuadeat? An Trojanorum esset Numus? Sed urbs illa excisa, exusta, & diruta, sine Rege, sine Magistratu, sine civibus, sine milite, rem profecto monetariam exercere non potuit. Si porro posterorum quispiam Trojæ memoriam restituere petiisset, excidium certe illius, fraudemque, qua misere fatueque decepta interiit, in gloriæ monumentum minime statuere debuerat. Sed Argivorum, ais, Victorum veluti trophæum esse Numus hic potuit. Iterum falleris. Certe cum gloria publicas in tabulas referenda est, ille, qui gloriatur, primum occupat locum. Quisnam hic Victor comparet? quodnam vides Græciæ triumphantis insigne? Vides, Publi clarissime, ut ratio vel modicum intenta, impostorum fallacias illico velut nebulas inanes dispellat. Ratione itaque utendum, atque iudicii discretionem in omnibus, quæ vides, quæ legis, & audis: non cæca, fatuaque, & præcipiti credulitate cuius magistro, infantum more, rebus in antiquis, & maxime in historia obaudiendum. Tironi tibi hæc suggero, quoniam hodie nihil perniciosius est, ac studia ita a plerisque tractari, quasi auribus solum, non arbitra ratione egerent. Doctum non facit, videre multa, vel audire, sed multa intelligere: neque res statim intelligis, cum eas noscis. Priusquam ergo, quæ audis & vides, docta probaque meditatione ipse discutias, eorum omnium, mihi crede, intelligis nihil.

PUBLIUS. Sapientissime mones, Venerande Tulli: utinam audirent te multi, omnes tibi obaudirent. Ut quid ardet in nobis, nobisque præluceat fax splendida rationis, nisi ratione utamur, res rebus conferamus, quæ congruant sibi, quæ inter se pugnent, propria discussione periclitemur? Sed hodie per sese sapere quam oppido paucorum est, dum unius ab ore innumeri pendent. Mille testibus res una eademque afferitur, quam non nisi unus exploravit: reliquis satis est ad contendendum, quia *Magister dixit.* Cordatis, extra fidei tamen dogmata, paulo majores sunt animi: credere semper nimis ignavum est homini, qui intelligit, se sapere posse. Verumtamen ne longius a via excedamus, *DIDONI* scenam concede. Ea hoc spurio meo in plasmate vultu non invenuto conspicitur, diciturque: ΔΙΔΩ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ. Monetarius impostor lauro eandem florente in gratiam cinxit, & cornibus arietinis stipavit: crines decore partim subligavit, partim per collum defluere voluit. In *Adversa* Carthaginem finxit,

ut reor, quam mare alluit, ubi & classem *Æneæ*, perfide *Didonem* fugientis, navibus nonnullis innuere voluit. *TULLIUS*. Davus iterum es; vereor tamen, ne tuam hanc in *Reginam* cum *Numi* fictore nimio opere pecces. Erat *DIDO*, quæ alio quidem nomine *Elisa* scribitur, *Beli*, Regis *Phœnicix*, filia, *Sichæo* *Herculis* Sacerdoti nupta: quem cum *Pygmalion* frater *Didonis* divitiarum ingentium causa, ante aram occidisset, illa in somnis præmonita, navem noctu cum opibus conscendit, in *Africam* delata. Ibi *Carthaginem*, aliis *Byrsam*, magnifice condidit, Urbem illam, quæ *Romæ* diutissime æmula, *Quiritum* fortitudinem diversis acerrimis bellis, cotis adinstar, perpolivit: donec tandem uno & semi-seculo ante *Christum*, post *Romam* conditam Anno forsitan *DCV.* a *Scipione Æmiliano* penitus subacta sit, & incensa, 17. integros dies arsisset. Initiatio vero, mox ut struxerat *Carthaginem* *DIDO*, *Jarbas*, *Getulix* Rex, ejusdem nuptias unice ambiebat, & recusantem vi etiam atque armis adigere occæpit: verumtamen illa nolens prioris lecti jura secundis nuptiis violare, ipsa manus sibi intulit. Nolim itaque, deinceps *Virgilio* credas, *Æneam*, *Troja* profugum, ventisque ac mari jactatum, *Carthaginem* appulisse: ubi fruitus *Didonis* amore, eam deinde perfidus deseruerit, ita exinde dolentem, ut sceleris impatiens, se ipsam neci tradiderit. Affert quidem rei hujus vetustum testem *Ausonium* sæpe laudatus, & laudandus postea *Eruditiss.* *Reuschius*, sequens, acutum magis, ut reor, quam verum *Epigramma* adscribens

Ad Gemm.
Eberm. p.
40.

Infelix *DIDO*, nulli bene nupta marito!

Hoc pereunte fugis: hoc fugiente peris.

Ubi pereuntem maritum *Sichæum*, fugientem *Æneam* fidei oblitum intelligit. Quoniam autem *Æneas* 300. vel saltem plusquam 200. Annis ante conditam *Romam* (in quod etiam *Clariss.* *Patinus* consentit) *Italiam* venerat, ubi interim *Albis* regnatum? quo pacto *Carthaginem* appellere potuit, quæ 70. primum post *Romam* Annis e fundamentis surrexit? Quare *Novus Apparatus Virgiliti* Colon. 8. Vol. II. impressus *MDCCLIII.* verbo *Dido*, integrum aliud *Ausonii* *Epigramma* adducit huc in modum:

Palin.
Num. æv.
Inpp. med.
form. pag.
13.

Illa ego sum *DIDO* vultu, quam conspicis hospes,
Assimilata modis pulchraque mirificis.

Talis

Talis eram : sed non, *Maro* quam mihi finxit, erat mens :
Vita nec incestis læta cupidinibus.

Namque nec *Æneas* vidit me *Trojus* unquam,

Nec *Lybiam* advenit classibus *Italicis*.

Sed furias fugiens atque arma procacis *Jarbæ*,

Servavi, fateor, morte pudicitiam.

Pectore transfixo, castos quod pertulit enses, *

Non furor, aut læso crudus amore dolor.

Sic cecidisse juvat. Vixi sine vulnere famæ :

Ultra virum, positis mœnibus, oppetii.

Invida cur in me stimulaſti *Musa Maronem*,

Fingeret ut nostræ damna pudicitiae ?

* Forte legendum :
Custus
quod perculit ensis.

PUBLIUS. Mira pugnandi ratio, *Ausonium* *Ausonio* refellere !

TULLIUS. Mihi quoque res ambigua est : præsertim cum *Reuschius* initium hujus postremi Epigrammatis pro venustate formæ, *Didoni* asserenda, ipse alleget. Forte *Ausonium* Vir Eruditus ipse non inspexit, quod & mihi hucusque negatum est : aut forsitam Poeta priori epigrammate lusit duntaxat ex supposita multorum de vitio *Didonis* persuasione. Cæterum de nomine *Karthaginis* causatur *Clariff. Patinus*, haud admodum bene sensisse *Ciceronem*, quod induiat, eam ab *Carthagine*, filia *Herculis*, dictam, eo maxime, quod *Tyrri* eam ut deam coluerint. Mavult itaque *Patinus*, *Chaldæa* dialecto a *Cartha*, quod Urbem, & *Chadta*, quod *Novam* significat, *Carthaginem* appellatam esse.

Cic. L. III
de Nat.
Deor.

PUBLIUS. Tempus ad *Tabulæ* tuæ I. Numum IX. nos vocat, cuius V.

Legenda est : ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ, seu *THEMISTOCLES.* *Tab. I.*

TULLIUS. Multam Heros iste apud *Cornelium Nepotem* (quem alii *Æmili- Num. IX.*
um Probum dixere) & merito quidem paginam implet, bello clarissimus :

qui *Corcyraeos* primum domuit, piratas deinde barbaros omni Siculo freto expulerat, *Xerxis* tandem, *Persarum* Regis, infinitam propemodum classem maritimam cum astu tum robore perdidit. Juvenis cum esset, ita libere vixit, remque familiarem neglexit, ut patria jamjam hæreditate prohiberetur : quæ contumelia, ut *Cornelius* infit, non fregit eum, sed *Cornel.*
erexit. Pudori siquidem erat homini tam ingenuo, sed & stimulo acri,

clariorem ad famam contendendi. Ingratæ tamen *Athenæ* tantum *Victorem*, sola *Tyrannidis* suspitione abducti, exilio mulctarant : in quo cum *Nep. in*
Themist.
c. 1.

diu sui parum securus oberrasset, postremo tandem, ut nemo non perti-
muit, ad hostem internecinum *Xerxem* confugit. Hic *Themistoclis* virtu-
tem suismet cladibus metiens, adversus eum non hostiliter egit: fuscipit,
donat, & beneficiis obruit. Qui annum temporis pactus, pol-
licitus est Regi, si suis uti consiliis vellet, Græciam perituram. Interea
Idem c. 10. vero Magnesiæ morbo mortuus a *Cornelio* ex *Thucydide* proditur, vel
forte sumto sponte veneno, quod Regi promissa præstare se posse desperaret.
Sunt tamen qui tueantur, eundem ad speciem solum annuisse Tyranno,
fidem ejus ac pietatem in patriam sollicitanti, quamdiu spes evadendi su-
peraret: coactum vero tandem aliquando contra Græciam movere, bovis
sanguine hausto, mortem sponte oppetiisse, atque ita non minus pro Patria
mortuum, quam si sub signis ejusdem ab hoste periisset. *PUBLIUS.* Num-
mum hunc argenteum parvum fufum, non cufum existimo. *TULLIUS.* Recte
autumas: quod tamen non obstat, quin vetustior sit, licet *Themisto-*
cle longe posterior. Etenim Græcis pariter & Romanis solemne Fami-
liis erat, cum sua non liceret, eorum saltem identidem recudere capi-
ta, quorum se stirpe jactabant. Imo tanta erat utrorumque in Heroes
illustres amor & propensio, quamquam cætera ad genus suum nihil illi
attinerent, ut auro, argento, vel ære suo dignissimos eos haberent, &
tanquam specula egregiæ Virtutis charis pignoribus, masculisque filiis suis
crebro ante oculos ponerent. Velim vero, in capite *Themistoclis*, cujus
vultus jam prope ad senium vergens, heroico spiritu nitet barbaque non
promissa sed densa ornatur, Græcæ Galeæ formam advertas. Tro-
pæam *Aversæ* navalibus præcipue instrumentis componitur: maritimis
siquidem præliis potissima ejus gloria constitit.

VI.

PUBLIUS. Miror te, *Tulli* Venerande, quod in singulis Numis
copiam reperias, uberem historiam, eamque longe jucudissimam, grato
compendio enuntiandi. Nunc porro ad ultimum Tabulæ I. Numum fe-
stinas, ut animadverto. Verumtamen egregius in me amor tuus, immen-
sis me titulis tibi obstringens, quo plura liberalius mihi impendit, tanto
me magis reddit audacem. Quapropter vehementer te iterum oro atque
obtestor, ut hic ante me cubantes geminos adhuc spurios Numos, quos
tuus præterijt penicillus, aliqua saltem ex parte, non sui, sed historiæ gra-
tia, apud me recenseas. *TULLIUS.* Faciam tibi satis, si protractum
hoc pacto in longius hodiernum Dialogum nostrum tu non fastidias.
Prior Numus fabrum habuit *Joannem Gauvinum* Paduanum, qui fraude
tam artificis fuit, ut & peritissimis quibusque Numorum Criticis eum non
raro imposuisse *Jobertus* fateatur. Forma certe elegantissima est, & ad-
modum elata, sed margine nimium tereti, superficie molli, fuligine he-
ri

ri adpersa, & pondere nimium levi. In *Adversa* SAPPHO pectore
 tenuis visitur, crinibus decore inflexis, atque revinctis, quibus flores,
 aut rosæ insertæ: cætera pectus decenter velatum. *Aversa* totam illam
 & sedentem, ac tenui duntaxat stola non undique tectam cum pectine
 refert, aut plectro, arcu & pharetra post eam cubantibus: pone no-
 men adscribitur: ΣΑΠΦΩ ΛΕΣΒΙΣ. i. e. SAPPHO LESBIA. Non
 penitus tam hunc Numum fuisse confictum, *Goltzius* fidem facit, qui
 tres ejus Numos exhibet *Lesbiacos*, capite fere pari: stantem deinde
 illam cum plectro, vel plectrum solum in *Aversa*. Filia erat *Scaman-*
dronymi & Cleidis. Olympiade XLIV. cum *Alcæo* Poeta floruit, ac Poe-
 ticæ se tradens, eam ad claritatem pervenit, ut ne *Alcæo* quidem ces-
 serit, teste *Ovidio* Epistola illa, quam ejus nomine ad *Phxonem* per-
 scripsit, ubi canit:

Goltz.
Tom.
III. Tab.
XIV.

Ovid.
Epist.
XXI.

Nec plus *Alcæus*, confors Patriæque, Iyræque
 Laudis habet: quamquam grandius ille sonet.

Quin & communi elogio novem Musis decima adnumerata est, *Sap-*
phici, ab ea sic dicti, carminis, item plectri seu pectinis inventrix.
 Rosæ eandem fictor numismatis exornavit, forte, quod in uno carminum
 suorum (quorum pauca ad nos pervenere) Lesbix cuidam principi Do-
 minæ non sine fastu exprobravit, *Pindicas ei rosas deesse*. Neque for-
 mæ fuit eximix, admodum fuscæ, neque castimonix laudem sustinuit:
 unde impotenti, sed irritò amore ardens, *Leucadia*, ex petra subjectum
 in mare præcipitem se dedit, flammæ suas restinctum iri confusa, quem-
 admodum Viris compluribus referunt accidisse, quibus unda illa pro-
 fuit, non nocuit. *Sappho* tamen, temeritatis suæ pœnas luens, sub-
 merfa est, canente *Statio*:

Nonn. ad
Goltz Tab.
I. p. 212.

— — — saltus ingressa viriles
 Non formidata temeraria *Leucade* SAPPHO.

Item *Ausonius*:

Et de nimbofo saltum *Leucate* minatur
 Mascula *Lesbiacis* SAPPHO peritura sagittis.

PUBLIUS. Ut quid vero *Gauvinus* arcum ei & pharetram addere vo-
 luit? *TULLIUS*. Forte, ut jaculandi quoque peritiam, aut venandi
 amorem, vel demum acutæ Poeseos gratiam innuerent.

VII. *PUBLIUS.* Quam decorus atque formosus est laudatæ Poetriæ Numus, tam rude atque ingratum aspectu est hoc alterum spurium plasma, sene cornuto oppletum. *TULLIUS.* Jovem fistit Ammonem, Lybiæ quondam Regem, cum Cornu Arietis effectum, quod sua antehac in galea Symboli loco adlegit: quemadmodum supra ad Numum *Lyfimachi* Dialog. Spanh. T. II. a me jam ex illust. Spanhemio didiceras. Idem vero celeberrimus Rei Numariæ Scriptor parem fere omnino Numum, quantum *Adversam* ad partem, vultu duntaxat *Ammonis*, qui lævorsum hic spectat, in dextram converso depinxit, qui est *Mitylenorum*, nomine simili, quod in tuo est, adscripto: ΘΕΟΣ ΑΜΜΩΝ. i. e. DEUS AMMON. Sed *Aversa* omnino alia est, cum plasma hoc tuum intolerabili fingendi licentia ductus crudissimos, ceu exoticam quamdam Inscriptionem, exhibeat, nulla regula, sed sola fictoris petulantia, vel mero scalpri errore incisos. Et ut ignaros deciperet amplius audax impostor, dimidiam prope Inscriptionem litteris finxit attritis, ac veluti jam dudum æruginè absumtis: unde tu liquido colligas, quam impudenter id surfuris homines rerum antiquarum curiosis & crucem figere, & crumenas emungere studeant. *PUBLIUS.* Detestor tecum hos rabulas, atque verbo jam & exemplo a te gnauiter instructus eorum a fraudibus sedulo mihi cavere studebo. *TULLIUS.* Sic age: ego vero de *Ammonè* adhuc, quæ tibi breviter suggeram, habeo. *Ægyptii* nimirum eundem quoque coluere, ceu, Fecunditatis atque omnis demum Generationis propitium Genium: unde nomen ejus laminis incisum, Amuleti loco pectori affixum gerebant, firmiter rati, sola se ejus invocatione maximis bonis repleri. Quam equidem in stultitiam etiam Romani abiere. *Ammonis* nomen a Græco ἄμμω, quod *Arena* sonat, ajunt deductum, eo quod sanum ejus arenoso maxime in loco constiterit. *Hyginus* porro refert, *Libero patri*, seu *Baccho*, exercitum siti deficientem per *Africam* ducenti, *Arietem* casu ad fontem præiussisse: quem ille postea astris intulit, & inter cælestia Zodiaci Signa reposuit. Insuper magnificum ei templum instruxit eo ipso in loco, ubi aquam, ipso monstrante, repererat: qui tamen arenosus maxime, ac serpentibus fuerit plenus. *PUBLIUS.* Vah profundam Græcorum Sapientiam, cujusque cerebro aliter atque aliter natam! Sed lepidior adhuc est Numus Tabulæ tuæ primæ X. & ultimus, ut video, non jam hircocervum, sed hominem-aurum in medium proferens.

Spanh. T.
T. Diss.
VI. p. 297.

Arbanas.
Kircher.
Obelisc.
Pamphil.
I. V. pag.
494.

Hygin.
Astronom.
Poët. II.
20. apud
Pitiscum
Lex. Antiq.
voce:
Jupiter
Hammon.
Tab. I.
Num. X.

VIII. *TULLIUS.* MINOTAURUM utique, solemne illud Cretensium mendacium, non omnino ignorabis, qui omnium Eruditorum non parva cum admiratione tot Numos clararum alias Urbium, a *Creta* oriundarum, detur-

deturpat: quasi vero nobilis hæc Insula quidpiam peculiare, quo jure gloriari posset, omnino non habuisset. Eundem Numus tuus *Ambracius* (Legenda enim Græca ΑΜΒΡΑΚΙΩΤΩΝ AMBRACIA sonat) Aversa in parte talem omnino ficit, qualem eum Illustriss. *Spanhemius* ex *Parvæ* Numis Siculis pinxit, licet tuo majorem, & cum tridente informi, qui tuo in Numo distincte exprimitur, demum sine omni quoque Legenda: Aversa pars profus ibidem deest. *Goltzius* porro *Minotaurum* in Numis *Ambracia* bis exhibet, sed cum barba minori, & sine spinis illis, auriculæ loco prodeuntibus, quæ in Numo tuo nonnihil attritæ, tamen comparent: Tridentem magnum, intra quem parvuli duo Delphini, in Aversa pingit unius Numi, & Cancrum marinum in Aversa alterius, cætera Symbola, juxta *Nonnium*, e quibus intelligas, *Ambraciam*, Urbem maritimam esse. Putat præterea *Nonnius*, signatum hic esse *Midotaurum* causa *Thesei*, Regii Principis Atheniensis, qui eum occidit: & quoniam forte *Ambracia* se ortam esse *Athenis* innuere voluit. Ast *Spanhemius* identidem asseverat, visum esse jam dudum viris doctis, *Cretensem* propter originem, non *Atheniensem*, a compluribus Græciæ Civitatibus iterum iterumque id factum. Eodem Clariss. teste, Caput *Adversæ* laureatum atque barbatum vel est *Jovis Cretensis*, vel *Minois* Regis, eidem Insulæ moderantis.

PUBLIUS. Ego fabulam *Minotauri*, qualem in scholis accepi, si id mihi dederis, compendio dicam. *Minos*, *Cretæ* Rex, admodum potens, marisque *Ægei* Dominus, *Pasiphaen*, filiam *Solis*, habebat uxorem, quæ ei *Ariadnen* & *Phædræ* filias, atque *Androgenum* filium peperit. *Venus* porro *Soli*, seu *Phœbo*, fratri irata, quod scelera ejus in meridie poneret, venefico astu *Pasiphaes* sensum ita pervertit, ut in taurum vesana exarderet: inde peperit *Minotaurum*, quem passim *Ovidius* describit: IX.

Semibovemque virum, femivirumque bovem.

Hoc monstrum Rex *Minos*, humanis carnibus fere pascendum, custodem posuit *Labyrinthis*, Horti sui celeberrimi, quem arte *Dædali* tot cum meatibus construxit, ut introeuntes exitum reperire non possent. Cum deinde Athenienses, sub Rege suo *Ægei*, occidissent ex insidiis *Androgenum*, filium *Minois*, armis eos *Minos* adortus, eo compulit, ut quotannis 7. aut plures juvenes *Minotauro* in pabulum submittere tenerentur. Athenæ porro hoc miserum suæ sobolis fatum sorti commiserunt, quæ tandem & supra *Theseum*, filium Regis *Ægei*, ceciderat. Hunc, ubi *Cretæ* comparuit, *Ariadne* filia *Minois*, adamare cæpit: quare eidem, *Labyrinthum* ingresso, fili convoluti globulum dedit, quo ad ostium, & per omnes meatus

tus alligato, certa quadam veluti regula, tuto iterum redire posset, simulque suggestit, quo pacto *Minotaurum* facile sterneret: quem & tauri more necavit. Fugit deinde cum eo *Ariadna*, conjux ejusdem futura: sed *Theseus* fidem ejus, quam Patri non servaverat, non immerito suspectam habens, eam in insula *Naxo* deseruit. Nova exinde bella Cretenses inter & Athenienses exarsere: in quibus tamen *Minos* succumbens, tributum crudele Atheniensibus remittere, *Theseo*que filiam suam alteram, *Phædræ*, connubio locare debuerat. Hactenus fabula.

- X. **TULLIUS.** Mearum modo esse partium reor, qua demum ratione varii varie eandem evolvere satagant, breviter subdere. Primus *Servius* existimat, Regi *Minoi* scribam fuisse, *Taurum* nomine, quem *Pasiphae*, marito in castris demorante, perditæ amarit, gemellos deinde, unum ex *Minoe*, ex *Tauro* alterum enixa sit. Alii contra opinantur, *Pasiphae* prægnanti accidisse; quod multis mulieribus solet, ut forti ex imaginatione tauri subito visi, etsi non nefanda, proli suæ maculam quamdam, tauri cornua imitantem, in fronte congenuerit. Optime autem, mea quidem opinione, fabulam expedit *Brodeus* ex vetusto *Homeri* Scholiaste. Ait enim: *Phæbum* Cretæ principem fuisse, qui filium habebat *Taurum*, Heroem inclitum, *P.I. de Mi-* filiam *Pasiphaen*. Hæc, cum *Minoi* nupsisset, huic marito suo fratrem not. p. 531. *Taurum* adeo familiarem reddidit, ut *Minos* & *Taurus* animorum concordia non duo, sed unus viderentur. Quapropter *Monetas* excuderunt, quarum unam *Vossius* se possedisse testatur, quæ hominem taurino capite, aut vice versa taurum cum capite humano redhibebant. *Labyrinthus* erant arcana Status consilia, quæ *Dædalus*, *Minois* Consul, suggesterat, *Taurus* heroico ausu in opus deduxit. Postquam vero *Ariadna* amore *Thesei*, qui ceu obses pacis in aula *Minois* versabatur, correpta est, auro *Dædalum* induxit, ut *Theseo* arcana Patris decreta panderet atque hoc filium erat, quo *Theseus* egregios *Tauri* pro *Minoe* conatus elusit, ipsumque forte aut equestri in agone, aut ex insidiis occidit. Sicque *Minos* sua veluti truncatus dextra, ab Athenis victus, tributa eis imposita remittere compulsus est. Cæterum *Minos* tantæ credebatur æquitatis, ut nova licentia de eo fingerent Poetæ, eum cum *Rhadamanto* atque *Æaco* *Ditis* inferni judicem adlectum esse.

- XI. **PUBLIUS.** Unam adhuc *Symbolam* in *Minotaurum* conferre habeo. *Pier. Va-* *Pierius Valerius* ex *Festo* atque *Vegetio* advertit, veteres *Minotauri* signum let. *Hiero-* in Legionibus habuisse: ut, quemadmodum hic in intimo & secretissimo *Labyrinthi*. *L. byrintho* abditus perhibetur, ita ducis consilium semper occultum esset. III. c. 38. **TULLIUS.** Ad hæc ego tibi, quod *Lipsius*, repono: Belle ista dicuntur:

tur : verum tamen unde rusticolis illis primisque Romanis Minotaurus inno-
tuit ? Vide, ne vero, non Minotaurus, sed taurus fuerit. Certe & tau-
rus robustum ac ferox animal, atque aptum pugnae.

Juss. Lips.
de Re Mil.
Roman. L.
IV. Dial. 5

Postremum sibi verbum *Ambracia* deposcit, nequaquam prætereunda, XII.
in qua excusus est Numus hic *Minotauri*. Urbs erat *Epiri* longe illustri-
sima, situs beneficio, & incolarum industria, summam ad claritatem per-
tingens: Regio namque tota fertilis, maris beneficio, amnisque opportu-
nitate, vicinorum commercio aptissima fuit. Ferunt eandem ante
Trojam conditam esse, si fides sit *Dionysio Halicarnasseo*, qui comme-
morat, *Æneam* cum classe *Ambraciam* appulisse, & suo adhuc se ævo
templum *Veneris*, atque *Æneæ* facellum hac in Urbe reperisse. Bello
Peloponnesiaco *Ambracii* supra fidem cum *Acarnanis*, aliisque; conten-
tiosissime, sed infelicius pugnarunt: secunda autem *Marte* *Molossos* con-
trivere, asino propterea æneo, *Delphis* sacrato, quoniam *Molossorum*
insidiæ *Ambracii* per asinum patefactæ sunt. *Romani* ægerrime eos sub-
egerunt: victos tamen & occupatos, liberos postea dixere ac *Socios* suos.
Inter egregios eorum cives *Cleombrotus* fuit: qui, cum nihil ei adversi
accidisset, solo nimioque immortalitatis amore percitus, in mare se præ-
cipitem dedit, postquam *Phædonem* *Platonis*, seu *Librum de Anima*, le-
gisset. Celebris est præterea de *Ambracia* *lis Deorum* apud *Poetas*, cum
scilicet, referente *Antonio Liberali*, *Apollo*, *Diana*, & *Hercules* de *Urbis*
tutela contenderent. Arbitr tandem ab eis constitutus est *Cragaleus*, *Dry-*
opis filius, *Vir æquissimus*, qui appensis ubique rationum momentis pro
Hercule decedit. Sed ab irato eapropter *Apolline* manu contrectatus,
eodem in loco, ubi sententiam dixerat, in saxum mutatus est. Unde
cecinit *Ovidius*:

Anton Li-
beralis Me-
tamorph.
IV.

Ovid. Me-
tam. XIII.

Prætereunt vecti certatam lite Deorum

AMBRACIAM, versique vident sub imagine saxum

Iudicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota est.



DIALOGVS V.

De

Numis DELPHORUM : PAGA-
SEORUM : CORCYREORUM : &
LEUCADIORUM.

PUBLIUS.

I. **T**Abulam tuam II. hilaris ut aggredi velis exponendam, enixius abs te flagito, Honorande Tulli: etenim multa & mira rerum varietas, quæ oculis ibi contuendam se objicit, plurimam mihi reconditæ eruditionis abinde hauriendæ & cupidinem elicit, & spem amplissimam ingerit. *TULLIUS.* Fateor equidem, privatis in arculis veterum Numorum sane non undique hos tuos Græcarum Urbium Numos offendes: quibusdam tamen eorum ætas longa, quam tulere, non parum iniqua fuit. Sed diligentissimo *Goltzio* debes, quod integros eos tibi pingere quiverim: doctissimo autem *Nonnio* plerumque, quod nonnulla ex eis utcunque tibi exponere valeam. *PUBLIUS.* In primo eorum, apud me æreo medio fatis attrito, quem *Delphorum* esse reor (ΔΕΛΦΩΝ enim lego) *Adversa* Delphinum habet, qui nantis in morem tergo recurvo nudum juvenem portat. *Aversa* capite juveni laureato Apollinem sistere mihi videtur, cum penes eum ad lævam & cytharam videam, & lauri ramum inde prodeuntem. *TULLIUS.* Ex tripode loqueris: *Delphos* namque Apollini tota sacerrima fuit, vixque ille celebrius nomen atque *Delphici* obtinuit. *PUBLIUS.* Ubi verò locorum *Delphos* erat? Unde illi tanta Apollinis Religio? Anne Delphino & Delphis, ut nominis, ita & rei cognatio? *TULLIUS.* Si te fabulæ juvant, quamplurimas audies.

II. *Delphos*, aut melius *Delphi*, olim Phocidis Regionis Urbs longe clarissima, sita erat in monte Parnasso, omnium Poetarum carminibus celeberrimo: qui & præruptus erat, & veluti vivum ludentis naturæ theatrum. Nominis originem varii variam comminiscuntur. Quidam enim a *Delpho*, Neptuni filio, quem e *Melanthe*, filia *Deucalionis*, susceperat, *Delphi* derivatum existimant. Pluribus præplacet, cum *Cretenses* suis e civibus

Tab. II.
Num. I.

civibus classem ad condendam coloniam emitterent, navigantibus *Delphinum*, cui volupe est propenavigia ludere, juvenesque ac maxime pueros gestare (in quo demonstrando multus est Illustr. *Spanhemius*) veluti maritimi sui itineris ducem ad *Cyrrham* praivisse, vel, monente *Isacio Tzerze*, navim *Crysseum* ad Sinum deduxisse. Id cum forsitan casu, aut consuetudine piscis acciderit, lepidi idololatrae praesenti id Numini totum tribuebant. Unde e *Graculis* Scriptoribus alii jactabant, hunc *Delphinum* ab *Apolline* submissum: alii deum ipsum *Delphini* sub imagine latuisse: nonnulli somniabant, *Apollinem* visibili specie *Delphino* investum adfuisse. Quibusdam tamen ultimo visum, nihil hic quidem negotii pisci *Delphino* intervenisse, sed hoc nomine venisse *Pythonem*, horribilem illum & venenatum serpentem, quem jaculis *Apollo* confecit, utpote qui pariter *Delphinus* est dictus: quocirca & *Apollo* ab *Homero* dicebatur *Delphinus*, urbs vero, de qua loquimur, ab eodem *Pytho* appellata est. His ita commemoratis, vix dubitat *Nonnius*, *Delphorum* hunc Numum, quem & *Goltzius* pinxit, in *Adversa* originem Urbis referre, hicque a *Delphino* *Apollinem* gestari. Quod quidem diffiteri posset nemo, nisi Eques iste æquoreus *cytharæ* suæ secum exhibendæ fuisset oblitus. Alias vero typus iste neque a prima opinione multum abludit, quæ vult, *Delphos* a *Delphino*, *Neptuni* filio, dictos: etenim & huic pelagi *Monarchæ* *Delphinus* piscis symboli loco frequenter est datus, quod alibi plenus discas. Necessè vero tum foret, ut juvenem nudum, belluæ hujus tergo vectum, non *Apollinem*, sed unum e diis marinis acciperemus. Atque hoc pacto hic Numus, quod, *Spanhemio* & *Liebbe*, Viris eruditissimis testibus, *Græciæ* toti admodum erat familiare, in *Adversa* quidem Originem suam a filio *Neptuni*, in *Aversa* deinde præcipuam suam erga *Apollinem* Religionem liquido ob oculos poneret.

PUBLIUS. Lepida satis *Delphorum* incunabula hæctenus in *Adversa* Nuni quæsitæ: *Adversæ* rationem, forte non minus jucundam, ex te nunc percipere lubet. **TULLIUS.** *Apollinis* Mythologia eam in locum reservanda est, ubi de superstitiosa veterum Religione Dialogos totos formabimus. Hic nosse tibi sufficiat, omnem *Delphorum* fortunam, nomen, & claritudinem ab hoc DEO suo prognatam. Sanctissimum quippe erat omni certe *Græciæ*, immo & exteris nationibus, *Delphorum* Oraculum: cujus origo præ *Delphici* nominis etymologia magis festiva, in aliis *Delphorum* Numis, qui juxta *Goltzii* imagines caprino capite fulgent, Nonni opinionione, argento & ære signata est. Auctore siquidem *Diodoro* Siculo, ex quo id *Gyraldus*, *Bulengerus*, *Pitiscus*, & *Nonnius* in medium afferunt, quo tempore inculti adhuc *Delphi* fuere, eo in loco, ubi post-

ea Oraculum claruit, capras pascere consueverunt. Erat autem quidam ibi terræ hiatus, ad quem casu caprarum aliqua exerrans, insolitis mirisque modis exultabat, vocemque omnino infuetam emisit. Id cum accideret sæpius, animadversum est a pastore, ac tandem eum cupido incescit, locum illum oculis suis lustrandi. Vix pedem eo intulerat, ecce simplex Melampus subito in Apollinem mutatus, mente admodum turbata, fociis vaticinica voce primo risus excussit, ingentem deinde stuporem incussit. Percrebuit tanti miraculi fama, & pluribus aliis animum addidit, idem periclitandi. Accedunt, turbantur, vaticinantur: nonnulli tamen divini huius furoris, vaticinico ex hiatu sibi afflati, diutius impotes, se ipsos in præceps agebant, misero fato consumti. Convēntum itaque inter plebem, ut terrestri huic oraculo honos divinus haberetur: statutum vero præterea, ut Dei responsa non nisi unica virgo & peteret, & consulentium communi deinde emolumento etiam unica redderet. Hanc porro ne enthea virtus aliquando suffocaret, machinam aliquam, ligneamque orbis fortasse figuram referret, hiatui sacro imponi curarunt, nonnihil ab humo, pedibus tribus suppositis, elevatam: cui virgo, Deum consultura, jam sui securior citra metum insisteret. Inde *Tripodis Delphici* celebre nomen. *Tripodes* namque, ut habent *Isidorus* & *Papias*, scabella Græcis dicebantur, *habentia tres pedes*. Diu hujusmodi reddendi Oraculi obsequium ad virgines attinuit, donec uni earum, quæ forma præ cæteris conspicua fuit, ab *Eucherate*, Theffalo, vitium oblatum sit: quod scelus Delphi execrantes, Virginibus Matronas quinquagenarias substituere.

IV.

PUBLIUS. Miseri Graculi quantus non ludus nequissimi diaboli erant! Quanto certius nobis, præ ridiculo Tripode, Oraculum Divinæ Scripturæ quotidie fundunt, si eas consulere, iisque obaudire non pigeat! Flendus erat suis Authoribus Oraculorum nefastus hic ludus: quorum sub typo, quæ quærebatur, absconsa est potius veritas, immo sepulta, mendacium contra innumera retulit pereuntium animarum trophæa. Nobis, meliore spiritu Paracleto edoctis, *Delphi* modo jucundus sunt jocus, & mendax Apollo, atque omnis, quæ de eo est, chiliarum fabularum sales interim ingenuos præbet. Unde liceat mihi percontari abste, quid demum *Cortinæ* sub nomine venerit, cujus vocis toties fere, quoties *Tripodis* memoria sit? **TULLIUS.** Apte sciscitaris: quippe quod *Tripus* Græcis, *Cortina* Latinis audiebat: etsi hoc nomine, juxta *Pitiscum*, non una res apud veteres appellabatur. Paulo post audies *Servii*, qui amplissime in *Virgilium* commentatus est, fluctuantem sententiam, quam *Nonnius* adducit: si vaticinico apud Delphos hiatus vetustiore adhuc fabulam intellexeris. *Hyginus* nempe refert, *Pythonem* Terræ filium fuisse, & ante Apollinem

finem in Parnasso Oracula edere solitum. Prænoverat autem fato decretum, ut ipse ex partu Latone occideret: unde modis quidem omnibus, incassum tamen, gravidam eam ex Jove interimere studuit. Apollinem suum feliciter illa enixa est: qui quarto a nativitate sua die Parnassum adiens, Pythonem sagittis suis confecit. Evolvit hanc fabulam *Macrob.* inquit, *Saturn.* Πύθων idem est, quod *putredo*, quæ nasci solet, cum hiberno tempore, *l. 17.* ex imbris crebris aquæ e montibus defluunt in valles, ibique conclusæ ac stagnantes, modico calore superveniente noxio cum fœtore putrescunt. Mox vero ut in æstate Syrius solis æstus succedit, ille paludes exsiccat, omnemque putredinem arefcere facit. Atque hæc demum Poetis omnia audentibus occasio fuit comminiscendi, Apollinem, cujus nomine Sol intelligitur, Pythonem serpentem telis suis confodisse. Longo iterum alia apud Eruditiss. *Liebbe* ex *Ephoro* de Oraculi Delphici origine memoriæ prodidit *Strabo*, *Pindæro*, ejusdemque *Scholiaste* adstipulantibus: *Themidem* *Liebbe* nimirum unacum Apolline eidem originem suam dedisse. Quinimmo si *Goth. Num.* *Pausaniæ* fidimus, antiquissimis temporibus Oraculum illud *Telluri* quondam & *Neptuno* commune fuit, ac propterea intra Delphicum etiam postea Templum stetit ara *Neptuni*. Nihilofecius tamen supra relatam *Pythonis* fabulam *Servius* ulterius pertexens, scribere voluit. *Cortina* locus, *Servius* unde Oraculum datur. Dicitur autem *Cortina*, vel quod *Apollinis* *Tripus* ad *Virg.* corio *Pythonis* *Serpentis* sit tectus. Huic deinde sententiæ suæ ipse diffidens, illico subdit: *Vel*, quod certa illic responsa fundantur, tanquam *Æneid. III* *Cortina*: vel, quod verius est, quod cor illic vatis tenetur: aut secundum *Græcam* etymologiam, *ὄρι τῆς κόρης τελεῖται*, i. e. quod extendat puellam (nimirum quæ eidem insitit) ut major videatur. **PUBLIUS.** Fallor, aut bonus ille *Servius*, tot verbis totque sententiis de *Tripode* differens, e *tripode* tamen haud loquitur. Omnes quippe, quas affert, vocis *Cortina* origines & analogiæ nimium longe mihi profectæ, accersitæque videntur. **TULLIUS.** Idcirco & mihi pariter *Pitisci* longe amplius arripet sententia, qui *Cortinam* persæpe a *Plinio* nomine *lebetis* usurpari, *Pitisc. Lex.* idemque, quod *lebes*, innuere animadvertit: *Ollam* nempe, aut *Vas* *Aniq. Rom.* qualecunque amplum & concavum, voci maxime & sono capiendõ reddendoque idoneum. Inde factum, scenas etiam theatrales, quæ *Actorum*, *Cortina.* sive *Muscorum* declamationes apposite flectunt atque reflectunt, & plerumque arcum ac fornicum in morem sinuantur, *Cortinas* appellatas esse. *Varronis* præterea verba sunt: *Cava* *Cortina* dicta, quod est inter terram *Varro de* & cælum: ad similitudinem *Cortinæ* *Apollinis*. Unde tantum non liquet, *Cor-* *Ling. Lat.* *tinæ* *Delphicæ* sive *Apollinæ* nomine cavum illud antrum commodif. *VI. 3.*

sine accipi, quod vaticam Oraculi vocem & recepit, & sono refracto reddiderat.

V. Hoc porro super antrum Templum aliud semper & aliud, cum crebrius dirueretur, exstructum fuit. Primum & antiquissimum ex lauro editum volunt, arbore Apollini sacra, & præprimis dilecta. Ex quo etenim *Daphne*, filia Penei fluvii, cum Apollo eam sibi in conjugem rapere vellet, ab eo fugiens, ope patris in laurum conversa esse confingitur: Arborem illam ipse sibi Delius consecravit. Quem *Ovidius* ita ad tam. l. 557. fatum esse comminiscitur:

— — At quoniam Conjux mea non potes esse,
Arbos erit certe, dixit, mea. Semper habebunt
Te coma, te cytharæ, te nostraque, Laure, pharetra.

PUBLIUS. Eleganter hic locus causam suggerit laureati in hoc Nummo capitis, atque laureæ frondis e cythara prodeuntis. TULLIUS. Quinimmo & Tripodem Delphicum e lauro ajunt fabrefactum. Vult equidem *Nonnius*, nugas agere *Lactantium* Grammaticum, dum putat, Tripodem, laurum fuisse tribus radicibus præditam, & Apollini consecratam ob triplicem vim præfagiendi, præterita, præsentia, futura. Nihilofecius tamen *Callimachus* quoque ita de tripode canit:

Lactant.
Grammat.
in l. The-
baid.
Callimach.
Hym. in
Apoll. r.

Quantum iste Apollinis commotus est laureus ramus?

Humer.
apud Pitif.
voce:
Tripus. *Humerius* quoque in *Xerxem* haud parum invehitur, quod eousque audaciæ progressus sit, ut ignem sacris etiam tripodibus injicere machinaretur. Constare itaque tripodes e materia debebant, quæ comburi facile poterat: ergo verosimillime e ligno. Sed quo alio, quam lauro, Apollini facerrimo? Alterum Delphorum Templum e favis apum & alis earum exstructum narrat *Pausanias*: quod vel ipse submiserit Apollo, vel *Piera* artifex condiderit. Tertium æneum ferunt, aut ignibus consumtum, vel terræ hiatu absorptum. Quartum saxeam incendio flagravjt. Postremum *Spintharo* Corinthio Architecto surrexit ex sacra pecunia, rupi undique præruptæ impositum, ut neque muris, neque milite, solo situ & natura ad prodigium muniretur. In medio ejusdem petrae nativæ, scenarum quodammodo Comicarum in morem, amplissimum quoddam theatrum aperuere: quo factum, ut obortus quandoque populi clamor, & sonitus buccinarum, tot in rupibus refractus, cum unus esset & paucorum, multiplex & plurimorum audiretur, rei ignaros insolita, ac veluti divina majestate percellens.

Nonn. ex
Juslino.

Hæc porro in Templo dici non potest, quantus munerum luxus undequaque illatus, quam infinitæ divitiæ sepultæ: ut flagitantes Oracula vel faciem sibi Apollinem redderent, vel faventi & propitio grates exolverent. *Universa sane Græcia, præter exteras gentes, vel decimas, vel manubias* (ait Nonnius) *Delphos mittebat.* Fieri itaque non poterat, quin tanti auri sacra fames populos minus religiosos ad prædam ad rapinam instigaret. Sæpe ea propter multumque Delphi hostilibus armis infestati sunt: cumque hostes aut naufragio perirent, aut acie caderent subinde, ansa plurima fiebat paganorum, & maxime vatum mendaciis, creberrima prodigia Apollini, Templi sui Tutori & Propugnatori, palam asfingendi. Sic Phlegiæ primi fulminibus perpetuis, aut terræ motibus scelus luiffe finguntur. Cum deinde *Phlegyas*, Ixionis pater, ob filiam suam *Coronidem*, ab Apolline vitiatam, Templum ejus succendisset, mentiuntur, eundem Dei sagittis ad inferos trusum. Persarum sub Xerxe contra Templum expeditio pariter infelicissima fertur, faxis ingentibus in eosdem e Parnasso devolutis. Phocensibus res haud paulo felicius cessit: qui Templo occupato, ingentem ex eo vim auri abstulere. Gallos, horum animatos successu, fortuna rursus destituit: repulsi namque a Delphis, postea tempestate penitus fere contriti sunt. Sylla vero Romanus Templum impune spoliavit: Nero Cæsar postremo, referente *Pausania*, totum contrivit Apollinem, quingentas æneas auferens statuas, & quod addidit *Dio Cassius*, *Cyrrhæam* totam regionem tanto Numini surripiens, suis militibus tribuit. Locum insuper ipsum, unde sacra dabantur responsa, funditus convellebat, non paucis hominibus ad ipsum os Adyti sacri trucidatis.

PUBLIUS. Sic nempe omnia, quæ valere, ruunt: quæcunque cœpere aliquando, aliquando intereunt. Sic veritas, etsi pressa diutius, opprimitur nunquam, ac tandem de mendacio triumphat. Fatui idololatræ tanti Sacrarum sui excidium, cujus stygii doli Mundum prope omnem fascinaverant, animo arrecti atque suspensi, sceleri Neroniano tribuebant: ignari interim, regnare jam non potuisse patrem mendaciorum diabolum, postquam placuit Veritati Incarnatæ, Ecclesiæ Regnum in orbe statuere, proferre fidem salvificam, Crucis sacrosanctæ trophæum immobili & insuperabili petræ insigere. Nero interim ille scelestus tutus equidem omnino a diruto Apolline fuit: veri attamen DEI vindicem Rompheat cætera ob crimina sua infanda, & cruentum in CHRISTI fideles furorem plus nimio sensit. *TULLIUS.* Recte agis, Optime Publi, quod a fabula fidem pio conatu confirmas, & morum documenta decerpis: sic perge,

& Numi, in quibus excudendis adeo vani & profani fuere Authores, Liber tibi erunt indubie sanctus & bonus.

VIII. *PUBLIUS.* Alterum Numum Tabulæ tuæ II. non æque, ac primum, facile recenseo. Si recte tamen memini Serti illius, quod supra in Numo Regis *Mithridatis* occurrerat, que hederaceum dixeratus, & *Liberi Patris*, Bacchi inquam, sive *Dionysii* insigne: hanc quoque coronam, quæ hic in *Adversa* nomen ΠΑΓΑΣΑΙΩΝ includit, parem existimo. Caput porro *Adverse*, simili redimitum corona, fere Bacchi arbitrarer, nisi ita ambiguum foret, ut fœminæ magis, quam masculi juvenis videatur.

TULLIUS. Postremo ut dubio te primum expediam, moneo te cum *Pitiscæ voce: Pitisco*, quod ille ex *Servio* notat, esse nimirum, qui dixerant, utriusque Bacchus. sexus participationem habere Numina: non, quod ipsa re mares simul ac fœminæ exstitisse crederentur; sed quod omnia complecterentur; & hominum quorumlibet proprias operationes gubernarent. Peculiare autem præ cæteris fuit *Liberi Patri*, modo puerum, modo juvenem, modo virum, modo barbatum etiam senem, jam masculum, jam etiam fœminam effingi. cujus quidem rei causam *Ulpianus ad Demosthenem* a ludis reposcit: quoniam Baccho omnis ætas, omnisque sexus choreas agebat. *Tzetzes* vero ad *Lycophronis Cassandra* vino deputat, quod omnium corda lætitia erigit, luctu exolvit. Tuto proinde hic Bacchum agnosce, unacum Apolline tutelarem olim totius Theffaliæ Deum. Erat autem in Theffalia *Phiotidis* Regio, & inter Phiotidis Urbes, percensente *Protonxo*, in Pelasgico sinu prima fuere *Pagasæ*: quæ in *Adversa* per Græcum ΠΑΓΑΣΑΙΩΝ describuntur. Tuum hinc Numum etiam *Goltzii* pinxit, licet facie magis mascula, ac in ære tuo conspicuo. *Nonnius* porro, dicens Numerorum *Goltzianorum*, & maxime *Historiæ Regionum* atque Urbium vestigator, de *Pagasis* notat geminam ejus nominis Etymologiam. Juxta quosdam enim appellata creditur Urbs ἀπὸ τῆς Ναυπηγίας τῆς Ἀργῆς, quod illo in loco *Argo navis compacta* fuit, sic dicta; quoniam faber & artifex ejus *Argus* dicebatur. Cantant proinde primum *Ovidius*:

Jamque fretum Minyæ Pagasæa puppe tenebant.

Deinde apertius *Lucanus*.

Prima fretum scendens Pagasæo littore pinus.
Terrenum ignotas hominem projecit in undas.

Straboni nihilominus rectius illi sentire videntur, qui *Pagafas* dictas volunt ἀπὸ τῶν πηγῶν, quod illo in loco multi & uberes fontes scaturiant, Cæterum in *Pagafis* Urbs *Phara*, quondam non incelebris, Navale suum, emporiumque constituerat. Sed & Apollini, juxta *Hesiodum*, a *Pagafis* nomen *Pagafei* adhæsit: quem a *Theſſalis*, *Achaisque* Παγαῶτην appellatum *Hesychius* insuper memorat.

PUBLIUS. Siquidem Numus iste *Argonautarum* nos ante admonuit, IX. repetam breviter, si placet, memoria & *Aurei Velleris* & *Jasonis* fabulam. **TULLIUS.** More tuo id velim, id est, quam brevissime facias. **PUBLIUS.** *Thebæ* Regem habebant *Athamantem*, *Æoli* filium, cui dicunt *Arietem* aureo vellere fuisse: conjugem ducebat *Nephele*, ex qua *Phryxum* filium, & filiam *Hellen* suscepit. Cum vero *Nephele* ad insaniam redacta in silvas profugisset, thorum Regium *Ino* obtinuit, iniquissima liberis *Nepheles* noverca. Quare Rex *Athamas* pater *Phryxo* filio suavit, ut cum *Helle* sorore salutem in fuga poneret, & maria, fati melioris securus, tranaret: cujus quidem itineris in adminiculum aureum eidem *Arietem* donavit. Paruit *Phryxus*, & una cum sorore *Arietem* conscendit, marique se credidit, hoc vectore propitium ad litus deferendum se sperans. Longius autem progressi, fluctibus cœperant gravioribus agitari: quibus territa *Helle* imbellis ariete decidit, & undis sepulta, æquori illi maris *Helleſpontiaci* nomen pepererat. *Phryxus* porro animo excellior, turbidos fluctus superavit intrepidus, & incolumis *Colchos* pervenit ad *Aetam* Regem, hominem natura truculentum, adeoque inhumanum, ut hospites omnes, gentis quidem suæ æque barbaræ more, illico *Diana* *Tauricæ* litaret. Quia tamen avaritia præterea non modica fuit, *Phryxus* in solitam gratiam *Ariete aureo* reperit, quem felicitis itineris ergo prospere confecti, ceu jure anathema Marti immolavit, aureis deinde exuviis illius in templo suspensis. Paulo post Rex *Aetas* oraculo admonitus, pereundum sibi fore, si peregrini nave advecti appellere sinerentur, Vellusque aureum auferrent, *Velleri* quidem taurum æripedem, atque draconem pervigilem custodes adhibuit: crudelitatem porro suam in advenas omnes tanto nefastius exercuit. Quoniam vero *Colchis* Insula alias quoque auro mire abundabat; ejus expugnandæ cupiditate sæpe multumque *Græci* exardebant. Sed effera *Colchidum* inhumanitas erga exteros omnes, omnibus animos ejusmodi ad expeditionem comminuit. Ausus id primum est *Theſſalus Jason*, juvenis acerrimus, filius Regis *Æsonis*: cujus dum animos *Pelias*, qui solio patrem expellere adnitus est, oppido pertimesceret, professionem in *Colchidem* juveni *Heroi* suavit identidem, tandem & persuasit. Negligit nimirum impotens sui gloriæ cupido etiam

manifesta pericula: nec vivere delectat, dum sine gloria vivitur. Mori cum gloria vita dulcius creditur. Navi proinde ab *Argo*, quem *Pallas* ipsa instruxerat, fabrefacta, *Jason* cum quinquaginta sociis Græcis fortissimis, *Typhi* pinum moderante, mare ingressus est: primosque hos milites æquoris *Argonautas* dixere, quod *Argo* navi veherentur. *Lemnum* primum insulam devenerunt: ubi paulo ante mulieres condictis furiis maritos suos, & masculos omnes interfecerunt. Excepti a mulieribus Græci, in Regnum simul & thorum admissi sunt: *Jason* præcipue ab *Hyppipyle* Regina maritus delectus est. Substitere ibidem prope biennio: tandem suæ se expeditioni rursus accinxerunt, & a *Phineo* Rege amice edocti, quomodo scopulos *Cyaneos* longe periculosissimos superare tuto valerent, *Colcho* appellebant. Ibidem *Jasoni* forma egregia quam dextra plus profuit: illico enim adamari cepit ab *Medea*, Regis *Aetæ* filia. Cui cum nuptias sponderet, illa modum eidem suggestit, quo & taurum superaret æripedem, & draconem sopiret: veneficam quippe artem eximie calluit. His feliciter confectis, & concupito vellere aureo pariter raptis, fugam *Jason* festinus arripuit, *Medeam* sociam habens. Cum vero eosdem Rex *Aetas* velocissimo cursu persequeretur, fœmina truculenta parvulum suum fratrem *Absyrtum*, quem idem in consilium, jam antea apud se decretum, abstraxerat, jugulavit, & in frustra concisum, per omnem viam, quæ ad litus ducebat, disperfit: ut pater eadem colligens, remoraretur tantisper, donec sibi cum *Jasone* litus attingere, navimque conscendere liceret. Sic raptum aureum vellus, hæc sors erat *Argonautarum*: quibus tanta fati fiducia fuit, ut primi hominum omnium efferos fluctus fragili carina *Pagasea* fulcare auderent. **TULLIUS.** Belle hanc fabulam amplissimam collegisti: quam totam se evoluisse nonnulli arbitrantur, si dicant, *Athamanti*, Regi Thebano, navem fuisse, quæ Arietem auro depictum in prora vel puppi habebat, quam fugientibus Liberis tradiderit. Hoc tamen pacto *Argonautæ* sane non primi, sed secundi æquora tentassent. Hos porro non aureum Arietis vellus, sed *Colchidis* Insulæ, auro opibusque instructissimæ, multo magis imperium concupiisse, facile creditur. *Plinio* etenim teste, ibidem aureæ Camerae Regis, & trabes argenteæ fuerunt. Sed & *Strabo* luculentius perhibet de *Colchis*. Apud eos torrentes dicuntur Aurum deferre, quod barbari perforatis tabulis ac lanosis pellibus excipiunt: unde *Aurati* velleris fabula conficta est.

Plin.
XXXIII.

3.

Strabo
L. XI.

X. **PUBLIUS.** Sin recte de Numo III. Tabulæ tuæ II. me hariolari Tab. II. ex literis contigerit, *Corcyreorum* is est: lego namque infra radios Stel-
Num. III. læ in *Adversa*: ΚΟΡΚΥΡΑΙ. **TULLIUS.** Adde ΩΝ. quibus literis locus congruus amplius non supererat, & habebis. latine:

COR-

CORCYRA. *PUBLIUS*. Quod si ita sit, Numus hic ipse, præter opinionem, *Jasonis* historiam quodammodo profequitur: quam mox, ut brevior essem, abruperam. Ajunt etenim: *Colchos Jasonem* etiam pelago persecutos, *Corcyrae* deprehendisse, postulantes ab *Alcinoo*, Phæacum Rege, hic Regiam suam & hortos aureis pomis florentes tenente, ut, si *Jasonem* nolit, certe *Medeam* eis extraderet. Annuit *Alcinous*, postulata se facturum, si *Medea* virum passa adhucdum non esset: sin vero, connubia se solvere minime posse. Audiit hoc responsum *Arete*, Regia Conjunx, cumque *Medeæ* saveret, *Jasoni* illud vulgavit: qui e vestigio nuptiarum solemniam agens, *Colchorum* se minis & importunitate hoc pacto ocysime expedit. Male vero hoc postea connubium cessit. *Medea* quippe, femina crudelis & pessima, promeruit, ut eam *Jason* in patria sua postea repudiaret. Eapropter iræ impotens *Colchica* *Circe*, *Creusam*, novam *Jasonis* Sponsam, igne tartareo, in pixide muneris loco eidem submisso, una cum patris *Creontis* domo ac Regia, *Corinthis* combustit: præterea, quos ex *Jasone* ante susceperat liberos, ipso inspectante, in partes discerpit. *TULLIUS*. Tute ipse tibi, Optime Publi, demonstras, quam valeant Numi ad veterem historiam, aut exquirendam sollicitate, aut firmiter animo complectendam. Apposite excurris: curandum tamen, ut in viam citius redeas. Dialogos, non historiam conficimus: rerumque, quas in Numis spectamus, multitudo, dum perpetuo ad cætera revocat, unum ex integro exhaurire nos vetat.

PUBLIUS. Nescio, qua cupidine sumus, ut, quamvis plurima ignoremus, aliquid nos attamen nosse omnino, ut noverint alii, velimus. Hinc imus, qua possumus: & cum ad nucleum usque penetrare non liceat, frangendo tamen in cortice vel ludere interim juvat. De Stella, quæ coruscet in *Adversa*, deque vasis & poculis, pampinoque *Aversæ* dudum præcoci lingua differuissim, nisi aqua hic undique mihi hæreret. *TULLIUS*. Atqui hæc mera sunt symbola *Bacchi*, & devotam ei fuisse *Corcyram* testantur: maxime, cum publico ibi Templo, afferente *Thucydide*, coleretur. *PUBLIUS*. Bacchine ais? Vasa quidem & pocula, botrum præterea, ac hederæ folium *Libero Patri* facile annuo: ventris enim ingluviem, mero præcipue æstuantem, curæ is habet, dignam deo sollicitudinem. Sed Stella eidem unde congruat, admodum ambigo. *TULLIUS*. Noris utique, qui alias tam benè fabulas calles, cujus filius *Bacchus*? *PUBLIUS*. *Jovis* nimirum omnipotentis, & *Semeles*: cui cum *Juno* amores mariti invideret, eam hortabatur, ut postularet, ita sibi *Jovem*, qualis *Junoni* adesse soleret, advenire. Petiit, &

quia obtinuit, periit: igne enim divino exusta est. **TULLIUS.**
Satis mendacii: jam nullo negotio veterem Poetam intelliges, ita ca-
nentem:

*Apud. Pi-
tiff. voce:
Bacchus.*

Sic Apollo, deinde Liber sic videtur *ignifer*:
Ambo sunt flammis creati, profatque ex ignibus.
Ambo de comis calorem, & ambo radios conferunt.
Noctis hic rumpit tenebras: hic tenebras pectoris.

*Macrob. Sa-
turnal. I. 18
Ovid. Me-
tam. IV. 18*
Hæc causa erat, cur *Liberum* aureis cornibus effingerent, cur stellam ei-
dem apponerent. Immo, quemadmodum *Macrobius* pluribus docet,
per *Bacchum* Sol ipse intelligebatur, cui bacchantes in Orgiis juxta
Ovidium ita accinuere:

Tu puer æternus, tu formosissimus alto
Conspiceris cælo.

*Diodor. Sic
Libr. I.*

Eumolphus apud Diodorum eundem appellat
Sidereum Dionysum igni radiante coruscum.

Adeo præterea sagax erat veterum superstitio, ut masculosarum pellium
animalia, tygrides, lynces, pantheras, eidem immolarent: quæ tergo-
re suo cæli stelligeri veluti symbola gestabant. Unde & *Liberum* ipsum pel-
le hinnuli amiciebant, causam sic aperte reddente mox laudato *Diodoro*,
dum ait: *Quidam nebride Bacchum amictum esse dicunt, ut astrorum*
varietas significetur. Non jam ergo peregrina in hoc Numo tibi Stella
videbitur: superest, ut de *Coreyra* verbulum audias. Gemina exstat
hujus nominis Insula. Prima olim *Μετρίων* dicta, hodie *Curzoli* audit.
Altera cujus est hic Numus, Epiro & Threspotiæ, opposita, *Corfu* nunc
dicitur. Multa ei nomina oppido diversa veteres tribuere: quibus hic præ-
termisissis, *Coreyræ* appellationem, perhibente *Diodoro* apud *Nonnium*; ac-
cepit ab *Asopi* filia *Coreyra*, quam raptam *Neptunus* in hanc Insulam de-
tulit. Ex qua cum *Phæax* nasceretur, populo Insulæ hujus nomen
Phæacum inditum est. Vino gaudebat, cum senesceret, admodum lau-
dato: cui hodie, *Romania* dicto, non minor est fama. Navalis gloria
præ omnibus ei vicinis maxima fuit. Colonia erat Corinthiorum:
siquidem ex *Bacchidis* unus, quos Corinthii expulerant, unacum
sociis ad *Phæacum* litus appulerat, locumque, ejectis veteribus colo-
nis, ut refert *Apollonii* Scholiastes, occupaverat. Paruit postea
Corinthiis: sed opibus suis prosperaque fortuna insolens, sprevit
Metro-

Metropolim suam. Posteaquam vero Epidamnii, Coreyræorum coloni, prementibus eos Illyriis, nec Matre sua eos tutante, Oraculi insuper monitu, sese Corinthiis permiscere: irati Corcyræi utrosque feliciter oppugnaverunt. Corinthiis porro Peloponnesum totam in societatem armorum advocantibus, ortum est Bellum Corinthiacum: cui Peloponnesiacum successit. Armaverant tunc Corcyræi naves centum viginti, auctore *Thucydide*, eximio sane magnitudinis ac potentiae suae argumento: & quamquam *Themistoclem*, Atheniensem, acerrimum sibi habuere, a Lacedæmoniis insuper obfessi, atque fame arctati, nihil tamen extremi discriminis subiere. Numos eorum plures *Goltzius* pinxit, in quibus stellam, pocula, botrum, hederam videas: sed nunquam ita conjuncta uno in Numo quemadmodum in tuo.

Goltz.
Tab. I. Insular. Græc.

PUBLIUS. Majoria reor indaginis esse Numum IV. Tabulæ tuæ II. XII. in quo exponendo nihil omnino sum. **TULLIUS.** Nomen hic utique legis ΑΕΥΚΑΔΙΩΝ, quod idem, atque LEUCAS, sive *Leucadix*. Epiro fuit opposita, Corinthiorum colonia: a quibus, cum ante Peninsula esset, seu ex parte continenti adhærens, abscissa deinde a terra, Insula evasit. Quocirca *Ovidius* cecinit:

Tab. II. Num. IV.

Ovid. Metam XV.

Leucada continuam veteres habuere Coloni:

Nunc freta circumeunt.

Nonnio tamen videtur, velle *Plinium*, quod continenti postea iterum red-dita sit, dum inquit: *Egresso sinu Ambracio in Jonium; excipit Leucadium litus, Promontorium Leucates, dein Sinus, ac Leucadia ipsa Peninsula, quondam Neritis appellata, opere accolarum abscissa a continente, ac reddita ventorum flatu, congeriem arenæ accumulantium: qui locus vocatur Dyorictos, stadiorum longitudine trium. Oppidum in eo Leucas, quondam Neritium dictum.* **PUBLIUS.** Percontari hic subit ex te, an non promontorium *Leucates*, quod mox a *Plinio* laudari audivimus, petra illa prodigiosa existimanda sit, ex qua sedandi amoris causa, ut supra dixeras, se *Sappho*, Poetria *Lesbia*, præcipitem dedit? **TULLIUS.** Illam ipsam esse *Nonnius* inquit, albicanti colore in mare prominentem: in qua olim *Apollinis* *Leucadii* templum constiterat. Ejusdem honoribus, *Strabone* fidem faciente, *Leucadii* quotannis, cum solemnia facerent Sacra, fontem aliquem averruncandæ Deorum iræ causa, i. e. avertendæ, ex scopulo hoc dejecere: ita tamen, ut varias ei pennas, volu-

Plin. VI. I.

Nonn. ad Goltz. pag. 212. Tom. III.

volucresque affingerent, quibus mediis volaret magis, quam saltaret: paratæ etiam erant cymbæ & navigia, quæ cadentem exciperent, atque ab undis servatum, patrios extra fines deveherent, tanquam *Ver sacrum*. PUBLIUS. Quid sibi hæc ultima verba deposcunt? TULLIUS. *Ver*

Liv.
XXXIV.
44.

Festus in
Mamerti-
nis.

sacrum dixere veteres pecus, ex voto Numini immolandum, teste Livio, & tale quidem, quod natum esset vere, inter Kalendas Martias, & pridie Kalendas Majas. Quoniam autem juratus humani generis hostis, stygius Alastor, qui in diis omnibus deabusque adoratus est, etiam homines sibi devoveri concupierat: apud Samnios accidisse retulit Festus, ut gravi pestilentia eam insulam pessumdante, Oraculi voce postularet Apollo, *Ver sacrum* sibi devoveri, i. e. omne illud, quod Vere proximo natum esset. Immolarunt Samnii ejusmodi pecora singula, peste levati. Hac tamen vicesimo postea anno acrius iterum sæviente, Apollo rursus consultus respondit, votum ab iis ex æquo persolutum non esse, cum homines immolare omiserint. Hos saltem nunc patria pellant, & liberos se morbo futuros.

Veris itaque sacri nomine exinde etiam homines devoti venere. PUBLIUS. Multa jam de *Leucade* didici: quid vero nomen ΛΕΩΝ, nomini ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ in *Aversa* subscriptum? quid sibi monogrammata gemina volunt, quorum primum X. & A. alterum A. solum ostendit? TULLIUS. Singula Nonnius præterivit, etsi Goltzius tuum hunc Numum pariter pingat, sed argenteum notet, cum tuus sit æreus, ac monogramma posterius sive A. literam, non infra navim, sed ad lævam puppis exhibeat. ΛΕΩΝ quidem virum aliquem designare, quæ præcipuum in *Leucade* magistratum gerebat, non valde ambigendum. In aliis etenim tribus, quos pariter ibidem exhibet Goltzius, Numis *Leucadiorum*, argenteis omnibus & mediis, aliud semper & aliud nomen occurrit, nimirum ΝΙΚΑΤΟΡΑΣ: ΔΙΑΚΡΙΤΟΣ: ΘΕΟΛΩΡΟΣ.

Goltz. In-
sul. Græc.
Tab. I.

Monogrammata vero nullus alius habet, præterquam tuus: quæ, nisi temere omnino conjicerem, exponere nequeo. Forte ad integra *Leonis* descripti nomina exprimenda A. & X. literam pertinere quis autumet. Navem porro Goltzius in omnibus exhibet Numis, sed dispari aliquatenus ornatu: Nonnius vero ex ea posse intelligi putat, *Leucadios* navalis rei studium, quo fervebant, innuere voluisse. PUBLIUS. Si *Aversa* tam obscura, quid lucis *Adverse* accendis? TULLIUS. Ea haud paulo obscurior. Deam ibi stantem vides, veste ad talos usque defluente: cervum adstantem: post eam telum, cuspe suo inverso quasi terræ infixum. Manu dextra extenta ornamentum quoddam genus præ se ferre Nonnio apparet, quod vel fastigio domus imponebatur, & *Acrotirium* audiebat: vel

summam

summam navium proram exornabat incurvum, *Acrostolium* dictum. Ad dextram Aquila insidet pilæ sive columnæ, minus dextere signata; ad lævam spica turgens excrescit. Omnia tandem fertum e lauro grande concludit. Tam multiplicium rerum emblemata in unum qui colligat, acutus sit sane oportet. *Nonnio* videtur tantum, quin affirmet, *Dianam* hic exhiberi, per hæc symbola forsitan a *Leucadiis* cultam. Illa vero, ut venantium Præses, succincta esse alias solet, & ad cursum expedita: cui muneri vestis talaris non quadrat. Cervus ei propitius: forte & hasta vel telum venabulum interim credi possit. Sed ut quid *Acrostolium* gestat, navium Insigne? quid illi cum spica? & maxime cum aquila? In omnibus tamen quatuor *Goltzii* Numis eadem dea eodem habitu adstat: Arista aliquando cum Cornucopiæ, signis alias fortunæ & fertilitatis, locum mutat: Aquila, quæ hic pilæ, in cæteris hastæ insidit, jam rectæ, jam spiris serpentinis volutatæ, quasi signa essent militaria Romana. Fateor, hanc caliginem perspicacioribus ingeniis, & quibus plenior sit *Leucatis* cognitio, discutiendam a me relinqui debere.



DIALOGUS VI.

De

Numis DYRRACHII, ATHENARUM, MACEDONIÆ Primæ, & BRUTTIORUM.

PUBLIUS.

Quanto magis egregia sunt, quæ ex Numis meis, non multum I. venustis aspectu, per te tamen indies addisco, Venerande Tulli, tanto avidius similia cupio, & vere a me, quo plus sunt potæ, plus stiuntur aquæ. Infolito plane circulo includitur caput *Dianæ*, ut ex arcu & pharetra anguror, in Tabulæ tuæ II. Tab. II. Numo V. An mysterium hoc? an cælatoris libido erat, ejusmodi ora Num. V. venu-

Proem.

H

venu-

venustiori Numum hunc augenteum medium convestire ? *TULLIUS*.
 Dedita id opera factum. *MACEDONIÆ* etenim *PRIMÆ* hic Numus est : cujus gentis *Symbolum* fere *consuetum* fuisse *Clypeum* cum *Stellis*, quibus crebrius repetitis ora Numi tui concluditur, ex *Illustr.*
Spanhemio disco. *Diana* rationem reddit *Nomius* : siquidem *Macedones*
 deæ hujus præcipuo cultui semper dediti erant, utpote venandi studio
 perpetuo innutriti. Hinc idem *Goltzii* doctus *Interpres* ex *Livio* simul
 atque *Plutarcho* notat, nocte illa ante pugnam *internecinam* ultima, qua
Tom. III. *Perseus*, postremus Rex *Macedonum*, a *Paulo Æmilio*, Romano, devictus
 fuit, *Luna*, quæ cum *Diana* eadem est, deliquium notatum populo
 illi extremum indidisse luctum : ut adeo nil, nisi fletus & clamor apud eos
 in castris insonuerit, usquedum *Phæbe* denuo e tenebris emergeret. Illa
 siquidem *ecclipsi* occasum *Regni* sui, gentisque *perniciem* portendi, neque
 vanum, augurabantur. *Aversa* in parte *querneam* intra *coronam*
clava Herculis erigitur : quoniam nimirum *Macedonum Reges*, ut in
Numo Alexandri jam memini, ab *Hercule* originem suam aut vere traxerunt,
 aut ad mentem *Illustr. Spanhemii*, saltem affectarunt, *Heraclides*
 omnes haberi cupientes. *Fulmen inferius* cubans cum *clava* conspirat : æque
 enim *Herculem* indigitat, tanquam *filium Jovis*. Hanc *Macedoniæ Regum*
Constantin. *jaçantiam*, præter *Constantinum Prophyrogenitum*, etiam *Cæsar Julianus*
Porph. *Them. L.* *confirmat*, alicubi inquires. Nam in *Macedonia habitasse* ferunt *Herculis*
III. Juliana *nepotes*, *Temini filios*, qui *Argivorum regionem*, quam *hæreditate* acceperant,
Orat. II. *inter se partientes*, atque *invicem dissidentes*, *colonia missa*, omnem
controversiam atque *contentionem* sustulerunt : tum *occupata Macedonia*, ac
beata generis successione relicta, *Reges ab Regibus deinceps*, tanquam *patrimonium*
aliquod, eam *dignitatem* acceperunt. *Temini* porro *filios istos* ex
Herodoto fuisse scribit *Nonnius* ternos numero, *Gavanem*, *Æropum*, atque
Perdiccam, eosque ab *Argo* in *Illyricum* profugos, & *Macedoniam*
superiorem transgressos, in *Urbe Lebæa mercenariam* *Regi* operam locasse.
 Cum vero *Perdiccæ* panem duplo semper majorem ex *furno* sua sponte
 prodire *Regina* notasset : Rex eo cognito *mercenarios* dimisit, & *mercedem*
 suam *postulantibus*, *Solem*, inquit, habete, qui per *caminum* splendore
 suo in *ædes* illabitur. Ad quod *Perdiccas* : Accipimus, o Rex ! Quo dicto
Solis radios *gladio* suo circumscripsit, terque in *sinum* hausit, atque
 cum *fociis* *fratribus* abiit. *Missi* post eos *milites*, ut *ferirent* : at illi
flumen transgressi in *tuto* erant, *aqua* repente *mirum* in modum intumescente.
Temedina ergo in *aliam Macedonia partem* conversi, *arma* ibi *corripuere*, &
brevi Macedonia omnem (sic enim erat in *fatis*) occuparunt. *Heraclida*
 itaque appellati sunt ab illis *Macedonum Reges*, cum
 ipsi

ipſi *Herculis* fuiſſent nepotes : Volebant quoque eorum in folio poſteri pel-
le *Herculis* induiti idcirco frequenter in Numis ſignari. *Neque inane fuit*
ſolum generis Inſigne, inſit *Spanhemius*, ſed *ſingularis cujuſdam virtutis at-*
que præſtantia, ſi *Philoftratam* audiamus. Tradit enim ille, *Ajacem*, ad *Spanhem.*
huc infantem, *leoninis illis Herculis exuviis involutum*, ea in parte quam *ubi ſupra p.*
mox invulnerabilem effectum eſſe. **PUBLIUS.** Euge bellæ Græcorum fa- *387. Philo-*
bellæ ! **TULLIUS.** Sit fides penes Authorem. Reſtat autem ex Nu- *ſtrat. in*
mo tuo adhuc *Legenda* : quam, ut amplius exercitatus ſit, ex te ite- *Heroic. p.*
rum audiam, *Publi.* **PUBLIUS.** Sic lego : ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ *693.*
ΠΡΩΤΗΣ. **TULLIUS.** Id eſt : MACEDONIÆ PRIMÆ. Noſſe
videlicet debes, *Macedoniam*, Regnum ampliffimum, ſub *Philippo* præ-
cipue patre, & filio *Alexandro M.* ingentibus terminis diffuſam, poſt-
modum a Romanis, diu quidem ſerius, ac eam occupaverant, in IV. par-
tes tributam eſſe : quarum proinde prima atque præcipua, alias *Conſula-*
ris etiam dicta, tuam hanc *Monetam argenteam* excudit.

PUBLIUS. Nunc *Bubo* me pellicit, & riſum mihi fere excuſſerat, II.
quo VI. Numus tuus *Tabulæ II.* ſuperbit : cujuſ ego plumbeum ſolum- *Tab. II.*
modo typum tuo favore poſſideo. **TULLIUS.** Caveſis, *Palladem* in te *Num. VI.*
concites : ei enim *Athenæ*, quarum eſt hic Numus, & *Noctua* quoque
facerrimæ erant. *Adverſa* eandem *Divam* cum *galea*, atque *lorica*,
ſquammiſ denſata, tibi ob oculos ſiſtit, cujuſ in pectore *Gorgonis* vipe-
rea cubat : quam, *Servio* perhibente, ideo *Minerva* vel in pectore, aut *Servius*
in ægide fere ſemper præ ſe fert, quia apud eam eſt omnis prudentia, quæ *Aeneid.*
ignaros confundit atque imperitos, & quodammodo *saxeos* comprobat. *Aver-*
ſa *Numi Noctuam* ſtanteſt ostendit, cum *Legenda* : ΑΘΕΝΑΙΩΝ. i. e.
Athenarum. Penes *Luna* comparet, & *flos* quidam ignotus, quorum
duorum rationem nemo mihi per cenſet. *Noctua* autem ideo ab Athenien-
ſibus ſignata eſt undique, quoniam *comes inculcata Minervæ* dicitur *Ovi-*
dio : quia nimirum noctis amans, viſu tum acutiſſimo pollet : quemad-
modum & ſapientia ab Amatoribus ſuis noctu potiſſimum quæritur, ſuos-
que labores ad ſeram *Cleanthis* lampadem pertinaciter protrahit, uſque-
quo, quidquid eſt abditum, quidquid obſcurum, irremiſſa mentis acie
clare tandem pervideat, & ad fundum uſque pervadat. Ab hac ave *Atticæ*
monetæ γλαυκῆς, Latine *Noctuæ*, paſſim appellitabantur. Unde
apud *Pauſaniam* ſervus quidam *Gylippi* familiari ſuo dicebat, *multas ſub* *Pauſan. in*
regulis cubare noctuas, ſeu multam ibi pecuniam a Domino ſuo abſconſam *Lyſandro.*
eſſe. **PUBLIUS.** Viſ, ut hic recenſeam *Noctuæ* fabulam, quæ ex *Me-*
tamorphoſibus Naſonis mihi occurrit. **TULLIUS.** Per me licet : aſt
H 2 brevi-

breviter. *PUBLIUS.* Comminiscuntur ille, cum *Ceres* a *Jove* filia suæ *Proserpine* per *Plutonem* raptæ, reditum ab inferis hoc pacto impetrasset, si nihil ibi vel cibi, vel fructuum gustaret, visam eam esse, ac proditam ab *Ascalapho*, quod malum decerpserit. Cujus in pœnam proditi-
 tionis, *Ceres* hominem istum, nimis quam oculatum, visuque perspicacem, in bubonem convertit, avem funestam, & tristem semper præ-
 nuntiam. Quare noctua apud Poetas plerumque *stigia avis* compellatur, atque in auguriis pessimi ominis habita est. *TULLIUS.* Nempe & *Demosthenes*, cum eum ingratae Athenæ Urbe excedere jussissent, exclamavit: *O Pallas Urbium custos! cur tribus infestissimis bestiis delectaris, noctua, serpente, atque hoc populo?* Nihilofecius tamen *Pericli*, Oratori pariter Atheniensi, optima quæque omnia attulit Bubo publice pro rostris dicenti: mox enim ut populus superiore e tabulato noctuam eidem ad dextram advolare conspexit, manibus (ut ajunt) ac pedibus illius in sententiam ivit. Si porro de *Athenis* ipsis verba facere oporteat, vereor, ne finem dicendi non inveniam. *PUBLIUS.* Tantam tu Urbem sicco pede pertranseas? *TULLIUS.* Ideo, quia tanta: sed non, quia est, verum pro dolor! quia fuit: Nunc enim *Odrysia* sub tyrannide vicus est exiguus, quæ Græciæ Metropolis erat. *Memoriæ Aristides* prodidit, Græciam medium esse Orbis terrarum, Atticam vero medium Græciæ, & Atticæ centrum Athenas. Urbs hæc, quam Provinciam rectius dixisses (ex duodecim enim Oppidis eam constituit *Theseus*) *Jonia* primum, deinde *Actæa*, postea *Attica*, novissime in *Palladis* honorem *Athenæ* compellata est. Reges habuit usque ad *Codrum*, eorum ultimum, qui, bello Peloponnesiaco furente, cum *Doricis* Athenas gravissime infestantibus Oraculum ediceret, superiores se fore, nisi Regem Athenarum occiderent, amore civium & patriæ, sumtis centonibus, tanquam unus de grege, ante pugnam commissam hostes irritavit, atque occisus est. Quo comperto *Doricis* arma posuerunt: *Athenienses* vero Regium honorem soli *Crodro* sacrum deinceps volentes, Archontas sibi constituere, primum quidem rerum summam perpetuo illis permittentes, deinde vero duntaxat in decennium. Tandem *Macedoniæ* Regibus parere debuerant, postremo Romanis: libertate tamen illis permessa. Legibus caruit hæc Civitas ad usque *Solonem*. Dignum est, quod audias de ea, *Velleii Patereuli* testimonium. Una (inquit) *Urbs Attica* pluribus annis eloquentia, quam universa Græcia, uberiusque floruit, adeo, ut corpora Gentis illius separata sint in alias civitates; ingenia vero solis Atheniensium muris clausa existimo. Neque ego magis miratus sum, quam neminem *Argivum*, *Thebanum*, *Lacedæmonium* Oratorem, aut dum vixit, auctoritate, aut post mor-

Plutarch.
in Pericle.

Aristid. in
Panathenæico.

Nonn. ad
Goltz. T.
III. p. 79.

Vell. Pa-
terc. Libr.
I.

mortem memoria dignum existimatum. Merito sane *Palladi* sacræ fuere *Athenæ*, quibus Urbs fere nulla suo maxime ævo aut bello clarioribus viris, aut majoribus ingeniis floruit. Quanti heroes *Miltiades*, *Cimon*, *Timotheus*, *Themistocles*, *Iphicrates*, *Conon*, *Alcibiades*, ut cæteros mitam? Quanta inter Doctos nomina *Demosthenes*, *Pericles*, *Thucydidēs*, *Menander*, *Euripides*, *Socrates*, *Solon*, *Æschylus*, *Anacreon*, aliique quamplurimi? Nihilominus in tanto sapientum hujus Mundi Senatu in faciem Urbi oggerere compulsus est Gentium Doctōr: *Viri Athenienses*, per omnia superstitiosiores vos video. Tanti nimirum refert, fontem Sapientiæ DEUM ignorare. Cæterum nihil tibi jam de Arce, nihil de Jovis Olympii & Minervæ templis, de Musæo, de Areopago, de Prytanæo, Lycæis, Academiis commemoro, quæ fufius apud *Nonium* aliosque, si placet, ipse requiras.

PUBLIUS. Festinas, ut video, ad Numum VII. Argenteum illum III. & minutum, in quo sane omnino nil capio. Quid namque hæc Vacca *Tab. II.* vitulum lactans portendat? Ecceur deinde easdem omnino figuras, *Num. VII.* posita tamen forma, utraque Numi hujus facies sistit. **TULLIUS.** Postremam quæstionem primum expediam. Est nimirum hic Numulus e numero, quos vocant *Incusorum*, præcipitis Monetarii proditor, qui lamina priori sub modulo jam quantum ad *Adversam* partem formata, festinanter hanc ipsam superposuit, priusquam priorem extraxisset: quare necesse erat, ut Numus hic formam eandem *Adversæ* bis reciperet, supra quidem ordine recto & expressam a modulo, infra vero impressam & ordine inverso a moneta jam ante formata. **PUBLIUS.** Chariorem jam mihi monetam hanc idcirco reddidisti, quoniam speciem est *Numi incusi*. **TULLIUS.** Jam ad primam quæstionem sic habe. Numus hic tuus *DURRACHIE* Urbis est, quæ olim *Epidamnus* dicta, *Illyrici* pars erat, deinde *Macedoniæ* attributa, demum sub Constantinopolitanis Impp. nova *Epiri* metropolis effecta est: ad quam brevissimus ex Italia in Græciam trajectus est. Priusquam tamen hujus tibi monetæ rationem percerneam, ex *Illustr. Spanhemio* mihi monendus es de more & ratione *Coloniæ*.

Urbium Græcarum aliæ *Matres* erant, aliæ *Filiæ*, cum aliæ ex aliis orientur: *filiarum* porro summa erat atque perpetua quædam in *Matrem*, *Majorē*, sive *Antiquam Patriam*, aut *Metropolim* suam (quæ phrasēs sunt *Scriptorum*) pietas atque religio. Qui namque Urbem aliquam exstruxere, aut *Coloniā* eo deduxerunt, a liberis Parentum loco in lon-

ga deinde sæcula habiti sunt. Urbes *filie Matrum* suarum linguam, sacra, sacrorum ritus, festa, leges, magistratus, vestes, habitum, mores retinere: tutelares item *Metropoleon* suarum Deos, nomina eorum, simulacra, cultum, templorum formam. Frugum insuper primitias ad *Metropolim* misere: retinere *Matris* Insignia cum in Numis tum in lapidibus: ut adeo ex ejusmodi monumentis, etsi ex historia non constet, tuto Urbis unius ab altera originem colligere liceat. Leges quoque ac Legumlatores *Coloniæ* accipere, vel vero petere ab *Antiqua patria sua* tenebantur, & si hujus Rectores decesserant, a *Coloniis* illico submissi sunt, qui funus curarent. Annum pariter vectigal *Metropoles* a *Coloniis* exigebant: bello aut calamitate urgente *Coloniæ Matribus* auxilia & suppetias ferre, aut ab iis vicissim postulare debebant: sed & Belli duces implorare. Singula hæc prolixè & eruditissime more suo Numis & Scriptorum testimoniis passim stabilit atque evincit Illustr. *Spanhemius* hinc inde in *Dissertationibus suis*, quibus sane ad Rem Numariam nihil præstantius vidimus.

- V. Quoniam itaque ex *Coreyra* olim *Colonia* deducta est *Dyrrachium*, duce *Phallio*, *Corinthio*, *Eratroclidæ* filio, qui genus suum ab *Hercule* deducebat, idcirco Urbs hæc ceu *filia*, *Coreyræ Matris* suæ Insignia perpetuo in Numis suis retinuit, quæ licet denarius hic tuus, qui caret *Aversa*, non habeat, ego tamen in *Tabula* mea ex *Goltzio* pinxi, Aram nimirum illam, vel quidquid demum sit tabula quadrata, a nemine declarata, quem sciam. *Aversa* autem *Vaccam* sistit, quæ *Vitulum* lactat, in signum agri apud *Dyrrachium* fertilissimi atque compascui, quem incolæ industrie colerent: & quod itidem *Coreyra* hoc Symbolo uteretur. Nomen APIΣTHN . i. e. ARISTON . vel *Tribuni* est *Dyrrachii*, juxta *Nonnium*, vel certe *Poletæ*, seu civis cujusdam præcipui, qui publica autoritate mercimoniorum causa ad *Illyricos* iret atque rediret: qualem unum e civibus suis probum atque prudentem *Dyrrachium*, teste *Plutarcho*, semper elegerat, ne, cum cives passim ad barbaros mercium causa accederent, belli incentiva inde orientur, cum aliunde *Dyrrachii*, nisi per Romanos stetisset, jam in eo erant, ut funditus ab *Illyriis* excinderentur. Eiusdem Nomen etiam in *Aversa* circum *Tabulam* repetitur, ita tamen, ut litteræ supremæ ΔYP . DYRRACHIUM . legenda sint: cæteræ circum divisæ: API ΣTH NOΣ : idem sonent, ac: ARISTONIS (subaudi) *Moneta*. *Laurea*, quam infra *Vaccam* contueris, tesseram reor *victoriæ*, ab *Aristone* aut in ludis, sive in acie de hostibus relatæ: *Frumenti spica*
vel

vel Regionis ubertatem, aut providentiam *Aristonis* in *Annona* procuranda innuere possit : quæ tamen hæctenus incerta.

Etsi porro *Dyrrachium*, filia esset *Coreyræ*, ambæ tamen hæc Urbes hostiliter aliquando sese inter collisæ fuere : *Dyrrachii* enim a finitimis populis acriter infestati, & intestinis scissi dissensionibus, pro more *Coloniæ* supra recensito, a *Coreyræis* subsidia quidem implorarunt, auditi tamen non sunt, neque adjuti. Quare *Corinthiis* sese tradentes, atque ab iis tutati, graviter hanc ob rem *Coreyræos* sibi offensos sensere : quibus etiam, postquam *Corinthii* ab eis cæsi sunt, rursus se dedere debuerunt. Ita nulla lex tam æqua & sancta, quam pravorum licentia atque libido, vel ipsa vicissitudo temporum non aliquando convellat. Cætera *Dyrrachio* non modicum in historia nomen peperere res bello civili *Pompeium* inter & *Cæsarem* gestæ, & celebris victoria *Pompeii* in ejus confiniis relata, cui si institisset, ait *Nonnius*, actum sane cum *Cæsare* fuisset.

PUBLIUS. Finem te *Dyrrachio* imponere, & ad VIII. Tab. tuæ II. Numum pergere hora admonet, Venerande Tulli, cujus alias ab ore dulcissime pendeo. *TULLIUS*. Inspice itaque *Æreum* hunc Numum tuum atque minutum non inconcinne factum : in cujus *Adversa* Caput *Jovis* laureatum comparet, & post cervicem fulmen. In *Aversa* homo nudus, galeatus tamen, pugnanti similis hastam intentat, clypeumque gerit, in quo fulmen denuo videas. *Legenda* est: BPETTION. i. e. BRET-TOS. Infra Φ Græcum, seu PH. apponitur, incerti mihi nominis index. BRUTTIORUM nimirum hic Numus est, qui eam, quam nunc dicimus *Calabriam ulteriorem*, extremam *Siciliæ* oram in Septentrionali *Neapolis* parte habitabant. Eorum nomen, ut *Nonnius* memorat, varii a variis petunt. *Stephanus* quidem verosimillime, a *Brettone*, *Herculis* filio, ex *Baletia*, a quo *Brettiam* conditam docet. *Justinus* a muliere, *Bruttia* nomine, quæ *Dionysio* *Siciliæ* Tyranno, contra *Lucanos* prædatores moventi, Castellum eorum prodiderit : cujus expugnati loco cum Rex Urbem erigeret, novi ejusdem incolæ ab hac se muliere *Bruttios* appellarint. Alii hoc nomen dialecto indigenarum interpretantes, quasi fugitivos *Bruttios* existimant, quoniam a *Lucanorum* Majorum suorum communiore recefferunt. Alii demum *Latio* idiomate *Bruttios* quasi brutos dictos volunt, cum ob nimiam atque indomitam plane ferociam, tum ob summum mentis atque ingenii stuporem.

VI.

VII.

Tab. II.

N. VIII.

*Nonn. ad
Goltz. Si-
cik M. L.
I. p. 252.*

VIII. *Nonnius* autem *Stephano* subscribens, ipsum tuum *Bruttiorum* hunc Nummum, non sine omni arte, ac proinde certe non a *brutis* percussum, in testem advocat: in quo caput *Jovis*, a quo *Hercules* ex *Alcæna* genitus fingitur, indicio fulminis agnoscit: virum pugilem vero ipsum *Herculis* filium *Bretton*, ceu Urbis & populi Auctorem, esse existimat. *Romani* porro *Bruttios* aliquando *federatos* habuere: sed posteaquam ad *Hannibalem* defecissent, nec *socios* amplius, nec *milites* eos dixere, iterum subactos, ast Magistratibus in provincias euntibus præire tantum, *apparitores* esse, & ministrare servorum vice demandarunt. Quin *Festo* *Bruttianorum* nomine *lictōres* veniunt: quemadmodum & *Cato* dixit, quemdam a *Bruttianis*, i. e. *lictōribus*, *verberatum*. *PUBLIUS*. Difficile sane est, in Numos rite inquirere, quandoquidem ipsi veteris historiæ Scriptores tantopere inter se dissident. *TULLIUS*. Idcirco tamen languere minime convenit magna Ingenia, quorum honestæ sciendi cupidini oleum opportune affundit, quod multa hucusque nobis, aut posteris plene vestiganda supersint. Vestigando namque etsi, quo quæris, non reperis, quod tamen non quærebas, invenies.



DIALOGUS VII.

De

Numis COSANORUM, & aliorum ROMANORUM.

PUBLIUS.

I. **U**T video, Numorum meorum Græcorum suppellex oppido curta jam defluit: lætor tamen, auream eidem coronidem minuto hoc Numo sed solido imponi. *TULLIUS*. Multa hic Numus præclara hucusque ingenia fatigavit, quemadmodum amplissime lego in *Gotha Numaria*, quibusdam in Urbium Græcarum, aliis *Familiarum Romanarum* in numero eundem reponentibus. Ego vero *rectissime* agam, si *diversas*, quæ de eo fervent, opiniones ordine te coram per-

Tab. II.
Num. IX.

Goth.

Num. p.

15. & seqq.

percenſeam, Numi utrinque forma, Urbisque COSANÆ recenſione præmiſſa. *Adverſæ* hujus monetæ Aureæ (quam *Liebe* ſupralaudatæ *Goltze Numariæ* diligentiffimus Editor ex *Goltzio* etiam argenteam dari commemorat) tres viros togatos exhibet velut in itinere conſtitutos: quorum primus atque poſtremus faſces conſulares ſecuri prominente ſuper humeros geſtare, ceu liſtores, & Virum medium Conſulem aliquem, ſive Magiſtratu quocunq; fungentem, cum honore ſtipare videntur. Infra legitur: ΚΟΣΩΝ. i. e. COSA *Averſa* Aquilam ſiſtit, quæ dextro ungue elato lauream, ſiniſtro ſceptrum complectitur. *Legenda* hic nulla. *Liebe* porro in *Adverſa* ad oram Numi dextram addidit monogramma: BR. *Triſtanus* vero ante ipſum, monogrammatiſ hujus loco, pinxerat proram navis: Aſt Numus tuus, ut ipſe hiſce oculis uſurpas, nec proram, nec monogramma, immo nec tenuia quidem veſtigia cujuſcunq; demum figuræ oſtendit.

COSANÆ porro Urbis notiſiam ex Clariff. *Patino*, cum quo & II. *Goltzius* conſentit, exſcribo: COSSA (inquit *Plinius*) Colonia Vol-
 ſientium, (alii Volſinienſum legunt) a Populo Romano deducta eſt. in Famil.
 Hunc Urbem *Virgilius* COSAS vocat, cum quo convenit Numi titulus: p. 140.
 ΚΟΣΩΝ. Ad mare Etruſcum deducta eſt, ut ait *Vellejus*, *Cajo Fabio* GoltzSicil.
 Dorſuone, *Cajo Claudio Canina Coſſ.* (i. e. Conſulibus) Anno Urbis M. L. I.
 Conditæ CDXC. Auſta vero *Lucio Furio Purpureone*, *Marco Claudio* pag. 315.
Marcello, Coſſ. ut ait *Livius*, hoc eſt ſub Annum V. C. DLVII. Sita erat
 non longe a portu *Herculis*, qui etiam hodie nomen retinet. COSANOS
 recenſet *Livius* eos inter colonos, qui bello *Punico* in fide manſe-
 rant.

Mox idem Cl. Author, omnino rurfus ad ſenſum *Goltzii* primas duas III.
 ponit opiniones circa Numi hujus recenſionem, dum ſic pergit. Ejus
 Colonæ deductionem aut inſtaurationem inuit III Virorum typus, quibus
 id muneris datum fuerit. Ecce primam de hoc Numo ſententiam, qua
 percuffus eſſe creditur in memoriam aut primum in *Cofas* deductæ, aut poſt-
 modum adauctæ atque inſtauratæ a Romanis Colonæ: ut adeo tres Viri
 iter agentes in *Adverſa* aut ipſos redhiberent Colonos immigrantes, vel
 magiſtratum iis deducendis deputatum. De *Averſa* ita proſequitur *Pa-
 tinus*: Quod Aquilam ſpectat, quæ ſiniſtro pede Sceptro innittitur, dextro
 Coronam lauream attollit, ad JOVEM VICILINUM eſt referenda.
Livius namque, dum ea prodigia recenſet, quæ *Quinto Fabio*, *Maximi
 Filio*, & *Titio Sempronio* iterum Coſſ. (i. e. Conſulibus) nunciata fue-
 rant,

rant, ait: *Arma, quæ in Jovis Vicilini templo in Agro Cosano posita fuerant, crepuisse, Anno videlicet Urbis Conditæ DXXXXVIII.*

- IV. Alteram sententiam mox idem Cl. Author sic commemorat. *Alii addunt, ad calamitatem Agri COSANI referri posse (nimirum hunc Numum) qui cum a foricibus, ut refert Volaterranus, devastatus fuisset, nec colonos alere posset, ii sedibus suis excedere coacti sunt: quem discessum, vel potius redditum exhiberi putant. Auro tamen dignam fuisse hanc foricum memoriam nemo Eruditorum sibi hodie persuadet, quam Rutilius Numancianus in Itinerario suo jam dudum irrisit.*
- V. Subnectit tertiam, & omnino abjiciendam putat, eorum videlicet, qui propterea hunc Numum in *Consularibus* ponunt, quod *Familia Junia* fere similem excuderit: cum inscriptione omni, quæ eum *Junis* addicat, penitus vacet; sola autem typi similitudo sufficere ad hoc ipsi non videatur, præsertim quum aliis argumentis verosimilioribus (qualia nimirum mox commemorata sunt) alio traduci facile possit.
- VI. Quartam *Tristani* sententiam lego in *Gotha Numaria*, qui alio Numo *Nervæ Imp.* deceptus, in quo attrito, immo truncato, male legerat: *COL.onia. JVL.ia. COSSA.* rebatur, ab *Augusto* Imperatore *Cofas* *Coloniam* esse deductam, atque nomine suo adoptivo *Juliam* appellatam. Quare statuit, hunc Numum tuum *Cofanos* in honorem *Augusti* excudisse, ut gratum animum suum tanto Benefactori probarent. Medium proinde duos inter lictores, qui fasces gerunt *Consulares*, credit ipsum *Augustum* depingi, quasi litus petentem, ut rei gerendæ causa classem conscendat, quam denotari inquit per proram navis ad dextram Numi partem conspicuam. Aquilam porro in *Aversa* expressisse *Cofanos*, asserit, quasi cælo delapsam, sceptrumque, ac laurum apportantem, quo symbolo profiterentur, *Augustum* nonnisi cælestibus auspiciis imperium capeffivisse, a quibus & victoriæ, quibus illud sibi vindicaverat, profectæ sint.
- VII. Quinta demum ibi sententia Cl. *Harduini* describitur, qui, cum primum *Tristanum* bona fide secutus esset, errore comperto, novam omnino Numi tui ideam apud se concepit, Orbique Erudito vulgavit. Nimirum: non posse hunc Numum ad Urbem *Ætruriæ* pertinere, quam *Plinius COSSAM*, non *COSAM* scripsit: *Coloniam* ab Romanis deductæ usum sermonis *Græci* non convenire: neque verosimile esse, oppiduli tam tenuis cives aurea atque argentea Numismata excudisse, & quidem in honorem *Augusti*, suo insuper nomine adjecto: tandem haud demum patere,

tere, quid *Augusto*, quem cum duobus Viris securim gestantibus exprefsum esse & ipse tenet, cum Urbe COSA negotii fuerit. Ad *Syriam* itaque Provinciam potius hanc monetam revocandam decernit, quæ confueverit Numos suo nomine signare: & quoniam illa duplex est maritima & mediterranea, sive *Syria inferior*, atque superior, idcirco viros duos cum securibus eam utramque designare: priorem quidem, cui propinqua, juxta *Tristanum*, est prora navis, maritimam, posteriorem vero mediterraneam. Secures ideo ab eis gestari, ut *Syria gemina* tanto luculentius per eos redhibeatur, *Libani* quippe monte præcineta, in quod procerissimæ *Cedri*, à *Syris* dexterrime cædi solitæ: cum jam *Salomon* *III. Reg. V. v. 6.* *Hiramo* Regi perscripserit: Præcipe igitur, ut præcidant mihi servi tui cedros de *Libano*, scis enim, quomodo non est in populo meo vir, qui noverit ligna cedere, sicut *Sidonii*. Sane cum ingenio hæc singula Vir Clarissimus: quod tamen multo amplius ostendit in verbo: ΚΟΣΩΝ, quod negat unam vocem esse, sed singularibus atque initialibus literis constare, sic legendum:

K.	O.	Σ.	ΩΝ.
Καῖσαρ	Ὀλην	Συρίας	ὨΝήσατο.
Cæsar	Opem	toti Syriæ	tulit.

In quo quidem multum commendat observatam *Bucolici* versus formam, ut pes quartus cum *Dactylo* finiat, more *Theocriti* atque *Virgiliti*. Quærenti porro, quando *Cæsar Augustus* hanc opem tulerit *Syriæ*? tum reponit, cum *Parthos* e provincia pepulit: Numulum nimirum *Augusti* alium, in quo legitur: ASIA RECEPTA: de *Syria* intelligit, ac proinde per *Aquilam*, quæ laurum gestat, *Augusti* capiti imponendam, eam ipsam de *Parthis* in *Syria* victoriam innui afferit. Simili autem forma *Aquilam* in *Numis Romani orbis* ante *Augusti* ætatem & *Æram Augustanam* alicubi sibi visam diffitetur.

PUBLIUS. Si multas deinceps mihi uno eodemque de Numo hujusmodi moveris tricas, in proximo est, ut effugare me velis: quomodo enim succumbere tam arduæ tamque lubricæ *Numorum* vestigationi tantulo cum ingenio meo non pertimescam? **TULLIUS.** Maeste animo *Publi*: Quis *Eruditorum*, veterum *Numorum* in gaza eruenda, aut vestiganda, *Laconica Veterum Sapientia*, caput devovebit? Non habent hoc

VIII.

artes quantumvis provectæ, ut æternæ sint veritatis: omnis scientia, quæcunque sub DEO est, perfecta non est. Regina Scientiarum Theosophia quantis contentionibus agitur? Rerum naturalium scientia quoties hæret, quoties impingit? Historiæ præprimis quam difficiles, quam implexæ sunt crises? *Livio* obaudi, cujus sententia, *ob tantum rerum, quæ retro sunt, caliginem in rebus antiquis, si quæ verosimilia, pro veris accipienda sunt.* Animadvertite præterea, quanto magis novello Rei Numariæ tironi simplex quædam & trita Numorum expositio profit, atque animos addat, ac grandia, omnisque plena quidem eruditionis, sed magnopere critica Virorum summorum volumina. Certe, scribit alicubi

Introd. V. Doctiff. Jobertus, si ii, quos tanquam primos in Numis vestigandis Magistros ex æquo suspicimus, diffideant tamen in multis, bono omnino esse animo tironem oportet, cum & ipsa saxa inter & vada sæpiuscule hæerere acciderit, dumque ipse non scit, quod nesciunt tanti. PUBLIUS. Componis fluctus curarum, quibus jamjam percellerbar: at modo ex te audire cupio, quam allatis circa hunc Numum meum sententiam ipse Eruditiff. Gothæ Numariæ Editor arripiat.

IX. **TULLIUS.** Primum foricam memoriam Agrum *Cosanum* depascentium hoc auro non commendari cum omnibus tenet. Deinde Coloniam ab *Augusto Cosas* deductam, & *Juliam* dictam hunc Numum non probare inde eruit, quod *Trifanus*, hujus Author sententiæ, ut supra jam retuli, falsus sit in Numo *Nervæ* Imp. corrupto, in quo perperam legerat: COL. JUL. COSSA. cum Numus inscribatur: COL. JUL. AUG. CASSANDRENsis. monente jam *Vaillantio*. Cl. postea *Harduino* plurima opponit. I. Niti eundem infirmo satis argumento, Numum hunc *Augusti* ætate percussum esse debere, eo quod Aquilam cum lauro exhibeat: cum tamen in tam multis Monarchæ hujus Numis ne unus quidem hæctenus ejusmodi cum typo vel a *Goltzio*, aliisve vulgatus reperitur: contra vero non desunt monetæ, in quibus Aquila duas inter lauros coronæ quernæ insistat, aut intra laurum media compareat. Quinimo existere Numum, hinc cum capite Jovis, & titulo: RUFUS. S. C. inde cum Aquila, quæ plane ad formam hanc scepro insistat, & ungue altero lauream teneat cum *Legenda*: Q. POMPON. de quo tamen omnino liquidum non sit, ævo primum *Augusti* eundem prodiisse. II. Viros duos in hoc Numo non solum simplices atque vulgares gestare secures, sed distincte in eo fasces Romanos unacum securibus notari: unde consequitur, tutum exinde symbolum peti non posse singularis illius peritiæ apud Syros in lignis cædendis, præsertim cum moris non fuerit, in Numis Provincias per viros, bene autem per sæminas designare: quæ

quæ sculpi in numo hoc poterant, etsi mulierum non fuerint, ad ligna cædenda exire. Sed nec adducta Salomonis laus id evincit, Syros, quamvis lignorum cædendorum peritissimi ibidem dicantur, hac arte ita gloriosos esse, ut propterea nullo alio symbolo quam securibus se aptius depingi arbitrarentur. III. Vocis ΚΟΣΩΝ novam disjectionem, quasi singularæ literæ initiales tantum essent, fructum esse fecundissimi atque felicitis ingenii in *Harduino*: quod tamen ut a pari vel non multum inferiori ingenio æque expectari posset, ita necessarium haud esse, quin potius hoc ipso abludere a vero, quod metrum construxerit, cum nemo hætenus in veteri aliquo Numo hemistichium repererit. IV. Conjici tantum, at minime stabiliri, *Augustum* Parthos e Syria eiecisse: cum epigraphen illam: ASIA RECEPTA: Eruditi aliter longe intelligant.

Post *Harduinum Nonnii* (ut ait , cum tamen *Goltzius* ipse Historiæ X. suæ Siculæ Author sit) atque *Patini* sententias aggreditur : primum quidem cum utroque tenens , Numum hunc tuum recte ad Coloniam Cossanam referri , neque ei obstare , quæ *Harduinus* opponit : I. *Plinium* , *Strabonem* item , ac *Ptolomæum* COSSA numero singulari , atque cum S. gemino scripsisse : II. existimandum non esse , cives oppidi tam tenuis monetas auro argentoque excudisse : Usus sermonis Græci coloniarum ab Romanis deductæ non convenire . Ad I. namque reponi posse *Vingilium* , qui COSAS scripsit cum uno S. & numero plurali *Æneid L. X. v. 168.* Ad II. *Cosam* tam tenue oppidum fuisse haud videri , cum portum habuerit , de quo memoriæ proditum , *Domitianum* ibidem contra Cæsarem naves parasse . Ad III. Exempla non deesse , a *Vaillantio* studiosè collecta , quibus pateat , usum Græci sermonis Coloniarum in Numis non prorsus exulare . His deinde pro *Nonnio* ac *Patino* adfertis , postremo tamen ab utroque dissentit , ac negat , hoc Numo Colonos in *Cosam* immigrantes , aut magistratus eis deducendis constitutos designari , hoc ipso , quod viri illi dissimiles sint , primus & postremus cum fascibus , medius sine illis : ac quod præterea congruere minime videatur , *Cossanorum* *Duum Virum* eadem omnino ratione exhiberi , qua olim a familia *Junia Brutus* , Urbis terrarum principis Consul designatus fuit . Aquilam deinde cum Sceptro & Corona multo minus eidem convenire causatur : sed & ad *Jovem Vicilinum* ambigue nimis pertrahi infit , quandoquidem ubi quidam apud *Livium* legunt , arma , quæ in *Jovis Vicilini* templo in Agro COSANO posita fuerant , crepisse , alia habeant Manuscripta CQMSSANO , *Gronovius* vero rursus ex aliis POMPTINO legendum existimet .

XI. Tandem se, omnibus perpenſis, verosimillime conſpicere putat, Numum hunc a *Cofanis* non equidem *Auguſti* honoribus excuſum eſſe, ſed ut Reipublicæ Romanæ gratularentur ob libertatem ſuam poſt cædem *Julii Ceſaris* receptam: quem cum *Marcus Brutus* occiderit, *Cofanos* eodem typo uti voluiſſe, quo ipſe *Brutus* memoriam *Lucii Junii Bruti*, a quo genus ſuum traxerat, quique Reges Roma expulſit, ac primus Conſul fuit, reſtituerat. Hic enim numum excudit, in cujus *Adverſa* caput erat fœmineum adſcripto nomine: LIBERTAS. In *Averſa* vero idem Conſul *L. Jun. Brutus* liſtoribus duobus ſtipatus inceſſit medius, ſed præeunte inſuper *Accenſo*. Conſirmandæ porro huic ſuæ ſententiæ addit, merito ſuſpicari licere, *Cofanos* fuiſſe *Brutorum* clientes: id ſaltem fere liquidum eſſe, Urbem a parte illorum ſtetiſſe, qui libertatem propugnabant, cum, ut jam prius allatum eſt, in portu eorum naves contra *Cæſarem* paratæ fuerint. Quid? quod monogramma BR. ex B. & R. contractum (quod equidem *Liebe* pinxit in Numo ſuo, in tuo deeſt) non obſcure *Cæſaris* occiſorem BRutum indicet? Aquilam vero *Averſæ* vel ad *Jovem Capitolinum*, aut ipſum *Imperium Romanum* pertinere arbitratur, cujus jam ab antiquo ſymbolum erat, cuique designatam per Sceptrum majestatem, per laurum gloriam victoriarum, nece tyranni reſtitutam eſſe *Cofani* ſibi perſuadebant. Hæc ſi ita ſe habeant, facile contra *Patinum* conſicitur, non male proſus illos ſentire, qui hunc Numum *Familie Junie* accenſent. Hæſtenus Eruditiff. *Liebe*.

XII. Tuum porro non eſt, Optime Publi, neque meum te coram tirone, auditis Magiſtrorum ſententiis, in re tam ardua pronuntiare. Id ſolum ex *Jobert. Inſtruct. XI. p. 368.* *Joberto*, occasione diſjectæ ab *Harduino* vocis ΚΟΣΩΝ, hic apud te commemoro, ſentire illum omnino, literas conjunctas non ante ſeparandas, tque pro initialibus habendas fore, priuſquam liquido pateat, unam vocem ex iis componi non poſſe. Idem pariter docet, Græcas Urbes, *Id Inſtr. VII. p. 209. 20.* quibus jus monetæ cudendæ indultum eſt, Græcis eas literis ſignaffe, cum ſolum in Græcia valere debuerant, latinis, ſi in Imperio quoque Romano recipiendæ fuerint. Sæpe vero, præſertim a *Coloniis* uſurpatum, ut *Adverſa* latine, *Averſa* cum nominibus Urbium græce inſcriberetur: quod æque a *Clariff. Harduini* ſententia diverſum eſt. Et ne in ullo tibi deſim, quod in Numis morari te poſſit, quoniam de *Faſcibus*, *Liſtoribus*, *Accenſo* hic mentio ſæpius ingeſta eſt, omnia breviter expono.

XIII. *Faſces* ſupremis apud *Quirites* Magiſtratibus per liſtores præferabantur, erantque faſciculus duodecim baculorum colligatorum, e quibus
una

una securis prominuit. Ortum habuere, teste *Silio Italico*, ex *Hetruria*, quæ duodecim Regulis suberat, qui cum in annos singulos semel convenirent, unusquisque eorum longum sibi baculum cum securi præferri iussit, honoris ergo, ac potestatis. *Tarquinio Prisco* deinde Romanorum Rege *Hetruriam* occupante, eo præeunte mos hic ad Reges primum, deinde Consules transit, ita tamen, ut duodecim bacilli uno vinculo colligarentur, & unam tantum securim, qua vitæ & necis arbitrium designaretur, exhiberent. *Valerius* porro *Publicola*, qui populo jus necis contulit, legem edidit, qua interdictum magistratibus, securim fascibus inferere, cum domi essent: ast vero in castris, vel acie morati Consules iisdem utebantur, quippe tunc vitæ rursus & mortis arbitri. Consulibus duodecim fasces prælatæ, alterno tamen ordine, eo videlicet mense, quo quisque rerum summam obtineret.

Lictores cives erant infimi ordinis, qui præibant Magistratibus, fasces ante se erectas ambabus manibus deferentes, easque submissionis causa inclinantes, si Prætor verbi causa Consuli obviaret. *Submovebant* deinde, id est, jubebant populum secedere, dicentes: *Date viam, Consul venit*: obaudire nolentes vi pellebant, fustigabant, vinciebant. Tandem & *admonebant*, seu *animadvertent*, personas digniores, immo Magistratus minores corripiendo, si cedere, aut congruum impendere Consulibus honorem differebant. Publicas item pœnas, ac mortis quoque supplicia inferre reis ac condemnatis debebant. *Accensi* solis Consulium, aut in acie Imperatorum ministeriis deputati erant: indixere jus dicendum, imperarunt silentium: & eum Consulem præibant, qui tum fasces non habebat. Hæc ex *Acerra nova Philologica*. Jam tempus vocat, ut ad ultimum *Tabulæ II. Num. X.* XIV.

PUBLIUS. Satis in eo suspensum me tenet Caput equinum: vox deinde *Latia* barbaro sine terminata. *TULLIUS*. Pinxit hunc Numum *Goltzius Sicil. M. T. XVIII.*, ac sæpe etiam argenteum affabre factum a se visum testatur, fictum tamen putat a Monetario quopiam sive antiquo, sive recentiore, veteris historię non ignaro, qui demonstrare adnitus est, Romanorum originem a Græcis petendam. Scribuntur namque primi incolæ *Latii Veteris*, ubi deinde *Roma* surrexit, *Siculi* fuisse, populus barbarus: qui per *Aborigines* sedibus suis expulsi, in *Sicaniam* navigarunt, suamque in potestatem redactam, a se *Siciliam* compellarunt. *Aborigines* porro, juxta *Dionys. Halicarnass.* sic dicti sunt a *montanis sedibus*, quas incoluerunt: orti vero erant ab *Oenotriis* Græcis, quorum *Majores Arcades* erant. Ad *Aborigines* in *Latio* se adjungere primum *Pelasgi* ex XV.
Thessa-

Theffalia: deinde *Tyrrheni*: rursum *Palantes* ex *Palantia*, Urbe *Arcadiæ*: postremo novæ *Arcadum* turmæ, duce *Hercule*, adventantes, quæ primum cum eo ad evertendum *Ilium* seu *Trojam* accedentes, Urbe destructa, cum *Hercules* *Arcadiam* repeteret, partim labore tanti itineris territæ, partim senio fractæ, in *Latio* confedere. Hi omnes *Græciæ* populi, inter quos & multi *Trojani* captivi, multo tempore seorsum habitabant, ac suis quique Magistratibus regebantur: successu vero temporis in unam *Aboriginum* gentem coaluerunt. Cum deinde post multos alios Reges etiam *Herculis* filium, *Latinum* nomine, Regem haberent optimum, ab eodem omnes *Latini* compellati sunt, cessante *Aboriginum* nomine: id quod contigit paulo antequam *Troja* sub *Priamo* Rege a *Græcis* secundo everteretur. Hoc vero *Latino* regnante, *Aeneas* *Troja* profugus in *Laurentem* agrum non longe a *Tiberi* appulit, sedem cum suis fixit, cum *Latino* Rege fœdus percussit, ejusque filiam *Laviniam* totius *Latii* hæredem conjugem duxit. Exinde porro, sed stirpe primum decima sexta, *Romulum* & *Remum*, *Romæ* Conditores prognatos ferunt.

XVI. Quoniam itaque (siteneant hæc singula, etsi multum incerta) *Romani* a *Latinis*, *Latini* ab *Arcadibus* ortum traxere: idcirco Numuli hujus tui fictor in ejus *Adversa* *Minervæ* caput galeatum expressit, ob fabulas *Arcadum*, quorum Dea tutelaris erat *Victoria*, filia *Palantis*, qui ex *Lycæone*, *Arcadum* Rege, natus fuit: postquam enim *Minerva* a *Palante* educata, & ideo *Pallas* dicta, cum filia ejus, ceu sodale individua, diu vixisset, deam eam fecit, *Victoriam* appellavit, & *Arcadibus* colendam præcepit. *Aversa* equi caput præ se fert, tanquam schema festorum, quæ *Arcades* *Neptuno* *Hippio* sive *Æquestri* quotannis instituire, apud illos *Hippocratia*, apud *Latinos* *Consualia* dicta. In *Legenda* *ROMANOC. C.* loco *S* (quod sæpissime in *Numis* usu venit) scriptum est, idemque est, ac *Numus Romanorum*. *PUBLIUS*. Quis non videat, commentis hic omnia susque deque scaterere? *TULLIUS*. Ego bona interim fide hæc singula ex *Goltzio* tibi recensui: e quibus, si rationem hujus *Numi* tui forsitan poscenti rem ipsam, quæ subest, non edixeris, afferes tamen qualemcunque colorem.

Goltz. Sicil
mag. L. I.
p. 2. 6. &c.

XVII. Atque hic finiunt *Numi* tui *Græci*, tenuissima sane ne vix quidem stilla ex immenso eorum cumulo, quos laudatissimus *Goltzius*, alique in publica luce posuere. Tu, lectissime *Publi*, inde specimen cape, & sine *Regulis* per exempla discce, quo pacto *Numi* veteres rite vestigari desiderant. Recurrendum ad *Historiam*, *Fabulam*, *Mythologiam*, revolvendi veteres *Rerum Græcarum* ac *Romanarum* scriptores, attendendæ stirpes,

stirpes, exquirendæ origines, computanda temporâ, laborandum impigre, nunquam oscitandum. Hæc dum studiose aguntur, pellitur ignorantia: ingenium acuitur, imbuitur memoria, iudicium solidatur: quibus deinde adjuventis, si Numos ponere libeat, ad alias quasvis disciplinas longe felicius acceditur. *PUBLIUS.* Teneo, quæ sapientissime mones: quin & experior. Fontem itaque, unde bibo, etiam coronô: tibi, inquam, Venerande Tulli, cum honore assurgo. Adde, obsecro, ad Familiarum quoque Romanarum pauculos Numos, quos teneo, erudita Commentaria tua. *TULLIUS.* Addam, ne dubita: totus enim te amo.



NUMI FAMILIARUM.

DIALOGUS VIII.

Monita prævia de Monetæ Æreæ, Argentæ, Aureæ apud Quirites pondere, pretio, forma: Item: de Prænominum, Nominum, & Cognominum apud Familias discretione.

TULLIUS.

Siquidem ad discendum quotidie promitior es, Optime Publi, en tibi Ill. iterum Tabulas, XXX. Numis Familiarum Romanarum op-pletas: quorum tu plures in Argento, vel Ære possides, reliquorum ego typos libentissime tibi confero. Et in his quidem contemplandis *Laconicam Quiritum Sapientiam* jam in parte auspicabimur, tametsi eandem in Numis præcipue Imperatorum te coram vestigare tibi sponfor existam. Sed nempe cum Romana sub Consulibus vigeret Res-

Proem. publi-

publica, jam Orbem Victor Romanus habebat, tantumque illa cum limitibus fere immensis, tum fama & gloria effloruit, ut Divini illius Senis, Imperatoris Optimi (AUGUSTI nimirum, ceu infit Clar. Patinus) tam votum fuerit, quam præceptum, ne studerent posteri tantam ampliare ditionem, quibus unica hæc gloria reliqua esset, parta conservandi.

II.

Id. Ibid.

Dubio vero vacat, non ullis perniciosioribus alis Gloriam Quiritum in Orbem universum una ex urbe egressam esse, quam Numorum ac Monetarum suarum subsidio. Quippe (veluti denuo mox laudatus egregius Scriptor) tam brevibus formis, quales erant Monetæ, tanta per hominum oculos circumferebantur, ut magnum nihil esset, quod non hoc quasi præconio celebraretur. His Profectiones, Expeditiones, Victoriæ, Triumphi, Connubia, Liberi, Fœdera, Consecrationes, Dedications Templorum, Cæremoniæ Deorum, Decursiones, Amphitheatra, Deductiones Aquarum, Congiaria, Donativa, Ludi, Magistratus, Pontifices, ac quidquid demum domi, foris, pace, bello, magnifice actum est, continebantur: quorum rite signandorum gratia tam sæpe divinus ille Senatus, cujus decreto atque consulto monetæ procuræ sunt, congregari solitus erat. His tubis gloria postera primorum illorum pastorum ibi quoque increbuit, ubi vultus eorum non visi sunt, arma non crepuerunt. PUBLIUS. Magnifice tu de Numis Venerande Tulli, attamen verissime: quare mirari mihi iam subit, cum Moneta commerciis hominum dextere commodumque instituentis præcipue inventa sit, eam propterea præter spem forte & opinionem Auctorum una fidelia tantum etiam ad gloriam profecisse.

III.

Lipf. T.
III. de Re
Monet. c. 1.Plinius
XVIII. 3.

TULLIUS. Laconicæ id Sapientiæ suæ Quirites debuerè, quæ, nisi pernoisset paucis multa complecti, exiles nimium Tabulæ Numi fuissent, in quas tanta tamque cumulata omnis generis præconia referentur. Verumtamen serius id consilii cœpere Romani, more Artibus omnibus & hominum inventis solemni, ut cum rudia initio sint, succedentibus sibi temporibus, egregia tandem & maxime illustria fiant. Cum namque primum ære uterentur, teste Lipsio, rude illud erat, formarum referens nihil, nihil literarum, pondere distinctum, non nota. Rex porro Servius Tullius Æs primum Romæ signare occipiens, tauri, arietis, vel porci formam in eodem expressit, ea forsitan de causa, quod æs pecorum deinceps locum subire debebat, quæ hætenus cum mercibus commutata. Atque hinc nomen Pecuniæ ductum cum Plinio & Varrone multi existimant, quorum prior ita alicubi infit: Primus Servius Tul-

lius

hinc signavit æs, idque nota pecudum : unde pecunia nominata est. Alter
 subsequitur : a pecudibus ipsa pecunia nominata est : nam omnis pecuniæ *Varo de Re*
 pecus fundamentum. Juxta Servium tamen atque Columellam pecuniæ *Rust. II. 1.*
 & peculii nomen dudum ante æs audiebatur, referente primo : Omne *Serv. ad*
 patrimonium apud Antiquos peculium dicebatur, a pecoribus, in quibus *Virgil.*
 eorum constabat universa substantia : unde etiam pecunia dicta est. Ad *Ecl. 1.*
 dit postremus : In rusticatione antiquissima est ratio pascendi, eademque
 quæsiuosissima : propter quod nomina quoque pecuniæ & peculii tracta *Columell.*
 videntur a pecore, quoniam id solum veteres possederunt. Abinde opinari *Præfat. ad*
 licuit Eruditiss. Editori *Acerræ novæ Philologicæ*, ex quo sequentia multa *L. VI.*
 excerpere libuit, pecus ipsum permutationi jam destinatum aliquando *Acerr. Phi-*
 pecuniam dictum esse, illud vero, quod domesticis usibus servatum est, *log. P. I.*
 peculium. *f. 363.*

PUBLIUS. Nullus mihi est Numus pecore signatus : æreos tamen **IV.**
 duos in arcula mea possideo, qui caput facie gemina referunt, ac præter
 ea ratis vel naviculæ proram. **TULLIUS.** Horum unum *Tabula VI.*
 depingam, quos itidem *Servius Tullius*, & post eum alii multi excude-
 re, dictos *Ratitos* : atque originem nominis hujus ac formæ suo apud te
 loco percensebo. Nunc de pondere primi æris apud Quirites signati me
 accipe. Æs solum & unicum longo tempore Romæ percussum est, fiebant-
 que initio *Asses librales*, libræ propensæ pondus habentes : qui postea *æ*
grave compellati, plaustris advehi, & si magno quidem numero pendi
 debuerant, non numerari, sed statera explorari solebant.

Quoniam vero integri hujusmodi *Asses librales* quotidianis apud ple- **V.**
 bem negotiis, & expensis sæpe incommodi erant, *Servii Tullii* successor
Tarquinius Superbus Regum Romanorum septimus & ultimus, quia eje-
 ctus, Monetas minores decrevit : quarum aliquæ *Semisses* erant, seu me-
 dii *Asses*, aliæ *Trientes* pars *Assis* tertia, *Quadrantes* item & *Sextantes*,
 partes *Assis* libralis quarta & sexta. Velim tamen, ut *As*, & *Assis* a te
 haud indiligenter discernantur : *Assis* namque recto casu acceptus semper
 erat Numus æreus : *As* porro dicebatur res quælibet duodecim partibus
 dividi solita, sive *Libra* erat duodecim unciis constans, sive *Pes* geome-
 tricis duodecim numerans unguis, sive *Jugerum* duodecim areis discre-
 tum, sive *Hæreditas* duodecim portionibus dividenda. Hæ duodecim
 partes simul collectæ dicebantur *As* : una earum seorsim sumpta compel-
 lata est *UnCIA*, ut dimidia *Semeuncia*. Duæ partes dicebantur *Sextans*,
 quasi sexta pars *Assis*, sexies etenim duo duodecim efficiunt : ita & tres
 partes

partes *Quadrans*, quatuor partes *Triens* audiebant, quasi quarta pars *Asis*, & tertia. Quinque partes vocabantur *Quincunx*, quasi uncia quinque: Sex partes erant *Semissis*, seu *As* medium. Septem partes *Septuncem* aiebant, i. e. septem *Uncias*: octo partes *Besse*m, seu deminutionem ab *Asse*. Novem partes dicta sunt *Dodrans*, quia deerat quadrans ab *Asse* completo: decem partes *Dextans* compellatae sunt, ob defectum *Sextantis*. Undecim tandem partes *Deuncis* nomine veniebant, quod nil amplius praeter *Unciam* ab *Asse* integro deforet. *PUBLIUS*. Digna haec sane animadversio est, quam oppido notem, quo promptius veteres *Rei Romanae* Scriptores deinceps assequi liceat. Quoties audii? *ex Asse haeres*: at vero, quid proprie sibi hoc velit, integre nunquam pervadere licuit. *TULLIUS*. Idem hoc est, ac totius possessor haereditatis, quemadmodum, qui dimidiam solum capiebat, dictus est *haeres ex semisse*; qui unam solummodo duodecim partium, *haeres ex uncia*; qui duas, *ex Sextante* &c. Sed haec extra ordinem dicta: ad *Assem aereum* redeamus.

VI. *PUBLIUS*. Cuperem certe *Assem*, ut supra aiebas, *libralem* conspicere. *TULLIUS*. Exstant equidem in gaza veteri *Principum*, rari tamen sunt, quoniam *Romae* brevi cessarunt. *Quirites* namque primo bello *Carthaginensi* *Aere* alieno graviter oppressi, *Assis libralis* loco *Sextantarios* excudere, quorum quilibet duarum duntaxat *Unciarum* pondus referebat, cum *libralis* duodecim *Unciis Aeri* constitisset. Bello deinde tertio *Carthaginensi* *Asses Unciales* fiebant: donec tandem lege *Papiria* plane *semiunciales* evaderent. His porro ex *Assibus* tam parvis *Semisses*, *Sextantes*, *Quadrantes*, *Trientes*, partesque aliae omnino minutae, quales in manibus nostris nunc crebro versantur, enatae sunt: quae frequenter pretium suum aut numeris aut punctis eloquuntur, ut proinde *A. Assem*, *S. Semissem*, *oo. Sextantem*, *ooo. Quadrantem*, *oooo. Trientem* designent. Quoniam porro haec *Signa* plebem de pretio admonuere, putant aliqui, *Numos* exinde *Monetae* nomen indeptos esse. Jam porro de *argenteis* differamus.

VII. *PUBLIUS*. Haeret adhuc, quod *Dialog. II. Proem.* monueras, *Argentum Romae An. Urb. CDXXCIV.* *Aurum vero An. Ur. DXLVI.* signari coepisse. *TULLIUS*. Recte tenes, ita etenim *Plinius*: *Argentum*, inquit, *signatum est An. Urb. CDXXCIV.* *Quinto. Ogulnio. Cajo. Fabio. Coss.* i. e. *Consulibus*, *quinque annis ante primum Bellum Punicum*: & placuit *Denarius pro X. Libris aris*, *Quinarius pro V. Sesterius* pro dipon-

dipondio & semisse. Tria itaque erant nomina Numis argenteis, *Denarius*, *Quinarius*, *Sestertius*, *Denarii* caput Romæ galeatum in Adversa referebant, addito numero X. quod Asses æreos X. valeret: Averfam Victoria obtinuit, bigis aut quadrigis investa. Hoc postremo a typo Denarii lapsu temporis *Victoriati*, *bigati*, vel *quadrigati* audierunt; subinde tamen Castor quoque & Pollux in eis signati sunt. Posteaquam vero ex assibus liberalibus Sextantarii facti sunt, *Denarius* XVI. assibus æstimatus est, X. tamen nota nihilominus retenta: Augustus autem Imperator iisdem XII. Assium valorem decrevit. *Quinarii* nota erat Q. vel numerus V. valebatque Asses V. librales, hisque imminutis, Asses VIII. tandem VI. *Sestertius*, quasi semitertius, assibus duobus, & medio librali primum æstimatus est, deinde Assibus minoribus IV. postremo III. Nota *sestertii* erat: LLS. quæ Scriptorum licentia brevius tandem efferebatur per HS. Typus porro *Quinarii* & *Sestertii* idem erat, qui *Denarii*. At *Sestertius*, & *Sestertium* confundenda minime sunt: *Sestertius* namque unicam monetam argenteam notabat, *Sestertium* mille, & si additum fuerat, *decies*, *vicies*, toties centena millia innuebat: ut adeo cum scriptum reperies: *decies* LLS. aut HS. legere te oporteat: *Decies centena millia Sestertium*.

PUBLIUS. Hic demum me iterum caligine liberas: quoties enim vel solus Cicero obscuras per sese ejusmodi notas, compendio & more Republicæ usus, suis in voluminibus repetit? **TULLIUS.** Omnino nosse hæc expedit, ac sane jucundum est, tam facile discere: jam vero de Aurea etiam Moneta, quæ te moneam, habeo. Anno secundo post sexagesimum Argenti signati, etiam Aurum apud Quirites in peculii usum conversum est **Cajo CLAUDIO NERONE**, & **Marco LIVIO SALINATORE II.** *Cossulibus*: ac pretiosi hi Numi *Aurei* & *Solidi* dicebantur, quamquam postremum hoc nomen de Argentea quoque Moneta subinde acceptum. Constabat vero Aureus Numus Denariis argenteis XXV. & initio quidem Victoriæ pariter cum biga sive quadriga referebat: sed paulo post in utroque metallo, immo & in ære, infinita typorum varietas successit, Deorum nimirum Dearumque imagines, Sacerdotia, Tempa, Magistratum ac Familiarum insignia, Victoriæ, Triumphi &c. quæ in principio Dialogi hujus recensui. Id vero unum apud omnes severissime cautum erat, ne suo quispiam capite aliquando Numum signaret, ni certo certius capite ipse periclitari vellet: Tyrannidis namque & Regiæ potestatis affectatæ signum id visum erat, quod cane pejus & angue libera Respublica abhorruit. Primus omnium erat Jul. Cæsar, cui hoc a Senatu indultum.

VIII.

IX. **PUBLIUS.** Egregia sane sunt hæc tam multiplicia monita tua, Venerande Tulli, in quibus multos mihi prævenisse labores videris, ut in singulis postea Numis expeditior transeas. **TULLIUS.** Id equidem volui: atque idcirco suscipe me de iis pariter paululum tecum differentem, ad quos Cura monetæ pertinuit. *Monetæ* imprimis nomen, etsi Numis passim a nobis tribuatur, proprie tamen & primitus ad Officinam pertinuit, in qua illi excusi sunt: hæc vero in Templo *Junonis Monetæ* erecta erat. Præpositi sunt huic Officinæ Triumviri, seu Ill. Viri, spectatæ probitatis & fidei, ad quos cura Monetæ in omni metallo excudendæ pertinuit: his sollicitè cavendum erat, ut Numi debito pondere atque integritate ex officina prodirent, pervigili præterea oculo intendendum omnem in fraudem, ac Monetam adulteram. Quandoque vero hanc in rem, ut Illustr. *Spanhemius* Numorum testimonio adfruit, etiam Quartum Viri constituti sunt, dicti subinde *Curatores*. Horum omnium cura & munus sic fere ipsis in Numis exprimitur: III VIR. A. A. A. F. F. i. e. *Triumvir Aere Argento Auro Flandro Feriundo*. (subaudi, constitutus) Vel aliter: III. A. P. F. i. e. *Triumvir Argento Publice Flando*. Aut demum: III VIR. PR. FL. id est: *Quartumvir PRIMus FLavit*. Sed & *Lentulus* quidam in Gente *Cornelia* laudatur: *CVRator X. Denariorum FLANDorum*. An porro, ut existimat *Eruditiss. Ursinus*, etiam *Protriumvir* aliquando existiterit, qui absente *Triumviro* monetam curarit, admodum ambigit *Spanhemius* laudatus.

Spanhem.
Tom. II.
Diss. X.
p. 167.

X. Amplior porro est Controversia de Authoritate, qua Numi percussi sunt, quam fuscè in medium affert *Doctiss. Jobertus*, & cui ansam præbuere literæ S. C. legi solitæ: *Senatus Consulto*: quæ plerumque in æreis Numis occurrunt, in argenteis admodum raro. Et fere nemini quidem dubium est, literis hisce Auctoritatem Senatus Numis adjectam esse: sed cujus tandem rei argumento? id vero ambiguum. An ut moneta proba & æqua credatur? At vero probitatis, æquique ponderis testimonio amplius certe cum argenteæ, tum aureæ monetæ eguerant: & cur in his S. C. adeo infrequenter adjicitur? An ut constet, monetam pro corrente habendam? Sed redit argumentum, quoniam argenteæ aureæque monetæ, aque ac æreæ currebant. An ut notum fieret, Senatum ipsum decrevisse, ut Imperator hoc illove Aversæ partis symbolo vel elogio honoraretur? quippe cui hac ratione aut cultum peculiarem impendere, aut gratitudinis officium rependere Respublica voluit. Sed in omnibus fere æreis Numis has literas videas, etsi nullum ibi existet argumentum præcipui cujusdam in Republicam beneficii, & licet Imperator omnino illaudabilis fuerit. Quod

Jobert. In-
Arct. V.
pag. 123.

que rei caput est, raro admodum S. C. in Numis grandibus, quos vulgo *Medalliones* dicunt, reperies, qui tamen præcipui cultus & obsequii causa citra dubium excusi fuere. Superest ergo, ut dicas, auctoritatem flandorum Numorum Cæsares inter & Senatum ita discretam fuisse, ut Augusti quidem sibi jus monetæ pretiosæ solis reservarint, Senatui vilis duntaxat seu æræ excidendæ facultatem reliquerint. Quod vero tandem hujus tuæ opinionis solidum adstrues fundamentum? pergit supra laudatus *Jobertus*. Numi certe, id minime probant: adest enim S. C. in argenteis quibusdam, in æreis pluribus deest. Deinde hac tua in opinione necessarium certe foret, ut Trium Viri Monetales Senatus æri tantum se flando feriundo constitutos notassent: sed in æreis quoque Numis legimus: *Triumvir Aere Argento Auro Flando Feriundo*. Sic lis apud Rei Numariæ Magistros adhuc hodie pendet, quam retulisse ut sufficit mihi, ita & tibi, optime Publi, audisse sufficiat: fructus erit, ne de literis istis interea tuto aliquid fidenterque nimis constituas. **PUBLIUS.** Obaudiam opportunissimo monito tuo, & quæ multa hodie mihi præclara edixeras, in animum meum haud segniter inducam: cujus tu specimen, cum proxime ad Numos ipsos accefferis, hilariter capies.

Idem Illustrati. XI. pag. 348.

TULLIUS. Timeo sane, ne tua ego hodie patientia nimiam abutar: **XI.** si tamen per te liceat, unum adhuc superest, quod remoram nobis sæpenumero deinde injicere queat, Nominum videlicet cum apud Familias Romanas, tum ipsos apud Augustos multiplicatas in Numis: cujus ego tibi rationem in præsentem adhuc dialogo vel obiter reddere cupio ex Illustrissimo *Spanhemio*, qui eandem sane latissime, at more suo *Spanh. T. II. Diff. X. p. 21. & seq.* studiosissime tractat. **PUBLIUS.** Onerabis quidem nonnihil hominem imbecillum: attamen, quod lubet, exequere. Si audita complecti non valeam, calamo excepta relegere licebit. **TULLIUS.** Primum itaque *Gentem, Familiam, & Stirpem* discerne: & per *Gentem* quidem omnes posteros accipe, qui ab uno summo quoque Avo, ac veluti Protoparente, traduce semper sanguine, recto ordine descendebant. *Familia* ramus erat e stirpe sine medio ad latus proxime excrescens: *Stirps* tandem Ramus Rami merito appellari merebatur. Exemplo tibi veluti domestico esse poterit **AUGUSTUS** noster Invictissimus **CAROLUS VI.** qui *Gente* Habsburgicus, *Familia* Austriacus, *Stirpe* Græcensis est. Descendit etenim a **RUDOLPHO I. AUGUSTO** Habsburgico: cujus Filius **ALBERTUS I.** tandem pariter **AUGUSTUS**, postquam a Parente Cæsare Austriam accepit, Domum seu *Familiam* Austriacam felicissime inchoavit. Hæc porro postquam longa sibi serie amplissime

plissime successisset, novissime in tribus FERDINANDI I. *Augusti* Filiis totidem in *Stirpes* discreta est, cum MAXIMILIANUS II. Imp. Pragensem, CAROLUS, Styriæ Dux, Græcensem, LEOPOLDUS, Comes Tyrolis, Oenipontanam *Stirpem* inciperet: quarum pro dolor! nunc sola Græcensis in solo AUGUSTO CAROLO nostro perseverat. PUBLIUS. Bellum consilium tuum, Tulli Venerande, quod domi meæ potius exemplum repetas, quam Romanis e gentibus, omnino mihi hucusque obscuris: hoc etenim pacto, quid *Gens*, qui *Familia* sit, atque *Stirps*, plane apud me in meridiæ ponis. Ad gemitum tamen tuum ob solum & unicum Surculum masculum Augustissime una Piissimæque Domus Austriacæ votum adjicio, ut faxit tandem Optimus Maximus DEUS, hunc Surculum denuo Stipitem fieri, compluribus ramis fecundum.

XII. *Gentium* porro Romanarum, vel *Familiarum*, aut *Stirpium* plurimum ejusdem *Gentis*, alia *Patritia* erat, alia *plebeia*: Romulus namque mox Urbis initio populum in patres & plebem discrevit. Utriusque suæ erant prærogativæ, præsertim cum plebs vi & importunitate a Senatu & Patribus extorsisset, ut Tribuni ex ea fierent: his postea Authoritate sua admodum prævalentibus, multi genere ac familia *Patritii*, dedita opera vel a plebeis adoptari concupiere, vel, dimissa *patritia* dignitate, sponte se plebi miscuerunt, ut hoc demum pacto *Tribunitiæ* potestatis *Candidati* evadere possent. Ignorare hoc minime debet, qui de *Familiis* *Quiritium* recte aliquid decernere satagit.

XIII. Solebant vero *Patritii*, ac Nobiliores demum, tribus plerumque Nominibus uti, *Prænominē*, *Nominē*, *Cognominē* seu *Agnominē*. Id quod liquidum reddere potest vel sola *Gordiani IV.* Imp. Constitutio, dum in-
 Leg. IV. fit: Si *Nominē*, vel *Prænominē*, seu *Cognominē* aut *Agnominē* Testator
 Cod. de te- erraverit, nec tamen de quo senserit, incertus sit, error hujusmodi nihil officit
 flam. veritati. In his porro communi equidem stilo *Prænomen* primo, *Nomen* medio, *Cognomen* postremo poni loco consuevit.

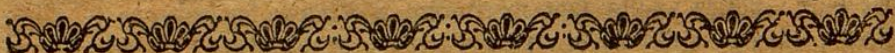
XIV. *Prænomen* plerumque ab Avo aut Patre præcipue natu majores retinere: hinc Numi identidem inscribuntur: v. c. Marcus ANTONIUS Marci Filius Lucius CÆCILIVS Lucii Filius Lucii Nepos. Cajus OCTAVIVS Caji F. Cai Nepos Caji Pronepos. Subinde eadem *Prænomina* *Genti* uni aut *Familia* ita peculiariter ex usu & libitu fuere, ut nullo alio uti vellent: testis est Suetonius, ita de *Gente* *Domitia* *Ænobarborum* effatus.

tus. *Ac ne prænomena quidem ulla, præterquam Cnæi & Lucii, usurparunt, Sueton. in eaque ipsa notabili varietate modo continuantes unumquodque per ternas personas, modo alternantes per singulas. Nihilofecius vero non raro, quæ tam diu placuerant, Prænomena tandem damnata sunt, postquam unus aut plures eorum, qui illa gesserant, flagitiose se gessit. Discimus hoc rursus e Suetonio, de Gente Claudia dicente: Cum prænominibus cognominibusque variis distingueretur, Lucii prænomen consensu repudiavit, postquam e duobus Gentilibus, eo præditis, alter latrocinii, cædis alter convictus est. Mulieres autem unum duntaxat Nomen diu gessere, idque Gentis suæ: postea addita sunt maritorum nomina, scriptumque: Livia Drusi, Agrippina Germanici: item Patrum, ut Faustina Pii, id est Antonini filia. Postremo tandem fœminæ æque ac Viri Prænomen, Nomen, & Cognomen fortitæ sunt, veluti Salustia Barbia Orbiana: Marcia Otacilia Severa.*

Nomina vel propria erant, vel communia, vel utrumque simul, diversarum eadem in Gente Familiarum, aut Stirpium intuitu. Sic cum exempli causa Gens Cornelia secta esset in Familias Lentulorum, Dolabellarum, Merularum, Scipionum, ac multo plures, Nomen Scipionis proprium erat Familix, sed commune omnium, qui de ea familia existerant. Sæpenumero vero Nomina propria unius gentis ad aliam transiere per adoptionem: qualiter Jul. Cæsar Octavium seu Octavianum in familiam Nomenque suum adoptavit: unde factum, quod in omnibus Numis Octavii, qui deinde, adepto Imperio, Augustus dici voluit, perpetuo legatur: CÆSAR DIVI (i. e. Julii Cæsar) FILIUS; nunquam vero Octavius. Quæ res adoptionis ignaros vel immemores plurimum confundere solet.

Cognomina tandem vel a certa corporis aut partis ejusdem affectione peti solebant, quemadmodum Ciceronis Gener dictus est Crassipes a pedum crassitie, Naso, a narium magnitudine: vel a forma & mensura corporis, unde Pulcher, Celsus, Longus: vel a muneribus vilibus, a quibus deinde ad claritatem transitum est, unde Caprarius, Figulus, Vespillo: vel a successu negotiorum, unde Cicero a ciceribus, Lentulus a lentibus, Fabius a fabis optime fatis: vel a moribus, unde Lepidus Frugi: vel ab animalibus feliciter educatis, unde Capella, Lupus, Taurus, Vitulus: vel a virtutibus, itemque vitiis, unde Pius, Felix: vel a gentibus devictis, unde Germanicus, Parthicus.

VII. Singula hæc præterire non debent te, optime Publi, si tuo aliquando Marte ad Numorum dextram cognitionem vestigationemque accedere velis: &, quantum quidem ad hoc possint monita ista, immo opus sint, vel in pauculis tuis Numulis mox tibi liquidum fiet. *PUBLIUS*. Hoc certe Dialogo oppido multa tu collegisti ac plura, quam subito capere queam: dabo attamen operam, ut in singula penetrem: tu modo forsitan sæpius hallucinantem solita tua benignitate iterum iterumque sustenta.



DIALOGUS IX.

D E

Numis Manii Acilii, & Caii
Alii Balæ.

TULLIUS.

I. **P**orrige jam *Tabulam III.* ac primum ejusdem Numum, quem tu minutum & argenteum possides, inspice: ab *Alpha* namque, i. e. à *Gente Acilia*, quam multi perperam *Atiliam* scripsere, merito auspicamur. *Adversæ*, ut vides, caput femineum, si Superis placet, Divinum jam est, Dææ nimirum *SALUTIS*, quemadmodum docet *Legenda*. *Laurus*, qua cingitur, commune fere Numinum apud idololatrias existit ornamentum: quamquam *Festus* hic insuper notet, Deus valetudinis causa cultes lauro incinctos fuisse, quoniam arbor est plurium medicaminum. *Salutis* nomen Romanis placuit, cum alias hæc Dea apud Græcos *Hygiea* audiret, *Æsculapii* filia, *Hygiæ* seu *Hyginii* soror, ab ægris una cum patre & fratre, sanitatis aut conservandæ aut reparandæ gratia, non indiligenter implorata, canente *Ovidio*:

Ovid. Fastor. III. v. 300.

Janus adorandus, cumque hoc, Concordia mitis,
Et Romana SALUS, Araque Pacis erit.

Aversa

Aversa Numi eandem Deam iterum exhibet, aut certe *Valetudinem* II. non multum ab ea diversam, quæ integro corpore adstat, capite rursus laureato, dextra serpentem ad se conversum gestans, sinistro cubito columnæ inuixa. Serpens filiæ cum patre communis videtur. *Æsculapius* etenim *Glaucum* quempiam ægrotum aliquando sanare coactus, cum secreto in cubili cum baculo deambulans cogitaret secum quid ageret, ab adrepente ad se serpente herbam recepit, cujus usu æger convaluit. Quare *Æsculapius*, divinos postea honores consecutus, serpentem in tutelam recepit. *Demsterus* nihilominus tres alias serpentis causas cum apud *Æsculapium*, tum apud *Salutem* deam recenset: Imo ut animal vigilantissimum medicum quemque summæ illius commoneat vigilantia, quæ ægris debetur. 2do, quia venenata licet hæc bestia ad multa tamen pharmaca & remedia egregie valet. 3tio, quia ægri, malo morboque depulso, ceu serpentes pelle veteri exuta, in novam veluti transeunt juventutem. Columna, cui *Salus* innititur, firmitatis, & constantis apud ægros incolumitatis, per Deam salutarem impendendæ, symbolum & augurium est.

Jul. Hyginus in Ophiucho apud Patinum desam. pag. 3.

Demst. Paral. ad Rosin. Antiq. Rom. L. I. c. 13.

PUBLIUS. Dexterrime hæc a Quiritibus ficta sunt: sed, obsecro III. quid ænigmatum *Legenda* recondit, quæ tametsi Latine exarata sit, plus tamen fere quam Græca me remoratur, nec enim vel primam vel ultimam literam capio. *TULLIUS*. Contractæ sunt geminæ, dumque duæ literam unam efficiunt, vicissim una duabus æquivalet. Primam componunt M. & V. postremam T. simul Vque constituunt: quo scribendi compendio persæpe usi sunt Quirites, veluti hoc pariter in Numo IIIVIR. contractum est. Et Prænomina quidem fere semper simplici litera constant: ut adeo C. loco *Cajus*, P. loco *Publius*, L. pro *Lucius* scribatur. M. porro nude appositum *Marcum* designat: sin vero cum V. contractum sit, ut hoc tuo in Numo, vel punctum supra sibi appositum habeat, hæc fere ratione: M. tum vero non *Marcum*, sed *Manium* legas. Sic itaque integra habet hujus Numi *Legenda*: M. anius ACILIUS. III. Trium VIR. VALETUDO, seu *Valetudini* (subaudi) constitutus.

PUBLIUS. Esto jam, sine offensione hæc legero, aqua tamen ad singula prope verba nihilominus hæret. *TULLIUS*. Faciam, ut potero, te IV. singula pervadere. *Manius* Prænomen est, notante tamen *Clar. Patino*, vix unquam apud *Livium* integre scriptum, transcribentium utique ignavia, quod fere semper M sine puncto superiore vel V literæ dimidia virgula annexa, *Marcum* potius quam *Manium* indicet. ACILIUS Proprium

Patino in Fam. p. 3.

Gentis Romanæ est nomen, Plebeia quidem, sed longe illustrissimæ, quæ cum florente Republica, tum ipsis sub Augustis, pluribus Consulatibus inclita fuit. Quatuor eam Familiis discretam *Patinus* memorat; *Aciliorum* enim alii *Balbi*, alii *Glabriones*, *Pisones* alii, alii *Justinii* appellati sunt: *Anton. Augustinus* etiam *Aviolas* addit. *Manius Acilius Glabrio* primus Gentis hujus Curulem Magistratum obtinuit, qui jam Consul, Antiocho, Syriæ Rege, ad Thermopolim Theſſaliæ a se ad usque interneccionem deleto, & Ætolis superatis, Romæ triumphavit: ubi Templum quoque Pietatis erexit, ac Patri suo statuum auro nitentem collocavit. Nepos ejusdem celebrem edidit Legem *Aciliam de pecuniis repetundis*, ad quam Cicero in Verrem declamans toties provocat. *Aciliorum* quidam *Cajus* nomine, miles Jul. Cæsaris, cum ad Massiliam cum Pompeio decertaret, summæ edidit fortitudinis specimen: hostilem namque navem dextra prehensens, ea amputata, clypeo, quem læva gerebat, hostium facies verberans, omnes fugavit, & nave potitus est. Sub Domitiano deinde Imp. Consulatum gessit *M. Acilius Glabrio*, qui fide CHRISTI suscepta, Martyrii palmam sustulerat. Alius ejusdem nominis, cum Commodo Imp. Consul, ab Helvio Pertinace Augusto elogium tulit summi inter omnes *Patricii*, qui *Mundi totius imperium mereretur*.

Valer. Max. L. III. c. 2. S. 22.

Anton. August. Ep. Iſc. Ilerdens. de Fam. Rom.

- V. De præſenti porro *Manio Acilio*, cujus est Numus tuus, an e *Balbis* vel *Glarionibus*, aut cujus demum intra hanc gentem familiæ fuerit, deque *Triumviratu* ejus nihil certi pronunciant Viri docti, immo magnopere dissentiant. *Onuphrius* namque & *Vaillant* legi debere contendunt: **TRIVIR VALETUTUDINIS** (subaudi tuendæ) *Patinus* mavult: *Triumvir Valetudinarius*: quasi vero hic *Acilius* in Urbe Roma, quæ, teste *Galeno*, pesti potenter obnoxia erat, constitutus fuisset, vel ut curam gerere mali hujus præcavendi, vel ut nosocomium ipsum, seu *Valetudinarium*, in quo ægri decubere, curaret. Utrumque vero *Illustr. Spanhemio* displicet, juxta quem legendum: *Triumvir Valetudo*, aut quod idem est, in *Gotha Numaria*, *Valetudini* constitutus. Putat namque, *Acilium* hunc inter cæteros *Triumviros ædium reficiendarum* curam adeptum esse, ut ædem *Valetudini* Deæ in monte *Aventino* exstructam sartam tectamque servaret: quemadmodum *Cajo Junio Bubulco* Censori commissum est, ut ædem *Salutis* Deæ instauraret, teste *Livio*.

Onuphrius, & Vaillant de Num. Fam.

Spanb. T. II. Diff. X. p. 15. Goth. N. c. VI. p. 229.

Liv. IV. 25.

- VI. Si porro ulterius quæsieris, quamobrem *Gens Acilia*, ut videre est in *Iconibus Patini*, in Numis suis plerumque *Æsculapium*, *Salutem*, aut *Valetudinem* excuderit? reponit *Clariss. Patinus*, quia *Acilii* nomen suum a græ-

a græca voce ἀέτιομαι, quod idem est, ac *medeor* traxisse videntur, & ideo Medica Numina præ cæteris coluisse. Verumtamen denuo refragatur Illustr. *Spanhemius* contendens, hac in sententia gentem hanc non *Acilianam*, sed *Acesiam* dici oportuisse, quemadmodum Medicum Phryges ἀέτιον, Athenæ ἀέτιοτα dixere, & Æschylus medicamina ἀέτιοτα appellat. Potius itaque egregio *Morellio* subscribit, qui ex *Plinio* commemorat, Archagato Medico, An. Urb. DXXXV. e Peloponneso Romam venienti, Jus Quiritium datum fuisse, & *Tabernam* collatam esse, ex *Plin. L. compito Acilio ob id publice ereptam.* Atque hoc laudatis Authoribus multo verius causa ansaque videtur, cur *Acilii* Medica Numina in *Morell. Epist. de Fam. Fam. Plin. L. XXIX. c. 1.* monetis suis excuderint, ut nimirum hoc pacto gloriam sibi accerferent Medici primi suum in agrum admissi, salutisque Populo Romano aliqua ratione procuratæ. Incredibile etenim gloriæ studium Quirites perpetuo invasit, nomen suum posteris cum honore transcribendi: quapropter minima causa vel umbra contenti, res gloriosissimas publicis de se monumentis jactarunt.

PUBLIUS. Mirum sane mihi est ex te audire, quantum sibi negotii hodie Viri Eruditi faceant, ut Numos plenius exponant: quorum tamen etiam perfecta cognitio tantum certe fructum parturire minime videtur, quantum non modo laborem, sed & sudorem exposcit. *TULLIUS.* Idcirco liberalia studia non tam ex Utili quam Honesto metienda sunt. Quisquis exporrecto est ingenio, dulcissimam certe capit voluptatem, si, quod cæteri post multas vigilias ignorant, ipse felicior aliquando reperiatur. Virorum hoc est, qui otium suum jugibus in laboribus ponunt: hi cum Libros perpetuo versent, etiam dum a gravibus negotiis vacant, animum eleganter remittunt, non jocis, epulis, ludis, sed Rerum Romanarum, Græcarum, aliarumque eruditis relectionibus: in quibus quandoque præter spem suam & opinionem dubio quodam, quod animum hucusque diutissime suspenderat, jucunde expediuntur. Mox vero ut sapiunt ipsi, & alios sapere volunt, quibuscum fortunam hanc suam citra invidiam, vel eruditis colloquiis, vel epistolarum officio, vel publicis lucubrationibus, faciunt communem. Mirum etiam hic ad rem facit, si, quæ quotidie legimus, digna animadversione, dextere in adversaria referamus, sive quod idem est, calamo succincto excerptamus: hoc est, quod Eruditos sustentat, quod divites facit. *PUBLIUS.* Utilissima doces profecto, dum horas omnes collocare utiliter mones: nescio tamen, an multis ad palatum. Etiamnum si viveret *Seneca* quereretur, quod olim cum gemitu: *De re omnium pretiosissima* (nimirum de tempore) *luditur.* *TULLIUS.* Ut quisque aleam jactat, *Senec. Epist. IX. 7.*

sua cubat fortuna: stertant, quos vulgus delectat. Adspirat laboribus Numen, & sedulum juvenem jucunda senectus coronat.

VIII.

Tab. III.
Num. X.
Goth.
Num. c.
VI. p. 214.

PUBLIUS. An libet tibi, ad alterum adhuc Numum Tabulæ hujus hodie progredi, cujus tua benevolentia Typum possideo? **TULLIUS.** Progrediar: at brevi me ab eodem expediam. Caput *Adversæ*, quod crinibus est eleganter revinctis, partim tamen fluentibus, fastigiolo insuper imposito, collique gemmeo torque, *Junonis* esse lego in *Gotha Numaria*. *Aversa* refert *Dianam Luciferam*, sive *Junonem* denuo *Lucinam*, idem *Quiritibus* idolum, biga cervorum investam, cum tæda accensa: infra recubat spica. In *Antica legis*: BALA. & infra Caput *Junonis* apparet litera C. *Postica* inscribitur. Cai. ALLI.

IX.

Ursin Pa-
tin. Ant.
August. de
Fam.

Hic itaque Numus *Aeliæ* gentis est, licet *Allia* in Numo scribatur, alii etiam *Ailiam* dicant. Erat illa Plebeia, valde tamen illustris ac Consularibus Viris aliisque quamplurimis summis magistratibus celebris: Familias complexa est *Petorum*, *Catorum*, *Tuberonum*, *Ligurum*, *Lamiarum*. Ex *Æliis* ortum habuere *Titus Ælius Antonius Pius*, & ante eum *Publius Ælius Hadrianus*, Imp. Item *Lucius Ælius*, Cæsar, & *Lucius Ælius Aurelius Commodus Verus*, Augustus. Sed & Juris Consultos plures protulit *Gens Ælia*, quorum Princeps erat *Sextus Ælius Catus*, qui Jus civile condidit, dictum ab eo *Ælianum*, quo sibi *Cati* h. e. *Sapientis* cognomen multa cum laude acquisivit, quod postea apud familiam suam in Nomen proprium transit.

X.

Junonem porro *Ælii* iterum iterumque in Numis excudere, ut adeo *Morellius* hanc eandem monetam, cujus nos typum inspicimus, septies ediderit, semper quidem sibi similem, at nihilominus in aliquo semper etiam dissimilem: cum loco literæ C. sub capite *Deæ* variæ aliæ literæ, & spicæ frumentariæ loco, varia alia symbola occurrant. Coluisse *Junonem* sub nomine *Lucinæ*, seu lucem dispensantis, ideo creduntur, quod *Ælius Petus* cognomen suum a vitio quodam oculorum traxisse perhibeatur. Unde & asserit *Vaillant*, Numi facie *Dianam Luciferam* cum face una aut geminis editam esse, quoniam hæc dea apud deliras illas gentes eodem Numine cum *Junone Lucina* est culta. Fidem facere queunt *Tertullianus*, atque *Eusebius Pamphilus*, dum prior quidem insit: In partu *Lucinæ* & *Dianæ* ejulatur: quasi diceret, mulieres idololatrias, cum partus doloribus angerentur, supplici ejulatu *Junonem Lucinam*, & *Dianam* implorasse. Alter vero hunc in modum causam subdit. Partui virgo *Diana* (alio nomine etiam *Luna*) præest, quod novilunio vis quædam insit, quæ asserat pariendi

Tertull. de
Anima c.
39.

Euseb. de
Præp. E-
vangel.
III. 3.

pariendi facultatem. Ego porro hic apud *Junonem*, atque *Dianam*, cui cervi ab antiquo sacri fuere, non moror, plura de iis dicturus, cum ex professo in *Numis Religionem Quiritum* scrutabimur.

Interim de *Cajo Allio*, cui insuper *Numus Balæ* cognomen attribuit, XI.
tuti nihil, quod statuant, celebres Antiquarii hactenus habent, cum nullam ejusdem memoriam scriptores veteres faciant. Conjicere quidem aliqui voluere ex litera C. sub capite *Junonis*, & spica sub cervis, *Curatorem frumentorum* fuisse *Allium*, cujusmodi omni tempore Romæ exsistere, quoniam plebs publico ex ærario sustentanda erat. Ast *Liebe* in sæpe laudata *Gotha* sua *Numaria* hanc opinionem facile rejicit: siquidem, quod jam supra notatum, nec litera C. neque spica in cæteris huic similibus *Numis* compareat, sed sub capite *Junonis* jam F. jam E. jam H. jam R. &c. sub cervis modo rana, modo pharetra, modo gryphus, modo cicada & quamplurimæ aliæ notæ compareant: quæ varietas vix demum aliud aliquid quam diversos monetarios innuere queat, qui tam dissimilibus signis sunt usi.

Cognomen deinde BALA (si tamen *Allio* tributum sit, & non potius alium quemdam suis e collegis designet) rursus suspicatur antefatus *Morellius*, aut *Balari* legendum, aut vero a voce *Balarus* derivatum, qua *Corfi* exules, teste *Pausania*, appellarunt: unde eruere liceat, *Cajum* hunc *Allium* forsitan aliquando exilio multatum, & in *Corficam* insulam relegatum, postea vero *Senatus Consulto* revocatum esse, vel si non ipsum, alium quempiam *Gentis* suæ. Attamen donec fortiora suppetant argumenta, non nisi trepide in hanc sententiam itur. *Liebe* porro ad *Balborum*, *Blæforumque* cognomina respicit, a vitio linguæ petita, eodemque ex fonte *Balæ* cognomen profuere potuisse existimat tanquam a *balante lingua*: sed & hoc sine teste æque infirmum. Ast satis jam conjecimus cum *Viris doctis*, Optime *Publi*, tempori sententiam reservemus. P U B L I U S. Multo cum honore tot elegantia *Virorum* magnorum acumina suspicio: tibi vero, *Venerande Tulli*, plurimum utique debeo, quod eosdem apud me tanta cum ubertate, ac fide commemoros.

DIALOGUS X.

De

Numis C. Antistii Veteris, & M.
Antonii Triumviri.

TULLIUS.

I. **P**osteaquam ad Octavium Cæsarem Augustum, Rerum omnium atque Reipublicæ Romanæ summa rediit, qui sapientia atque solertia sua (verba Flori sunt) percussum undique & perturbatum ordinavit imperii corpus, quod ita haud dubie nunquam coire, aut consentire potuisset, nisi unius Præsitis nutu, velut anima & mente, regeretur: Triumviri Monetales non jam sola Deorum Dearumque, vel illustrium Avörum suorum, verum & Cæsarum tum actu imperantium capita, nemine jam prohibente, frequenter in Numis excudere. **PUBLIUS.** Novi, quorsum hæc loqueris: quoniam nimirum III. Tabulæ tuæ III. Numus, cujus mihi typum exactum porrexeras, vultum Augusti sistere videtur. **TULLIUS.** Omni te dubio eximat *Legenda* circa caput nudum nulloque omnino ornatu, hunc in modum adposita. **IMPERATOR CÆSAR AUGUSTUS TRIBUNITIA POTESTATE.** **PUBLIUS.** Non plane hos titulos capio. **TULLIUS.** Ast ego alienam in messem hic falcem non mitto. Sustineas velim, mi Publi, usquequo tecum Laconicam Quiritum Sapientiam in titulis Imperatorum vestigem, ubi vultus Augustorum per aliquot Sæcula, una cum elogiis ac nominibus eorundem, ordine, serieque perpetua depromam.

II. **PUBLIUS.** Ægre admodum hanc a me patientiam impetras: sed quoniam tibi sic libet, de *Aversa* me doce. **TULLIUS.** Elegans admodum est, nec inerudita. Basin vides, cui, capite laureato, togatus stollatusque desuper adstat Apollo, dextra tenens pateram, qua usi sunt sacerdotes, cum sacrificiis sacros liquores affunderent, & quæ proprium divinitatis symbolum, in omnium prope Deorum Dearumque manibus versatur. Sinistro brachio citharam suam gestat: comminiscitur namque

Aristi.

Aristides, Minervam, cum tibiæ, liræ, cytharæque ludos invenerit, cytharam quidem Apollini, Mercurio liram, tibiã denique uni Musarum dono dedisse. *Servius* vero, *Virgillii* Commentator, cum Apollo idem, qui Sol, sit, cytharæ ejus mythologicam rationem his verbis assignat: *Lyra simulachro ejus additur, ut nobis celestis harmoniæ imaginem monstrat.* Haud paulo aliter *Suidas* inquit: *Apollinis simulacrum fingant, cytharam manibus tenens, quasi sol sit harmonia Univerſi.* A dextris ad pedes Dei Aonii, sive Præſidis Musarum, ara fumat accensa, sacrificiis testis, ejus honoribus acti. Supra & infra basin nomen Dei describitur: APOLLINI. ACTIO.

Aristid.
Orat. in
Minerv.
Serv. ad
Virg. Ec-
log. V. v. 66
Suid. v.
Apollo.

PUBLIUS. Quid, obsecro, tibi *Actius* velit? **TULLIUS.** Unusquisque Deorum varia olim nomina tulit plerumque a locis, in quibus præcipue cultus est. *Actium* porro Promontorium erat in *Epiro* insula, quo in loco, teste *Strabone*, ab antiquo Apollo est cultus. Posteaquam vero *Octavius Cæsar*, dictus postea *Augustus*, classe ibidem navali CCCC. & amplius navium M. *Antonium* Triumvirum æmulum penitus contrivisset, in tantæ victoriæ gratam æternamque memoriam, primum quidem *Apollini Actio*, eodem in loco certaminis, aram e lapide posuit, thusque adolevit: mox deinde *Nicopolim* Urbem excitavit, ac Ludos *Actios* Apollinæres, singulis hætenus trienniis factos, quinto quoque anno, ast multo solemnius, agi præcepit, & musica, & gymnade, seu luctatorum congressu, & equestri certamine constitutis, referente *Suetonio*.

Strabo in
Lex. Pitise
voce:
Apollo.
Sueton in
Aug. c. 18.

PUBLIUS. An peculiare forsitan beneficium Cæsar Victor tum Apollini debuit. **TULLIUS.** Certe hos tantos honores nullo suo merito minime tulit Apollo fide Poetarum: canit namque *Virgilius* de auxiliaribus *Antonii*, pugnantis tam infeliciter, copiis:

Virgill.
VIII. Æ-
neid. v. 704

Actius hæc cernens arcum tendebat Apollo,
Desuper omnis eo terrore *Ægyptus*, & *Indi*,
Omnis *Arabs*, omnes vertebant terga *Sabæi*.

Amplius aliquid audet mentiri *Propertius*, canens & ipse:

Propert. Li.
IV. Eleg.
VI. v. 67.

Actius hinc traxit *Phæbus* monumenta, quod ejus
Una decem vicit missa sagitta rates.

Alia quamplurima de Apolline figmenta, quæ tamen moribus proficiant, alibi commodius afferam.

V. **PUBLIUS.** Restat adhuc, ut video, superior Numi *Legenda*, ni fallor, sic habens: *Cajus ANTISTIVS* III. Trium. VIR. **TULLIUS.** Nimirum Monetalis, hujusque Numi percussor: quem proinde *Genti Antestia*, sive *Antistia*, quoniam utrumque in veteribus Lapidibus legitur, attribuas. Fuit illa Plebeia, sed a multis Consularibus Viris & Sacerdotiis cum apud Latinos, tum Græcos Scriptores oppido commendata. Familias habuit *Rhegitorum*, & *Veterum*: Originem suam repetiit ab *Antistio Patrone*, juxta *Liebe*, qui, fidem faciente *Dionysio Halicarnassensi*, Vir erat inter *Gabinos*, seu *Sabinos*, cum quibus Populus Romanus fœdus percusserat, nobilissimus. Noster vero *Cajus Antistius* An. Urb. DCCXXII. Consul ex Trium Viro unacum Cæsare Kal. Jul. Crasso suffectus est: utque Augusti Collegæ tam insignem Victoriam redderet immortalē, Aram Apollini *Actio* ab eo positam argento signavit, quem admodum *Patinus* testatur.

Goth.
Num.c. VI
p. 215.
Dionys.
Halic. An-
tiq. L. IV.
p. 255.
Patin. in
FAMIL. p. 20.

VI. **PUBLIUS.** Gratus mihi hic typus est Apollinis causa: totus interim aveo, Typum alterum ex te intelligere Numi cujusdam mediæ magnitudinis, quem in *Tabula* tua III. quarto loco miris certe imaginibus depinxisti. **TULLIUS.** Uberius nonnihil de eodem me differere oportet, quoniam *Gentis Antonia* est, & omnibus fastis descriptum *Marcum Antonium*, qui post *Jul. Cæsaris* cædem Triumvir cum *Octavio* & *Lepido* erat, venustissime redhibet. Et *Antonia* quidem Gens gemina erat, *Patritia* una, quæ nomen *Merendarum* assumpsit, brevi extincta, neque multum in historia commendata: Altera Plebeia & diuturna fuit, nullo fere cognomine, sed summa semper autoritate: cujus posterius supremum equestrium exercituum imperium semel & iterum collatum, sex Consulatus concessi, Censoria dignitas semel indulta, tertium denique *Triumphum* gloria decreta fuit.

Ursin. apud
Patin. p. 21

VII. Maximi porro in hac Gente sua citra dubium nominis erat, cujus mox memini, *Mareus Antonius*, *M. Antonii*, *Cretici* appellati, & *Julia*, quæ de domo *Jul. Cæsaris* erat, filius: qui, dum *Cæsaris* Dictatoris hæres esset secundus (loquor cum *Floro* Romano) prelatum sibi *Octavium* furens, inexpiabile contra adoptionem acerrimi juvenis bellum suscepit. Sed & *M. T. Cicero* tamdiu infestus erat, usquequo, permittente quidem *Octavio*, capite eum privasset: ansam & odium præbuit mors *Cornelii Lentuli*, quem *Julia*, mater *Antonii*, a morte primi mariti conjugem duxerat,

Flor.
L. IV. c. 4.

rat,

rat, & quem Cicero Consul, tanquam affecclam *Catiline* e medio sustulit. Conflatum est a tribus internecinum Reipublicæ bellum, cum *M. Lepidum* divitiarum cupiditas, *Antonium* vindictæ flamma adversus eos, qui se oderant, *Octavium* vero dolor de *Jul. Cæsaris* patris iniqua & inulta cæde accenderet.

Et *M. Antonius* quidem initio, cruentum mox interfecti *Cæsaris* fudarium e sinu protrahens, ipsemet Senatum publica in concione adversum occisores in ultionem excitaverat: deinde vero Monarchicæ, quam concupierat, potestatis, argumenta nec pauca, nec obscura præbens, ut hostis damnatus a Senatu est, atque contra eum *Octavius* cum exercitu missus: qui privatus quidem contra Consulem, sed virtute plurima apud omnes spectabilis, tanto libentius in bellum processit, quod *Antonius* & Reipublicæ hostis esset, & suus. Gemini Consules *Pansa* & *Hirtius*, quibus propositum erat, *Antonium* Italia pellere, *Mutinæ* cum eo congressi succubere, & insuper occisi sunt ambo. *Octavii* vero virtutem amplius cum suspicerent *Antonius* ac *Lepidus*, in fœdus eundem adsciverunt: quod & pacti sunt, Triumviratu inter eos constituto, cujus tyrannide, cum unusquisque alteri conniveret, Respublica ad extremum deducta est, Senatorum plurimi occisi, ac quadraginta supra centum publice proscripti sunt.

Arma deinde *Antonius* cum *Octavio* jungens, *Cassum* & *Brutum*, *Cæsaris* sicarios, cæcidit: sed mox elanguens in Asiam se contulit, & ibi totum fere & genio & voluptati tribuens, *Cleopatrx* Reginæ adulteris amoribus indulsit. Parum id certe Triumviro Reipublicæ constituendæ tanto in turbine rerum convenerat: quare inter cæteros *Octavius* quoque Collegæ ignaviam detestatus, rursus cum eo collisus est. Verumtamen *Antonius* bellum contra *Octavium*, ne e sinu *Cleopatrx* dimoveretur, *Fulviæ* conjugii suæ diu gerendum reliquit: postremo novam cum adversario pacem inivit, qua facta est inter Triumviros imperii divisio, *Lepido* Africa, *Antonio* Oriens, Occidens porro *Octavio* cessit. Huic fœderi fidem nuptiæ *Antonii* cum *Octavia* sorore *Octavii*, conciliare debuerant. Mox tamen repullulavit discordia: & *Lepidus* quidem ab *Octavio* maxime oppressus est: cum *Antonio* eundem ad tempus *Octavia* reconciliavit.

Quoniam vero ineluctabili fatorum ordine fieri debuerat, ut e cineribus Reipublicæ Monarchia consurgeret, imperaret unus *Octavius*, sublatus

porro in altum *Antonius* tueret lapsu graviore: sponte in prius salutem in servitute quæsit. Facta namque per conjugem *Octaviam* cum *Octavio* transactione, iterum in *Asiam*, atque ad *Cleopatram* accessit, postposita Uxore & Liberis, atque *Amasiæ* suæ, prolibusque ex ea creatis, plurimas imperii provincias, nimia profecto sui fiducia, transcripsit. Vehementer hæc res *Populum* pariter, & *Senatum* commovit, tantoque amplius *Antonio* obfuit, cum is insuper cum *Parthis*, quia inconsulto festinanterque, etiam infelicissime confligit, triginta prope suorum millibus cum in acie, tum in itinere multatus. Nihilominus ignominiam tantam fastu suo, & superbia superavit; quippe turpissima a *Parthis* fuga elapsus, *Antiochiæ* nihilominus ceu Victor triumphavit, a *Cleopatra* sua, eidem occurrente, solempni gratulantium studio exceptus, & in dulcem iterum sinum admissus.

- XI. Argumento hæc omnia opportunissimo erant perpetuis *Octavii*, nec injustis contra *Antonium* apud *Rempublicam* querelis: tandem bellum decretum, & ad *Ætium*, in *Epiro* insula maritimo eoque acerrimo prælio *Antonius* a victore *Octavio* plene contritus est. Fugit equidem cum *Cleopatra*, sed utrisque jam nulla spes alia super, nisi gratia Victoris: hæc cum supplicibus ab *Octavio* post tot ac tantas irritationes negaretur, commori decrevere, quibus vivere simul haud amplius licuit. *Antonius* itaque ventrem sibi gladio strinxit: *Cleopatra* venis suis serpentes admovit. Atque hoc demum pacto *Octavius Cæsar* solus superstes, & formidabilis omnibus, nemine equidem prohibere auso, *Augusti* apud *Romanos* Imperii, suffocata *Reipublica*, Conditor evasit. Evenit tum fere, quod *Florus* ajebat: nimirum *M. Antonio*, & *Publio Dolabella* Consulibus, Imperium jam ad *Cæsares* transferente fortuna, varius & multiplex motus civitatis fuit: utque in annua cæli conversione fieri solet, ut mota sidera tonent, ac suos flexus tempestate significant: sic in *Romanæ* ditionis, id est, humani generis conversione, penitus intremuit, omnique genere discriminum, civilibus, terrestribus, navalibus bellis omne imperii corpus agitatum est.

- XII. **PUBLIUS.** Nunquam tanto compendio agonem *Reipublicæ Romanæ* percepi: nunc porro utique Numum in typo suo lustrabimus? **TULLIUS.** Omnino: vides in ejus *Adversa* fertum grande, ex hederæ, & vitibus compositum? quo id symbolo depictum existimas? Certe ejusmodi supra in Numo *Græco Mithridatis* jam videras. **PUBLIUS.** Sin bene recolo, *Liberi Patris*, sive *Bacchi* insigne est. **TULLIUS.** Recte
ais;

ais *Dionysium* namque, five *Lyxum*, quæ totidem *Bacchi* sunt nomina, vini cultum, usumque admodum promovisse comminiscuntur: quare ejus idola vitibus coronarunt. Addiderunt & hederam, quam herbam temulentis nonnihil saltem mederi, & capitis vino gravati vertiginem temperare credebant. Intra hujusmodi vero fertum caput *Antonii*, hederæ alia cinctum, pingere libuit Numi authoribus: quoniam, cum fata vellent, ut sæculo suo fax, turbo, procella, scopulus, & pestis evaderet, voluptatibus totum se tradidit, quibus cæteras non parum egregias animi sui dotes turpiter vicit & obscuravit, eo dementiæ progressus, ut, priusquam in patriam bellum decerneret, in Deos ipsos injurius, *Liberum* se *Patrem* palam profiteretur, ac hederis redimitus, aurea fulgens corona, thyrsum tenens, cothurnisque succinctus, sublimes in curru, faustas inter velut bacchantium acclamationes *Alexandriæ* investus sit, teste *Velleio Patriculo*.

*Vell. Pa-
teve-
L. II.
c. 82.*

PUBLIUS. Quis bacillus recurvus sub capite *Antonii* recubat? **XIII.**

TULLIUS. *Lituum* Romani dixerunt, eoque usi sunt *Augures* veluti Sceptro, cum ex Avium volatu omnia captaturi, certa cæli spatia designare vellent, in quæ plebem avium visendarum causa intendere oportuit. Ab hoc *Lituo* *Pedi* Episcopalis figuram deinceps in Ecclesia desumptam esse multi sibi persuadent. Cæterum hoc symbolo colligere licet, *Antonium* Augurem fuisse: qui insuper, testibus *Dionæ Cassio*, & *Suetonio*, *Julii Cæsaris Flaminem Dialis* erat, etiam dum *Cæsar* adhuc viveret: jam enim tum Jovis cognomentum ei palam imposuerunt, Templumque *Clementiæ* paulo post interficiendo dedicarunt. Attamen, superstitè *Julio*, inauguratus in *Flaminem* non fuit *Antonius*: eo occiso, vel motu invidiæ, vel ut stulti hominis suspicionem effugeret, quemadmodum, *Cicero* in eundem declamaverat, noluit inaugurari. Erant autem *Flamines* sacerdotes, Diis peculiaribus colendis publice constituti, a quibus & nomen traxere. *Romulus Flaminem Dialem* Jovi, *Marti Martialem* decrevit: *Quirinalis* deinde ipsi est datus, cum *Quirinus* a consecratione appellaretur. Lapsu temporum XV. *Flamines* facti, nisi & plures, quorum princeps semper *Dialis* fuerat: præcipua, qua a profanis distincti sunt, vestis pileus fuit e lana linoque contextus, qui supra tenue in acumen deserat, *Quiritibus Tutulus* dictus: hoc deposito mox *Flamines* esse cessarunt.

*Sueton. in
Jul. c. 74.
Dio Cass.
L. XLIV.*

*Cicero
Philipp.
II.*

*Acerr. novæ
Obilolog.
P. I. p.
647. &c.*

PUBLIUS. Restaret *Legenda* circa *Antonii* caput; sed verba dimidia me plurimum remorantur. **TULLIUS.** Sic illa habet: *Marcus ANTONIUS, IMPERATOR. COS. i. e. Consul. DESIGNATUS. ITERUM.*

XIV.

ET. TERTium. PUBLIUS. Anne Imperatorum in numero Antonius collocandus? TULLIUS. Verbum IMPERATOR. non de Regio, seu Monarchico, sed Exercituum imperio accipere debes: quæ porro circa hanc vocem monenda essent, alibi rectius doceberis. PUBLIUS. COS. pro Consul. & COSS. pro Consules scribi solitum jam alias dixisti: ast DESIGNATUS occur additur? deinde ITERum ET TERTium quorsum dicitur? TULLIUS. Consulum Magistratus non plusquam annum integrum durabat, sæpius tamen repeti poterat: quod si semel factum, scriptum est: COS. ITERum, seu altera vice; si bis, dictum est Consul III. tertium, & ter, Consul IV. quartum &c. Dum quis vero delatum sibi Consulatum adire quacunquæ de causa, vel nequit, vel noluit, scribebat: COSul. DESIGNATUS. Porro M. Antonius primum gessit: Consulatum una cum Jul. Cæsare An. Urb. DCCIX. in cujus interfecti locum ipse sibi Publium Dobellam Collegam suffecit. Consul iterum factus est A. U. DCCXIX. ubi tamen se sponte hoc magistratu abdicavit. Consul tertium designatus est An. Urb. DCCXXII. quia tamen paulo post hostis Reipublicæ declaratus est, hunc Consulatum non iniiit.

XV. PUBLIUS. Omnis mihi Numi Adversa jam liquet: ast Aversa tanto obscurior est. Quale enim hoc parvulum sæminæ caput, crinibus eleganter revinctum? quæ cista, super quam eminet? Serpentes gemini, utroque ex latere multo se gyro in altum torquentes, quid monstri sunt? Demum addita Legenda: HIVIR. R. P. C. quid innuit? PUBLIUS. Breviter expediam singula. Verba sic lege: III. Trium VIR, seu unus e Collegio trium Virorum, Rei Publicæ Confituendæ, sive summo, communi tamen imperio administrandæ constitutus. Collegas porro Antonii hoc in Triumviratu fuisse Lepidum, & Octavium Cæsarem, jam ex compendio historiæ audisti. PUBLIUS. An fortean sæminæ parvulum caput Cleopatram sistit? TULLIUS. Dexterrimo Apolline uteris; hæc ipsa est, Antonii salax amasia, cui vir tantus voluptate victus, non dubitaverat, superbum hoc elogium, auro argentoque signatum, tribuere: REGINA. REGUM. FILIORUM. REGUM. (subaudi: Mater) CLEOPATRA. Reginam autem eam ipse Antonius fecit, quemadmodum & filios Reges, cum Imperii provincias, Phœniciam, Cœlesyriam, Cyprum, magnasque Ciliciæ, Judææ, & Arabiæ partes, velut suas, utriusque distribueret.

XVI. PUBLIUS. Serpentum & cistæ nulla omnino mihi ratio occurrit. TULLIUS. Erat autem Numi hujus percussoribus sine dubio maxima:

cum

cum enim *Antonius* libidinem suam, & *Cleopatra* imperium suum maxime in *Asia* exercerent, ubi & *Numus excusus*, adesse in eo debebant serpentes *Asiæ* geminæ, majoris atque minoris, antiqua in *Monetis* veteribus symbola, immo & *genii* tutelares locorum. Adducit *Illustr.*

Spanhemius hujus sententiæ testem *Servium*, dum alicubi in *Virgilium* ait: Quia nullus locus sine genio est, qui per anguem plerumque ostenditur. Addit deinde ex *Philone Bybliensi* apud *Eusebium* patere, quod *Ægyptii* imprimis, qui & ipsi *Asiæ* populus fuere, eam semper de serpentibus atque draconibus foverint opinionem, ut divini aliquid illorum naturæ attribuerent: quare cum *Boni genii*, tum *mali* apud eosdem audiebant.

Spanh. T. I.
Diff. IV.
p. 221.
Serv.
ad Virg.
Æneid. V.

Quoniam præterea *Numi Adversa* hederea & vitibus coronavit *Antonium*, XVII. ceu *Liberum Patrem*, reliqua *Bacchi* Symbola *Aversa* adjecit. Spectant porro serpentes, sive cum *cistam*, seu corbem, aut *cophinum* stipant, vel si ex eodem profiliant, ad *Orgia* sive *Bacchi* solemnia: quibuscum *Antonius*, novus suomet delirio *Dionysius*, ubique in *Græcia*, *Asia*que, assentantium studio exceptus est. *Bacchantes* namque viri & *fœminæ*, ad ludos *Liberi* concurrentes, ut mente omnino se captos, ac metu cujuslibet mali solutos (quod vini liberaliter hausti beneficium est) ostenderent, circum serpentem, bestiam homini tam alias & invisam & noxiam, jucunde saltare, teste *Eripide*, quin etiam coronare se anguibus veneno exutis solebant, canente *Horatio*: Nodo coercent viperino *Bistonidum* sine fraude crines. *Cretenses* porro, ut *Orgiorum* se inventores probarent, serpentes *cistæ* inclusos, *Bacchi* honoribus additis sacrisque in locis passim servabant: unde & *cistæ* sacrosanctum, pro pudor! *mysterium* capis.

Euripid.
apud Pitisc.
voce:
Baccha-
nalia.
Horat.
Odor. II. 11
Lex. Pitisc.

PUBLIUS. Multis in hoc Numo, exponendo tibi verbis fuerat opus, qui tamen nunc omnino tua benevolentia mihi liquidus est, Video sane jam affatim, & typos Numorum prodesse discipulo: pro quibus proinde tam multis te maxime amo. Amplius sane aliquid habent elata ejusmodi plasmata præsculptis duntaxat imaginibus, cum multo magis fidelia sint, situmque & habitum figurarum longe exactius ob oculos ponant. **TULLIUS.** Nihil fere bonis in typis delideres, quam, quod speciem metalli pondusque non exhibeant: e quorum intuitu, an genuinus, an fictus sit Numus, plurimum solet periculum fieri. Est namque æri præcipue veteri color quidam, soliditas item, & gravitas, quæ nostro hodie esse non solet. Cæterum de hoc Numo adhuc monere te debeo, quod lego in *Catalogo Numorum Gothæ impresso Anno 1715.* ibidemque venalium, dictam esse hanc monetam, teste *Livio*, a *cista Cistopho-*

Catal. Gothæ
p. 2.
Liv. Dec.
IV. L. 7.

Got. Num. ram. Porro diligentissimus *Liebe* in *Gotha* sua *Numaria* persuasum esse *VI. p. 219* dicit *Eruditus*, eandem non alibi, quam in *Cilicia Antonii* honoribus excusam fuisse.



DIALOGVS XI.

De

Numo gemino T. Carisii, Trium Viri
Monetalis.

PUBLIUS.

I. **S**I qua Veritas, cui omnes natura afficimur, sciendi proritat cupidinem, ea certe est Laconica Numorum Sapientia. Usque adeo jucundissimis tuis dialogis, quibus & Numos ipsos adjicis, animus meus a te delibutus est, ut jam fere inter ea, quæ Genio dare apud me æquum est, tempusque, & munëris ratio sinunt, nihil doctissimo huic rerum tam diversissimarum compendio præferam. Spem mihi non modicam hodie iterum faciunt Tabulæ tuæ III. Numi V. & VI. apud me tuo munere typici, varia denno eruditissima ex te, Tulli Venerande, liberaliter addiscendi. **TULLIUS.** Dabo operam, ne tua te opinio fallat. Unius Triumviri Monetalis geminam lustrabimus monetam, quarum neutra te vacuum sine omni profectu dimittet.

II. **PUBLIUS.** Amabo te, eccur in Numo hoc V., *Adversa*, penes *Tab. III.* Caput fœmineum, crinibus succinctis, cui collum monile exornat, & *Nam. V.* summa humeri sindon obvelat, nomen: MONETA: diserte adscribitur? Quid tandem opus erat, argentum signatum, per se omnibus notum, suo insuper nomine onerare? **TULLIUS.** Monetam signatam utique noverant omnes: ast non *Junonem Monetam*, cujus vultus tuos hic oculos subit. **PUBLIUS.** Ejusmodi nomen Jovis Sorori & Conjugi, *Reginæ Deorum*, quæ, obsecro, tandem *Quiritum Religio* imposuit?

TUL-

TULLIUS. Non Religio erat, sed superstitio: quæ, quantum a vero desciscit, tantum semper incerta est. Cicero prior hoc refert commentum. Cum non multo ante captam a Gallis Senonibus Urbem terræ motus factus esset, ferunt vocem exstitisse e Junonis templo, quod erat in arce, ut de sue plena fieret procuratio (i. e. ut porci immolatione Quirites iratos sibi deos conciliarent). Quocirca Juno illa appellata Moneta a monendo. In aliam vero sententiam rectius forte abiit Suidas Grammaticus, inquit: Cum Romani pecunia indigerent in bello contra Pyrrhuan, & Tarentinos, Junonem orarunt: quæ illos admonuit, si justitiæ armis uterentur, pecuniam eis non defuturam. Quod cum recte eis contigisset, Monetam Junonem venerati sunt, fuitque rei illius signum Numisma, cui Moneta inscriptum, ejusque in templo servatum. Utra jam causa sit certior, nemo facile definiat: sæpe interim Ciceronem nostri Scriptores, collatis aliorum sententiis, de non rite investigatis, aut acceptis Deorum originibus reprehendunt. Id tamen extra dubium ponit hic Numus, Monetam Quiritibus cultam esse.

Cicero de
Divin. L.
I. c. 45.

Suid. Le-
xic. voce:
Moneta.

PUBLIUS. An vero etiam fabros fuligine fordidos Romani dignos habuere, quorum incudem, forcipem, malleum ære & argento signarent: quæ singula in *Aversa* Numi parte conspicio? **TULLIUS.** Recte equidem vidisti, arbitraris vero non bene: haud etenim fabrum, sed Triumvirum Monetalem supellex hæc denotat, teste *Ursino*. Durior certe olim eudendæ monetæ fuerat labor, ac nostris jam esse temporibus solet: quod enim tortular iconicum proprio suo nunc pondere facit, mallei opera veteres perficere oportuit. Canit hac de re *Lucanus*:

III.

Ursin. apud
Patin de
famil. p. 6.

Lucan. L.
VI. 402.

Primus Thessalicæ rector telluris Iconus
In formam calidæ percussit pondera massæ:
Fudit & argentum flammis, aurumque moneta
Fregit, & immensis coxit fornacibus æra.

Hæc liquanda erant & igne coquenda, tum in lamellas concidenda, fundenda modulo, typario iconicoque plasmanda, postremo tandem & gravi, & vere artifice malleo absolvenda. Tum demum, ut *Prudentius* cecinit: *Cæsar* agnovit suum Numisma numis inditum: Tunc concisum argentum in titulos, faciesque minutas fuit: qui *Juvenalis* est lepor: & juxta quem alibi *Lance* beata *Dacicus*, aut scripto radiat *Germanicus* auro. Sic *Forma Publica*, puta, Moneta enata est, usibus certe & negotiis hominum adeo

Jobert In-
strukt. VIII
p. 244.
Prudent.
II. 95.
Juvenal.
Sat. VI.
204. &
XIV. 291.

Proem.

N

Cicero pro
Q. Rosc.

Solin. c. 53.
Plin. VI.
22.

adeo prompta & expedita, ut divinum vere inventum haberi queat. Sæpe namque, ut habet Cicero, cæterarum rerum pretia jacent: cum e contra Numi in tanta vultuum Augustorum, quibus signantur, diversitate, modo pondere ex æquo conveniant, pretio sint semper æquali. Atque hoc erat, quod barbaros summe admiratos esse, cum apud captivos Quirites plurium Cæsarum Numos viderent, Solinus & Plinius scribunt, in tantum quidem, ut ultro Legatos Romam submitterent, fœdusque deponerent.

IV.

PUBLIUS. Ufu nos inter hæc fere vilescunt, neque satis summa etiam beneficia, DEI auspicio in nos collata, pensamus. Sed edic jam, obsecro, quæ vita, aut pileus qualis lauro incinctus, supra incudem compareat? *TULLIUS.* Divinus est, fabricorum omnium Primicerio, *Vulcano* Deo, tributus, cui Triumviri Monetales quotidiana prope Sacra edidit: & vitta sane opus habebat, cum armos robustos vi tota malleo librando intenderet, ne impexi intonsisque crines frontem & lumina impedirent. *PUBLIUS.* Sertum porro grande, laureum ut videtur, cujus symbolo adest? *TULLIUS.* Id vero summam demum & Numo, & Triumviro Monetali gloriam accerset: namque victoriæ a se relatæ est index, auspice tamen non *Vulcano*, sed *Marte*. *PUBLIUS.* Nihil sane horum brevissimum ejus nomen: *Titus*. *CARISIUS.* prodit. *TULLIUS.* Sed *Dio*, ac *Florus*: extra quos deinde nemo alias scriptorum *Gentis Carisæ* meminit, si *Ursino* credamus.

V.

Duo nimirum fuere *Carisii*, *Titus*, & *Publius*, *Ursino* fratres existimati, & ambo Legati, cum Cæsar Augustus contra *Asturas*, & *Cantabros* procederet, in *Hispania* rebelles. Rem *Florus* de *Tito* enarrat. *Florus Lib. III. c. ult.* *Astures*, inquit, per idem tempus ingenti agmine a montibus suis descenderant, nec, ut barbari, timere sunt impares: sed positis castris apud *Asturam* flumen, trifariam diviso agmine, tria simul Romanorum castra aggredi parabant. Fuisset & anceps, & eruentum, & ultimum mutua clade certamen, tunc tam fortibus, tam subito, tam cum consilio venientibus, nisi *Trigæcini* prodidissent: a quibus præmonitus *T. Carisius*, cum exercitu adveniens oppressit consilia: sic tamen quoque non inruento certamine. Reliquias fusi (hostilis) exercitus validissimi civitas *Lancia* excepit: ubi adeo certatum est, ut, cum in captam urbem faces poscerentur (a Romanis nimirum militibus, eam vindictæ causa igni succedere cupientibus) ægre *Dux* impetraverit veniam, ut victoriæ Romanæ stans potius,

potius, quam incensa, esset monumentum. PUBLIUS. Habeo jam & Lauri, & Numi totius liquidam rationem.

TULLIUS. Abstrusior videri merito possit ejusdem *T. Carisii* Numi alter, æque apud te typicus, & in *Tabula tertia* VI. Difficile namque est de capitibus, præsertim mulierum, symbolo omni ac titulo remoto, tuto conjicere, nisi eadem ex usu & consuetudine nota sint, quemadmodum vultus Augustorum, Augustarumque crebrius occurrentium. Vides in Numi *Adversa* Caput elegans fœminæ, cæsarie decore revinctæ, multoque gemmarum & fasciarum ordine subligata. Pingunt hoc equidem *Ursinus* & *Patinus*: quod tamen vel quale sit, omnino dissimulant. Non ita *Illustr. Spanhemius*, qui fœminam non aliam hic depictam pronuntiat, quam *Sibyllam Phrygiam*, hancque sententiam suam etiam *Clar. Vaillant*, novissimo *Fulvii Ursini* de *Famil. Roman.* post *Patinum* recenseri, probatam esse plurimum sibi gratulatur.

Nititur autem *Spanhemius* potissimum *Authoritate Phlegontis Tralliani*, qui erat libertus *Hadriani Imp.* scripsitque cum ejus *Historiam*, tum de *Ludis Olympicis*, itemque de *Mirabilibus & Longævis*: ex quo *Stephanus Byzantius*, Grammaticus Græcus Sæculi V. hujusmodi testimonium adfert. *Hinc Gergithica fatidica Sibylla*, quæ, uti & *Sphinx*, in *Gergithiorum numismate impressa est*, ut tradit *Phlegon* in *prima Olympiade*. *Gergis* autem in *Troade* erat, & *Troas* in *Phrygia*.

PUBLIUS. Ergo forsitam *Sphinx* est monstrum illud fœmineo-leoninum, quod in Numi hujus *Aversa*, alis insuper præditum confidet? TULLIUS. Id apud omnes in confesso, nec quisquam facile reperitur, qui inficiari velit, quin, ut *Legenda* habet *Titus*. CARISIVS. III VIR. videlicet *Monetalis*, hanc bestiam *Augusti Imp.* gratia in Numo suo signavit: de quo fatur *Suetonius*, cujus *Vitas XII. primorum Cæsarum* habemus, eundem in *diplomatibus*, *libellisque*, & *epistolis signandis* initio *Sphinge* usum esse, mox *imagine M. Alexandri*, postremo & *sua*. Adstipulatur & *Dio*, qui *Romanam historiam græce conscripsit*, dum inquit: *Sigillum, quo tum maxime utebatur (puta Augustus) duplex paraverat, Sphinge in utroque eadem insculpta: nam serius cepit suam imaginem in eo incidere.*

Ex his omnibus colligere licet, *Carisium* ad veteris *Gergithiorum* Numi IX. ideam utramque *Monetæ* hujus suæ faciem, hinc cum *Sibylla*, inde cum *Sphinge* composuisse: in quo sane a mente *Augusti*, *Sphingis* signaculo utentis,

utentis, haud recessisse existimari possit, cum *Sibylla* pariter, atque *Sphinx*, rerum reconditarum & mysterio parium aptissima symbola sint. Haud vero ambigo, arcanam administrandi, imo & vindicandi, atque fundandi tanti Imperii prudentiam, qua excelluit Augustus, dignam eidem omnino visam esse, quam mire implexa & intricatissima *Sphingis* imagine obtineret, non nisi a peritissimo quodam Politicæ Oedipo referendam. Quamquam & id Illustr. *Spanhemio*, dexterrimo conjectori, facile dandum esse putem, Fortitudinis quoque & Industriæ typo Augustum *Sphinge* fingasse, quarum symbolum eandem fuisse *Plutarchus*, *S. Clemens Alexandrinus*, atque *Synesius* statuunt.

Plutarch.
Schediasm.
Bruta ratione uti p.
988. S.
Clem. Alex.
Strom. L.
V. p. 567.
Synes. de
Regno p. 7.

X.

PUBLIUS. Rem sane gratissimam feceris mihi, Venerande Tulli, si & de *Sybilla*, & de *Sphinge*, paulo plura ac veriora me doceas: de utraque enim in Scriptis Eruditorum sermo non infrequens recurrit. *TULLIUS*. Ardua postulas, optime Publi: unde etenim de *Sibyllis* vera tibi depromam, de quarum ne numero quidem aut patria duo veterum Scriptorum consentiunt? Siquidem tamen hæc serio postules, præterquam quod volui, tribuam tibi: sustine interea, erit namque, ut, postquam Tabulas Numerorum huic nostræ Exercitationi Procœmiali destinatas explanaverò, de *Sibyllis* peculiari Dialogo Appendice te erudiam. Longius enim, ac par sit, a via hic excederemus. *PUBLIUS*. Vehementer hoc tuo promisso jam gaudeo, quandoquidem fidem tuam ubique tam egregie liberas. *TULLIUS*. Interea tamen id solum commemorò, Illustr. *Spanhemium* duas duntaxat *Sibyllas*, non plures, cum *Martino Capella* agnosceret, *Gergithiam* nempe, seu *Phrygiam*, in hoc Numo *Carisi* signatam, ac præterea *Erythræam*, quæ forte cum *Cumana* eadem sit. Mox vero *Sphingem* ipsam vatis aut *Sibyllæ* nomine venisse docet ex Græco *Euripidis* Interprete, qui verba *Socratis* affert de *Sphinge* Thebana, *Vatem illam* fuisse *indigenam*, *obscura proferentem oracula*: atque id ipsum deinde de *Chiorum Sphinge* pariter statui posse subinfert. *PUBLIUS*. Vereor sane, si *Sphinges* quoque in *Sibyllas* tam facile transeant, ne acris, quam mox commemoraras, de numero *Sibyllarum* contentio, ac tanta Scriptorum dissensio difficile admodum componi queat. *TULLIUS*. Viderint, quibus de hoc disceptare vacaverit: ego ad *Sphingem* convertor.

Spanh. T.
I. Diff. V.
pag. 246.

Socrat. apud
Scholias ten
Euripid.
Phaniff.
v. 45.

XI. Triforme hoc monstrum *Ausonius* Poeta his versibus, omnino quale est *Auson. n. 3.* in Numo, commemorat:

Terruit Aoniam volucris, Leo, Virgo, triformis
Sphinx, volucris pennis, pedibus leo, fronte puella.

Scopulo

Scopulo hanc bestiam apud Thebas infedisse, & transeuntibus propo-
fuisse ænigmata, quique eadem solvere nequirent, unguibus lacerasse,
fabula omnibus nota est. Fato tamen finxere statutum, ut *Sphinx* mo-
reretur, quamprimum abstrusam ejusdem sapientiam quisquam evolvere
nosset: quæ fors *Oedipo* obtigit. Hic namque animal a *Sphinge* sibi pro-
positum, mane quadrupes, meridie bipes, vesperi tripes, scite de homi-
ne exposuit, qui, dum infans est, manibus ac pedibus repit, adultus bi-
pes ambulat, senex scipionem in pedum debiliū suppetias advocat. Sic
relecto *Sphingis* sophismate, illa irarum ac tædii plena, e sua se rupe
præcipitem dedit.

Et si porro mendaciis referta hic omnia, ut adeo passim, qui res anti-
quas excutiunt, monstrum hoc ad Ægyptiorum logographos damnent: XII.
Illustr. tamen *Spanhemius* omnino tuetur, veras quoque *Sphinges* de ge-
nere simiarum existere, quamquam in ea describenda haud omnes *Oedi-*
pi sint. Primum itaque te verum a fabula discernere, & *Sphingi* vo-
lucres alas, nonnisi Græcorum mendaciis genitas, præcidere jubet. De-
inde vero non solum *Agatarchidis* apud *Photium*, *Diodori* item, *Strabo-*
nis, ac *Plinii* autoritatibus, verum etiam & multo magis recentiori
cuidam & oculato testi *Philostorgio* credere cupit: qui, Cappadox genere,
Sæculo V. imperante Theodosio juniore, Ecclesiasticæ Historiæ com-
pendium edidit, homo quidem Arianus. Hic publici juris novissime fa-
ctus a *Jac. Gothofredo*, Juris-Consulto Clarissimo, hæc de *Sphinge* ver-
ba, e græco in latinum traducta, recensuit. Sed & *Sphinx simiæ ge-*
nus est (id quod conspicatus scribo) cujus quidem reliquum corpus hirsutum est,
ut aliarum simiarum, pectus vero ad collum ipsum usque glabrum, mammas
muliebres habet; rubra quædam tenuique, quæ milio similis est, papula to-
tum corpus, qua nudatum est, in orbem percurrente, multumque decoris &
gratiæ color, qui in medio humano similis est, conciliante: facies vero ro-
tundum plusculum est, & in muliebrem vergit. Adjicit porro in sequenti-
bus, fabulæ licentia e vera hac Simia atque *Sphinge* hujusmodi mon-
strum enatum, quod omnium prope hominum fidem repelleret. Cum
namque ex Ægypto Thebas deferri *Sphingem* aliquando contingeret,
Græci, quos quacunque minima de causa quidlibet fingendi nulla prorsus
religio incessit, ob motus celeritatem, alas ei tribuerunt, muliebri ca-
put pectusque ob formæ nonnullam similitudinem, leonis corpus propter
innatam feritatem; sermonem deinde illius, qui obscuro quopiam sono
ad humanum aliquomodo accedit, cum non intellerent, ad ænigmata
detorsere.

Philostorg.
Hist. Ec-
cles. L. II.
c. 11.

XIII.

Esto itaque, *Sphinx* Græca & alata non immerito incredibilibus cæteris accensenda sit, non item *Sphinx* Egyptia: utramque porro inter cætera veneranda Antiquitatis monumenta etiam Numi frequentius exhibent. Symbolo namque Fortitudinis & Industriæ, quod supra jam monui, deputabatur: præterea vero & involutam Oraculis, fabulis, ænigmatibus, allegoriis sapientiam denotabat. Idcirco perhibente *S. Clemente Alexandrino*, Ægyptii præsertim ante templa *Sphinges* apposuerunt, quod doctrina de DEO ænigmatica esset, atque obscura. Qui & idem Eruditissimus Patrum celebrem illam *Prodicii* Chii de virtute ac vitio fabula involutis tractationem inter illustria ænigmatum & allego-
S. Clem. Alex. Stromat. V. p. 361. riarum exempla recenset, quibus veritatem sacris Literis contentam Græci barbarique frequenter occultuere, eorumque in numero *Sphingis* loco non ultimo ponit. Certe cum *Chius* insula præ cæteris omnibus eximie se jactaret, quod verum fabularum & allego-
Rom. I. 21. riarum parentem *Homerum* genuisset, perpetuo in Numis suis, hinc vatem suum mox laudatum, inde *Sphingem* excudit, aptissimam mysticæ, qua eminuit *Homerus*, sapientiæ præconem. Vere hoc pacto, at misere contigit, quod conqueritur *Apostolus*, ut, cum cognovissent DEUM, non sicut DEUM glorificaverint, non prædicaverint publice: sed ænigmatibus eum involventes evanuerunt in cogitationibus suis, & ideo obscuratum est cor insipiens eorum.

XIV.

Hactenus cum *Illustr. Spanhemio* hariolari de *Sphinge* collibuit: nunc porro cum *Eruditiss. Reuschio Gemmarum Ebermayrianarum* novissimo juxta & diligentissimo enarratore. Is animadvertens, in Galea *Minervæ* *Sphingem* quoque a veteribus unacum *Faunis* & *Satyris* exprimi solitam (quod neque *Spanhemius* omnino dissimulat) opportune insuper notat, non deesse Authores, qui *Sphingem* scientiæ simul, & ignorantæ typum statuerint. Sipientiæ symbolum eam differte afferit *Illustr. Franc. Baco*, *Lib. Bar. de Verulamio*, Angliæ quondam Cancellarius, fortunæ deinde invidia dejectus, omnigena clarus eruditione, cujus mentem omnino cum eo consentiens egregie explicat *Joan. Gorepius Becanus*, Medicus *Parisiensis*, qui sic effatur: Dum veterum Theologia faciem pulchrarum moristarumque *Virginum* *Sphingi* tribuit, & reliquum corpus addidit leoninum, unguibus tamen contractis, & ad nocendum minime explicatis, castitatem sapientie sanctitatemque *Virgineam* addidit, sed eam, quæ, si læderetur, robur & celeritatem leoninam ad vindictam haberet.

XV.

PUBLIUS. Si Virgo est Sapientia, quomodo Leo? si mitis est & casta, quomodo vindictam meditatur? *TULLIUS*. Sancta quidem est, &

& mansueta ad omnes, virginisque more blandientis omnem indomitum hominis affectum suaviter mitigat. Si porro eam læseris, pondere te opprimit veritatis, quæ Solis occidui instar quotidie illustrior surgit, ac liberat omnes, qui eam sectantur, & possident. Leonis in modum irruit sapiens adversum stultitiam: non frangitur metu, non quatitur minis, non damnis, non injuriis a vero abducitur. Porro veritatem, quæ premi quidem, non opprimi potest, ea rerum misera tempestate, dum *Sol* necdum *oriretur ex alto*, cum lumine fidei *Mundus* careret, *noxque* idololatriæ *in cursu suo adhuc medium iter perageret*, quis alius, nisi Poetæ veteres, Comici illi ac Tragici in Scenam deduxere? Hinc Fauni, Satyri, Sphinges, foris aliud, aliud intus referentes, Palladis galeam ornarunt, tanquam veritas larva mendacii interim convestita, usquedum *Omnipotens sermo de regalibus sedibus veniens* Mundo palam loqueretur.

Tu specimen hujus, Optime Publi, hic cape ex uno *Philemone*, Damonis filio, Comico Græco, in Cilicia Pompejopoli oriundo aut ipsis Syracusis: qui cum apud neminem veritatem dissimulasset, plurimorum in se odia concitavit. Hujus fragmentum admodum nobile exstat apud *Henric. Stephanum* cæteras inter industrie a se collectas Comicorum Græcorum sententias, Græcum quidem, prout ex Autographo hauserat, sed & latine transpositum & insuper prolixum, cujus ego posteriores duntaxat hic versus recenseo:

[XVI.
Philem.
apud Henr.
Stephani
p. 377.

Te namque cernit, adstat qui tibi DEUS,
Qui justa facta, non iniqua amplectitur,
Et comparare quemque vitæ commoda
Suo labore, terram arando, non vetat.
Cole æquitatem, victimam gratam DEO.
Magisque corde, quam chlamyde sis splendidus.
Non ad tonitruum fugeris unquam sonum,
Si nullius sis conscius tibi mali.

PUBLIUS. Amplius certe aliquid a Christiano nemo desideret, præterquam ut, quod ore eloquitur, etiam opere strenue atque fideliter compleat.

TULLIUS. Ignorantiæ autem typum fuisse *Sphingem* apud aliquos, refert *Cebes*, Philosophus Thebanus, in Dialogo, quem *Tabulam* inscripsit, parique

XVII.

parique in numero cum Faunis & Satyris collocatam esse in galea Minervæ, ut hoc pacto sapientia vera virtutes fucatas publico duceret in triumpho. Quamplurima namque quotidiana vitæ inter homines vitia virtutum nomine venditari sat superque Cicero agnovit: cujus ex mente Prudentiam malitia, & Temperantiam inmanitas in voluptatibus aspernandis, & Magnitudinem animi superbia in animis extollendis, & despicientia in contemnendis honoribus, & Liberalitatem effusio, & Fortitudinem audacia imitatur, & Patientiam duritia immanis, & Justitiam acerbitas, & Religionem superstitio, & Lenitatem mollitia animi, & Verecundiam timiditas, & illam disputandi Prudentiam concertatio captatioque verborum, & Oratoriam vim inanis quadam profluentia loquendi. Hæc Tulli verba tanti habuit Orator aureus Antiochenus, ut in eadem prolixè alicubi commentaretur. Vide sis hic *Sphingem* inanem, quæ virginem, volucrem, leonem, cum nihil horum sit, turpiter mentitur: Ignorantiam ergo æque ac sapientiam notat. *PUBLIUS*. O dives *Laconicæ* *Quiritum* Sapientiæ vena & scatebra Numulus unicus! quanta exinde documenta tu eruisti sane salubria: confide, non indocili locutus es.

Cicero. 23. Partit. Orat.

S. Chrysof. Homil. 48. in Act. Apost. 12.

DIALOGUS XII.

De

Numis L. Cottæ, & L. Cestii ac
C. Norbani.

TULLIUS.

I. Tab. III. Num. VII. **U**Tcunque in luce ponere hætenus licuit Numos anteriores: sed Numum VII. atque VIII. Tabulæ III. ad quos rectus jam ordo vertit, ipsi Magistri mei, quos mihi inspicere licet, obscuros sibi fatentur. *PUBLIUS*. Ni vanus me ludat Apollo, Numi VII. *Adversa* Vulcanum barbatum sistit ad usque scapulas: quod mihi cum vita illius suadet lauro inclita, qualem supra priore in Numo *T. Carisi* notam Vulcani dixisti, tum forceps atra a tergo adsignata, obscurum

rum fabrorum sceptrum. **TULLIUS.** Bene hariolaris: sic namque jocatur *Arrianus*: Ne Vulcanum quidem præclarum fabrum judices, nisi pileolum capiti ejus impositum videas. Principio vero animadvertas velim, a *Gyrardo* ex *Cicerone* quatuor Vulcanos enumeratos esse, horumque primum cælo natum, cultumque Athenis, quod pater Apollinis sit creditus: e Nilo exortum alterum, quem Opam aut sui, custodem olim Ægyptii dixerunt: tertium Junone sola sineque patre genitum, vulgatum Lemniorum Patrem: postremum tandem filium Mænalii. Nobis de tertio missis cæteris nonnullus hic sermo erit, quem interim hoc Numo depictum reor.

Arrian. ad Enchirid. Epictet. L. IV. c. 8. Gyrard. Syntagm. Deor. L. XIII. p. 413.

PUBLIUS. Fæcunda sane vatium lascivia, qui, ceu Minervam sine matre de solo Jovis cerebro existere finxerant, sic pariter Vulcanum Junonis solius filium, & sine patre commenti sunt. **TULLIUS.** Quid illi difficile ingenio, cui, quidquid demum libet, licet? Sunt tamen, quæ in utraque prole, si apud Mythologos inquiras, latitant mysteria. Teste etenim *Phornutio*, veteres cerebrum sedem prudentiæ omnis, & Sapien-
 tiæ gubernatricis existimabant: cum proinde Jupiter omnipotens, eorum delirio orbi toti per Sapien-
 tiam moderaretur, Minervam Artium omnium Præsidem Deam Capitam, i. e. solo Jovis cerebro genitam confixere. Ne porro Junoni Reginæ hoc pacto injurii essent, illi quoque filium sine patre Vulcanum tribuerunt, siquidem ignis æthereus, fulgura æque ac fulmina, non aliunde, nisi ex ætheris vastissimo sinu, mediante tonitru, subito cum fragore erumpunt. Juno porro quid aliud nisi æther, Vulcanus quid nisi ignis antiquis est visus? **PUBLIUS.** Non injucunda sunt ista, nec sine acumine: sed quamobrem Lemnium patrem Vulcanum dixisti?

II.
Phornut. Myth. c. 20. apud Pitisc. voce: Minerva.

TULLIUS. Nullibi legisti, Vulcanum ut maxime deformem Junonis filium, a Jove irato, cælo præcipitatum, inque terras dejectum esse? **PUBLIUS.** Nimirum, ut fulmen nubibus excussum trementem terram concutit. **TULLIUS.** Sic lapsus in terram suam Lemnii, & jam effracto crure claudum Vulcanum parvulum levarunt pie, & educarunt. Adultus sub Æthnæ montis profunda specu Cyclopi-
 bus est junctus, suamque Jovi industriam tum maxime probavit, cum ei contra Gygantum terribiles assultus trifulca flumina cudisset. Tum factus est ignipotens, Præsesque fabrorum constitutus, eumque Lemnii patrium abinde Deum adlegerunt. Ne vero crudo duntaxat ferro eundem fabricasse authumes,
 Homero teste, Vulcanus Achilli galeam fecit fortem, temporibus aptatam,
 Proem.

III.
Homer. Iliad. M. & T. pul-

Hygin. pulchram, variegatam, supraque auream cristam posuit; quæ ut stella
Poet. Astro- lucebat: sed & circum jubæ aureæ vibrabant. Recenset quoque *Hyginus*,
nom. L. II. eundem & Amadnæ quoque stellantem ex auro gemmisque Indicis coro-
c. 5. nam malleo artifice parasse. Quin ipsum audi, cum Venus conjunx, pro
 filio Ænea plurimum & anxie sollicita, sic eum affata esset:

Ergo eadem supplex venio, & sanctum mihi numen
 Arma rogo Genitrix nato:

dilectæ conthorali suæ hunc in modum liberalissime annuentem, conscio
Marone;

Virg.
Æneid.
VIII.

Quidquid in arte mea possum promittere curæ,
 Quod fieri ferro, liquidove potest electro,
 Quantum ignes, animæque valent, assiste precando
 Viribus indubitare tuis.

Id. ibid. Qualiter deinde fidem apud conjugem liberarit, sic Pœta prosequitur,
 multis equidem interjectis, loquens de Ænea:

Ille Deæ donis, & tanto lætus honore
 Expleri nequit, atque oculos per singula volvit,
 Miraturque, interquæ manus & brachia versat
 Terribilem cristis galeam, flammisque vomentem &c.
 Tum læveis ocreas, electro auroque recocto,
 Hastamque, & clypei non enarrabile textum.
 Illic res Italas, Romanorumque triumphos
 Haud vatum ignarus venturique inscius ævi
 Fecerat ignipotens &c.

IV. **PUBLIUS.** Oppido tu mihi Vulcanum commendas: nec miror, eun-
 dem Quiritibus in cætero Deorum numero haud postremum fuisse, cum
 tanti utique fabri, fortissimis armis tot Æneas triumphos messuerit, Urbis-
 que, Orbis totius postea Dominæ, fundamenta hoc demum chalybe jecerit.
 Ast vero stella post caput ejus, & litera B. ante eum posita quid innuere
 volunt? **TULLIUS.** Ipsi hic mihi Oedipus deest; quemadmodum &
 f

si quæras, quid Aquila *Averse* suo sibi cum fulmine velit. Stellam quod attinet, præeunte eam pinxi *Patino*, quamquam typus tuus, quem a me habes, obscuram omnino habeat notam, quam æque X. literam numeralem credere possis, denarii signum. Sin libet, donec certiora tibi quis suggerat, cum causam non possis, colorem petatum e fabula reponere quærenti, dicque stellam Veneris esse, Aquilam Jovis, hacque ratione hoc in Numo merita Vulcani gemino symbolo celebrari, quæ ille cum apud Jovem posuit, fulmen ei cudendo, cujus Aquila ministra est, tum apud Romam, Veneris interventu arma *Æneæ* a Turno insuperabilia fabricando. B. litera *Brontis* nomen tibi interim innuere possit, quod erat uni Cycloppum, hic forte Vulcano ipsi adpositum. Hæc tamen, credas nolim, me ex animo loqui: in ænigmate equidem Oedippum esse omnibus licet, uni tantum contingit.

PUBLIUS. Superfunt utraque in facie Numi laurea, ut arbitror, ferta, **V.**
 & *Legenda* obscura: L. COT. **TULLIUS.** Postremam apud *Patinum*
 sub pedibus Aquilæ plenior lego: **Lucius COTTA.** Ast geminæ
 lauri rationem ægre disquirō: quamquam mos in Numis Familiarum pas-
 sim obtineat, ut lauro coronati, eorum, a quibus vel pro quibus cusi
 sunt, relatas aliquando victorias celebrent. *Cottarum* familia ad Gentem
Aureliam pertinet, quam *Anton. Augustinus* prius a Sole *Auseliæ* dictam, *Ant. Au-*
 origine Sabinam, plebeiam præterea, & tribus cognominibus, *Cottarum,* *gust. de*
Orestarum & *Scaurorum*, distinctam percenset. *Cottæ* ab An Urb. D. *Famil.*
 ad usque DCC. septem Consulatus functi scribuntur, duoque ex illis *Patin.*
 Censores, Magister Equitum unus fuit, unus triumphum egit, alteri de- *p. 328.*
 cretus est. Primus *Cajus Cotta* Consulatum iterum iniit cum *Publio Ser-*
 vilio Gemino; solus vero de Pœnis, & Siculis triumphavit An. Urb.
 DI. Alteri *Cajo Aurelio Cottæ*, itidem Consuli cum *Lucio Octavio,*
 Triumphus decretus fuit: at vero ex cicatrice rescissa ante paratam sibi glo-
 riam fatis concessit. *Illustr. Spanhemius* insuper *Marcum Aurelium Cot-* *Spanh.*
tam commemorat Virum æque Consularem, a quo *Heraclea*, *Ponti Urbs* *T. II.*
 nobilissima capta atque direpta sit, *Pontici* cognomine eidem eapropter a *Diff. X. p.*
 Senatu decreto. Hic tamen infeliciores cæteris, paulo post de nimia di- *15.*
 reptionis crudelitate accusatus, exilium ægre evasit, Senatorii vero Ordinis
 Insignia perdidit. **Lucius** porro *Cotta* in Numo descriptus Consul
 factus est cum *L. Manlio Torquato*, An. Urb. DCLXXXVIII. postea
 Cenfor effectus. Lauros hic Numo suo intulisse, immo & Vulcanum
 mihi videtur ob triumphum de Siculis, quem *C. Cotta*, Consulum fa-
 miliæ suæ primus, ut audieras, egit. Vulcani namque præcipua sane
 officina

officina erat Æthna, Siciliae mons, jugiter sulphur & flammam eructans: unde facile mihi persuadeo, Lemnium patrem, sed & Siculum Deum in hac moneta Victoriae testem adstare. An ex tripode loquar, viderit deum, qui volet.

VI. **PUBLIUS.** Quam vero lepida est Numi VIII. *Adversa*? quam *bel-*
Tab. III. le elephantinum caput curva cum proboscide vultum Virginis alioquin non
Num. inelegantis adornat? **TULLIUS.** Hoc unum *Ursinus* me docet, sic
VIII. Africam in Numis depingi; qualem & redhibet alia apud eundem *Quinti*
Ursin. apud Metelli Gentis Cæcilie moneta: unde & *Claudianus* Poeta sic alicubi
Pat. p. 71. cecinit:

Ibid. 50. p.
Claud.
L. II.
de Laud.
Stilicon.
v. 256,

Tum spicis, & dente comas insignis eburno,
 Et calido rubicunda die sic Africa fatur.

Goth.
Num.
C. II. p. 28.

Calidissima namque Africae Regio est, propter nimios Syrii furores magna sui parte deserta, simulque ferarum, & elephantum, quorum dentes eburnei, feracissima. Quid porro *Cestio*, cujus præsens est denarius, negotii cum Africa intervenerit, ignorat *Ursinus* sæpe laudatus. Commemorat deinde hunc Numum & *Gotha Numaria*, eumque in *Thesauro Fridericiano* aureum existere prædicat: verumtamen nec pingit eundem, nec quidquam illius exponit. **PUBLIUS.** Facile equidem mihi persuadeo, tam remotam a nobis Quiritum historiam, tot sæculorum interea præterlapso- rum injuriis vexatam, ex integro restitui a nemine posse. **TULLIUS.** Oportet certe, ut ampliora deinceps monumenta in lucem eruantur, si res Romanas apud nos integras velit fortuna. *Aversa* hujus Numi haud paulo clariora demonstrat: refert namque Sellam curulem, non nisi supremis Magistratibus, Consulibus nempe, Prætoribus, Ædilibus equestribus primum; tandem & plebeis dictatori, Pontifici Maximo concessam. Reclinis illa non erat, pedi quadruplici in forma X, literæ innixa, hoc pacto, ut explicari facile, ac iterum complicari posset. Pedes aut ex toto eburnei erant, aut ebore cælati, sæpe & auro fulgentes, formamque animalem referebant. Quoniam vero hæc Sella curruī frequenter imposita fuit, inde ei Curulis nomen accessit.

VII. **PUBLIUS.** An nomina supra & infra Sellam curulem descripta, nimirum *Cajus CESTIUS*. & *Cajus NORBANUS*. unius, an diversæ, familiae nomina credam? **TULLIUS.** Sunt atque diversæ, & *Cestia* quidem Gens legitur inter familias Romanas plebeias *Norbana*, si recte doceat

doceat Eruditiss. *Liebe*, haud alia, quam Gens *Junia* fuit: quæ cum amplissima esset, lapsu temporis cognomen *Narbanorum* in locum nominis gentilis successit, *Junia* appellatione fere intereunte. **PUBLIUS.** Quid porro penes Sellam a dextris quidem literæ S. C. ad lævam PR. conjunctæ, nulloque puncto divisæ designant? **TULLIUS.** S. C. legendum: *Senatus Consulto*, (subaudi Numus percussus) PR. *Prætores* legendum, unde constat, quo pacto *Cestius* atque *Norbanus* Sellam curulem meruerint. Galea demum Sellæ imposita suspicionem mihi ingerit, vel *Cestium*, vel *Norbanum*, aut fortean utrumque, Legatos aliquando in Africa fuisse, quod idem est, ac supremos Legionis cujusdam Præfectos: quæ forte & causa esse queat Africæ in *Adversæ* signatæ. Nisi omnino vel uter eorum, vel ambo in Africam, quæ extra Proconsularem, in qua erat Carthago, quinque alias adhuc in provincias tributa est, missi sint, ibique Præturam, & militare quoque Imperium exercuerint. Quemadmodum & Illustr. *Spanhemius* arguit de Numo cujusdam cætera ignoti *L. Furii Brocchi*, in quo Cereris caput in *Adversa*, Sella curulis in *Aversa* comparet, eundem an aliquam provinciam frugibus feracem, Africam nimirum, vel Siciliam Prætorio munere regendam dimissum fuisse. Cæterum de *C. Norbano* perhibet insuper *Liebe*, eundem An. Urb. vel DCLXIII. aut DCLXII. Ædilem existisse, ac tertio postmodum anno cum *Cestio* Prætozem.

Spanh.
T. II.
Diff. X.
p. III.

PUBLIUS. Amarem te plurimum, Venerande Tulli, si de Ædilibus, atque Prætoribus non nulla hoc loco differere velles: quorum utrorumque tam frequens apud Scriptores Romanos mentio incidit. **TULLIUS.** Breviter tibi faciam satis. Ædiles ab Ædibus dicti sunt: qui demum, & quamobrem fuerint, discere ex *Cicerone* ita scribente: *Sunt Ædiles Cura- tores Urbis, Annonæ, Ludorumque: ollisque (i. e. illis) ad honoris amplioris gradum is primus ascensus esto.* Assumpti sunt primum ex plebe, cum ex eadem Tribuni fieri inciperent An. Urb. CCLX. quorum postremorum illi veluti Scribæ constituti sunt. Præcipue curam ludorum, quibus *Populus* recreari jugiter voluit, gessere: qui cum suis sumtibus fieri, magnifici præterea, ac sæpe triduanis esse debebant, grave admodum Ædilibus plebeis accidit suo munere fungi. Mox ergo nobilium quidam juvenum sese ad ludos faciendos obtulere: quod cum eximie præstarent, & ipsi Ædiles dicti sunt, & quidem Curules, quoniam sanguinis *Patritii* erant, moxque plebeis prælati sunt. Serius quidem Ædiles annonam distribuere cæperant, non ante nimirum, ac *Scipio* ex Africa magna parte occupata quamplurima frumenta Romam unacum oleo transmitteret, teste

VIII.
Cicero de
Leg. I.
III. c. 3.

Acerra no-
va Philolog.
P. I.
pag. 426.
c.

Lib. Lib. XXXI. c. 4. & 50. teste Livio. Ex tunc vero triplicis generis *Ædiles* fuere, *Plebei*, *Cutulæ*, *Cereales*, a Cerere nimirum, seu annona compellati. *Curulium* potissimum erant *Ludi*: *Plebei* (quamquam & cæteri hoc factitabant) curaverunt ædes Deorum ac Tempa, Domosque publicas Urbis, siue struendæ illæ forent, siue conservandæ, aut instaurandæ: fora munda servabant, ac merces venales, ut bonæ essent, sine fraude venderentur, pretioque non nimio, attendebant, litesque cum vendentium, tum ementium caverunt. Balneorum, quorum ingens Romæ copia & usus, Domuum quoque publicarum, potui, lusui, voluptatibus destinatarum, jus exercuere: viæ ut integræ, utque liberæ essent transeuntibus, observabant: dabant edicta nonnulla civibus, lites dirimebant, corripuerunt inobedientes. Ludis porro faciendis plerumque exhausti sunt, quales erant *Circenses*, *Scenici*, *Gladiatorii*, *Venationes*, *navalia* subinde prælia, *temporaria Theatra*, *Scenarum apparatus*, *peregrinorum & remotissimis e terris accersitorum animalium exhibitiones*, usque adeo sumtuosi, ut, annotante Illustr. *Spanhemio*, temporibus Augusti ob imparem censum *Senatores* *Ædilitatem* petere nollent, atque non raro adacti sint, qui *Quæstores*, aut *Tribuni plebis* fuerunt, ut *Ædilitatem* susciperent, ac *Oppio* cuidam plebs stipem contulerit ad sumtus Ludorum sustinendos, teste *Dione*. Postremo Augustus Imp. omnium Ludorum curam, *Ædilibus* ademtam, in prætores transtulit, sipe plebis eis decreta, nimiaque sumtum profusione inhibita.

Spanh.
T. II.
Diff. X.
p. 150.

IX. *Prætores* *Ædilibus* multo potiores, serius tamen cœpere: quamquam *Festus* alicubi dicat: *Initio Prætores erant, qui nunc Consules: &* teste *Plinio*, *Consules* in *Lege XII. Tabularum* etiam *Prætores* appellati sunt. *Causa* creandi *Prætoris* erat, (id quod accidit An. Urb. CCCLXXXVII.) tum, quod *Consules* sæpe numero bellorum causa ab Urbe abesse contigerit: tum etiam, quod *Patriciorum* auctoritas atque potentia haud parum imminuta videretur, postquam *Plebis* importunitate *Consulum* alter *Plebeius* evaserat. Quare, ne, *Consule* absente, *Urbis* judicia negligenterentur, alioque ut eminendi genere *Patricius* *Ordo* plebem antecelleret, *Prætor Urbanus* ex *Ordine Equestri*, adjecta eidem auctoritate & potestate maxima, creatus est. Non longe tamen post instante denuo *Plebe*, etiam *Prætor plebanus*, *peregrinus* dictus, *Urbano* & *equestri* sociatus est, præ quo tamen *Urbanus* præeminuit. Ut vero *Quirites* *Provincias* exteras pluras obtinere, unicuique earum suos quoque *Prætores* constituerunt: qui jam plures, jam pauciores erant numero. Sub *Augusto* sedecim existere: quorum tamen deinde quatuor ipse iterum abrogavit. *Tiberius* Imp.

Acer. Phil.
P. I. p. 706.
S. c.

Imp. referente *Tucito*, & ipse *Candidatos Præturæ duodecim nominavit*, *Tacit. L. I. numerum ab Augusto traditum*, & hortante *Senatu*, ut angeret, jure *Annal. jurando obstrinxit, se non excessurum*. Nihilominus cum sponte postea *c. 14. Dio L. LVIII. L. II. Cod. de Offic. Præt.* *jurijurando suo contraivisse Dio commemorat*. *Valentiniani porro & Martiani Impp. edicto tres tantum Urbis Prætores decreti sunt: cui exiguo numero cæteri Impp. perpetuo fere acquieverunt.*

Quantæ porro exstiterint *Authoritatis*, vel ex eo liquet, quod *Ciceronis testimonio* ob muneris præcellentiam, quemadmodum *Consulares*, ita & *Prætorix* familiæ præ cæteris *Equestribus* peculiariter censerentur. *Hic Familia Consulari est*, inquit ille, *iste Prætoria: reliquos video esse ex Equestri loco*. *Prætores Collegæ Consulium dici meruerunt*, splendidos pariter *Fasces adepti*, præsertim cum alias ad provincias administrandas mitterentur, minori tamen, quam *Consules*, numero: his enim duodecim, *Prætoribus* sex tantum *fasces præferri* solebant. An vero & *securibus gloriati sint*, multum disputat *Illustr. Spanhemius*, nec non de usu & numero *Fascium*. *Tibi, Publi lectissime, nosse sufficiat*, *Prætorum fuisse, causas civiles discutere, vicem gerere Consulium absentium eorumque loco etiam Senatium convocare*. Habebant *edicendi, supplendi, corrigendique juris potestatem: quam exercuere vel dando, Judices nimirum, Arbitros, & Jurium subinde violatorum recuperatores: aut dicendo, dies decretorios, jus ac sententias: sive demum addicendo libertatem, hæreditatem, possessionem, bona. Jura dubia interpretabantur, depravata in integrum restituebant*. Ab *Augusto*, ut supra jam dictum, *Ludorum faciendorum curam acceperere, alias vero ludos Circenses dixerunt, eorumque inchoandorum signum, missa mappa, i. e. projecto in altum strophio, festivum acclamante omni populo dederunt.*

PUBLIUS. Ingens est *Romanæ rei plenius pernoscendæ voluptas*, sed & *utilitas*, immo & *necessitas* multo maxima apud omnes eos, quicumque *solidam curant rei veteris eruditionem: quo pacto namque, qui hæc ignorat, Scriptores veteres, phrasi Urbis perpetuo loquentes, dextere assequi poterit?* Incidi nuper in locum *Suetonii de Nerone*, qui sic habebat: *Universorum oculis in Circo maximo se præbuit, aliquo liberto mittente mappam. Quod vero ille, ut primum ex te didici, de signo ludorum inchoandorum per mappam missam, seu strophium projectum, edito dixit, ego de mensa magna per libertum instrata lepidus accipiebam. Illud porro Ovidii assequi omnino non poteram;*

Con-

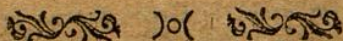
Ovid. de
Pont. L.
IV. ELV.
v. 18.

Conspicuum signis cum petit altus ebur.

Nunc vero a te paulo superius de Sella curuli instructus facile intelligo, Synecdochen Nafonis, qui partem pro toto accipiens, pedes eburneos, aut ebore saltem cælatos pro Sella ipsa curuli accipere voluit: quin ne pedes quidem dixit, sed ebur, causam materialem effectus ipsius loco substituens. Altus vero addidit, ad officii vel Ædilis vel Prætorii, aut omnino Consularis, cui Sella curulis indulta erat, sublimitatem innuendam. **TULLIUS.** Gnaviter & acute, ut video, verba premis, sensumque assequeris: perge, quo cœpisti, pede, & inter multos Sodales tuos magnus eris Apollo. Frustra certe Latii sermonis quærit facultatem apud aureæ etiam ætatis Scriptores, quotusquisque in verba eorum prope singula penetrare non studet. Canit alicubi *Ovidius* de diebus nefastis, & fastis:

Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur:
Fastus erit, per quem lege licebit agi.

Hæc tu, optime Publi, quomodo exponis? **PUBLIUS.** Tria ego verba existimo illa, quæ tu supra de Prætoře exposueras, inquiring, eum jus suum exercuisse dando, dicendo, addicendo: ut adeo dies nefasti forent, in quibus Prætor in jus vocare, aut ad lege agendum accersere neminem potuit; illi e contra fasti, in quibus fas erat, Prætořem implorare, ab eoque, vel ut Judicem daret liti dirimendæ, vel ut sententiam ipse diceret, vel ut addiceret bona, postulare. **TULLIUS.** Eximie prorsus: quod si vero nihil horum agnovisses, quis quæso apud telepor elegantissimo huic carmini foret? Apolline itaque prorsus irato est natus, qui rem antiquam ex asse vestigare fastidit. Sapere in his velle cuique liberum est: sed eruditum se arbitrari, immo jactare, cum nihil sapiat horum, vere insolens est.



DIALOGUS XIII.

De

Numis C. Clovii, & Lentuli
Marcellini.

PUBLIUS.

Quoties hucusque tam dulci me tuo colloquio beasti, Venerande Tulli, divitem me rerum variarum non pœnitenda cognitione reddideras : tantumque abest, aut animum tuum a suggerenda mihi uberrima doctrina, aut meum a maxima discendi contentione refugere, ut potius te Pallas in dies singulos disertum magis, me animis & auribus præstet attentio-rem. Totus, ecce, jam denuo ardeo, ultimos *Tabule tuæ III.* Numos pervadere, curioso non minus ac cæteros, ut arbitror, oculo dignos. Semper in Numis novi aliquid oculos pascit, ingenium allicit : ubique Ilias quædam in nuce concluditur, quæ, dum perfractio dextere cortice evolvitur, multimoda varietate suavissime animum afficit. *TULLIUS.* Habent hoc Numi præ libris elogium, quod, dum animum excitant, etiam oculos recreant, quos scripta plerumque fatigant : tantumque elegans moneta historiam, quantum acta præ oculis Comœdia scriptos dialogos, superat. Sapientia, quæ symbolis involvitur, docte tandem evoluta non secus, ac matrem multo cum dolore in lucem edita proles, lætificat. Dulce est, aliorum ingenio frui ; ast suo proficere, assequi antiqua, nova eniti longe jucundissimum.

PUBLIUS. Agendum itaque, Numique IX. quem æreum ac medium teneo, *Adversam* mihi rursus, ut soles, ubertim expone. Quæ *Tab. III.* mulier ibi alata, crinibus eleganter religata se sistit ? *TULLIUS.* An *N. IX.* necdum ex alis alitem noscis ? Si masculum volucrem cernis, Mercurium reputa : dum fœminam, crede Victoriã. *PUBLIUS.* Sic lapsus non parum me pudet : quo etenim pacto suas consecuta sit alas Victoriã, jam mihi *Dialogo III.* ubi de Numis *Demetrii*, haud obscure edixeras.

Proœm.

P

TUL-

TULLIUS. Crebro deinde tuis in Numis Victoria alas expandet, ut adeo nullo eam negotio noscas. Sed nonne Victorem etiam cupis? consule *Legendam.* *PUBLIUS.* Sic habet, ni lubricum denuo fixerim pedem: *CÆSAR. DICTator. TERTium.* *TULLIUS.* Optime singula: quem porro *Cæsarem* laudari hic putas? *PUBLIUS.* Divum utique *Julium*: neque enim, quem iste in nomen genusque suum adoptaverat, *Octavium Cæsarem Augustum* aliquando Dictatorem fuisse abs te hactenus inaudil. *TULLIUS.* Optime sapias: mearum vero partium erit, quid rei, quid nominis *Dictator*, hoc apud te loco minime dissimulare.

III.

Quo is tempore cœperit Romæ, tuto edicere scriptorum non fuit contentio: munere interim fere regio erat. Ortum eidem Lex *Valerii Publicolæ* Consulis dedit, qui plebis in gratiam Magistratibus *Secures* e *Fascibus*, atque adeo jus vitæ & necis subduxit, liberumque omnibus in periculo capitis versantibus fecit, a Consulibus ad Populum provocare, huiusque sententia se contra Magistratum tueri. Quoniam proinde jus summum vagari perpetuo non posset, & fluctuare, sed uni tandem competere debebat, natus est *Dictator*. Hunc talem eligere solitum erat, quoties Consules ab Urbe abesse contigerat, ut Comitia interim dirigeret: vel si Consulum alteruter pertinacius obniteretur Senatui, ut sua eundem autoritate ad officium redigeret: præterea cum instantibus ludis deficeret Prætor, ut eis præsideret: aut quæstionum exercendarum causa, cum de bello vel pace acrius consultaretur: maxime vero rei gerendæ causa, cum belli aleam Consulibus committere tutum non esset, ut apud Exercitus imperium cum virtute & animo gereret. E re certe *Quiritium* id plurimum erat, bella Dictatoribus gerere, non Consulibus: hi etenim postremi, quia diuturniores fuere officio, moram frequenter ex mora, suo utique commodo, nectebant: illi vero, muneris sui brevitate constricti aleam quam optime juxta atque citissime jacere unice contenderunt.

*Acerr. nov.
Philol. a p.
860.*

IV.

Dictatorem porro, si jure negotium ageretur, Consul dicebat, i. e. nominabat, & hoc quidem, *Livio* teste, certis, seu bonis dextrisque *IX. c. 38. auspiciis, nocte silente, & clara voce*, ut Romani per omnia superstitionissimi fuere: huic deinde & ipse, qui creaverat, ac cæteri omnes Magistratus, *Patritii, & Plebes*, obaudire ceu Regi debebant. Ne tamen supremo hoc munere abuteretur quisquam, semestri tantum illud gerebat: Urbe, vel saltem Italia excedere eidem interdictum, ut ne res

Rei-

Reipublicæ noxias moliri posset : equum insuper conscendere, atque Exercitus equestres ducere prohibitus est, quod Magistro Equitum Dictatoris Collegæ decretum. *Sulla* vero, & *Jul. Cæsar* Dictatura non e lege, sed arbitrio usi sunt, eo quidem tempore, quo magistratus hic Romæ jam fere exoleverat : uterque enim perpetuum sibi hoc munus vi summa arrogaverat. Et *Cæsar* quidem Dictatorem primum fieri se voluit An. Urb. DCCIV. more solito semestrem : iterum, & annuus dici debuit An. Urb. DCCV. tertium, & in decennium An. Urb. DCCVII. Ultimo tandem perpetuusque evasit An. Urb. DCCVIII. quemadmodum annos ejusdem *Goltzius* subduxit. Exinde Nomen, munusque Dictatoris a *Sulla* & *Cæsare* usque adeo præter morem legemque gestum, quotquot amabant Rempublicam, execrabantur.

Goltz.
Part. Fast.
vit. Cæs.
subnexa.

PUBLIUS. Jam porro, si libet, *Aversam* intueamur, in qua Palladem mihi videre videor : id enim galea suadet & thorax, & in ægide anguibus horrens Medusa, draco insuper ante pedes Minervæ fastu ingenti se tollens, ac Palladi facer. **TULLIUS.** Ex tripode loqueris : cur vero arma, quæ humeris gestat, dissimulas ? **PUBLIUS.** Ad ea etenim hæreo. **TULLIUS.** Tropæum illa sunt, seu spolia nuper ex hoste relata, ut novæ cujusdam victoriæ, a *Cæsare* nuper obtentæ, dilucidam vadem Minerva se listat. Latius porro de Tropæo differere alterius loci erit : tu *Legendam* recense. **PUBLIUS.** Neque hic quidem audeo. **TULLIUS.** Sic eam accipito : *Caji. CLOVIV. PRÆFECTI.* (subaudi *Moneta.*) Gens *Clovia*, incertum, Plebeiane fuerit, an *Patricia* : ejus tamen veteribus in lapidibus frequentem esse memoriam *Ursinus* commemorat. De *C. Clovio* vero hic laudato id demum constat, *Puteolanum* eum, & Equitem Romanum ornatissimum a *Cicerone* appellatum. *Catalogus* præterea *Gothanus* de eo ex *Dione* animadvertit, *Cæsari* primum eundem in Gallia operam suam addixisse : postea cum ille in Hispaniam contra liberos *Pompeii* procederet, inter sex Urbis Præfectos Romæ constitutos cooptatum esse : qui proinde relatum ab hostibus in Hispania *Cæsaris* victoriam æternæ posterorum memoriæ, suæque non minus gloriæ consecrarit.

Ursin. apud
Pat. de fam.
p. 76.
Cic. Orat.
pro Q. Rosc.
Catal. Gothan.
p. 14.
Dio. Cass.
L. XLIII.

PUBLIUS. Ecce non magis libuit *Clovio*, ipsius *Cæsaris* caput, quam *Victoriæ* pingere ? Cur tropæum hostile *Pallas* magis, quam ipse *Victor* in humeris gestat ? **TULLIUS.** Debit ambitio religione velari : sed & gloriæ erat multo amplioris, propitias & auspices Deas jactare. Sed lego ex oculis tuis, quid aveas : *Urbis Præfectus* quis fuerit, ex me nunc audire, ut vere antiquæ rei curiosissimus es, totus anhelas.

VI.

*Tacit. An-
nal. L. VI.
c. 11.* **PUBLIUS.** Animum certe apud me ex integro pervides. **TULLIUS.** Primum itaque Tacitum audi dicentem. *Profectus domo Regibus, ne Urbs sine imperio foret, in tempus diligebatur, qui jus redderet: duratque simulacrum, quoties ob ferias Latinas proficiscitur, qui Consulare munus usurpat.* **PUBLIUS.** Obscura sane sunt ista, &, quid me iis docere velis, haud equidem capio. **TULLIUS.** Plana ea reddamus.

VII. Primum quidem liquet hoc teste, *Præfectum Urbis jam ipsis sub Regibus cœpisse, ideoque eundem ad tempus electum fuisse, ut Urbis imperium teneret, jus diceret, & Consulis munus perageret.* *Clarius ista Livius edicit, dum inquit: Tarquinius in castra profectus, imperium in Urbe Lucretio, Præfecto Urbis, jam ante a se instituto, reliquit.* Exactis porro regibus, Consulis tum imperantis absentiam, velut ante Regis, Urbis Præfectus supplebat, usquequo Prætoris officium ceperat: tum namque hic Imperium exercuit, nullusque Urbi Præfectus amplius assignatus est, præterquam solo illo quadriduo, quo ferias Latinas Consul omnisque Magistratus in monte Albano actitabat. Hoc Sacrum quotannis mense Januario editum, *Latiare vel Latiale* alias dictum, *Jovi Latiali* tauro fiebat, tot in frustra secato, quot fœderis sancienti causa aderant Urbium Latinarum Legati: unicuique namque eorum portio sua tributa est, atque hoc pacto, hacque Sacri communiione fœdus consecrabant, festumque ipsum abinde *Sacramentum fœderis* audiit. Has porro ad *Ferias Latinas*, ajebat Tacitus supra, quoties profectus est Consul, & solemnî processione Magistratus omnis, *simulacrum* seu Umbra Præfecti durabat, qui tum equestri ex juventute delectus, per quadriduum festi solo nomine claruit, autoritate potestateque omni in Præto-rem translata.

VIII. Sub Julio vero Cesare antiqua Præfecti Urbis auctoritas velut e pulvere suscitata est: cum namque in Pompeium hostiliter moveret, & Consules vel metu, vel odio Julii Urbe excessissent, compulsus est Lepidum Urbis Præfectum creare, sex eidem, vel ut alii volunt, octo minoribus Præfectis eidem adjunctis, quorum cum opera tum consilio adjuvaretur. Ex horum tū numero fuisse *Clovium* puta. Placuit id munus etiam Augusto, sub quo Urbis Præfecti perpetui facti, omnem in hoc Magistratu, ni crimine exciderint, vitam insumere. At posteris denuo temporibus in singulos annos alius Urbi Præfectus est datus. Ad curam ejus pertinet, civiles causas quascunque peragere, ludos ordinare, nimia cambiorum

biorum fœnora inhibere, servos cum dominis componere, a curatoribus pupillorum rationes exposcere, Urbis quieti, paci, atque tranquillitati consulere, nocturnas grassationes, & diurnos plebis seditiosæ concursus dispellere: quam omnem ille potestatem summa tantaque auctoritate, cui nemo refragari posset, non in Urbe modo, sed & in omni Italia, exercebat. Fascibus quoque, sella curuli, cæterisque supremi magistratus insignibus usos fuisse *Præfectos Urbis* Illustr. Spanhemius animadvertit: qui & idem ex *Ulpiano* afferit, diserta *Severi* Imp. epistola ad eos omnium omnino criminum tam in Urbe, quam tota Italia cognitionem delatam esse: tandem a *Floriano* Imp. insuper statutum, ut omnium Potestatum ac Dignitatum provocatio, sive appellationes ab eis susciperentur.

Spanh. T.
II. Diff. X.
P. 113. &
119.

PUBLIUS. Quantæ non artes Reipublicæ rite constituendæ? quantis non curis fortuna tentatur? quanta non hominum, rerum, ac temporum vicissitudo? Commonefaciunt horum omnium Numi, in quibus recte exponendis tempora sane, ut video, quam optime distinguenda sunt. Eant jam Rei Numariæ mastyges, remque omnem, cum Numi curiosius versantur, quisquiliis agi calumnientur: mihi vero omnino jam exploratam est, duce veteri Quiritum moneta erudite curata, intima Historiæ, Mythologiæ, atque Politicæ adyta referari, ad quorum conspectum Rerum antiquarum incuriosi ne minus quidem admittuntur. Numi ingenium acuunt, intellectum erudiunt, iudicium firmant, memoriam figunt, prudentiam pariunt, utilem sibi, utilem cæteris, sobrium amatorem suum efficiunt. Verumtamen, Venerande Tulli, de X. & ultimo *Tabulæ III.* Numo quid hodie facimus?

Tab. III.
Num. X.

TULLIUS. Breviter eum expedire adhuc hodie licebit. *Adversam* X. ejus, ut minime ambigo, per se satis intelliges. **PUBLIUS.** Jovem in ea adflare existimo, quoniam nudus est Vir, laureatus atque barbatus, qui dextra extenta fulmen trifulcum, læva Aquilam suam secum deportat. **TULLIUS.** Is demum ipsissimus est. An vero & *Legendam* hinc inde dispersam, literis insuper nonnullis contractis exaratam, colligere poteris? **PUBLIUS.** Valde equidem vereor. **TULLIUS.** Sic igitur redde: **LENTulus** MAR. *Marcellinus*, **CONSul.** seu *Lentuli Marcellini Consulis.* Integrum illius nomen, ut describit *Ursinus* *Ursin. apud* fuerat: **CNeus.** **LENTulus**, **CORNelius.** **MARCELLINUS** *Patin. de* **CONSulatum** gessit cum *Lucio Mario Philippo* An. Urb. DCXCVII. **Ortus** *Fam. p. 37.* erat e *Claudiæ* Gentis Familia, quæ dicta est *Marcellinorum*: deinde in

Corneliam Gentem multo amplissimam atque celeberrimam adoptatus, *Cornelii* nomen assumpsit.

XI. *PUBLIUS*. Quam vero rationem messoriae falcis juxta Jovem conspicuae reddis? *TULLIUS*. Aversae ad typum eandem referas velim, in qua medio capiti humano tria conjungi crura animadvertis, cum quibus alterno ordine tres pariter spicae saecundae se jactant. *PUBLIUS*. Lepidissimus sane ordo struendi, & vere hieroglyphicus, cujus mysterium nullo pacto, etsi maxime cuperem, pervadere potui. *TULLIUS*. Hoc videlicet typo, ut Historiae Siculae sedulus conditor *Goltzius* inquit, *Sicania* veteri nomine, hujate *Sicilia*, ab antiquis non incongrue depicta est: quae mari Mediterraneo undique circumfusa, tribus, ut ajunt, Promontoriis, quasi totidem pedibus, in fluctus excurrit, abinde *Trinacria* Graecis, Latinis olim *Triquetra* appellata. Quemadmodum namque Mediterraneum mare jam Asiae, jam Africae, jam Europae classes ferre consuevit: ita *Sicilia* in omnes has partes protensa, communis quidam omnium navigantium atque percommodus portus evasit, sua insuper fertilitate aptissima, quae commodum habitantibus domicilium praebet.

Goltz. Sicil. magn. p. 1. Sc.

XII. *PUBLIUS*. Quam vero tandem ob causam *Lentulus Marcellus*, Vir Consularis, *Siciliam* aere suo signavit? *TULLIUS*. Fecit id more *Claudia*, e qua ortus est, Gentis. *Syracusas* namque, celeberrimam olim *Siciliae* Urbem, primo omnium e Romanis cepit *Marcus Marcellus Claudius*, quinquies Consul: qui primum de Gallis Insubribus, & Germanis triumphavit An. Urb. DXXXI. Iterum deinde, & tertium de *Syracusais* An. Urb. DXLII. teste *Livio*. Ita autem expugnavit *Syracusas*, ut, arduus licet Victor, & triennio ferme artibus *Archimedis* industria sua frustratus, victis tamen parceret, Urbemque incolumem relinqueret. Quapropter, ut fidem *Cicero* facit, *Syracusani Marcellos* postea *Siciliae Patronos* passim praedicabant, quin & *Festa Marcella* quotannis eorum honoribus ediderunt. Inquit itaque laudatus Orator Romanus, ac si *Numi* hujus rationem ex condicto reddere vellet: Scit *Cajus Marcellus*, & *Cneus Lentulus Marcellinus*, quorum fide atque praesidio *Siculi* maxime utuntur, quod omnino *Marcellorum* nomini tota illa Provincia adjuncta sit.

Liv. Lib. XXVI.

Cicero O. IV. & V. in Verrem.

XIII. *PUBLIUS*. Jam de falce & spicis, quod quaeram, non superest: facile namque haec symbola de *Siciliae* fertilitate, quam supra edixeras, explico. *TULLIUS*. Non sibi solum, sed & aliis saecundissima illa Provin-

Provincia fuit, utpote quam Cato optimo sane jure Plebis Romanæ Nutricem, & Reipublicæ Cellam Penariam prædicavit. PUBLIUS. An porro etiam Jovis in *Alversa* signati ratio quæpiam tibi occurrit? TULLIUS. Hunc ut monetæ suæ inferret *Marcellinus*, reor interim, gloria fecit, quam & sibi & genti suæ supralaudatus *Marcus Marcellus* asseruit, & Ne-
 pos Familæ suæ, traduce fama Numorum, omne in ævum apud omnes stabilire contendit. Etenim *Marcellus* primum de barbaris, ut ante audieras, Romæ agens triumphum, *Spolia* insuper *Opima*, quæ phrasis Quiritum, *Jovi Feretrio* dedicavit. PUBLIUS. Oro te, rem clarius mihi ediffere. TULLIUS. Semper quidem & ab omnibus victoribus hostium spolia maximi habita, & vel in tropæis constructa, vel in triumpho prælata, vel demum domi magnifice suspensa sunt: sola tamen *opima spolia* tanti a Quiritibus habita fuere, ut ea Triumphator ipse humeris suis, cum quadrigis inveheretur, deferret, & Capitolium subintrans, iisdem Jovem oneraret. Quæ porro fuerint illa, ex *Livio* percipe scribente: *Ea rite opima Spolia habentur, quæ Dux Duci detrahit: nec Ducem novimus, nisi cujus auspicio bellum geritur.* Lex itaque erat eorum, ut Dux Exercitus princeps & summus, non ab alio missus Imperatore, Ducem pariter summum hostilis exercitus per se ipsum aggredere-
 tur, & commissa cum eo pugna superato, arma detraheret: quæ fortuna post *Romulum*, qui hac ratione *Acrone*, Cæcinenfium Regem, expilavit, florente quidem Republica nemini contigit, præterquam *Cornelio Cossio*, *Lartem Tolumnium*, seu *Volumnium*, *Vejentium* Regem, sic opprimen-
 ti, deinde *Marco Marcello* *Viridomarum*, Gallorum *Insubrium* tyran-
 num, deprædanti, ut apud *Illustr. Spanhemium* lego.

Liv. Lib. IV. c. 20.

Spanh. T. II. Diff. X. p. 224.

PUBLIUS. Nunc demum diserte me docuisti: verumtamen gratia tua, XIV.
 & summa in differendo liberalitas prope impudentem me facit. Videtis namque, etsi diuturnus jam hodie sit dialogus noster, adhuc tamen aliquid reliquum est, de quo optimum in me animum tuum cum fiducia implorem. Mentionem nempe supra ingesseras, *Marcum Marcellum*, cum *Syracusas* obsideret, triennio prope artibus *Archimedis* industria sua frustratum: quæ, obsecro, hæc artes fuere? & quis *Archimedes*? cujus nomen percelebre haud infrequenter his auribus hausi. TULLIUS. Placet ardor, quem affers discendi, ac sane meretur, quem ultro libenterque restinguam. *Archimedes* Civis erat *Syracusanus*, Mathesi tam infatigabilem operam navans, ut ne potus quidem cibusque ei supra esset, ad quem tandem capiendum ægre, & vix demum importuno domesticorum imperio adigi poterat. Machinas admirabiles struxit, ac inter eas globum aliquan-

Goltz. Si-
cil. Magnæ
p. 52.

aliquando crystallinum, intra quem siderum cœlestium annui cursus motusque pulcherrime comparerent. Quondam balneo usus, ibidem fabri aurarii fraudem diuturna tandem speculatione affectus, qui regiam coronam auro minimo fabricarat, tantum inde gavifus est, ut nudus domum repetens, fora interim omnia perpetuo clamore compleret: *Inveni, inveni.* *Marco Marcello*, Consule Romano, & Belli Punico Imperatore, *Syracusas* maxima cum fortuna adoriente, Urbem suam hanc patriam *Archimedes* tam variis propugnaculis, machinisque ita munivit, ut *Marcellus* nihil omnino tormentis missilibus, catapultisque proficere valens, victum se ejusdem ingenio candide profiteri minime erubesceret: cessans proinde hostili ab oppugnatione, arctissima duntaxat navium obsidione Urbem in littore incingeret. Sed & tum *Archimedes* prætoriam navim illius machinarum hydraulicarum ope supra fluctus levavit, reliquam classem Romanam causticis vitris, quæ solem refringere solent, succendit. Urbe tandem nihilofecius capta, in tuguriolo suo quietissimus ad tabulas sedit *Archimedes*, id unum militem obsecrans, qui stricto in eum gladio irruerat, quisque esset cum furore quæsierat, ne lineas suas turbare vellet. Amusum vero barbarumque animal ad *Minervam* obfurdui, brutoque furore tantum artis prodigium in frustra concidit, artifice ipso per medium secto. Immane quantum mors adeo indigna doluit *Marcello* Victori Romano, qui diserte alias mandaverat militibus, ut *Archimedes* servarent: palam proinde testatus est, plus se de jactura illius, ac de captis gaudere *Syraculis*, tritari. *PUBLIUS*. Non te pœniteat, Venerande *Tulli*, quam mihi in percensendo *Archimede* locaveras, operæ: acria ille studiis meis calcaria subdet. Verumtamen iniquissimum tanti artificis fatum nec detestari, neque lugere desistam.



DIALOGUS XIV.

De

Numis M. Herennii, L. Hostilii,
& D. Silani.

TULLIUS.

TAndem ad *Quartam* gradum facimus *Tabellam*, *cusus* apud te *E*.
 plures sunt Numi, quam Typi. *PUBLIUS*. I. eorum mi- *Tab. IV.*
 nutus argenteum quidem simulat: sed rupta hinc inde tenuis ar- *Num. I.*
 genti lamina, aut folium potius, æs latitans subtus perspicue
 prodit. *TULLIUS*. Hujusmodi Numos vulgo *Subaratos* dicunt, sunt-
 que occulti cujusdam nefastique percussoris sacrilegus quidam abortus,
 turpis lucri gratia, in fraudem dolumque Reipublicæ, ad ideam veræ
 probatæque monetæ conficti. Velim tamen, Doctiff. credas *Joberto* *Jobert. Ins.*
 afferenti, *Subaratos* Numos præ cæteris integris magis indubitata esse *struct. II. p.*
 Antiquitatis, cum operæ pretium minime fuisset, adulterare monetas tum *29. & VII.*
 non currentes: immo & raritatis, siquidem decreto Senatus, cumpri- *p. 2. 8.*
 mum fraus æris animadversa est, spurii hi Numi usu plebis interdicti,
 atque ad ærarium postulati, moduli vero consimiles currentium quoque
 monetarum publicis in officinis in frustra contriti sunt, ut amplior impo-
 storibus fallendi occasio deinceps præcluderetur.

PUBLIUS. An DEa apud Quirites PIETAS fuit, quod Nomen in *II.*
Adversa penes caput fœmineum lego? Ego vero semper hætenus mihi
 persuaseram, ipsam potius cultum, qui DEO Sanctisque impenditur,
 pietatem appellari. *TULLIUS*. Romani in Græci vocabuli *εὐσεβεία*
 locum *Pietas* dixerunt, hocque nomine, æque ac Græci, teste *Illustr.*
Spanhemio, promiscue usi sunt, sive cultum hominis in DEUM, sive *Spanh.*
 erga Parentes, Majores, Cognatos Agnatosque observantiam innuere *T. II. Diff.*
 vellent. Quemadmodum vero cæteris Virtutibus, ita & *Pietati* aras ac *XII. p. 434*
 templa struxerunt, multisque sive de Diis, sive de homine peculiariter
 sibi conjuncto bene merentibus, *Piorum* nomen indiderunt: quinimmo
Proem. Q *diserte*

*Dio Cass. L.
XLVIII.*

diserte id referente *Dione*, *Lucius Antonius*, qui *Marci Antonii Triumviri* frater erat germanus, passim & undique non *Pius*, sed *Pietas* dicebatur, propterea, quod perturbatissimam fratris causam strenue, ut poterat, vindicare admitteretur. In hac porro moneta *Æneæ Pietas* in scenam prodit.

III. **PUBLIUS.** *Æneæ* ain? jam etiam *Numi Aversam* nullo negotio assequor. Nunquid non illa eundem sistit *Teucrum* heroem, ut patrem *Anchisen*, humeris suis impositum, *Trojæ* incendio subducit?

Liv. L. I. **TULLIUS.** Apprime, *Publi*, hoc est: *Patrem Deum Indigetem* hic vides, etenim *Livius* ait: *Situs est Æneas, quemcunque eum dici jus fasque est, super Numicum flumen: illum Jovem Indigetem appellant.*

*Tibull.
L. II. 5.*

Cecinit insuper *Tibullus*:

Illic sanctus eris, quum te veneranda *Numidi*
Unda DEUM cælo miserit *Indigetem*.

Fest. apud Sed & Templum Æneæ a Julo filio constructum esse Festus enarrat, cujus
Pitisc. vocæ: hæc erat *Inscriptio: PATRI. DEO. INDIGETI. QUI. NUMICI.*
Æneas. **AMNIS. UNDA. TEMPERAT.** **PUBLIUS.** Quæso te, quid nominis *Indiges?* propriumne, an commune? **TULLIUS.** Audi denovo *Festum.* *Dii Indigetes, inquit, sunt, quorum nomina vocare non licet. Nec enim efferebantur in vulgum eorum nomina, subjungit Pitiscus, quorum in tutela Urbs Roma esse credebatur, ne ab hostibus possent evocari.* **PUBLIUS.** Cæca superstitio: quasi vero non ante audiret **DEUS**, ac nomine suo, hominum more, invocetur.

IV. **TULLIUS.** *Cupis* vero & causam, qua de *Marcus HERENNIUS.* (sic enim *Legendam* accipito) *Pietatem Æneæ Virumque ipsum argento suo signarit?* **PUBLIUS.** Omnino. **TULLIUS.** Haud alia superest modo, præterquam, quod *Gens Herennia Plebeia, Balborum, Gallorumque familiis juxta Ursinum distincta, ambitu multis Gentibus Romanis communi, originem quoque suam ad Æneam referre contendere.* Hoc namque parente *Urbs ipsa gloriabatur, & præcipue Gens Julia, cujus posterii peculiariter Æneidæ dicti, teste Illustr. Spanhemio: unde & II. Diff. X. Ausonius Poeta Neronem, in quo Gens Julia seu Cæsarium turpiter desepit, ultimum Æneidum fuisse inquit, dum cecinit:*

*Ursi. apud
Patin. p.
110.*

*Spanh. T.
II. Diff. X.
p. 15. Auson
de XII. Cæs.
sar. Carin.
VI.*

Æneidum generis qui sextus & ultimus hæres.

Hic

Hic porro *M. Herennius*, cujus versamus monetam, Consul fuisse creditur *Ursino* An. Urb. DCCXX. cætera ipsius fere ignorantur. Eruditiss. *Liebe* in *Theſauro Fridericiano* Numum exhibet Æreum medium, in quo *C. Urmius*, & *M. Herennius IViri Quinquennales* notantur, cujusmodi, animadvertente *Illuſtr. Spanhemio* mox laudato, cum Romæ, tum in Italia, cæterisque Coloniis ac Municipiis, quinto quoque anno ad Census in populo agendum sunt delecti, permagna immo & Curuli muneris Auctoritate. An autem hæc pariter Dignitas tuum hunc ad *Herennium* attinuerit, minime liquet.

Goth. Nam.
Cap. XII. p.
404.
Spanh.
T. II.
Diff. X. p.
102.

PUBLIUS. Duo iterum Typici, qui sequuntur, Numi, mirabilibus plane sunt formis: quale namque in Numo II. caput est Viri, ut apparet, extreme consternati, paventisque, capillis stantibus præ timore? An forte fulmen propinquum, quod in scuto expressum, usque adeo terribiliter intonuit? Deinde in Numo III. quæ fœmina criminibus passis adeo sollicite, mærentique, forte & flenti simillima, prospicit? quodnam ei insectum a tergo adsignatum? **TULLIUS.** Utrumque hunc Numum, vix a typis tuis in aliquo dissimilem *Ursinus* quoque apud *Patinum* depingit, atque, amicorum suorum quopiam conjectore, lepida hic Numina prodire, & in priore quidem Numo *Pavorem*, *Pallorem* in posteriori depictum sibi videri: ut hoc pacto *Lucius HOSTILIUS SASERNA*, quem *Legenda* utrobique describit, generi suo gloriam a *Tullo Hostilio*, tertio Romanorum Rege, accerferet. Hic etenim Rex bello natus, & inter *Quirites* suos militarem omnem disciplinam constituens, superatis primum *Albanis*, deinde cum *Vejentibus* & *Fidenatibus* pugnans ancipiti Marte, socios quidem ex fœdere *Albanos* habuit, ast infideles, quippe qui cum pugnare in *Fidenates* debuerant, Romanis *Vejentes* adorientibus, in partem secessere. Non poterant non sic deserti, fugamque ab *Albanis* fieri rati, pavere & pallere Romani: quare *Tullus* iniquam sortem majori animo eludens, & metum intra se cogens, ut etiam militibus eum eximeret, alta voce exclamavit: Ego jussi, ut abscederent *Albani*. Interea vero, teste *Livio*, in re trepida, ut plenus superstitionibus alias fuit, *Pavori* atque *Pallori* quasi diis, *Templa*, & *Salios*, qui festa ludosque agerent, subito vovit, *Victor*que deinceps instituit. Quam lepida Religionem ita irridet *Lactantius*, inquit: *Pavorem*, *Pallorem*que *Tullus Hostilius* figuravit, & coluit. Quid de hoc dicam, nisi dignum fuisset, qui semper deos suos, sicut optari solet, præsentibus haberet, i. e. semper nimirum paveret atque palleret. Aliter hunc Tyrannum exhibilat *Divus Augustinus* alicubi arguens: *Hostilius* certe Rex deos & ipse novos,

V.
Tab. IV.
Num. II.
& III.

Ursin. apud.
Patin. p.
123.

Liv. L. I.
c. 7.

Lactant.
L. I. c. 20.

S. August.
de Civit.
DEI apud
Pavo-
Pitisc.

Pavorem atque Pallorem, propitiandos non introduceret, si felicitatem deam nosceret, & coleret.

IV. Insectum quod dixeras post Caput Palloris depictum, figuram nempe similaci prope similem, insectum non est, sed *Lituus militaris*, monente

Goth. Num. C. II. p. 40. Hwat. L. L. Od. l. v. 23.

Eruditiff. *Liebe*, adeoque Tubarum militarium ex genere. Canit namque *Horatius*:

Multos castra juvant, & Lituo Tubæ
Permissus fonitus.

Acro in eund.

Quæ in verba *Acro* Scoliaſtes ſic commentatur: *Litui acutus eſt ſonus, Tubæ gravis, hocque diſtare inter utrumque cognovi, quod Lituus Equitum ſit, atque incurvus, Tuba vero Peditum & directæ. Parma quoque penes caput Pavoris, in qua fulmen depictum, militaris eſt: ut adco gemina hæc ſymbola commodum innuant, in re trepida belli utrumque ridiculum Numen Tullo Rege parente in lucem editum eſſe. PUBLIUS. Amabo te, Tulli Venerande, hæc talia ſuſpicari quis poſſet, quem veteris cura Eruditionis non fatigat? TULLIUS. Tantum videlicet diſtant doctus & Amuſus: qui quærit, invenit. Quam vero jucundum, quam pulchrum id eſt, ſubſeciva induſtria tot ænigmatum Oedipum fieri!*

VII. *PUBLIUS*. Reſtant *Averſæ* utriusque Numi nunc partes. Bigas video incitatas in Numo II. geminamque figuram, unam, quæ currum agit unacum ſtagello, ut puto, fœmineam: virilem alteram galeatam cum clypeo, quæ telum intorquet. *TULLIUS*. Pugna feliciter acta triumphatur: quod etſi de Tullo *Hoſtilio* non legam, credi tamen poteſt, bigas certe in victoriæ ſignum adſtare, cum *Urſinus* apud *Patinum* alium quoque *L. Hoſtilii* Numum depingat, qui in *Adverſa* caput victoriæ, in *Averſa* eam ipſam iterum reſert alatam, cumque *Tropæo* & *Spoliis* incedentem referendam ad triumphos, ut ait, quos *Tullus Hoſtilius*, *Vejentibus* ac *Fidenatibus* ſuperatis, *Alba diruta* egit. Quamquam ipſum *Pavorem* recentem tum deum nudum ſtare in curru tenere pariter poſſis, qui cum retro, nimirum ad hoſtes, converſus ſit, eiſdem intorto telo terrorcm incutiât: aurigam ſupplet forſitan *Pallor*, fœmineo capite in altero Numo expreſſus, qui certe in fœminis crebrior eſt, earumque præſtantiori cæteroquin in forma citius atque in viris notatur.

PUBLIUS. Commode satis arguere mihi videris : ast vero III. in VIII. Numi *Aversa* quod idolum mirabile ? **TULLIUS.** *Dianam esse Ephe-* *Liv. Lib. XXVII.*
siam mammæ multæ, ac Cervus, quem cornuprehendit, dubitare non *Varro de Re Rust.*
finant : causam deæ hujus signatæ putat Urfinus sæpe multumque lauda-
tus, quod C. Hostilius Provinciam forsitan Asiæ, in qua tantopere hæc
colebatur Diana, ut Prætor regendam obtinuerit. Multis de Diana dif-
ferendum hic foret : sed alibi rectius fiet. Superest, ut de Gente Hosti-
lia tria faciam verba. Eam ab Hosto quopiam Hostilio Medullino cõ-
pisse credi interim ait denuo Urfinus, qui, regnante Romulo, civitate do-
natus, seu Civis Romanus effectus sit. Familias habuit Tullorum ac Man-
cinorum juxta Tabulas Capitolinas : juxta Livium porro Tabularum pari-
ter & Catonum : Varro autem etiam Sæfernas, patrem ac filium comme-
morat, asseritque ambos de Agricultura scripsisse. L. Hostilium in Nu-
mis hisce signatum illum demum fuisse iterum Urfinus existimat, de quo
Hirtius scribit, eum a Cæsare Lepti cum præsidio relictum. Plura de
eo haud constant. *Hirt. de Bell. Afric. L. V.*

PUBLIUS. Rursum SALUS dea (hanc enim in Numo IV. Typico *18.*
Adversæ laudat *Legenda*) spectandam nobis se offert, eleganti cuidam & *Tab. IV.*
 præcipuo cum labore constructæ coronæ inclusa. *Num. IV.* *Aversa* porro Trium-
 pho mihi illustris videtur : siquidem in biga stantem cerno Victoriã, quæ
 laurum juxta ac palmam jucunda præ se fert. Sin ita, de Victore sive
 Triumphatore nonnihil ambiguus hæreo : in *Legenda* namque ROMA
 primum describitur, deinde D. (**TULLIUS.** *Decius* aut *Decimus* lege.)
PUBLIUS. *Decimus*, inquam, **SILANUS.** *Lucii Filius.* **TULLIUS.**
Roma additur, ut vel locus, in quo Numus signatus, aut ubi triumphatum,
 innotescat. *Lucius* autem *Silanus* ex illusterrima *Gente Junia* erat,
 quam supra jam monui ita amplam latamque fuisse, ut posterius ejus,
 omisso nomine Gentili, suis duntaxat cognominibus uterentur. Atta-
 men *Gentis Junia* sanguinem non traxit, sed in eandem duntaxat adopta-
 tus fuit a *L. Junio*, cujus filium eum dicit moneta, cum alias *Titum Tor-*
quatium patrem habuisset. Prætor erat provincie cujusdam Macedonicæ
 (*Goltzius* eum *Proprætorem* vocat, putans & de Lusitanis triumphasse) *Goltz. Cor-*
 fato tamen satis misero fuit : etenim de eo *Livius* refert : *Cum Macedo-* *Jul. Tab.*
num Legati conquestum venissent de Junio Sicano Prætoris, quod acceptis *CLIX.*
pecuniis Provinciam spoliasset, & Senatus de querelis eorum vellet cognoscere, *Liv. L.*
T. Manlius Torquatus, Silani pater, petiit impetravitque, ut sibi hujusmo-
di cognitio mandaretur. Domi deinde causa cognita (miro utique Æqui-
tatis exemplo, quod tantopere extollit Cicero) filium condemnavit, ab- *Cicero L.I.*
dicavit- *de Finib.*

dicavitque, ac ne funeri quidem ejus, cum suspendio vitam finisset, interfuit, sedensque domi potestatem consultantibus ex instituto fecit.

- X. **PUBLIUS.** Splendida fane *Silani* hujus fortuna: quæ cum prius Romam triumphantem ei ad obsequium stitisset, in apice gloriæ tandem patibulum statuit. Sic illa pullos suos tollit in altum, ut lapsu graviore ruant. **TULLIUS.** Nunc porro de *Salutis* imagine, & de Corona, qua illa incingitur, mihi erudiendus es breviter. Caput *Salutis*, monet *Ursinus*, esse a *Silano* expressum ob memoriam *C. Junii Bubulci Bruti*, qui ejus Deæ *Ædem*, quam voverat, censor postea factus, locavit, & cum esset Dictator, consecravit. Corona ex Torque illo conflata est, a quo *Manlius* cognomen *Torquatorum* adhæsit. Cum namque An. Urb. CCCXCIII. Galli se Romanis opponerent, utrisque ad pontem Anienis castra jam metantibus, miles quidam Gallus corporis & roboris immensi in ponte consistens, quempiam Romanorum singulare certamen ad depoposcit. Pugnam, cæteris non audentibus, ipso in ponte suscepit *Titus Manlius Lucii Filius*, vicitque, postrato demum hosti in gloriæ tesseram Torquem detrahens, quem collo suo circumdans ad suos reversus est. Tum (*Livius* inquit) *Romani* alacres ab statione obviam militi suo progressi, laudantes gratulantesque ad Dictatorem perducunt. Inter carmina prope modum incondita quædam militariter joculantes, *Torquati* cognomen auditum, celebratum deinde posteris etiam, familiæque honori fuit: Dictator coronam auream addidit donum, mirisque pro concione eam pugnam laudibus extulit.

- XI. **PUBLIUS.** Erudisti me fane eleganter, jamque mihi plus nimio liquidum est, quam nihil unquam dissimularint *Quirites*, quod ad *Gloriam* Gentis suæ pertinuit. Id vero demum quam lepide, quam misere & indigne, *Silani* patibulum probat. Melius utique sapuit *Poeta*, qui cecinit:

Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipsi,
Haud ea nostra puto.



DIALOGUS XV.

De

Numis L. Æmilii Bucæ , C. Licinii
 Macri: L. Livinei Reguli: L. Lucretii Trio-
 nis: P. Lurii Agrippæ: & M.
 Mæcili Tulli.

TULLIUS.

SEx hodie tecam Numos, adeoque omnem *Tabulam IV.* expedire **I.**
 constitui, quoniam, quæ in eis spectanda occurrunt, partim ex *Tab. IV.*
 prioribus tibi jam nota, partim hujus fori non sunt, partim my- *Num. V.*
 steriis carent. **PUBLIUS.** Numi V. *Adversa* dubio caret,
Cæsarem namque *Julium* laureatum ibi fisti satis innuit *Legenda: Cajo.*
CÆSARI. DICTATORI. PERPETUO. Supra namque, quid rei Dicta-
 tor, & quomodo supremam hanc dignitatem perpetuam sibi, seu per
 omnem vitam concedi vi summa effecerit *Julius*, liquido docuisti. *Ve-*
*rum*tamen *Aversa* tanto mihi difficilior est, in qua & symbola multa, &
 pleraque mihi ignota densantur. **TULLIUS.** Unum omnia *Cæsarem*
 spectant: etenim *Lucius. BUCA.* hic descriptus, cujus alii Numi nomen
 quoque Gentile **ÆMILIUS**, & Officium, **IIIVIR.** i. e. *Quartumvir*
Monetalis adjiciunt, *Julio*, cum adepta Dictatura perpetua summum jam
 apicem teneret, Imperium felix fastumque his symbolis acclamavit, si-
 mulque ea omnia innuit, quæ *Cæsar* Oratione ad Senatum, ut *Dio* refert, *Dio Cass.*
L. XLIV. Reipublicæ se præstiturum tam large adpromiserat.

Sphæra itaque, seu Globus, quem hodie *Pomum* dicimus, supremo **II.**
 loco se librans, symbolum est Monarchiæ a *Julio* fundatæ, & Imperium
 Orbis Terrarum designat. Decussatim, seu crucis in modum sibi impo-
 siti *Fasces*, atque *Caduceus*, Mercurii alias Sceptrum, *Justitiam* spon-
 dent, & *Pacem*: ideo namque *Fascibus* addita erat *Securis*, ut jus vitæ
 necisque sancte populis dandum innueret: *Caduceus* vero commune fuit
 Legatorum, *Pacis* componendæ causa submissorum, symbolum ac sce-
 ptrum,

ptrum, cujus alibi causas latius tibi exponam. *Manus conjunctæ a dextris Concordiam* augurantur, unice fere in Republica confectandam: omne etenim Regnum in se divisum desolabitur. *Securis tandem infimo loco cubans, & Sacerdotii index* (hac namque Potifices victimam cædebant) sanctam *Religionis* curam pollicetur, qua sine nec Dii propitii forent, nec virtus, jus, fasque a civibus curaretur. Ita equidem de hoc Numo sentio, atque consentio cum Eruditiss. *Ursino.*

Ursin. apud Patin. de familia. p. 128.

III. **PUBLIUS.** Cum *Cæsarem Julium* hæc moneta, cujus ego duntaxat typum a te habeo, facie sua anteriori referat, cur eandem Consularibus Numis accenses? **TULLIUS.** Commodum sciscitaris: animadvertere porro te velim, ejusmodi monetas, in quibus diversi laudantur, diversimode collocari posse in gazophylaciis veteribus: unde præsens quoque Numus, si *Julii* caput supra posueris, recte in *Julia* gente statuatur; si vero partem *Aversam* oculis primo objicias, rite quoque in Gente *Æmilia*, e qua erat *L. Buca*, jacebit. Gens porro *Æmilia* Patricia clarissima fuit, teste *Anton. Augustino*, jam inde ab ipsis initiis Libertatis Reipublicæ Romanæ ad usque Augusti tempora, multisque Viris domi militiæque illustrissimis oppido floruit: toties namque Pontificatu Maximo, Dictatura, Triumpho, Principatu Senatus, Censoria, Consulari, Tribunitia Potestate, Magisterio Equitum, Triumviratu Reipublicæ constituendæ, & nullis non horum subselliis claruit, ut paucas alias gentes Romanas sibi suppare haberet. Plurimas numerabat Familias, *Mamercinorum, Barbularum, Paullorum, Paporum, Lepidorum, Regillorum, Scavorum, Bucarum*, aliorumque quamplurium. De *L. Buca*, Numi præsentis editore, hoc demum liquet, Monetæ curandæ eum præfectum fuisse, primum quidem cum Collegis duobus, ut esset Triumvir, more Reipublicæ consueto. At vero *Jul. Cæsar*, ut omnibus tanto amplius liqueret, undique se rerum potiri, perhibente *Suetonio*, & *Senatum* supplevit, *Patricios* adlegit, *Prætorum, Ædilium, Quæstorum minorum etiam Magistratum* (in quibus Monetarii quoque fuere) numerum ampliavit: ut adeo tum temporis *C. Flaminius, L. Æmilius Buca, L. Mussidius Longus, & C. Vibius Varus*, uno eodemque tempore simul Quartumviri Monetales existerint. *Augustus* vero rursus Triumviros constituit.

Anton. Augustin. apud Patin. de familia. in Appendix. p. 317.

Sueton. in Jul. c. 41.

IV. **PUBLIUS.** Quis, obsecro, juvenis Deus in Num VI. apud me ar-
Tab. IV. gentei atque minuti *Adversa* fulmen, ut reor, trifulcum emittit?
Num. VI. **TULLIUS.** Rectius videre te velim: sagittas namque, non fulmen in-
torquet,

torquet. Nomen ei VEIOVIS : lis tamen inter veteres, an *Jovis*, an *Apollinis* fuerit simulacrum. *Ovidius* equidem juvenem eum & imberbem, parvumque veluti *Jovem* depingit, dum cantat : *Ovid. Fastor. L. III. v. 4. 55.*

Nunc vocor ad nomen : vegrandia farra coloni,
Qua male creverunt, vesicaque parva putant.
Vis ea si verbi est, cur non ego *Vejovis* ædem
Ædem non magni suspicer esse *Jovis*?

Vescum itaque idem innuere ait, ac parvum, atque abinde *vegrandia* dici, quæ male, i. e. haud satis, creverunt : arguit deinde, *Vejovem* pariter esse non magnum, seu parvum *Jovem*. Sed in aliam prorsus sententiam abit veterum rerum curiosus indagator *A.* seu *Aulus Gellius*, quem alii *Agellium* dicunt. Ait enim : *Simulacrum Dei Vejovis* — — — *sagittas tenet, quæ sunt videlicet paratæ ad nocendum, quapropter eum plerique Apollinem dixerunt : immolatur illi ritu humano capra, ejusque animalis figmentum juxta simulacrum stat.* *Aul. Gell. Noct. Atticar. L. V. c. 12.*

PUBLIUS. Cur vero dubium hoc Numen *Lucius LICINIUS. Lucii. Filius. MACER.* quem in *Aversa* *Legenda* laudari video, argento suo signavit? *TULLIUS.* *Ursinus* hunc Numum pingens causam omnino dissimulat, eo quidem in loco : verumtamen alibi multos incertos redhibens Numos, in quibus *Dii Deæque* varie comparent, certum afferit, ejusmodi monetas, ni ratio altera certi constet idoli, credi debere excusas, vel cum templa dedicata, aut *Ludi Deorum* exhibiti fuere. *PUBLIUS.* In *Aversa* nunquid *Pallas* agit quadrigas, galeata cum clypeo, & telum intorquens? & quo demum id pacto? *TULLIUS.* Incerta mihi omnia : existimo tamen, & hoc typo *Ludos Apollinis* notari : quamquam & *Vejovis* ira & *Palladis* in hostes esse potuerit a *Licino* provocata, quemadmodum *Horatius* legitur obsecrasse, ut sagittas suas, ob interfectum *Pythium* *Draco* em veneno tabidas, *Apollo* in barbaras gentens converteret, dum cecinit : *Horat. L. I. Od. 21.*

Hic bellum lacrymosum, hic miseram famem,
Pestemque a populo, & Principe Cæsare, in
Perlas atque Britannos
Vestra motus aget prece.

Plutarch. in Ciceron. Certe *Licinius* iste, si recte conjecerit *Ursinus*, nec potestate caruit, nec hostibus: ad eum namque pertinere non dubitat, quod *Plutarchus* commemorat his verbis: *Licinius Macer*, pater *Licini Calvi Poete*, & *Prator*, cum de pecuniis repetundis accusaretur apud *Ciceronem*, sub ipsam *Judicum* sententiam, sua fretus potentia, & amicorum præsidio, domum abiit, caput totondit, sumtaque veste pura tanquam victor in forum revertit. Cum vero ex *Crasso*, qui ei in vestibulo domus occurrerat, intellexisset, damnatum se esse, domi statim accubuit; ac præ tristitia, vel fortean & ira, subito decessit. Sive ergo ad *Ludos Apollinis* referre libeat hunc *Numum*, sive ad vindictam, suffragabitur *Plutarchus*: *Ludos* namque curavit forsitan *Licinius*, cum *Prætorum* in numero ponatur, ad quos *Ludorum* curam, *Ædilibus* exemptam, *Augustum* transfulisse jam supra te monueram. Ast opinari hic solum licet, non item tuto quidpiam statuere. Gens porro *Licina* & *Antiquitate* *Generis*, & rebus gestis plebeiarum omnium facile princeps fuisse ab *Anton. Augustino* perhibetur: cujus quatuor erant præcipuæ ac *Consulares* familiae *Calvorum*, *Crassorum*, *Lucullorum*, & *Murænarum*: claruere tamen in ea etiam *Vari*, *Getæ*, *Nervæ*, *Stolones*, & *Macri*.

Ant. August. apud Patin. p. 385.

VI. *PUBLIUS*. Caput *Adversæ* in *Numo VII.* apud me typico, omnino caret nota, qua illud, cujusnam tandem sit, discernere liceat. *Tab. VI. Num. VII.* *Aversæ* vero non plane mihi incognita est, cum *Sellam Curulem*, illustrem majorum Magistratum indicem, redhibeat: sex porro hastæ, quæ eam utrinque circumstant, tanto mihi obscuriores sunt. *TULLIUS*. *Fasces*, non hastas, arbitrari debueras, qui Magistratibus certo præferri numero solebant. *PUBLIUS*. *Fasces* utique ex vi nominis pluribus e virgis, seu bacillis colligatis constabant: ast vero in moneta simplices duntaxat hastæ, quasi globulis festæ, comparent. *TULLIUS*. *Angusta Numuli* tam parvi ora non permiserat, ut cælator tot fascibus densam suam adderet molem: quare signum pro re tandem sustinuit: aliis e contra in *Numis*, ubi fasces crassiores, bini tantum pro senis, aut etiam bisseis appositi, animadvertente *Eruditiss. Liebe*.

Goth. Num. Cap. VI. p. 231.

VII. In *Adversa* porro *Lucius. LIVINEIUS. REGULUS*, ut habet *Legenda*, non suum, quod minime licuisset, sed Patris jam demortui caput expressit, fidem faciente iterum *Ursino*. Ipse vero, teste *Dione*, *Triumvir* erat monetae cudendæ cum *Sisenna* & *Pulchro*, imperante *Augusto*: verumtamen ab eodem motus munere, in ipsa *Curia* veste lacerata corpus denudavit, enumeratisque militiis suis cicatrices ostendit. Postea vel

Ursin. apud Pat. p. 156. Dio Cass. L. III.

vel Ædilis, vel Prætor factus, Ludos fecit gladiatorios, sub quibus ipſis cum atrox ſeditio ac cædes Nucerinis inter Pompejanosque colonos exorta eſſet, ipſe *Livineius* harum turbarum reus, cum cæteris illius mali auctoribus exilio mulctatus eſſe a *Tacito* deſcribitur.

Tacit. L.
XIV.

PUBLIUS. An fallor? an Numi VIII. apud me argentei atque minuti *Adverſa* Neptuni caput præ ſe fert? Tridentem namque, quem pene conſpicio, ei Sceptrum fuiſſe, & maritimi ſymbolum imperii haud ignoro. *TULLIUS.* Egregie ſententiam dicis: aſt vero de Numeris ſupra appoſitis, nimirum XXXI. quid hariolaris: *PUBLIUS.* Davus hic ſum, non Oedipus, Tulli venerande. *TULLIUS.* Et me fere Apollo deſtituit. Lego namque in *Gotha Numaria*, cum in Numis Conſularibus admodum frequenter occurrant ejuſmodi literæ numerales, plures Antiquorum, præcipue vero Clariffimum *Vaillant*, mira ingenii ſollicitudine adlaboraſſe, ut earum penetrarent myſteria, eaſque vel annorum certorum notas Chronologicas, vel rerum indices ſtatuerent. Peculiariter quoque de hoc Numo tuo aſſeruiffe Virum celeberrimum mox laudatum, notas numerales XXXI. numerum navium Carthaginenſium denotare, quas *Æmilium* bello Punico II. cum Rege Antiocho geſto, ad Lilybæum Promontorium Siciliae, oppreſſerit. Quod ſi hæc *Vaillantii* perſtaret ſententia, conſequi videretur, vel ipſum *Æmilium* e Gente *Lucretia* fuiſſe, vel quempiam *Lucretiorum* huic pugnae navali Quiritum ſtrenue interfuiffe: in cujus proinde Rei memoriam *Lucius. LUCRETIUS. TIRO.* qui hoc in Numo ſignatur, caput Neptuni una, altera parte Delphinum expreſſerit. Quoniam vero *Vaillantium* ipſum inſpicere mihi non licuit, nullumque in Gente *Lucretia* *Æmilium* reperio, quod certo tibi edicam, hætenus non habeo. Præterea *Livius* hanc pugnam navalem ad Lilybæum deſcribens, ſeptem duntaxat naves ait ab *Æmilio* circumventas, non unam & triginta, reliquam vero claſſem Pænorum fugatam.

VIII.
Tab. IV.
N. VIII.

Goth. N.
C. VI. pag.
233.

Liv. Lib.
XXI. p.
316.

Libentius proinde in ſententiam Eruditiff. *Liebe* concederem, affirmantis, ejuſmodi in Numis Conſularibus literas numerales, notas potius & calculos eſſe matricum, ſeu modulorum, aut typiariorum, quas Monetarii appoſuere, ut inter tam multos modulos, quemcunque demum velent, facilius arriperent, aut ſcirent, quot demum ejuſdem moduli Numos percuffiffent. Cui ut fidem faciat, unum eundemque *Calpurniae* Gentis Numum quater depingit: in quorum primo XVII. in altero XX. in tertio XXXVII. in quarto tandem & poſtremo CXX. clariffime legas. Hanc ſi opinionem accipere libeat de numero XXXI. tuo in Numulo,

IX.

Ursin. apud Patin. p. 160.
Hygin. in Delph.
Jobert. Instruct. IX. pag. 28.

amplecti quoque licebit id, quod de capite *Neptuni*, ac præcipue de *Delphino*, cui infidet *Cupido*, conjecerat *Ursinus*; his nimirum imaginibus vix alia de causa usum esse *Lucretium*, quam ut *Cæsari* adularetur, Gentisque *Julia* originem a *Venere*, matre *Æneæ*, quam e spuma maris natam comminiscuntur, demonstraret. *Delphinus* namque, *civis æquoreus*, teste *Hygino*, *Neptuno gratissimus*, perpetuum fere maris est symbolum: cui si *Genius* infideat, unum e *Diis marinis*, vel *Melicertam*, vel *Palaemonem*, vel *Portunum* intelligi vult *Doctiss. Jobertus*. An vero æquorea hæc Numina alas gestarint, nullibi comperi: hic reor, *Delphino Cupidinem* insidere cum sæpe laudato *Ursino*, qui eundem omnino typum etiam sistit in *Numi Cordii Rusi*, atque insuper, & in aliis reperiri.

Liv. L. II. p. m. 35.

X. *PUBLIUS*. Ausimne hic pariter ex te sciscitari, an de hac Gente illa etiam *Lucretia* fuerit, quam tanta castimonie laude jactarunt *Quirites*? *TULLIUS*. Utique fuit, cui *Sextus Tarquinius*, filius *Tarquini Superbi*, ultimi *Romanorum Regis*, vim intulit, nec stricto quidem pugione ad scelus adigendæ, nisi *Sextus* præter mortem æternam quoque infamiam eidem intentasset, comminatus, positurum se illam unacum mancipio pariter occiso eodem in lecto, ut omnes adulteram eam repèrent ac crederent. Hoc metu oppressa, convocatis deinde patre, marito, & propinquis, vindictam poposcit, ac præter omnium opinionem subito fatalem cultrum intra viscera sua adegit, laudanda castimonie amore sed nece, quam ultro sibi conscivit, damnanda. Hoc interim Regii Principis flagitium *L. Junio Bruto* ansam suppeditavit, Regem ipsum *Tarquini* urbe expellendi, ac diu jam concupitam *Reipublicæ libertatem* adserendi. Hac deinde florente Gens *Lucretia* summis muneribus atque magistratibus perpetuo incluta fuit.

Tab. IV. Num. IX. & X.

XI. *PUBLIUS*. In multis hætenus, quæ rem *Numariam* concernunt, liberaliter a te institutus, sin per te stare, postremis in *Numis Tabule* tuæ IV. perlubenter diligentie meæ periculum facerem: ac plurimum sane gratularer mihi, si solus eos assequer, quoniam cæteris faciliores mihi videntur. *TULLIUS*. Age dum fac: facies autem voluptate mea multo maxima. *PUBLIUS*. *Adversa* utriusque monetæ Capite eodem *Cæsaris Augusti* decora est, quemadmodum docet par in ambabus *Legenda*: *CÆSAR. AUGUSTUS*, *PONTifex MAXimus*. *TRIBUNICia. POTestate*. in *Numo IX.* victoria parva retro adstans *Capiti Augusti*, quod in *X.* nudum est, laurum circumdat, ut recentibus eum palmis, forte *Actiacis*, de hoste relatis illustrem designet. *Aversa* ubique medias habet literas *trabales S. C.* unde liqueat, has monetas *Senatus Consulto*

& autoritate excusas. *Legendæ* duos Triumviros Monetales sub Augusto constitutos describunt: lego namque in Numo IX. ni mea me vehementer fallat opinio; *Publius. LURIUS. AGRIPPA. IIIVIR. Auro. Argent. Aere. Flando. Feriundo.* In Numo deinde X. solum variat nomen: *Marcus. MÆCILIUS. TULLUS.* cætera monetæ priori per omnia consonant.

TULLIUS. Egregie sane, Optime Publi, ad unguem singula: proinde industriæ tuæ vadem certissimum tute ipse subiisti. *PUBLIUS,* Haud tamen etsi recte legerim, exponere omnia nossent: fugit me hæcenus Pontificis Maximi dignitas, ac præterea Tribunitia Potestas tota me latet. *TULLIUS.* Utramque sequenti in Exercitatione, ubi Laconicam Quiritum Sapientiam in Titulis Imperatorum vestigabimus, plenius addisces. Ambos porro hos Numos etiam *Ursinus* apud *Patinum* depingit, sed neque de *P. Lurio* quidquam, neque de *M. Mæcilio* in medium affert: nisi quod *Marcum* aliquem *Lurium* referat ex *Tacito*, *Dione*, *Vellejo*, fuisse Sardiniae Præfectum, cui in pugna Actiaca dextrum cornu navium Julianarum fuerit commissum: Item: *Mæciliam* Gentem origine *Albanam* fuisse, sed per *Tullum Hostilium* Regem civitate Romana cum cæteris Albanensibus donatam, atque in Patricium Ordinem relatam.

XII.
Ursin. apud Patin. pag. 161. & 162.



DIALOGUS XVI.

De

Numis C. Marcii Capitonis : &
C. Memmii.

TULLIUS.

I. **T**anto equidem deinceps in te erudiendo breviori mihi esse licebit, quanto plures Monetas versabimus : neque enim omnia in omnibus Numis tam nova sunt semper atque peregrina, ut non eadem sæpenumero, aut non valde dissimilia occurrant. Fore non longe post reor, ut ego tibi de his differenti auscultem magis, quam tu mihi : siquidem animo in rem Numariam optime comparato, & desiderio amplissimo es. Veruntamen quoties poposcerit res, ut uberior apud te sim, neque te, puto, neque me quantælibet moræ pœniteat. Tu sic de me statuas velim, & esse, ac fore me tibi, qualem se Lucilio suo Romanus Sapiens adpromisit. Cupio nimirum (ut plene mihi verba Viri summi assumam) omnia in te transfundere, & in hoc gaudeo aliquid discere, ut te doceam : nec me ulla res delectabit, licet eximia sit & salutaris, quam mihi uni sciturus sim. Si cum hac exceptione mihi detur Sapiencia, ut illam inclusam teneam, nec enunciem, rejiciam. Nullius boni sine socio jucunda possessio est : immo nullum est bonum, quod commune non sit.

Seneca
Epist. VI.
ad Lucil.

II. **PUBLIUS.** Venerande Tulli, quam fors non læva me tibi discipulum tradidit : pronum est mihi decernere, quam oppido mei causa Cleanthis ad lampadem sedeas, ut tot mihi lumina in tantis Numerorum tenebris cottidie accendas. Mihi porro olei parum est domi : omne vero quod est, affluet certe, ut mea industria diligentiam tuam enutriam. Tabula tua V. ad quam hodie accedimus, Numis sane curiosissimis constat : quorum licet plerosque vel argenteos vel æreos teneam, vitio tamen ætatis prope singuli non modicum scatent, ut ægre profecto eosdem ita demum, quemadmodum tu, discernere valuisssem. **TULLIUS.** Nimirum hoc pacto quærenda est veterum in Numis Sapiencia, ut, cum obsoleta sunt æra,

ac

ac majori sui parte exesa, quemadmodum sapissime solet, celebres ad eas Scriptores, quibus integra ea versandi fors propitia obtigit. Fortunæ est certe, probas integrasque monetas indipisci, & hoc beatum est: eximæ vero industriæ, exesas multa vestigatione in integrum denuo restituere, quod actò sane labore jucundissimum est.

PUBLIUS. Numus I. Tabulæ hujus insolitum plane marginem habet, III. undique incisum, ac veluti perpetuis dentibus rigentem: quæ isthæc apud *Tab. V.* veteres fingendi ratio fuerat? **TULLIUS.** Nimirum *Num. I.* Serratus est hic Numus argenteus atque minutus, cui undique incidendo monetæ spuria ac *Suberata* ansam dedere. Supra te docuisse jam memini, scelesti falsariorum fraude quamplurimos Numos prodiisse, superficie argenteos, *Jobert. In-* corpore æreos, immo & ferreos: consilium itaque cœperunt Quirites, *struct. VII.* monetas publicas non amplius margine integro, sed undique per ferram *p. 238.* inciso, excudendi, ut adeo per ipsa hæc vulnera Numi totius integritas prospiceret. Ast ne sic quidem dolus omnis abscessit: fuere namque, qui, majoribus præsertim in Numis, massam æream non modo lamina velarent argentea, sed argenteo circulo includerent, quem deinde pariter omni ex parte inciderunt, ut nemini tandem, nisi moneta profus contracta, fraus iniqua pateret.

Hæc itaque tanta malitia, cui nunquam cavere fatis poterant Quirites, *IV.* cæteros populos & præcipue Germanos, Sæculo potissimum VII. atque deinceps adegit, ut crassitie omni seclusa monetas suas quam subtilissimas efficerent, in latum solummodo extensas, literis & imaginibus plenissimis, quos Numos a bractea *Braçteatos* dicere placuit. Verumtamen folium argenti aurive tam tam tenue par minime fuit usui quotidiano, temporique ferendo, cum nimis quam cito tot inter & manus, & oculos atteretur. Quare rursus crassiores monetæ sunt cœptæ, *Grossique* appellatæ a crassitie, *Joan. Christ. Olearius Isag. ad Gazophylac. Braçteator. pag. 22.* mediocri tamen: *Grossus* namque a *crassus* deductum est. Redeamus in *Hoffm. Clavi Monet. German. c. III. p. 122.* viam, e qua, *Numo Serrato* abducente, nonnihil excessimus.

PUBLIUS. Si risum tenueris, cum forsitan halluciner, caput facinorosum Numi hujus in *Adversa*, eleganter revinctum, lauroque decorum, *Junonis* dicerem: avem namque, quæ adstat, pavonem interpretor. **TULLIUS.** Recte ais: quamquam enim Clariss. *Patinus* hunc Numum depingens, quod, nescio, volucris collum, aut aliud signum incurvum incertum ac rude Deæ affinixerit, tuus attamen Numulus pavonem clarissime sistit. Quoniam porro *Junonis* nomine veteribus Luna est culta, quam veluti

Patin. de Fam. pag. 171.

veluti Reginam integer stellarum exercitus stipat : simulacro Deæ hujus pavonem addidere, quod cauda explicata tot speculis suis totidem sidera redhibere fit visus. *Varro de hac volucre ait : Huic natura formæ e volucribus palmam dedit, cælumque coloribus, & speculis astra æmulari. Sed Principem hanc unacum pulcherrimo satellite suo plenius contemplabimur, ubi proprium de Deabus sermonem condixerimus.*

*Varro de
Re Rust.
L. III. c. 6.*

VI.

PUBLIUS. In *Aversa* deinde vir iste boves suos quo agit ?
TULLIUS. Nimirum in *Coloniã* : at vero in quam demum, incertum. Nulla re *Populus Romanus*, exigua primum pastorum manus, adeo increvit, quam *Coloniis*, *Municipiis*, *Præfecturis*, ac postremo *Provinciis* suis. *Romulus* namque, ac cæteri *Reges*, deinde & *Respublica*, cum *populum* vicerunt, vix unquam funditus eundem excindebant : sed cum arma jam posuissent, partem ejusdem *Romam* traduxerunt, partem alteram patriis in agris relinquebant, tot novis colonis ex *Urbe* submissis, quod demum terræ frugali colendæ sufficere poterant. His porro locis ita institutis libertas permessa, & *Coloniæ* nomen impositum a *colendo*, vel *incolendo*. Quoniam vero dum agri exercentur, bobus maxime utimur, *Colonia* in *Numis* boum imagine frequenter expressa est, tum maxime, cum *Coloni* e plebe *Romana* selecti sunt : sin vero e militibus veteranis atque emeritis, *Monetarii* eam in rem indicandam signis militaribus æra signarunt. Quamquam & alia boum in *Numis* *Coloniarum* fit ratio : five etenim *Coloni* cives essent, aut milites, cum facta jam turma consisterent mox abituri, lustrari prius debebant antiqua *Quiritum* superstitione, ut *Deos propitios* haberent : quod ut fieret, boves plerumque circum agmen semel iterumque sunt ducti, *Jovi* postea, aut alteri idolo immolati. Mox vero ut *Colonorum* exercitus cum ducibus suis & signis ad locum ipsum, in quem destinati erant, pertigere, per omnia rursus *Coloniæ* futuræ jugera boves aratrum trahere in gyrum debebant : neque obvii quilibet, sed album duntaxat bovem vaccæ pariter albæ jungi oportuit, quemadmodum cecinit *Ovidius* :

*Acerra nov.
Phil. P. II.
p. 202. & c.*

*Ovid. Fa-
stor. IV. v.
824.*

Alba jugum niveo cum bove vacca tulit.

Hæc interim obiter de *Coloniis* dicta tibi sufficiant : quoniam namque in *Numis* tuis aliquot etiam *Coloniarum* monetas contuitus sum, cogito eas post *Numos Imperatorum* *Appendicis* loco peculiari tecum *Dissertatione* expendere, ubi & de *Municipiis*, *Præfecturis*, atque *Provinciis*, nonnulla tibi *figgerere* licebit.

PUB.

PUBLIUS: *Legendam Numi hujus quomodo colligam?* **TULLIUS.** VII.
Aversa Prænomen, Nomenque ejus, cujus est moneta, recenset, dum legis: *Caji. MARII Caji. Filii. Adversa Cognomen quoque CAPITONIS.* superaddit. Litteræ CXXX. utraque in Numi facie numerales sunt, & indices moduli utriusque, si Erudit. *Liebe* sententiæ, superiori *Dialogo* relatæ, insistant. Qua in opinione vehementer me confirmat *Clar. Liebe in Goth. Num. C.VL. p. 224.* *Morellus*, qui apud laudatum *Liebe in Gotha Num.* animadvertit, sæpe alias errasse Monetarios, *Adversæ* per incuriam indebitam *Aversam* jungentes, ut adeo Nummi occurrant, utraque sui facie genuini, qui tamen falso diversas familias referant. Hujusmodi specimen exhibet *Gotha Numaria*, dum monetam depingit, quæ in *Adversa* Caput Apollinis sistit laureatum, cum titulo: C. Egnatulejus: in *Aversa* porro Deam Salutem cum Angue, inque columna reclinem cum *Legenda: Manius Acilius.* Quod vero operis monetaribus publicis, id etiam falsariis accidit. Quare credibile est, providisse Triumviros Monetales, ut matrices seu moduli utriusque partis æqualibus numeris signarentur, quibus conspectis citra operosam literarum & imaginum contemplationem, quos jungi oportuit, moduli promte tutoque arriperentur. Sic de numeris interea tibi statuere licebit, esto, hæc etiam sententia omni difficultate non careat.

PUBLIUS. At *C. Marius* demum quis fuit? **TULLIUS.** Liqueat VIII.
 fere ex omnibus cæteris ejusdem Numis, *Protriumvirum* eum sub *Augusto* fuisse, existimante *Ursino*, & quidem, ut addit *Patinus*, *Protriumvirum* *apud Patin. Coloniae deducendæ.* Priusquam namque Quirites emitterent *Coloniae*, tres Viros, in hoc munus jam antea delectos, eum in locum submisere, qui & situm ejus terramque explorarent, & spatia agrorum Colonis venturis tribuenda dimetirentur: horum Triumvirorum quempiam si mori, aut quavis denique de causa abesse contigerit, aut impediri, *Protriumvir* substitutus est, qui nempe pro *Triumviro* absente id muneris perficeret. Hoc pacto *Pro-Consul* quoque, *Pro-quæstor*, *Pro-prætor* appellatus est. Id vero minime pronunciat *Ursinus* an *C. Marius* per boves in Numo vel novam quampiam *Coloniae* emissam ab *Augusto* designarit, an vero veteram illam in *Vagiennis*, quam *Eporædian* dixere, & quam *Vellejus* deductam dicit An. Urb. DCLIII. cum sextum *Consul* esset *C. Marius*, ejusdem *Marii*, quem *Numus* notat, aut *Proavus*, aut *Abavus*.

PUBLIUS. Ad Numum jam II. si libet, accedamus, & ipsum argentum ac minimum, sed prope omnium, quos teneo, pulcherrimum & integerrimum. Capite ornatur in *Adversa* non parum venerando, in cujus barba cincinni promissi pulcro ordine dependent, & quod venusta laurea exornat. At, quodnam sit illud, minime intelligo. **TULLIUS.** Appositum

Florus L.
l. c. 1.

ad dextram nomen : QUIREINUS : quod idem, ac *Quirinus*, àn *Romulum* te ignorare finit? *Florum* de Rege hoc auscultat. *His* ita ordinatis (inquit) repente cum concionem haberet, ante Urbem apud *Capræ paludem* e conspectu ablatu est. *Discerptum* aliqui a senatu putant ob asperius ingenium : sed oborta tempestas, solisque defectio consecrationis speciem præbuit. Cui mox *Julius Proculus* fidem fecit, visum a se *Romulum* affirmans augustiore forma, quam fuisset mandare præterea, ut se pro *Numine* acciperent. *Quirintam* in cælo vocari placitum *Diis* ut *Gentium imperio* *Roma* potiretur.

X.

Nomen hoc e diphtera *Jovis* indubie extractum est, qui jam olim, mentiente *Virgilio*, *Veneri* de filio *Ænea* sollicitæ inter cætera *Viri* fata *Virg. Æn.* hoc etiam prædixerat : *Remo* cum fratre *QVIRINVS* *Jura* dabunt. *Nihilofecius* tamen nominis hujus *Etymologiam* ab hominibus quærit, atque *Quirinum* vel a *quiri*, i. e. hasta seu telo vel a *Quiritibus*, vel a *Curibus* devictis profectum esse comminiscitur *Ovidius*, dum cantat.

296.

Proxima lux vacua est : at tertia dicta *QUIRINO* :

Qui tenet hoc nomen, *Romulus* ante fuit.

Ovid Fast.
II. 475.

Sive quod hasta *Quiris* præscis est dicta *Sabinis*,
Bellicus a telo venit, in astra *Deus* :

Sive suum *Regi* nomen posuere *Quirites* :
Seu quia *Romanis* junxerat ille *Cures*.

Ad lævam capitis legis : *Caji*. MEMMLi. *Caji*. *Filii*. Erat is ex gente *Memmia*, quæ cum ortam se jactaret a comite *Æneæ Mnesteo* (canit namque *Virgilius* :

Virg. Æn.
V. 117.

Mox *Italus Mnesteus*, genus a quo nomine *MEMMI* :) idcirco *Quirinum*, ipsius ab *Æneæ* stirpe progenitum, in *Numo* suo signavit, ut sibi & *Generi* suo vetustissimæ originis gloriam æternum assereret.

XI.

PUBLIUS. Non minus peregrinus & hospes sum in *Adversa* : latet me sane omnino, quam videam sedere matronam velatam, cum face, & spicis, serpentibus, ni fallor, investam. *TULLIUS*. Ne te longius differam, *Cerere* vides, quo nomine *Terram* coluere, illam nimirum *Deam*, de qua prædicat *Ovidius* :

Ovid Metam.
V.
n. 341.

Prima *CERES* unco glebam dimovit aratro ;
Prima dedit fruges, alimenta que mitia terris :
Prima dedit leges.

PUBLIUS. Jam de *spicis* nihil amplius dubito, symbolis utique frugalitatis, quæ Matrem segetum liquido demonstrant: sed & de *face* occurrit, eam Deæ huic *Cereri* ideo fortasse additam, quod ea accensa, cum filiam *Proserpinam* sibi a *Plutone* raptam, undique quæreret, uteretur. *Serpentum* porro causam adhuc ignoro. **TULLIUS.** Monendus mihi hic es, aliter Numum tuum a Clar. *Patino* depingi: levior namque apud eum *fœmina* *fellæ* simplici insidet, quæ dextra *colum*, sinistra *spicas* duas cum *papavere* gestat. Tuo vero, ut vides, in Numulo, *Matrona* assidet velata, & gravis, in curru, *spicas* duas dextra, sinistra *facem* elatam clarissime præ se ferens. *Patinum* porro etiam Clar. *Vaillantium* ferme secutum esse, lego in *Goth. Numaria*: non tamen *Morellium*, qui *facem* pariter, non *colum* in manu *Cereri* agnoscit. Parva nimirum in Numis *Symbola* majori sui parte atteruntur facile, & *Viros* doctos certos esse tutosque *Oedipos* non semper sinunt.

*Pat. de
fam. p. 172.*

*Goth. Num.
C. II. p. 42.*

Nunc de serpentibus ne ultra ambigas, *Ovidium* iterum audi. Canit XII.

- - - - frænatos curribus angues

*Ovid. Fast.
IV. 495.*

Junxit, & æquoreas sicca pererrat aquas.

Unde *facem* habeat, *Cicero* certiolem te reddit, inquit: *Proserpinam* quam *investigare* & *conquirere* *Ceres* vellet, dicitur *inflammasse* *tædas* *iis* *ignibus*, qui ex *Ætnæ* vertice erumpunt: quas cum sibi ipsi præferret, orbem continuo, *peragrasse* *terrarum*. Sed amplius aliquid *mentiri* rursus audent *Ovidius*, subdens:

*Cicer. in
Ver. IV.
48.*

- - - - immensum est erratas dicere terras,

*Ovid. Fest.
IV. 573.*

Præteritus *Cereri* nullus in orbe locus.

Errat & in cœlo.

XIII.

PUBLIUS. Facile jam etiam animus mihi præfagit, quamobrem *C. Memmius* hanc *Deam* argento suo radiare voluerit: *Ludos* nempe eundem *Cereri* fecisse *disco* ex *Legenda*: *Cajus MEMMIUS. ÆDilis. CERIALIA. PREIMUS. FECIT. TULLIUS.* Gnaviter legisti, placetque, nec ad *ÆDilis*, neque ad *CERIALIA*. nec tandem ad *PREIMUS*. te hæsisse. *Ædilium* fuisse, ut *Ludos* ederent, jam dudum dixi: deinde *Cerialia* *Quirites* per *compendium* ajebant, subaudientes *Ludicra*, aut *Festa*, vel *Sacra*: *Preimus* pro *Primus* dicere mos erat veterum, quemadmodum & in *Adversa* legisti *Quireinus*, non *Quirinus*. Verumtamen in hoc te decipis, quod *C.* hunc *Memnium* *Ædilem* hic descriptim eundem putes, cum eo, quem laudat *Adversa*, quique hunc *Numum* cudit. *Triumvir* erat.

Ursin. qui hanc signavit Monetam, ut perhibet *Ursinus*, & gloriæ duntaxat, Genti
apud suæ sibi que adstruendæ causâ, Majorum Avorumque quempiam laudare vo-
Pat. p. 173. luit a Ludis Cereris, quos *primus* fecerat. Cum namque tanta esset Quiri-
 tum vanitas, & arrogantia, ut nullam honoris umbram ac gloriæ dissimu-
 lare vellent, quin eam publice jactarent, id plane ab iis prætereundum nun-
 quam fuit, si quis Majorum quidquam Fastis dignum *Primus* vel edidit,
Spanh. T. II. Diff. X. p. 97. vel fecit: quod plurimis exemplis Ill. *Spanhemius* pro more suo diffuse
 adstruit.

XIV. Nolim attamen credas, hunc *C. Memmium Ædilem*, quicumque fuerit,
 Ludos Cereris Romæ ita *Primum* fecisse, quasi antea acti non fuerint. Re-
 stituit potius Ludos aliquamdiu intermissos, quam instituit: etenim teste
Vives in L. VII. de Ludovico Vive, doctissimo Commentatore Librorum *S. August. de Civi-*
Civit. DEIC. 20. namque diserte refert, cum *Terentius* cladem *L. Æmilii* ab Hannibale ac-
 ceptam Romam ad Senatum perscripisset, *sacrum anniversarium Cereris*
Liv. L. XXII. p. m. 349. *intermissum esse: quia nec lugentibus id facere est fas, nec ulla in illa tem-*
p. m. 349. *pestate matrona expers luctus fuerat.* Idem porro scriptor denuo per-
 censet Anno decimo sexto Belli Punici II. *Dictatorem* (*Servilium Geminum*)
Id L. XXX. p. m. 563. & *Magistrum Equitum* (*Æliam Pætum*) *Cereales ludos ex senatus consulto*
fecisse.

XV. Ipsos ad Ludos quod attinet, celebrabant eos Matronæ vestibus albis in-
 dutæ, luctum Cereris ob raptam Proserpinam, ejusque cum face peregrina-
Alexand. ab Alexandro Genial. Dier. L. VI. c. 8. tionem repræsentantes, ut filiam inveniret. Romani Sacra eadem vesti-
 bus pariter togisque candidis induti inspectabant, siquidem iis observatum,
 ut tunc Diis gratum esse censeret, si a lætis, nec funere pollutis celebra-
 rentur. Sed & in sacris hisce ante noctem epulatus est nemo, a vino &
 Venere omnes abstinere: interque præcipua fuerat, ut Sacris initiatos ca-
 lida abluerent primum, quod castitati prodesse sibi persuasere. Polluti &
 immundi a Cereris templo arcebantur voce præconis: si porro impurum
 quemquam accessisse patuit, capite mulctabatur. In Circo factos esse hos
 Ludos prodit *Ovidius*, canit enim:

Ovid. Fa- Circus erat pompa celeberrima, numeroque Deorum,
stor. V. 391. Primaque ventosis palma petetur equis.
 Hic Cereris Ludi.

Scalig. Poet. L. I. 32. Animadvertit tamen *Scaliger*, alios fuisse *Circenses* Ludos, alios *Cereales*:
 hi namque postremi, ut ex *Kalendario Romano* edisci ait, pridie Id. April.
 initium habebant, octiduo durantes, ita quidem, ut *primus cerealium dies*
mox pompæ Circensi succederet.

Cæterum hæc Sacra Romani a Græcis petebant, ut notat Grævius, in-
 quiens: *A Cerere, raptam Proserpinam accensis in Aetna facibus quæren-* XVI.
te, Ethnici deduxerunt rationem instituti, quo in supplicationibus accen- Græv.
sis facibus longa pompa Deorum ad templa adierunt. Ritus ille magna Tbes.
pars sacrorum Eleusiniorum (en! Græcorum) fuit: quæ licet omnium myste- Antiquit.
riorum occultissima summo obtegerentur silentio, id tamen inter cætera Rom.T.
emanavit, in iis & gestatas præcipue, & jaclatas faces fuisse. Psyche XII. p.
enim Cererem sic propitiat apud Apulejum: Per ego te frugiferam tuam Apulej.
dextram istam deprecor: per currum rapacem, & terram tenacem: & il- Metam.
luminarum Proserpinæ nuptiarum demeacula (quia nimirum in supplicatio- VI. p.174
ne faces sine lumine erant) & luminosarum familiarum inventionum remeacu-
la (quod a sacris redeuntes ob gaudia filix per matrem inventæ exarserint
faculæ.

PUBLIUS. Miror ego tuam hodie de Cerere facundiam: ast, ne quid XVII.
 verum dissimulem, vereor valde, ne multis haud dignæ videantur hæc fabu-
 læ, in quibus ingenium nostrum teramus. *TULLIUS.* Profecto, indignæ
 sunt, si nil præter fabulas quæramus: cum vero plene sapere volueris,
 multa ex his petere, quæ disciplinæ sint tibi, licebit. Frange nucem, abji-
 ce corticem mendaciorum, nucleum mythologicum gusta: Cereris Sacra
 ad Mensam, in qua jugiter sedes, Dominicam traduc. Nonne tunc te
 vestium candor, faces ardentes, supplicio capitis statuta castitas, prævia fo-
 brietas, arcana Sacrorum Cerealiæ mysteria erudient probe, quinimo con-
 fundent? Neque dubio vacat sacrosanctam Ecclesiam nostram quampluri-
 mos ritus, rejecta superstitione, atque sacrilegis ethnicorum deliriis, ve-
 ram ad Religionem, atque Divinum in cultum transtulisse. Nonne & nos
 Cererem nostram Divinam, Panem Angelorum, solemnem cum supplicatio-
 ne, albis cum vestibus, ardentia inter lumina deferimus? nonne cum gau-
 dio & tripudio, cum cymbalis & tubis benefonantibus? Nosse itaque re-
 rum origines, & longius subinde vestigare Viri cordati, quibus ratio &
 prudentia domi sunt, minime absonum jactant. At quibus, Simix more,
 sua ruditas & ignorantia placent, illi strepunt, illi furunt, illi oleum & ope-
 ram perdi rerum antiquarum vestigatione plenæ buccis, totisque animis vo-
 ciferantur.

PUBLIUS. Parce, Tulli venerande, ego hanc bilem si tibi. Hanc op- XVIII.
 portunam reor discendi rationem, si tirones subinde a Magistris in speciem
 diffideant, quo uberius doceantur. Hoc etiam pacto discunt & ipsi, cum
 forte occasio tulerit, mastigibus artium salubri subinde helleboro medicari.
 Unum proinde ut adhuc des mihi, neque succenseas, etiam atque etiam te
 & vehementissime oro. Erunt fortasse nonnulli, qui dicant, lepidam esse.
 quam

quam e fabulis petimus, esto ad id valeant, morum disciplinam: dominobis, qui lumine fidei illustramur, eandem multo luculentius, uberius, atque præstantius esse, qui Codices sacros, qui Patres, qui Vitæ sanctioris Magistros affatim habemus: Soli facem accendi, aquam mari affundi, cum a ridiculis Pœnis, & deliris Quiritibus Religionis præcepta repetimus.

XIX.

TULLIUS. Non ego tibi indignor, sed contra hostes Antiquitatis te munio. Cum in Musæo tuo sedulus confides, & mortuis auscultas, Libris puto, qui sine temporis furto, sine ambitu, sine mollitie, sine scurrilitate, levitateque, quam recondunt, sapientiam eloquuntur tibi: dolet hosti antiquo Generis humani, quod eruditæ intentum lectioni surdum reperiat suas ad incantationes, neque videat cum sociis intemperantem, discolum, ridiculum, lascivum, detrahentem, aut fomno fœtido computrescentem. Idcirco doctorum in te concitat senatum, qui terribilibus te argumentis profanum, incurium religionis, delirum cum veteribus incusent. Sed sine ista, Publioptime: quid nisi larvæ sunt, prætereaque nihil? Profanum, crede mihi, non lectio reddit, sed finis & actio: ut adeo non male

Grynæus
Epist. ad
Lectorem de
utilitate legen-
dæ Hist.

Grynæus olim ad Lectorem perscripserit: Bonorum sacra omnia studia sunt: Æque enim commodis & incommotis, ut vita, sic & vitæ imago historiæ constat, cujus magna pars fabula. In usu porro vitæ sita vitæ prudentia est. Si deinde religionis incuria sit, post ea, quæ DEI sunt, fideliter acta horas reliquas docto fallere otio, quæ, obsecro, eorum religio, qui subsœciva & bene multa tempora jucunde leviterque cum sociis transigunt?

XX.

Psal. 18.

Delirum postremo minime est, si is, qui cum Apostolo sapientibus & insipientibus debitorem se scit, nox fiat, ut ad mentem Regii vatis nocti inducet scientiam. Quanti hodie sunt, qui *Moysem qui Prophetas non audiunt?* qui non obediunt Evangelio; Horum noctem obscuram ut penetres, nox certe fias, necesse est. Viros Ninivitas cum eis in iudicio statuas: dic, inquam, & doce, & apud Ægyptios, & apud Græcos, & apud Romanos religionem fuisse perpetuam: omnes, cum bonis egerent, supplicasse diis suis, cum flagella malorum plagasque dolerent, cælum placasse. Sic armabis remordentem conscientiam, sic ejus flagella apud duos & incredulos tandem cum sensu sævire efficies. Dixerunt etenim impii: *Non est DEUS:* & quando demum apud hujusmodi verbo DEL proficies? Hi, cum spiritui resistent, quomodo Ecclesiam audient? quomodo scholarum placita, & dogmata concedent? sane apud hos tales Timori Domini via per fabulas & historias commodius sternenda videtur, nisi talis sis, ut per signa & prodigia possis. Parum aliqui reputant, se DEO, quem non vident, non obsequi: ast contra torrentem hominum, quos vident, eosdem ire cum docueris, & videbunt stultitiam suam, & palpabunt.

Esto

Esto autem, cum talibus tibi agendum non esse, inspice, obsecro, nobi- XXI.
sem hac nostra ætate iuventutem : Vide Viros, qui ad clavum Reipublicæ
sedent : Iustra eorundem, quas splendide instruunt, Bibliothecas. Quid
demum reperies, nisi insatiabilem pruritus vetera pernoscenti? Quam
itaque ille non desipit, qui hos inter Medicum aget prudentem, & gravi-
ter morbidis, amara & invisa per se pharmaca, iis ipsis in cibus, quos unice
appetunt, propinat. Doctores hodie rerum antiquarum sunt multi : sed
non omnes Patres : ut quisque ipsemet sapit, eloquitur. Cui venenum
regnat in venis, quid nisi toxica cæteris afflat? O utinam multi, qui san-
cta sunt charitate, religione pura, ea scriberent cum charitate non ficta &
sancta, quæ nisi exhibueris hodie mundo, a veritate quidem averfabitur,
ad fabulas vero, aliorum illitas veneno, convertetur.

PUBLIUS. Copiose, me hercle, graviterque, atque religiosissime dif- XXII.
feris : nec quod reponam tibi, opportunius habeo, nisi ut candide profi-
tear, nunc demum me assequi, quod in Religiosissimo Scriptore Jac. Ponta-
no e S. J. non parva cum admiratione nuper admodum legeram. Cum
enim studium suum, quod ad literas elegantiores, & procurandam in
adolescentibus latinæ dictionis puritatem adpulerat, tueretur sic quoque in-
ter alia insit : *Atque ut eo libentius huic oneri succederem, fecit perpetua* Pontan.
meu in hanc nobilissimam partem studiorum inclinatio, quam florere ac celebrari Progymn.
etiam atque etiam, vehementerque cupio : Cum & ad usus vitæ plurimos, & Latinit.
ad res difficillimas atque gravissimas, ad Ecclesiam denique Catholicam coho- Volum. I.
nestandam, contraque vesanos hæreticorum furores tutandam, non leve in ea in Prefat.
momentum inesse nulla ratione dubitandum sit. Quod si tantum valeat puritas
dictionis, quæ minima pars est antiquitatis, quid ipsa veterum poterit

Mythologia e pulveribus vindicata, quæ multo amplius a quam-
plurimis flagitatur? Ego proinde dictis tuis, Auspice DEO,
quam qui maxime, quam qui diligentissime,
obaudiam.



DIALOGUS XVII.

De

Numis T. Minutii Augurini, Q. Minutii, & L. Mussidii Longi.

TULLIUS.

1.
Tab. V.
Num. III.

Fluctuans prope de studii nostri æquitate animus tuus, optime Publi, cum sine superioris Dialogi ad ea tecum differenda me transtulit, quorum causa hos nostros sermones mutuo conferre non cœpimus. Nunc itaque Numos cæteros, quos habes, familiarum alacrius jam persequamur. *PUBLIUS.* Argenteus hic Numulus III. *Tabula* tuæ V. cum marginem suum supra potissimum temporis in juria cesserit, talis certe, qualem tu depinxisti, mihi minime videri poterat. *Adversa* equidem Caput sæmineum in Galea alata, cæsarie decore defluente, margaritis circum collum lucentibus, satis integre sedit cum titulo: ROMA: quam porro referat Deam, ignoro. *TULLIUS.* Hujusmodi Caput, quale tuis in Numis sæpius deinceps intueberis, *Romam* ipsam designat: quæ, quoniam a *Romulo*, *Martis* filio, mediis in Armis instituta est, armata plerumque in Monetis depingitur, sive capite, sive corpore toto compareat. Galeæ ejusdem perpetua ob bella jugesque triumphos fere semper *Ala Victoræ* affingitur. Magnifice de Armorum ejusdem potentia *Ovidius*.

Ovid. Fast.
I.

Roma tuum nomen terris fatale regendis.
- - ipsa suas Roma timebat opes.

Idem porro Matri ac Patriæ suæ, Orbis ac Gentium Dominæ, invidenda sane cæteris omnibus Urbibus, at non adeo immerita elogia ita alibi tribuit:

Gentibus est aliis tellus data limite certo:

Romanæ spatium est Urbis, & orbis idem.

Juppiter arce sua cum totum spectet in orbem,

Nil nisi Romanum, quod tueatur, habet.

PUBLIUS. *Aversam* multis sane imaginibus refertam, *Legenda* pene omni abolita, nisi quod extrema literarum puncta circumstant, colligere mihi

mihî tantum non impossibile foret. Conspicua quidem superest columna, virique adstantes: imaginis vero super Coloffum, hastæ infuper ac parmæ non nisi postrema supersunt vestigia: spicas vero clarissime cerno. Ast quid portendant hæc omnia, me penitus latet. *TULLIUS.* Omnis Numi hujus cognitio ab historia pendet. Primum itaque *Legendam* picto ex Numo sic restituas velim: *Titi. MINUCI. Caji. Filii. AUGURINI.* Nunc porro Gentis *Minuciæ* historiam ex *Livio* potissimum accipe. Eam initio *Patritiam* fuisse, sed *C. Minucium* ex eadem omnium primo ad *Ple-*
bem libere transisse, posita nimirum seu abdicata *Patricia* dignitate, ut hac
ratione *Tribunus Plebis*, quorum deni solummodo esse debebant, extra ordi-
nam videlicet undecimus fieret, idque An. Urb. CCCXXIII. equidem
Plinius narrat: cui attamen *Livius* manifeste refragari videtur. *Sequentia*
 tamen de *C. Minucio* testatur.

Plin. Lib. XXXIV. c. 5. Livius L. IV. p. m. r. 6.

Cum An. Urb. CCCXIII. ob cariem annonæ *Populi* seditio oboriretur, & *Patres* plebem desiderem in agris scilicet colendis, contra *Tribuni Plebis* *Consulum* negligentiam in frumento procurando arguerent: instante plebe, ac *Senatu* non adversante, *Præfectus Annonæ* constitutus est *C. Minucius*. *Eo vero in magistratu melior erat ad custodiam libertatis* (infit *Livius*) *quam ad curationem ministerii sui: quamquam postremo Annonæ quoque levatæ haud immeritam & gratiam & gloriam tulit.* *Libertatis* porro *Custos* effectus est, cum *Spurii Melii* affectatam tyrannidem prodidit. Hic namque *Equestri* ex ordine, & illis temporibus prædives, rem utilem pessimo exemplo, pejore consilio est aggressus: dum ingentem frumentorum copiam, pecuniis suis antea corrogatam, eo fine liberaliter populo largitus est, ut ejus favore *Consulatum* capefferet: quin immo & de regno adipiscendo consilia agitavit. Delatus vero ob frequentes apud eum *Populi* conventus per *C. Minucium*, a *Dictatore* mox in *judicium* postulatus, cumque se sistere nollet, a *Magistro Equitum* interemtus est. *Inspectabat* hanc *populus* cædem, eamque ægerrime ferre nova jamjam seditione cæperat: sed hanc *C. Minucius*, prædicante id denuo *Plinio*, brevi composuit. Quare tam bene merentem *Minucium* *Senatus* quidem ob proditam *Melii* tyrannidem, non *bove aurato*, ut equidem, sed corrupte, apud *Livium* legitur, verum *bove & arvo* (quemadmodum locum istum a *Gronovio* corrigi lego *Gotb. Numaria*) donavit. *Populus* vero eidem ob levatam *Annonam*, & quod tribus in nundinis frumenta a *Melio* relicta ad *assam* redegerit, si-
 pe in id conlata extra *Portam Trigemina* statuam posuit: *Plinius* ait
 columnam.

II.

Gotb. Numaria mar. C. VI. p. 233.

Nunc nullo negotio tibi Numum expono, quem *T. Minucius Auguri-*
mus eo consilio exçudit, ut in eo decora *C. Minucii* memoriæ restitueret, IV.

T

unaque

Ursin. apud
Patin. p.
179.

unaque & suam, & gentis omnis *Minucia* gloriam vulgaret: monetæ namque cudendæ præfectus erat, teste *Ursino*. Columna itaque cum imposita statua, quam *C. Minucio* Populus posuit, medium tenet: spicæ, quas infra exurgere conspicis, Præfectum Annonæ designant: Vir togatus a dextris, manibus deferens panes a se populo distributos, lævoque pede elato globum calcans, *Spurium Melium* notat, qui in fraudem Reipublicæ ac libertatis, conciliato sibi per largitiones populo, tyrannidem, sive Regium affectavit imperium, cujus symbolum est globus. Virum ad lævam *Ursinus* existimat *Marcum Minucium Festum*, qui primus e plebe Augur hac e gente effectus est An. Urb. CDLIII. *Livio* iterum perhibente: cujus rei indicium vides lituum, seu baculum recurvum, quo Augures usi. Nisi forte alius adhuc fuerit e gente *Minucia*, Auguratus officio tam dextere functus, ut exinde cognomen *Augurini* eidem totique familiæ suæ adhæserit: quemadmodum *Marcus* a Censura egregie gesta *Censorinus* in Fastis est compellatus. Nomen: ROMA, quod supra penes statuam legis, eandem inibi, non alibi *C. Minucio* positam testatur.

V. **PUBLIUS.** Pulcherrime hunc Numum ex historia enarrasti, quæ multam mihi voluptatem attulerat. Ast, quem nunc teneo, quartum hujus *Tabulæ* Numum subæratum, atque minutum, in fabula potius mihi requirendus videtur: ad eandem tamen gentem *Minuciam* eum referre deberi *Legenda* me ignorare non sinit, quæ habet: *Quinti. MINVcii.*

Tab. V.
Num. IV.

Ursin. apud
Patin. p.
180.

TULLIUS. Pertinet omnino: dubitat tamen sæpe laudatus *Ursinus*, an *Quinto Minucio Cæii filio Cæii Nepoti, Ruso* cognomine, tribuendus sit, qui *Ædilis plebis* fuit An. Urb. DLIII. & Consul cum *Cornelio Cethego* An. DLVI. atque de *Liguribus & Bojis* in Monte Albano triumphum egit: an vero *Quinto Minucio Q. F. Ruso*, qui Dux in Asia fuit contra *Mithridatem* An: Urb. DCLIII. teste *Appiano*. Nos ad imagines transeamus. *Adversa Romæ* caput galeatum alatumque sistit, quale moneta anterior. **PUBLIUS.** Sed Crux ad lævam apposita sibi quid velit? **TULLIUS.** Non Crucem, sed literam X. numeralem existima, Denarii notam, unde discas, hanc monetam subæratam, quæ argenteam mentiebatur, denos æris, seu asses valuiffe.

VI. **PUBLIUS.** Equites nudos, juvenes, pileatosque *Aversa* quos credam? **TULLIUS.** Par nobile vides Deorum, quibus *Castoris & Pollicis* sunt nomina: atque hi frequenter admodum in Numis Familiarum occurrunt. Eorum *Genesis* alia & alia fabula ridiculam reddit. Cum namque vatum omnium mendaciis asseratur, *Jovem* in cygnum transformatum, *Ledam*, *Tyndari* Regis Spartani uxorem adamasse: alii volunt, eam, simul e marito gravidam, uno partu hos gemellos enixam esse, &

Casto-

Castorem quidem immortalem, cum e Jove natus esset, mortalem vero Pollucem, utpote Tyndari filium. Tertullianus e contra asserit, creditum fuisse, eos ovo olorino exclusos, dum inquit: Ova honori Castoris & Pollucis adscribunt, qui illos ovo editos de Cygno Jove credendo non erubescunt. Utcunque vero prodierint, tam summa inter eos fuisse animorum conjunctio fingebatur, ut Castor immortalitatem suam fratri Polluci communem faceret, atque adeo alternis vel annis, vel diebus, apud Superos alter, alter apud Inferos moraretur: quam in rem canit Virgilius:

Si fratrem Pollux alterna morte redemit,
Itque reditque viam toties.

In teris cum essent, equis unus domandis, alter cæstibus, seu Pugilum lucta delectabatur: qua in exercitatione cum more patriæ, *Laconum* nempe, pileis uterentur, cum iisdem quoque pinguntur, idcirco *Fratres pileati* a *Catullo* appellati. Summam porro ob concordiam alteri mendacio ansam præbuere, *Zodiaco* nimirum eosdem insertos, ibidem signum *Geminorum* constituere, quemadmodum nugatur *Horatius*:

Hinc clare Gemini Signa Tyndaridæ micant.

Quod ut innuant, duæ in Numulo tuo stellæ amborum supra capita micant: quæ si, fervente maris tempestate comparerent, ac veluti carbasis infiderent, bono omine a navigantibus acceptæ sunt, qui se tunc, *Castoris & Pollucis* Numine præsentis pereundi, periculo jactabant exemptos. Author est *Catullus* his versibus:

Ac velut in nigro jactatis turbine nautis
Lenius adipirans aura secunda venit;
Jam prece Pollucis jam Castoris implorata.

*Catull. L.
XVIII.63*

Romanis Tutelaria fuere Numina, *Soteres* dicti, i. e. *Servatores*: quo id merito suo, sic *Florus* enarrat. Latinis Regum Roma expulso- rum causam suscipientibus, utroque a Populo Romano videlicet atque Latino, ad *Regillum lacum* diu vario atque ancipiti Marte pugnatum est, tanta- que atrocitas fuit prælii, ut interfuisse spectatores Deos fama tradiderit duos in equis candidis: *Castorem & Pollucem* nemo dubitavit. Itaque Imperator (*Posthumus* videlicet *Dictator*) eos veneratus est, naetus- que victoriam templa promisit, & reddidit sane quasi commilitonibus Diis stipendium. Hoc totum vero excogitatum esse a *Posthumio*, ut exerci- tum suum tanto amplius ad pugnam animaret, e *Cicerone* animadvertit

Joan. Camert. ad Flor. b. l. Dionys. Haliç. L. VI. p. 252. Lexic. Pictic. voce: Castor.

Frontinus, quemadmodum ad hunc *Flori* locum annotat *Joan. Camertes* Sed impudentius aliquid insuper comminiscitur *Dionysius*: eadem videlicet pugnae vespera visos Romae duos juvenes, qui equos sudore diffuentes in lacu *Juturnae* juxta *Vestae* templum abluerint, & ante omnes milites urbi nuncium victoriae tulerint. Quare *Castoris* & *Pollucis* templum e vestigio Romae exstructum est: quod sequiori aëvo primum *L. Metellus*, iterum deinde *Tiberius Imp.* restituit, ac dedicavit. Veteribus porro in lapidibus *Castor* & *Pollux* non raro *Dii magni* appellantur: quoniam implorati a parentibus pro salute liberorum aëgotantium, vitæ gratiam eisdem fecisse iterum iterumque credebantur.

IX.

PUBLIUS. Quid mirum, tam felices tot *Numinibus* *Quirites* fuisse? Sed si dextra mihi sonnerit *tibia*, cum *Numi V.* typum arripio, foetidam quam nescio Deam tantum non naribus praesentio. *Aversa* quidam speciosa est, caputque foeminae, *Cynthiae* ad instar radiis undique pandit illustre: *Aversa* porro, cum caetera omnia nullus intelligam solo nomine haud integro: *CLOACIN*. olidum aliquid mihi praefagit. *TULLIUS*. Adverte sis animo: venustissimam siquidem audies ex *Laclantio* fabellam:

Tab. V. Num. V.

Laclant. In situt. L. I. c. 20.

Cloacinae (scribet ille) simulacrum in *cloaca maxima* repertum *Tatius* consecravit, & quia, cujus esset effigies, ignorabat, ex loco illi nomen imposuit. *PUBLIUS*. Belle cum *Diis* agitur, e *cloaca* ad aram. *Cloacinae* itaque nomen, nec aliud, speciosae huic Deae? *TULLIUS*. Immo aliud: *Veneris* insuper. *PUBLIUS*. Probe cubat dea tam munda in loco mundissimo. *TULLIUS*. Tu tamen jam patere, ut lumen affundam. Simulacrum audisti in *cloaca maxima* repertum, idolum fortean venustum scite & affabre fictum huic, non quia *Venerem* sisteret (cujus namque effigies foret, ignoratum) sed quia pulchrum erat, *Veneris* nomen, & quidem *Cloacinae* adhæsit. Nonne & nos rei perbellae atque amoenae multas inesse *Veneres* jactamus? *PUBLIUS*. Probe te capio.

X.

TULLIUS. *Cloacæ* deinde nomen abhorruisse *Quirites* tantum adest, ut potius inter magnifica omnia amplissimæ urbis & ditissima loca *cloacas* primo propemodum loco connumerarent. *Herculem* sane ad *Augiæ* stabulum sordibus suis mundanda urbs tanta poposcit, de qua fari non addubitavit *Isidorus*: *Roma sola urbs, caetera oppida*. *Montibus* illa undique incincta, in tanta populorum frequentia, tot plateis viisque amplissimis trita, immensam quotidie colluviem subiit. *Dionysium*, obsecro, audi. *Mihi* sane (inquit) tria magnificentissima videntur, ex quibus maxime apparet amplitudo *Romani Imperii*, aqueductus videlicet, viae fratae, & hæc *Cloacæ*, reputanti non solum utilitatem operum, verum etiam impensarum magnitudinem: quam vel hinc licet conicere, quod

Isidor. L. VIII. c. 6.

Dionys. L. III. p. 100.

ut affirmat C. Aquilius, neglectas aliquando cloacas, quæ aquas non transmitterent, censores mille talentis, (hoc est, sexcentis aureorum millibus) purgandas locaverint. Cui ampliolem ut fidem adhibeas, ex *Vi-Vitruv. ap. Pitsc. Lex. antiq. Rom. voce. Cloaca.* *truvio*, quænam fuerint cloacæ, ac cui demum usui, quam brevissime, te instituiam. Fossæ erant subterraneæ, sive pontes, fornicesque concamerati, ingentis latitudinis & longitudinis, deducti subter medias urbis vias, & universas earum moles, ac pondera domuum, palatiorum, templorum, circum, amphitheatrorum sustinentes, præterea vero, quidquid demum in iisdem sordium, sive humorum erat, siccantes subito atque purgantes. Has super cloacas ac fornices earum urbe tota viæ publicæ quodammodo pensiles erant, eæque septem veluti amnes, torrentium instar rapidorum, subter urbem undique decurrentes, quidquid immunda redderet fora, momento in Tiberim intulere. Præbuerunt præterea ignibus subinde furentibus & grassante incendio, aquarum vim maximam, & si terram moveri contigerit, quod Romæ certe non infrequens est, furenti in terræ visceribus solo fornices isti sub urbe perpetui maxima sui firmitate plurimo urbis ac civium bono obnitebantur.

PUBLIUS. Miranda admodum dicis, ac prope in eo est, ut *Veneris Cloacinæ* radios suos non tantum opinione mea non demam, sed augeam. *TULLIUS.* Nihil quidem Cloacarum præstantia ad *Venerem*, quæ inde solum *Cloacinæ* meruit nomen, quod in *Cloaca maxima*, ut audisti, inventa sit: quamquam non desint, qui *Cluacinam*, non *Cloacinam* dici debere contendant, *Plinium* sequentes, apud quem legunt: *Ita traditur, Plin. L. myrthea verberna (i. e. fronde) Romanos, Sabinosque, cum propter raptas virgines dimicare voluissent, depositis armis purgatos in eo loco, qui nunc signa VENERIS CLUACINÆ habet. Cluere enim antiqui purgare dicebant. Quam certe sententiam multum confirmat, sustinetque Chronologiæ ratio: neque etenim Titus Tatius, Sabinorum Rex, sub quo Virginum raptarum causa bellum Sabinos inter Romanosque jam proxime ardens subita concordia restinctum est, idolum incertum in Cloaca maxima reperire potuerit, quod supra Laëtantius ajebat, quoniam Cloacæ primum sub Tarquinio Prisco, longe itaque post Tacium, Romæ fieri cœpisse vel ex Livio constat. Præstantissimus proinde Ufsinus mediam reperit viam, cui videtur, gemina Romæ Veneris Cloacinæ signa fuisse. Cluacinæ a cluendo, seu purgatione Romanorum & Sabinorum dictæ, solus meminit Plinius: at Cloacinam a Cloaca appellatam, præter supra allatum D. Laëtantium, SS. quoque Cyprianus & Augustinus, Varro item atque Arnobius discerte adstruunt.*

XI.

Ursin. apud Pat. p. 184.

XII. Apposite porro omnino in hanc rem quadrat locus ille, & jocus *Plauti* Comici perantiqui, dum inquit:

Plaut. in
Curcul. Act.
IV. Scen. I.
v. 10.

Qui perjurum hominem vult convenire, mitto in Comitium:

Qui mendacem & gloriosum, apud *Cloacinæ* sacrum.

Tertull. de Quibus postremis *Plauti* verbis insignem sœneratur lucem *Tertullianus*
Pall. c. IV. alicubi inquit: Quod si jam tunc *locorum* *Diogenes* de dolio latraret, non
p. 50. cœnulentis pedibus (ut tori *Platonici* sciunt) sed omnino totum *Empedoclem* in adyta *Cloacinarum* detulisset: ut qui se cœlitem delirarat, sorores prius suas, dehinc homines *Deus* salutaret. **PUBLIUS.** Non mi-

Spanhem. nus ego obscurum reor *Tertullianum*, quam *Plautum*. **TULLIUS.**

T. II. Diss. Haud diffiteor: attamen cum *III. Spanhemio* incomparabilem tibi *Com-*
X. p. 191. mentatorem doctiff. *Salmasium* adduco, qui obscuris *Tertulliani* scriptis de *Pallio* notas peregregias adjecit, atque hunc locum, ejusdem, non parva alias caligine scatentem, ita fere exponit.

XIII. *Diogenes* olim, cum *Platonis* fastum retundere vellet, stratum, seu totum ejusdem cœnulentis pedibus suis calcavit cum dicto: *Calco* fastum *Platonis*. Quod si vero *Empedoclis* etiam ætate vixisset, ejusque fastum, quo se deum a civibus suis *Agrigentinis* haberi voluit, e dolio suo, quod inhabitabat *Diogenes*, vidisset: profecto, inquit *Tertullianus*, totum *Empedoclem* in *cloacinarum* adyta, h. e. in *cloacas* præcipitem dedisset: quamobrem? ut nimirum, quoniam se cœlitem esse delirarat, sorores prius suas, *Cloacinas* deas seu *Veneres*, putribus undique fortibus fœtidas tabidasque, pari cœno immerfus salutaret, deinde sic undique comtus ornatusque primum ad homines procederet, colendus ab iis ut deus, quibus liberet stercora adorare. Homine nimirum semetipsum laudante atque extollente nihil undique putidius est: talis porro cum esset *Empedocles*, idcirco eidem *Tertullianus* *Cloacinas* deas veluti sorores attribuit. Pari sensu etiam *Plautus* supra, mendacem & gloriosum hominem non alibi, quam apud *Cloacinæ* sacrum, seu statuat *Veneris* *Cloacinæ* conveniri volebat.

Salmas. in
Not. ad
Tertull. L.
de Pall.
c. IV.

XIV. Bene tamen ipsi quoque *Salmasio* cessit, viro doctarum *Crisum*, *Philologix*, *Lingux*que *Græcæ* utique peritissimo, se a *Diogene* conspectum non esse, tum præsertim, cum in regia aliquando *Bibliotheca* *Parisiensi* cum summis viris *Gaulminio*, *Mausaco*que versaretur. Illis enim fiducia studiorum suorum dicentibus, confidere se, quod si docta omnis *Europa* eruditione contendere vellet, triadem suam palmæ securam fore: Et vos, inquiebat non sine fastu *Salmasius*, ceteris accedite, solus ego omnibus
vobis

Lexic.
Erudit.
Lipsiens.

vobis suffecero. Erat nimirum Crisi in omnes asperrima, quosque reprehenderat aliorum errores, eosdem inhumanissime atque inclementissime habuit, certo certius a *Plauto* ad *Cloacinæ* sacrum conveniendus. Cæterum ut puer decennis jam græcis ac latinis versibus egregie valuit: anno ætatis XV. *Florum* edidit: quamplurima præstantissima orbi erudito scripta reliquit: a *Christina*, Sueciæ Regina, tanti habitus, ut ei aliquando frigenti focum ipsamet succenderit. Conjugem ejus admodum ambitionis docti illius temporis per jocum *Junonem Salmasianam* suis in epistolis appellavere.

PUBLIUS. Quo te hodie vertit *Calliope*, *Tulli* venerande? Egregie a te adducta hæc singula: ast ecurr *Lucius*. **MVSSIDIUS LONGVS**, qui in *Numo* describitur, *Venerem* signavit *Cloacinam*, necdum hastenus edixisti, neque cæteras imagines exposuisti. **TULLIUS.** *Ursini* Celebrissima sententia est, hunc *Mussidium* gentis suæ vetustissimam originem a *Sabinis* hoc pacto prædicare voluisse: *Venerem* namque istam *Tatius* *Sabinorum* Rex réperit atque dedicavit. Et quoniam hoc simulacrum in *Foro Comitiorum* colebatur: idcirco in *Aversa* expressit cancellos, quibus locus *Comitiorum* incinctus erat, adjecta a dextris scala, portaque, per quam ad *Comitia* vocati sunt intromissi. Ibidem namque convocatis seu *Tribubus*, seu *Curiis*, sive *Centuriis Populi*, eligebantur *Magistratus*, vel *Plebiscita* edebantur, sive de *Bello* aut de *Pace* consilia agitabantur, hoc pacto, ut, quorum id fuerat, suffragia sua in urnas immitterent: id quod in *Numo* geminas personas togatas actu agere vides. *Cloacin.* infra adscribitur, quoniam hoc forum *Comitiale* prope *Cloacas* erat, ubi & *Venus Cloacina* colebatur. **PUBLIUS.** Nullus profecto in his eram: navem namque hic demum me intueri arbitrabar. Nunc porro mihi superest nihil, quam ut abs te interrogem, quis fuerit iste *L. Mussidius Longus*? **TULLIUS.** Nihil prætera de eo mihi liquet, quam quod *Ursino* præfectus monetæ cudendæ sub *Augusto* fuisse videatur.



DIALOGUS XVIII.

De

Numis L. Papii Celsi, & P. Petronii
Turpiliani.

PUBLIUS.

I. **E**N tibi *Serratum* denuo Numum minutum argenteum, atque atritum, singulas tamen imaginum species, quas in *Tabula* tua V. sexto loco pinxisti, commodum adhuc referentem. Quid porro lepidum magis capite humano-caprino *Adversa*? fortean divinum sit, nomine ejus in tabella pone descripto: PAPI. TULLIUS. Deam, non Deum, crede, nempe *Junonem Sospitam*, quam alii *Sispitam* dicendam contendunt, *Festum* sequentes, dum inquit: *Sispitem Junonem*, quam vulgo *Sospitam* appellant, antiqui usurpabant, cum ea vox ex græco videatur sumta, quod est $\sigma\omega\sigma\iota\tau\iota\upsilon$. Idolum hoc primo coluit loco *Lanivium* sive *Lanivium* Italiae urbs in agro *Laurente*: quo circa *Ovidius* ipsam *Junonem* sic loquentem inducit:

Et populus Laurens, Laniviumque meum.

Ursin. apud Pat. p. 197. Notat vero hoc de *Lanivio* præstantissimus *Ursinus* hunc Numulum tutum pingens, atque exponens, sæpe apud scriptores *Lavinium* pro *Lanivium* legi insigni errore scribarum, ac utriusque urbis historiam & facta ineptissime confundi.

II. Porro sacra *Junonis Sospitæ*, ut *Pighius* recenset, a Numo *Pompi-lio* Rege Romæ instituta fuererit *Aboriginum* antiquissimo, quo *Lanuvii* superstitionissime colebatur; Consules præterea imperium suum ab ejus sacris bene beateque inchoare consueverunt, quemadmodum liquet e verbis *Ciceronis*, ita pro *Muræna* declamantis: *Nolite a sacris patriis Junonis Sospitæ, cui omnes Consules facere necesse est, domesticum & suum consulem potissimum avellere.* Idem *Consularis Orator* formam quoque idoli alibi hoc pacto enunciat. *Fingebatur cum pelle caprina, cum hasta, cum scutulo, cum calceolis repandis.* Capra eidem immolabatur, ut, cum *Sospita* esset, i. e. fausta cuncta & felicia redderet, animalis fo-

dissim-

dissimi, si qua essent omnia sinistra, averteret: Capram namque foetoris, ac lasciviae, morbique item comitalis causa, cui hoc pecus frequenter obnoxium, nec comedere, neque tangere, immo ne nominare quidem veteres alias voluere, teste *Plutarcho*.

Plutarch. Quæst. Roman. 109.

Cum vero Bello Punico I. ante cladem C. Flamini Cos. per Hannibalem eidem illatam, crebra portenta tristitia præcederent, scribit *Livius*, Decemvirorum monitu multa Diis sacra decreta fuisse, atque inter hæc, ut Junoni etiam *Sospitæ Lanuvii majoribus hostiis sacrificaretur*. Idem deinde scriptor alibi recenset, cum Cl. Marcellus Consul fieret, eodem anno præter alia prodigia signa quoque *Lanuvii ad Junonis Sospitæ* (supple: ædem) cruore manasse, lapidibusque circa id templum pluisset, eunque ob imbrem novendiale, ut assolet, sacrum fuisse. Sacra autem *Junonis Sospitæ* prima Februarii fiebant, quo mense, quoniam ultimus erat anni, Quiritum superstitione contentiosissima fuit in sui delictis expiatione: quam in rem sic *Ovidius* cecinit:

III.
Luv. L. XXIII. p. m. 323.
Idem L. XXIII. p. m. 369.
Acerr. nov. Phil. P. II. p. 891.
Ovid. Fast. III. 135.

Februa Romani dixerunt Piamina patres.

PUBLIUS. At cujus rei demum gratia argentum *Lucii PAPI*, quemadmodum lego in *Aversa*, propitiam hanc Deam capriferam refert? *TULLIUS*. Ut videlicet gentem suam *Papian* oriundam fuisse *Lanuvio* prædicaret, adeoque antiquissimam: cui proinde, animadvertente *Spanhemio*, omnino quadraret, quod de *Milone* cecinerat *Silius*:

IV.
Spanh. T. II. Diss. X. p. 14.
Sil. L. XIII. v. 364.

Lanuvio generate, inquit, quem *Sispita Juno*
Dat nobis.

PUBLIUS. Invita itaque *Minerva* supra conjeceram, nomen *PAPI* post caput *Junonis* parvula in tabella expressum, quale hoc foret idolum, forsitan eloqui. *TULLIUS*. Toto perfecto cælo aberrasti, cum Dei nomen non sit, sed *Legem* innuat *Papian*, quam *C. Papius* Tribunus plebis An. Urb. DCLXXXVIII. *L. Cotta*, & *L. Torquato* Cofs. tulerat, ne quis *Peregrinus* in urbe esset: quam æquam haud fuisse testimonio liquet *Ciceronis* iniquentis: Male etiam (ab his videlicet statutum) qui peregrinos Urbibus prohibent, eosque exterminant, ut *Pennus* apud Patres noster, *PAPIVS* nuper. Laconice interim hic *Papius*, solam tabulam, cui *Lex* inscripta, pingens, Tribunitiam *Avi* sui potestatem innuit, simulque ab eo & sibi & genti suæ gloriam conscivit: summo etenim apud veteres honori datum est, *Legem* proprio nomine inscriptam promulgasse. Optime id tibi conjicere licet e verbis illis *Oratoris aurei Antiocheni*, dicentis in simili argumento: *Habebunt nepotes, ac nepotum filii, quod sciscitantibus referant, quod ille scilicet præclaram illam legem primus tulerit.*

Cic. de Offic. L. III.

S. Chrysost. Hom. XLIX.

Dio Cass. L. Ierit. Inde erat, quod Cato in odium *Cæsaris* legum ab eo latarum cognov-
 XXXVII. men, videlicet *Juliarum*, juxta quas tum judicia fiebant, in Prætura sup-
 & prefferit, referente *Dione*: qui jam ante quoque narraverat, *Metello* in-
 XXXVIII. festos Senatores legi ab eo latæ nomen *Metellia* detrahare molitos esse.

V. PUBLIUS. Quæ porro *Aversam* bestia occupat alata, rostroque &
 unguibus minax? TULLIUS. Gryphem existima, Græcorum præfer-
 Spanb. T. I tim in Numis identidem obvium: quod quidem monstrum, ut apud di-
 Diff. V. p. ligentissimum omnis rei Numariæ vestigatorem, Ill. Spanhemium lego, *Pli-*
 270. nius fabulæ tribuit, inquit: *Pegasas equino capite volucres, & Gryphas*
 Plin. L. X. *aurita aduncitate rostri fabulosos reor, illos in Scythia, hos in Æthiopia.*
 c. 49. *Ctesias* e contra cum pluribus aliis, qui ad Euphraten Gryphos a se inspe-
 Ctes in in- *ctos tradunt, veras hujusmodi bestias omnino agnoscit, aitque, Aves eas*
 dic. c. XII. esse quadrupedes, lupi magnitudine, cruribus & unguibus leoninis, pen-
 Serv. ad. nis in pectore rubris, relique corpore nigris. Ad stipulari eidem & *Ser-*
 Virgil. *nius* videtur, ad illud *Virgili*: *Jungentur jam Gryphes equis: subscribens:*
 Eclog. *Gryphes Hyperboreis nascuntur in montibus, omni parte leones, alis vero &*
 VIII. v. 17 *facie aquilis similes, equis vehementer infesti, Apollini autem consecrati.*
 Rabbi Ben- *Mediam hic inire viam videntur, qui cum Beniamino Rabbino magnas*
 jamin. in *Aquilas Gryphes dictas existimant, minime tamen quadricrures, sive qua-*
 Deuter. *drupedes. Quare & Æschylus Poeta Tragicus, qui alias Aquilas veloces*
 c. XIV. *Jovis canes, semper nimirum eidem adstantes appellat, aduncis quoque*
 Æschyl. in *rostris præditos mutos Jovis canes Gryphas cavere pariter præcepit.*
 Prometh. *Act. V.*
 v. 802.

VI. Utcunque se res cum Gryphibus habeat, doctissime e Numis *Spanhemius*
 interim adstruit, *Gryphas quadricrures & Jovi, & Apollini & Nemese* tribui
 folere. Ecce autem suo in Numo *L. Papius* Gryphem expresse, nec lau-
 datus Ill. Vir, neque *Ursinus*, *Patinus*ve, neque *Liebe* in *Gotha Numaria* edi-
 Goth. Num. cit, qui tamen omnes hanc monetam depingunt: postremus id solum ani-
 C. II. p. 34. madvertit, hunc Numulum a præstantissimo *Morellio* in opere suo MS. de
 familiis Romanis, quod in Thesauro *Fridericiano* servatur, quinquagies
 quater in aliquo saltem a se ipso diversum depingi. Sententia quidem *Clar.*
 Spanb. T. Vaillantii *Gryphs* in hoc Numo *Ludos Apollinares* designare putatur: id
 II. Diff. X. tamen haud probat Ill. *Spanhemius*, eo quod *Junoni Sispitæ* nihil profus
 p. 133. cum *Ludis* istis commune videatur. Noli ergo, ut, tacente tanto *Erudito-*
 rum senatu, improvidam ego aleam intempestivus conjector coram te ja-
 ciam: omnibus siquidem convenit *Eruditis*, profundos veteris sapientiæ re-
 cessus quibusvis doctorum vigiliis magna tamen, immo maxima sui par-
 te inaccessos manere. Sub *Gryphe* quod vasculum tripes imposito globu-
 lo assistat, non minus reconditum: forte tripodem liceat arbitrari *Apolli-*
 ni sacrum, si tamen bestia ipsa alata hoc Numen portenderet.

PUBLIUS. Quis vero Numi VII. tuo munere apud me typici sensus, VII. ab eodem, ut lego, *Lucio PAPIO. CELSO* excusi? In *Adversa* petasus Tab. V. alatus, atque Caduceus *Mercurium* palam eloquuntur: *Aversa*, ni fallor, Num. VII. lyram *Apollinis* reddit, aut vaccæ, aut tauri e cornibus fictam. **TULLIUS.** Non te fallit *Mercurius*: eidem tamen ut lyram, non vero *Apollini*, tribuas, postulat *Ursinus*. Quo vero utrumque pertineat in hoc Numo, eodem fatente, in tanta *Antiquitatis* ignoratione ne suspicari quidem licet. *Ly-* Ursin. *ram* interim *Mercurii*, & *Apollinis* *Citharam* distingui oportere monet *Pi-* apud Patin. *tiscus*, qui de lyra ex *Homero* sequentia adducit. *Mercurius* *seelos* p. 199. *calamos* per oras *testæ* *supinæ* trajicit, quibus *tergum* *bubulum* tanquam *oper-* Homer. in *culum* adglutinavit, ita ut *calami* *ipsi* *corio* pro *fulero* essent. *Brevibus* Mercur. *apud Pitisc.* *his* *verbis* *erudiare* oportet, ut lyram, quæ *villas* *bubulas* præfert, *Mer-* Ursin. *curii*, non *Apollinis*, dicas. De *cornibus* porro *fila* *stipantibus* *Pollux* *ti-* Pollux in *bi* *audiendus*, cum *infit*: *Arundinem* *hypolyrium* *nominarunt*, quod *olim* Onomast. L. *lyris* *cornuum* *loco* *apposita* *fit*. **PUBLIUS.** Paucis multa hoc de Numo IV. c. 9. *me* *docuisti*, quamquam de *Mercurio* nihil: quem, ut opinor, ad *Deos* *cæteros* *differens*. **TULLIUS.** Iterum *deorum* *hic* *nuncius* *iterumque* *cæ-* *teris* in *Exercitationibus* *nostris* *occurret*.

PUBLIUS. Typum itaque Numi VIII. arripio, cujus *Adversa* *vultu* VIII. & nomine prædicat *Augustum*: At vero *Aversæ* *alata*, & *monstro* *similli-* Tab. V. *ma* *Tibicen*. unde *domo*? **TULLIUS.** Ipsa quoque *Augusti* præconem Nu. VIII. *se* *sisit*. Cum namque *Publius*. **PETRONIUS.** **TURPILIANUS.** in *Numo* *descriptus* *Triumvir* *fuert* *sub* *Augusto*, existimat *Ursinus*, eundem Ursin. apud *Neapolim*, ab eodem *Monarcha* *instauratam*, innuerere atque *memoriæ* Patin. p. *prodere* *voluisse*, & ideo *Parthenopen*, *nam* *Sirenium* ac forte præcipuam, 203. *æri* *suo* *intulisse*: quoniam *Cumani* in illo propemodum *litore*, ubi nunc *Neapolis* *sita* *est*, *colonia* *a* *se* *emissa* *Urbem* *exstruentes*, *Parthenopes* *cor-* *pus* *ibidem* *condentes*, *Civitatem* *ipsam* *Parthenopen* *appellavere*. Ut *ve-* *ro*, teste *Goltzio*, *filia* *matrem* *colonorum* *frequentia* *ob* *nimiam* *agri* *fer-* *tilitatem* *superare* *occæperat*, *Cumani* *veriti*, *sedes* *suas* *hoc* *pacto* *omnino* Goltz. Sicil *deserendas*, *Parthenopen* *iterum* *diruerunt*. *Vix* *tamen* *jacuit* *Urbs*, *terri-* Mag. p. *bilis* *lues* *Cumanos* *invasit*: contra quam ab *Appolline* *opem* *flagitantes*, 209. *jussi* *sunt* *ab* *eodem*, *dirutam* *civitatem* *condere* *denuo*. Ergo iterum *Ur-* *bem* *erexere*, *eidem* *a* *novitate* *Neapolis* *nomen* *indentés*, *priori* *verò* *Par-* *thenopis* *appellatione* *solis* *Poetis* *relictâ*: qua *inter* *cæteros* *usus* *est* *simi-* *liter* *Virgilius*, dum *Georgica* *sua* *ita* *concluderet*:

Illo Vergilium me tempore dulcis alebat
Parthenope, studiis florentem ignobilis oci,

Virgil. Ge.
orgic. IV.
in fine.

Carmina qui lusi Pastorum, audaxque juvena
Tytire, te patulæ cecini sub tegmine fagi.

Spanh. T. I
Diff. V. p.
251.

Neapolim porro per Sirenen a Petronio hoc suo in Numo indicari pariter Ill. Spanhemius consentit; ex quo de Sirenibus nonnulla bono tuo excerpo.

IX. Dixit illas Euripides in Comicis suis *Alas ferentes juvenes virgines*: &

Eurip. in Ovidius easdem veluti allocutus, ita inquit:

Helen. AÆ.

V. v. 166.

Pluma pedesque Avium, cum Virginis ora geratis.

Ovid. Me- Aldrovandus quoque in Ornithologia fuse de Sirenibus agit, reprehensus tamen V. 553.

tamen a Spanhemio, quod easdem superiori corpore aves, inferiori Virgines a Grammaticis Græcis describi perperam omnino asseveret: immo ne fabulosis quidem accenseat, sed earum vestigia superioribus annis Neapolitanis in oris deprehensa confingat, faciliori, ac par erat, fide nescio quibus adhibita. Sunt autem Sirenes citra dubium folius fabulæ partus, quæ comminiscitur, easdem Junonis hortatu dulcedine cantus cum Musis contendere ausas: quemadmodum eleganter *Ausonius* cecinit:

Auson. E.
dyll. XI.
v. 21.

Tres volucres, tres femideæ, tres semipuellæ

Ter tribus ad palmam jussæ certare Camænis

Ore, manu, flatu, buxo, fide, voce canentes.

Pausan.

L. IX.

Steph. Byz.

& Suid.

voce:

Απτερα.

Vicere in palæstra Musæ, ac proinde Æmulas suas Sirenes in Semi volucres converterunt: vel, ut *Pausanias* somniat, iratæ jam ante volucris pennas suas evulserunt, e quibus triumphales sibi coronas texuere. *Stephanus* e contra *Byzantius*, atque *Suidas* malunt (quando enim mendacia rite sibi constarent) Sirenes ipsas, cum Camænis succumberent, præ dolore pennas suas sibi extraxisse, seque in mare ultro præcipites dedisse. Quamquam denuo alii non Musarum, sed *Ulyssis* causa, sic in se ipsas desæviisse Sirenes mentiantur: cum namque *Ulysses* cum sociis Græciæ, patriam suam repetere volens, immensis in mari periculis agigaretur, ad Siculum quoque fretum delatus, ne a Sirenum doloso cantu ad eos pertraheretur scopulos, in quibus pereundum foret, sociis quidem suis aures cera obturasse scribitur, se ipsum vero ad malum navis arctissime alligari præcepit.

X. Non minus vero, ac *Aldrovandus*, Pictores nostri a vero aberrare dicuntur Ill. Spanhemio, qui Sirenes ceu semi-pisces depingunt, cum semi-volucres a veteribus omnes scribantur: quemadmodum & Numus tuus *Parthenopen* Sirenum principem cum aquilæ pedibus expressit. Virgines porro quæ in pisces desinunt, *Nereides* sunt Deæ marinæ, minime vero Sirenes. Merito præterea mirandum eidem celeberrimo Viro videtur cum *Bochar-*

to, cur LXX. Interpretes varia Testamenti Veteris loca, ubi legitur de animalibus, quæ in desertis proculque a mari diffitis locis, filvis tesquisque commorantur, atque Hebræo idiomate *Dracones* sonant, ac *Struthiones*, per Græcam nihilominus vocem *Σειρῆνας*, i. e. *Sirenes* reddere voluerint: cujus equidem rei causa forsitan esse potuerit, quod, cum *Sirenes* ab Hebræa vel *Phœnicia* voce *Sir*, i. e. *Canticum* eis dictæ viderentur, lugubrem earum cantum esse existimarint, cujusmodi *Draconum* etiam est, & *Struthionum*, quos proinde *Sirenes*, quasi *lugubre canentes* appellarint. Verumtamen vatum omnium ore *Sirenium* cantus suavissimus dicitur: qui, si quando *lugubris*, *luctuosus*, *perniciosus* dicatur: mærorem vocis non indicat, sed luctum & perniciem eorum, qui suavibus *Sirenium* vocibus male illecti ad interitum ducebantur. Liquidum omnino id reddit hoc unum Claudiani epigramma sane venustissimum heroicis versibus exaratum hunc fere in modum:

Dulce malum pelago Siren, volucresque puellæ.
 Scylleos inter fremitus, avidamque Charybdim
 Musica saxa fretis habitabant dulcia monstra,
 Blanda pericla maris, terror quoque gratus in undis.
 Delatis licet huc incumberet aura carinis,
 Impleffentque finus venti, de puppe furentes,
 Figebat vox una ratem, nec tendere certum
 Delectabat iter reditus, odiumque juvabat,
 Nec dolor ullus erat, mortem dabat ipsa voluptas.

Claudian.
 in Epigram.

Ut porro Mythologi his tantis e fabulis utile illud, quod cum Dulci XI.
miscere Poetæ sibi solemne jactabant, eruerent, quidam eorum dixere, per
Sirenes intelligendos fore scopulos quosdam, in quos, ubi mare angustis-
 simum erat, illisi fluctus cum suavitate quadam resonerint, sonique pere-
 grini curiositate illectos navitas ad se pertraxerint: quo cum pertingerent,
 procellarum impetu quantocius sunt absorpti. Melius tamen mihi Ser-
 vius conjicere videtur, dum inquit: *Sirenes secundum fabulam tres in parte*
virgines fuerunt, in parte volucres, Acheloi fluminis & Calliopes Musæ filia:
harum una voce, altera tibiis, alia lyra canebat. Secundum veritatem fuere
meretrices, quæ quoniam transeuntes ad egestatem traduxere, iisdem naufraga
inferre sunt factæ. Suffragatur eidem egregie Fulgentius subscribens: Si-
renes volatiles, & inde ostentant gallinaceos pedes, quia libidinis adfectus
omnia, quæ habet, dispergit. PUBLIUS. Sirenium, obsecro, quæ nomina
fuere? TULLIUS. Qui tres solummodo Sirenes fatentur, Parthenopen
 unam,

Serv. ad
 Virgil. Ac-
 neid. V.
 v. 864.

Fulgent.
 Mythol.
 l. I.

unam, alteram *Liskam*, *Leucaskam* tertiam appellant. Notante tamen Ill. *Spanhemio*, non defuere ex veteribus, quod *Procli* autoritate edicit, qui octo *Sirenes* fuisse contenderunt. Verumtamen mittamus jam tandem has fabulas, & ad residuos duos *Familiarum*, ac V. hujus *Tabule* Numos convertamur.



DIALOGUS XIX.

De

Numis L. Surdini, & L. Valerii Flacci.

PUBLIUS.

I.
Tab. V.
Num. IX.

NUMUS IX. apud me Æreus medius haud multum nos morabitur: in *Adversa* namque grande intra fertum laureum hanc duntaxat habet Legendam: AUGUSTUS. TRIBUNITIA. POTESTATE. *Aversa* circa literas trabales S. C. Triumvirum Monetalem ita describit: *Lucius*. SUDINUS IIIVIR. Auro. Argent. Aere. Flando. Feriundo. TULLIUS. Recte equidem singula: verumtamen in *Adversa* dicere Legendam non debueras, sed *Inscriptionem*, ad mentem Doctiss. *Joberti*. Ea etenim verba, quæ circum extimam Numi oram sunt posita, *Legenda* appellitantur: ast, quæ omisso capite, aliisque imaginibus mediam Monetæ aream implent, *Inscriptio* audiunt inter Eruditos. *Laureum* porro fertum otiosum haud credas: recentem namque *Augusti* Victoriæ tum, cum excuderetur moneta, relatam indigitat. *Tribunitiam* Potestatem, quæ jam in *Tab. III. Num. III.* occurrerat, tunc equidem ad proximam nostram de *Numis Inppum* Exercitationem distuli: sed quoniam facile animus meus mihi præfagit, quantum jam nunc eandem per noscere cupias, pauca saltem de eadem quam mox tibi suggeram. PUBLIUS. Immensum de hac tua in me benevolentia gaudeo: nosti nimirum: *Bis dat, qui cito dat.*

II. TULLIUS. De tribunitia Potestate omnium primum audias *Florum* *Flor. L.* ita conquerentem: *Seditionum omnium causam* Tribunitia Potestas exci-
III. c. 13. ravit, quæ specie quidem Plebis juvanda, cujus in auxilium comparata est, re tamen Dominationem sibi aquirens, studium populi & favorem agrariis, frumentariis, judiciariis legibus aucupabatur. Inerat omnibus species Æquii

Æquitatis Sed hæc ipsa in perniciem redibant, & misera Respublica in exitium suum mercesserat &c. Nomen porro *Tribunorum* a *Tribubus* ortum, quarum principes, cum domi versarentur, *Tribuni* citra additum audiebant, cum *Populus* ad bella procederet, *Tribuni* militum sunt compellati. Et *Romulus* quidem principio *populum* suum in *Patres*, & *Plebem* discrevit: *Patribus* vero autoritate sua varie abusus *Plebs* tandem commota, cum contra *Æquos* arma verti debuerant, *Consules* cum *Patriciis* deserens, superato fluvio *Aniene*, montem obsedit: nec ante ad obsequium redigi poterat, quam a *Patribus* obtineret, ut sua e forte Magistratus quospiam eligere possit. Hac sibi facultate pertinacius vindicata, tres, quæ tumerant, *Populi* *Tribus*, duos sibi *Tribunos*, quos *Plebs* dixere, elegerunt. Fidem horum tibi *Cicero* faciat. *Tanta igitur* (inquit) *in illis virtus fuit, ut anno XVII. post Reges exactos propter nimiam dominationem potentium leges Sacras sibi constituerent, duos Tribunos crearent, montem illum trans Anienem, qui hodie Mons sacer nominatur, in quo armati confederant, æterna memorix causa consecrarent.*

Cicer. L.I.
in Acer. no-
va Philol.
P. II. p. 159

Posteaquam vero *Populus* quinque in *Curias* tributus fuit, totidem sibi *Tribunos Plebis* creabant: donec eorum numerus ad denos usque excrevit. Hos tamen e plebe semper quidem esse oportebat: nihilo fecius vero *Senatus* variis artibus non adeo longe post effecit, ut *Plebs* *Consulares* duos adoptaret. Deinde plures e *Patriciis* ea solummodo de causa ad plebem transferre, ut hoc magistratu potiri possent: ultimo tandem lege etiam lata *Tribunus Plebis* esse nemo amplius poterat, nisi qui senatoria prius dignitate claruerit. Litem veterum, an *Tribuni Plebis* veri Magistratus nomine venire debeant, hic minime dirimo: verius interim id negare alii, quam alii affirmare Eruditiss. *Prosecutori Acerræ novæ Philologicæ* videntur.

III.

Præcipuum eorum munus fuerat, ut *intercederent*, sive contradicerent *Senatus Consultis*, quibus jura utilitatesque plebejorum violari viderentur. Quod equidem ab iis fieri non debebat, nisi *Senatus Reipublicæ* bono liquido contraiisset: ast boni *Tribuni* affectibus suis, aut muneribus in diversa varie acti, jus fasque tanto securius audaciusque prætergressi sunt, quanto certius noverant, *Plebs* se contentiosissimo studio crebrisque seditionibus oppido sustentandos. Cui parum etiam oberat, *Intercessionem* fieri haud potuisse, usquequo illa, quæ agitabatur, quæstio, pluribus a privatis, expensis libratisque utriusque causæ momentis, exploraretur. Qui *intercesserat Tribunus*, id unum dicebat: *Veto*: quod cum factum esset, vim suam omnem omnia *Senatus Consulta* citra dubium perdidere. Satis insulto super erat, vel unum e *Tribunis* vetasse, etsi novem cæteri a parte *Senatus* unanimi sententia stetissent. Rursum ea propter ad *Ciceronem* provo-

co,

co, ut rem tanto penitius inspicias: hic de eo Senatus Consulto, quo ipse ab exilio revocandus erat, ita ad Quirites præter cætera inquebat: *Atque Cicer. Orat. eo die confecta res esset (ut videlicet ego revocarer) nisi is Trib. pleb.) At ad Quirit. tilius Gavianus) quem ego maximis beneficiis Questorem Consul ornave-*
post redit. ram, cum & cunctus Ordo (Senatorius nimirum) & multi eum summi Vi-
C. V. ri orarent, & Cneus Oppius socer optimus Vir ad pedes ejus flens jaceret, noctem sibi ad deliberandum postulasset.

V. Cum proinde tam summa esset *Tribunorum* potestas, nocte nulla, immo ne diem integrum eisdem licuit ab Urbe abesse: non raro vel porta Civitatis egredi non audebant. Fores vero eorum patere omnibus jugiter debuere, e quibus ne miserimos quidem aut vilissimos arcere licebat. Ipsi *Tribuni Sacrosancti* erant, quos verbo factove offendere neque Consulibus, neque Pontifici Maximo, minus cæteris omnibus indultum. Munus eorum annuum erat, quod interea dum gererent, nisi omnino a justitia recefferint, plebis favoribus, cujus commoda a *Tribunis* tantopore pendebant, haud difficulter nitentantur, fruebanturque: ac tanta erat apud omnes eorundem opinio, & metus, ut nemo nullus cum eis contendere auderet. Unde mox, ut captivorum quispiam *Tribunum* imploravit, aut ei traditus, aut liber dimissus est: immo cum Consules aliquando denos militum custodia eximere nolent, ipsi in Custodiam plebis importunitate sunt detrusi.

VI. Convocare populum semper eisdem licebat, coram quo sibi invisos ita detulere, ut spe omni populari exciderent: nonnunquam Senatum quoque ciere non verebantur. Rogationes eorum, Plebiscita, ac Leges, quantum Populo favebant, tantum plerumque Patribus ac Senatui derogabant. Tandem *Sulla* Dictator, cum jam res eo devenisset, teste *Livio*, ut *datus sub jugum Tribunitia Potestatis Consulatus fuerit*, eorum auctoritatem plurimum imminuit, legumque ferendarum facultatem eisdem ademit. Illo autem decedente Consules novi *M. Crassus*, atque *Cn. Pompejus*, ut plebi faverent, *Tribunos* ejus in integrum fere restituerunt: usquequo tandem sub Augustis nomine prope solo duntaxat gauderent, muneris porro rationem haud aliter quam e voto Principum, Republicam omnem convellentium, exigere deberent. Dicendum jam foret, quo pacto ipsi Augusti *Tribunitiam* gesserint *Potestatem*, quantumque a *Tribunis* ipsis differrent: sed hoc demum alteri loco reservo.

VII. *PUBLIUS*. Jucundissima mihi narraſti, & tanto quidem gratiora, quanto fabulis historia præstat. *TULLIUS*. Eruditus ut sis, & fabulam, & historiam sedulo discas oportet: quarum quælibet utramque in re *Numaria* paginam implet. *PUBLIUS*. De *Lucio* vero *Sudino* nihil, quod commemorares, celebre restat? *TULLIUS*. Nullus eorum, quos mihi con-

sulere

fulere licuit, *Sudinum* aliquem prodit, & ne apud *Clar.* quidem *Patinum* *Patini. de*
 Numum hunc tuum offendi: qui tamen in Gente *Navia* duos reddibet *Fam. p.*
 æreos Numos, unum cum capite *Augusti*, alterum cum corona non laurea, *186.*
 sed quænea, ac verbis: *Augustus Tribunice. Potest.* In *Aversa* vero unius
 circa S. C. legitur: L. *Surdinus* &c. in altero deinde Numo: L. *Navius*
Surdinus III Vir. A. A. A. F. F. Haud immerito itaque suspicor, Numum
 tuum adulterum, in quo fraudulentus cælator per ignaviam suam, lauream
 coronam pro quænea, & *Sudinus* loco *Surdinus* æri ficto insculpsit. Ru-
 dior certe est *Moneta* & omnis ejusdem forma, quam ut elegantissimæ ar-
 ti *Quiritum* sub *Augusto* florentissimæ congruere possit. Genti autem *Næ-*
vie non minimam gloriam addidit, ex eadem unum primorum *Tribunorum*
Plebis An. Urb. CCLX. assumptum fuisse, cum primum hanc *Plebs* po-
 testatem a *Patribus* extorsit, quemadmodum præstantissimus *Ursinus* ex *Liv. L.*
Livio asseverat. *XIX.*

PUBLIUS. Restat itaque, ut cum X. Numi apud me minuti & subæ- *XIII.*
 rati expositione & *Tabulam* tuam V. & omnem apud me *Consularium*, ut *Tab. V.*
 ajunt, monetarum numerum exiguum absolvas. In *Adversa* *Victoriæ* Ca- *Num. X.*
 put nitere ex ala conjicio: *Stellæ* tamen appositæ causam ignoro. Nu-
 dum autem in *Aversa* *Virum*, cum *hasta* transversa, atque *tropæo*, *galea-*
tum, *Martem* ni credam, quem dicam, non habeo: *spica* ad lævam *exere-*
scens *Ædilem* forte, *curamque* *Annonæ* designat: ad *dextram* quid *pinxe-*
ris, omnino me fugit, in meo siquidem Numo rupta *argenti* *lamina* nihil
 conjicere finit. *Lucii VALERII FLACCI. TULLIUS.* Satis hæc com-
 mode assequeris: *Stellæ* causa penes caput *Victoriæ* me pariter latet,
 nisi verius *Denarii* nota quam *stella* esse debuerat.

Dextrum Martis pedem *Celeberrimus Ursinus* armatum sive testum ob- *IX.*
 servat, alterum nudum, quamquam id in imagine *Patini* non pateat, tuo *Ursin. apud*
 vero in Numo rupta *lamina* colligere vetet. More pictum id putat *Pe-*
lasgo, *Ætoli* siquidem soliti erant, quemadmodum *Macrobius* ex *Euripide* *284.*
 afferit, ut uno tantum pede calceato, altero nudo in bella procederent:
 quod pariter *Hernicos Agnanos* a *Pelagis* oriundos fecisse fidem *Virgilius* *Macrob. L.*
 facere conabatur, dum inter cætera caneret: *V. Satur-*
nal. c. 18.

- - - - - non illis omnibus arma,
 Non clypei, currusve sonant: pars spicula gestat
 Bina manu, fulvosque lupi de pelle galeros
 Tegmen habent capiti: vestigia nuda sinistri
 Instituire pedis, crudus tegit altera pero.

Proem.

X

Ut

Virgil. Ae-
neid. VII.
v. 686.

Ut proinde *L. Valer. Flaccus* gentem suam *Valeriam a Sabinis* oriundam innueret, quorum majores pariter *Pelasgi* fuere, *Martem*, ait *Ursinus*, nudo quidem uno, pede altero tecto depinxit. Ipsi vero *Martis* ab eo signati ratio fuerat, quod *Flamen* esset *Martialis*, quemadmodum de eo *Cicero* in *Philippicis* prodidit. *PUBLIUS*. Quærerem te de officio *Flaminis*, nisi id jam *Dial. IX.* in *Num. M. Anton. Triumv.* edixisses. *TULLIUS*. Ad ea si reflectis, pictum utique etiam a me signum pone dextrum pedem ignorare non debueras: *Pileus* enim est, sive *Tutulus*, aut *Apex*, quo *Flamines* tegebantur. *Spicam* recte de *Ædilitio Flacci* munere exposuisti: quoniam rursus *Ciceronis* testimonio discere licet, eundem *Ædilem* fuisse. Cæterum idem hic *L. Val. Flaccus* in *Consulatu* quoque *An. Urb. DCXXIII.* *P. Crassi* collega fuisse in *Fastis* describitur. *PUBLIUS*. Multorum jam *Consulum* *Numos* inspeximus, nunquam tamen *supremi* hujus, ut arbitror, in *Republica libera* muneris vel tenuem ex te notitiam prælibavi: oro itaque te atque obsecro, ut vel hodie de *Consulibus* nonnulla quoque mihi pro more tuo breviter atque erudite aperias.

X. *TULLIUS*. *Ordinem* quidem dicendorum, quem apud memet statueram, precibus tuis antevertis: sed quoniam *ferrum*, dum candet, cudentum, & cum quis maxime cupit, liberalissime docendus est, æquifimis tuis his votis libentissime deferam. Optime porro de *Consulibus* rursus ex *Floro* præfabor, referente: *Igitur Bruto, Collatinoque* *duci-*
bus & authoribus, quibus ultionem sui moriens Matrona (nimirum *Lucretia* a *Sexto, Regis Tarquini Superbi* filio, vitiata) mandaverat, *Pop. Romanus ad vindicandum libertatis ac pudicitie decus, quodam quasi instinctu deorum incitatus, Regem (Tarquinium) repente destituit, bona diripit, agrumque Marti suo consecrat* (Rege jam fuga elapso *An. Urb. 244.* veterum quidem calculo, recentiorum vero computo forsitan meliore *An. Urb. 261.*) *Imperium in eosdem libertatis suæ vindices transfert, mutato tamen iudice & nomine. Quippe ex perpetuo (regimine) annum placuit, ex singulari duplex (duo etenim Consules creati), ne potestas solitudine vel mora corrumperetur: Consulesque appellavit pro Regibus, ut consulere se civibus suis debere meminissent. Habes hic & occasionem Consulium, & originem, ac nominis rationem, & munus, & tempus, quippe illud primum gessere.*

Nihil *Bruto Collatinoque* deerat regie *Excellentie*, præterquam *Toga regia* picta, *perpetuitas*, *nepotumque successio*. Verumtamen *Collatinus* gradu suo tam sublimi subito exciderat, nulla alia culpa sua, quam quod genere, nomineque regio esset: qui vero eidem suffectus fuit *Vale-*
rius

rius Publicola, edita a se gemina lege Consulum potestati mox plurimum obfuit, per quem soli Populo eosdem eligendi fiebat facultas, utque contra Consulum decreta atque Senatus Consulta unusquisque Populum implorare citra ullum fortunæ capitisque periculum posset. Hac lege Consules nullum jam civem Romanum supplicio capitis, aut corporis, mulctaque pecuniæ citra Populi consensum afficere poterant, atque adeo *ius vitæ & necis* domi perdiderant: quare idem Publicola pariter prohibuit, ne fasces Consulibus intra urbem prælati prominentibus aliquando securibus, ceu gladiis justitiæ vindicantis, horrerent. Cum deinde, ut supra audieras, Tribuni Plebis quoque constituerentur, Consulibus etiam Jus belli & pacis ademptum, aut plurimum saltem imminutum est: quoties namque Tribunis assentiri non libuit, quidquid foret decretum, *vetabant*. Posteaquam An. Urb. CCCII. *Decemviri* legibus ferendis assumti essent, omni ad illos potestate delata, cum cæteris omnibus Magistratibus etiam Consules aliquot annis esse omnino cessarunt. Tandem Populo iterum rebellis, & An. Urb. CCCCLXV. in Janiculum secedente, Dictator Quint. Hortensius Legum etiam potestatem, quæ penes Consules erat, haud parum infregerat, dum Plebiscitis, seu Populi ordinationibus, parum cum Consulibus legibus auctoritatem firmitatemque decrevit.

Dionys. L. V. p. 292. Liv. Ls. II. c. 8.

Acer. nov. Phil. P. II. p. 835.

Liv. L. III. c. 33.

Pompon. L. 2. §. 9. ff. de Orig. jur.

XII.

Nequaquam tamen propterea existimes velim, parvam Consulum dignitatem auctoritatemque fuisse: Capita nihilominus erant Reipublicæ, quibus subditus fuerat omnis Magistratus solos præter Tribunos plebis. Cum populo assentiente decrevisset Senatus: *Dent operam Consules, ne quid Respublica detrimenti capiat*: tum illi liberam obtinebant potestatem, exercitum parandi, bellum gerendi, omnibus modis coercendi focios atque cives, domi militiæque summe imperandi: quarum tamen omnium rerum sine populi jussu nullum Consulibus jus erat, teste Sallustio. Invigilabant provinciis omnibus, poterantque postulare in iudicium, inhibere, plectere: litteras omnes exterorum ad eos dirigi oportuit: decreta Senatus & Populi ipsi exequabantur: convocabant Senatum, in eoque referebant primum, qua de re foret agendum: rogabant deinde sententias præcipuorum, quæ si diversæ forent, cæteros in eam, in quam vellent, ire sententiam, seu secum sentienti accedere jubebant: unde facile, cujusnam opinionis potiora essent suffragia, apparuit. Hoc comperto edebant Senatus Consulta, quæ, nisi refrageretur Tribunus Plebis, omnino inviolabilia fuere: postremo Senatum dimiserunt. Præterea cives in comitia vocabant: Ludos Circenses incredibili sumtu instruebant: intendebant viis publicis, & aquæductibus. Imperium alternis mensibus gerebant, & quo quisque imperabat tempore, Fasces duodecim sibi præferri videbat:

Sallust. in Bello Catilina.

menſe altero accenſus eum præceſſit, liſtores ſequēbantur. Utebantur Sella Curuli, Toga prætexta, quæ nimirum purpureis eſſet ſimbriis, immo & picta, quæ tota filis purpureis intexebatur: Sceptro quoque eburneo, cui aquila infederat: pedes etiam calceis auro micantibus induerunt.

XIII. Deſignari porro Conſules ſolebant, die tamen auſpicato, quinto menſe, priuſquam Magiſtratum hunc ſuum inire debebant: quod ſaltem ab An. Urb. DXCVIII. Calend. Jan. fiebat. Tum magiſtratus omnes, cognati, neceſſarii, atque clientes gratulationis officium novo Conſuli impendebant, eumque ſolemni proceſſione per principes Urbis vias in Capitolium deduxere, ipſo pecunias in populum per famulos ſpargente. Ante Jovem Capitolinum gemini boves felices victimæ cadebant, Urbi que ac Conſuli omnia felicia lætis vocibus edebantur: Deinde Palatinas in ædes Conſul ſe contulit, Senatu coram addidente, ad quem & gratias & monita dixit. His a ſolemniis Calendis Jan. ea celebritas, quam & apud nos obtinent, acceſſit.

XIV. Id porro, dum de Conſulibus nobis fermo, præcipue fere tibi animadvertendum, Jul. Cæſarem, ut omnium ſibi animos amplius conciliaret, multo pluribus adipiſcendæ conſularis dignitatis copiam aperuiſſe, dum ſtatueret, ut, qui cum menſe tantum imperium gererent, non anno, ut prius, integro: quibus munere ſuo deſunctis, ſecundos, immo & tertios eodem anno ſubrogari fecit. Qui porro primi erant, *ordinarii*, qui ſecundi, aut tertii, *ſuffecti* appellati ſunt. Quoniam vero anni per Conſulatus computari ſolebant, non poterat non pluribus Chronologiæ erroribus viam infernere, eodem anno plures eſſe Conſules ſuffectos: quibus ut caverent Quirites, aliquo quidem tempore ſoli Conſules ordinarii in Faſtis deſcripti ſunt: paulo poſt vero & ſuffecti quoque eundem ſibi honorem vendicaverunt. Conſtantinus M. tandem annum denuo Conſulatum reſtituit: cæteros vero, quibus favere voluerat, *Conſulares* eſſe decrevit: quemadmodum & ordinarii Conſulatus munere anno integro functi, jam ante Conſulares audiebant, ut peculiari eodem hoc nomine a cæteris Senatorii ordinis præcipua quadam eminentia diſcretos, unusquiſque revereretur.

XV. *PUBLIUS*. Ipſum me tibi, Tulli venerande, iterum iterumque debeo, pro tam diſfuſa XXX. Numorum Conſularium illuſtratione, in qua ſane innumera mihi Laconicæ Quiritum ſapientiæ myſteria liquido aperuiſti: ingentem mihi proſecto ſpem facis eximæ cujuſdam eruditionis, ſi & deinceps quoque pari Dialogorum ubertate, quæ propoſueras, omnia peramanter exequaris.

DIALOGUS XX.

De

Numis, Ratito, Victoriato, aliisque
Urbis æternæ originem referentibus.

TULLIUS.

EXpositis hætenus Familiarum peculiarum Numis fidem meam integre apud te liberaturus, eos etiam tecum expendere debes, qui communes ac pervulgati omni propemodum tempore inter Quirites fuere. En itaque tibi, lectissime Publi, *Tabulam VI.* denis iterum Numis conspicuam: quorum tu quinos hætenus possides, alios totidem ego tibi typicos confero. Repete porro memoria, quæ *Dial. VIII.* tibi monita prævia de monetæ æræ, argenteæ, aureæ apud Quirites origine, pondere, pretio & forma uberius ingessi. **PUBLIUS.** Memini omnino, optime Tulli, spondidisse te mihi ibidem, fore, ut *Nuni Ratiti* & nomen, & formam hac *Tabula VI.* percenseas. Sed & teneo adhuc, Regem *Servium Tullum* æs omnium primo Romæ signasse forma pecorum impressa, unde creditur nomen *pecuniæ* fluxisse: *Asses* deinde primo *librales* fuisse, donec *Semisses*, *Trientes*, *Quadrantes*, *Sextantes* successerint, his notis discreti: *Assis. Semissis. 00. Sextans. 000. quadriens. 0000. triens.* **TULLIUS.** Belle reminisceris: mitte cætera, ut nova, quæ hodie meditor, apud te paulo uberius pandam.

Et *Servium* quidem *Tullum* Romæ æs primo signasse nemo facile difsitebitur: verumtamen ante eum quis alibi fuerit peculii auctor, innumeri ad ravim usque contendunt. Docet certe *Illustr. Spanhemius*, non deesse, qui velint, jam ante diluvii tempora vel *Cainum*, vel *Tubalcain* monetas reperisse: alios vero a diluvio sive *Magogum*, sive *Tharam*, aut filium ejusdem *Abramum* æris signati auspiciem statuere. Pars Græcis faventes, nunc *Itono* Theffalo, Deucalionis filio, nunc *Erichtonio* Atheniensi, nunc *Theseo*, nunc *Demodica* Cumææ hanc laudem vindicant: pars Lydiis obsequentes, aut *Xenophanem*, aut *Phidonem* Argivum parentem monetæ tuentur. Nonnulli porro pluribus ante *Phidonem* seculis æris jam signati apud *Phanices* usum defendunt, cum alii e contra post *Palame-*

I.

II.

*Spanhem.
T. I. Diff.
I. p. 2.*

lamedis primum tempora eundem invaluisse perhibeant. In tanta certe sententiarum varietate tantum non impossibile sit, certo aliquid tutoque statuere: sed neque ad Numerorum cognitionem, & Laconicam præprimis veterum sapientiam pernoscendam ullum in hac controversia momentum esse positum arbitror. Demus itaque interea *Athenæo*, in Italia saltem æs primum ab *Jano* signatum, dum *Draconis* *Corcyræi* verba, in quæ & ipse jurare videtur, ita perscribit: *Janum fama est bisfrontem fuisse, altera facie posteriori, anteriori altera: Janum flumen, Janumque montem ab eo fuisse denominatum, quod in eo monte habitaverit. Coronas illum reperisse, navigia, rates, numum æneum ab illo signatum: qua de causa civitates in Græcia multæ, in Italiæ item & Sicilia monetam cudunt, impressa bicipiti facie, & ex altera parte vel navigio, vel corona.*

Athenæus
L. XV.
p. 622.

III.

Tab. VI.
Num. I.

Tertull.
Apologet.
c. 10.

PUBLIUS. Capió, quorsum hæc afferas, nimirum ut Numum hujus Tabulæ tuæ primum illustres, quem ego æreum medium teneo: in cuius proinde *Adversa* Janum bicipitem agnosco, puppim navis in *Aversa*. *TULLIUS.* Ita est: attamen quidam vultum unum duntaxat *Jano*, *Saturno* alterum tribuunt, *Tertulliano* deferentes, qui retulit, Saturnum Deum, olim ab *Jano* hospitio receptum, gratitudinis ergo eidem præter alia æris quoque signandi modum usumque expofuisse. Atque hinc etiam *Ovidius* cecinit:

Ovid. Fast.
l. 217.

At bona posteritas puppim signavit in ære.

Hospitis adventum testificata Dei.

PUBLIUS. Est mihi & alius Numus cum puppi consimili in *Aversa*, cujus tamen caput in *Adversa* bifrons non est. *TULLIUS.* Illud tu alterius esse utrius, vel *Jani* crede, vel *Saturni*. In hoc vero Numo animadvertas præterea velim nomen: *ROMA*: quod supra navim adscribitur, ac quaterna illa puncta infra expressa. *PUBLIUS.* Adverto, & non jam te hic *Oedipo* ego: etenim *Urbis* nomen hunc Numum *Romæ*, non alibi usum eloquitur. Puncta hanc monetam *trientem*, sive tertiam *Assis* partem fuisse mihi liquidum reddant. Jam quippe a te supra edoctus sum, addita fuisse hæc signa, ut populum de pretio admonerent: quamobrem nomen *Monetæ* enatum esse velut a *monendo* aliqui volunt. *Trientem* porro punctis quatuor denotari inde sequitur, quoniam *Assis* duodecim partibus constabat: quatuor porro semel ac iterum geminata duodecimum demum numerum pariunt. *TULLIUS.* Ex asse sapis, *Publi* lectissime, & nihil jam causæ est, cur diutius hunc Numum versemus parum venustum, nisi ut te moneam, a puppi navis, seu *rati* eundem *Ratiti* nomen olim sortitum. Quamquam & alia de causa hæc appellatio quadrantibus indita sit, post-

postquam nempe, qui rate Tiberim transire petebant, quadrantem, ceu solitum naulum, navarcho pendere debuerent. Scribit etenim *Varro*: *Merces dicitur a merendo & ære: hinc vectura, quas solvebant hi, qui ratibus transibant, quadrans ratitus.* Jani fabellas alteri de Diis Deabusque Quiritum Exercitationi reservo: nunc porro quam mox ad Numum II. Tabulæ hujus apud te argenteum transeo.

PUBLIUS. Nimirum is *Denarius* est, *Martix Romæ ornato, galeatogue, ac alato in Adversa capite fulgens: quem denos æris ex primæva saltem institutione valuisse X. litera numeralis apposita me ignorare non finit.* *TULLIUS.* Alio tamen etiam nomine olim hæc erat moneta, ab *Adverse* imagine desumpto: in qua *Victoriam* vides alatum, coronatam lauro, quæ celeri cursu bigas agit, velut ad metam, & dextra elata palmam præ se fert. *Victoria* namque dicebatur, teste *Plinio*, qui inquit: *Victoriatas qui nunc appellatur, lege Clodia percussus est. - - Est autem signatus victoria, & inde nomen.* Item porro jam ante agebat: *Nota argenti fuere bigæ atque quadrigæ: atque inde bigati, quadrigatique.* Quinimo haud infrequenter Romani argentum bigatum simpliciter enunciabant, cum denarios innuere vellent, quemadmodum alicubi *Livius* scripsit: *Tulit in triumpho argenti bigati septuaginta novem millia: i. e. denarios totidem.* *PUBLIUS.* Ecceur autem Quiritibus denarios suos placuit victoria signare? *TULLIUS.* Quia semper in armis stare Roma debebat, & victoriæ de hostibus reportatæ fama quotidie prope inclaruit. Vult tamen *Spanhemius*, ejusmodi Numorum typum, maxime, dum nomine omni percutientis, ut sæpe fit, carent, Appollinares ad Ludos referri non incongrue posse. Tum vero bigis aut quadrigis plerumque vir quidam, seu pugil incertus cum flagro, quo incitet equos, insistit, ille nimirum quisunque, qui in palæstra decurrebat: quod si nihilominus victoria ibi compareat, eum innuet, qui cæteris Antagonistis palmam præripuit.

PUBLIUS. Ausimne Ludorum Apollinarium a te originem modumque reposcere? *TULLIUS.* Dicam brevissime. Constituti sunt hi Ludi a Senatu An. U. C. DXLII. reperto carmine *Martii* Poetæ, quo vaticinabatur, Quirites hostibus suis superiores futuros, si annuos Apollini ludos voverent, Græcoque eidem ritu sacra facerent, prout *Livius* perhibet. Quos cum facturus esset Prætor in Circo Maximo, *Macrobiius*, inquit, edixit, ut populus per eos ludos stipem Apollini, quantum commodum esset, conferret: factos deinde populus coronatus spectabat, matronæ supplicaverunt, vulgo apertis januis in propatulo epulati sunt, celeberrique dies omni cæremoniarum genere fuit. Hostiæ tum erant bos auratus, capræquæ duæ albæ auratæ: cursus equorum fiebat, dum bigas alii, alii quadrigas, nonnulli

IV.
Tab. VI.
Num. II.

Plin.
XXXIII.

3.
Id. XXX.

3.
Liv.
XXV. 12.

Spanh. T.
II. D. X.

P. 134.

V.

Liv.
XXV. 12.

Macrob.
Saturn. I.

12.

nulli unicum equum, *Celetem* dictum, velociter ad metam agebant. Quamquam autem non pauci rituum antiquorum vestigatores existimarent, hos Ludos Romæ sæviente aliquando lue pestifera susceptos: omnibus tamen aperte refragatur *Macrobius*, subdens: *Hec est origo Ludorum Apollinarium, Victoriæ, non valetudinis causa votorum.* **PUBLIUS.** Sic nempe omni in Numulo mysterii quidpiam latet. Lupa vero, quam oculo præcurrente in sequentibus aliquot Tabulæ hujus tuæ Numis conspicio, neminem puto puerum fugit. **TULLIUS.** Aliter Eruditi, aliter de Lupa pueri sentiunt.

VI. **PUBLIUS.** Agedum itaque, venerande Tulli, de III. Numo quid me doceas, edic. **TULLIUS.** *Adversa* caput armatum quale suspicaris? **PUBLIUS.** Romæ illud esse non suspicor, sed scire me puto, cum legam: URBS ROMA. **TULLIUS.** Tecum equidem consentiunt multi: verumtamen Clar. *Patinus* animadvertit, aliquibus etiam videri, Genium potius Urbis æternæ, vel verò *Constantini M. Imp.* hoc capite fisti: ab hoc etenim Monarchæ hujusmodi Numos frequenter ait excusos, ut modo Romæ, modo *Constantinopolis* æternam memoriam honorifice consecraret. **PUBLIUS.** Nunquam igitur, ut video, tutum est tironi, per sese de Numis conjicere: tutius longe stabit Majorum auctoritati. **TULLIUS.** Sic habeas, quoties Numos versaris, perpetuo velim. Lupam etiam prius contemnere visus es: ediffere ergo, quam ea ob causam toties in Numis excusa fit? **PUBLIUS.** Ut videlicet primi Urbis conditores suis jugiter incunabilis celebrarentur. *Romulus* namque & *Remus*, quos hi populi sub Lupa ludentes designant, odio & ambitione *Amulii*, Regis Albani, ab uberibus *Rheæ Sylvie* matris avulli, atque mortis insuper præsentis in ripa fluminis expositi, periissent, nisi rapax bellua, lupa, inquam, vagitu parvulorum excita, hominibus urbanior juxta ac mitior lacte suo eos pavisset. **TULLIUS.** Sic equidem hisce de geminis fama olim pervagata est, cum adhuc fabulis omnia passim miscerentur: resque ea illis præcipue plurimum arrisit, qui duriores fuere *Quiritibus*, hancque dominam orbis gentem acriori subinde filo laceffere ambiebant. In quibus merito commemorandum reor *Joannem Sarisberiensem*, Episcopum & Scriptorem Anglicum celeberrimum, qui sic apud *Demsterum* alicubi loquitur. *Lupi efficaciam non negabit, quisquis Romanorum genus lupino lacte non ambigit educatum: unde plerumque quod in iis dulcius est, adhuc lupinum saporem retinet. Primi profecto eorum fidem, quam a matre lupa didicerant, sibi invicem servaverunt.*

VII. Doctioribus vero jam dudum fere convenit, lupæ nomine fœminam profuturam, *Faustuli* Regii pastoris adulteram conjugem, *Larentiam* dictam, accipi

Joan. Sarisberiens.
apud Demsterum Corp.
Antiq Rom.
L. l. c. 1.
p. m. 7.

accipi debere, cujus ab uberibus hi parvuli, matris e sinu abacti, pepend-
erunt. Quirites autem sua consecrare volentes primordia, cum meretri-
cem ære ac marmore effingere puderet, Lupam substituerunt, quoniam
hoc nomine fœminæ prostitutæ honestius nonnihil efferebantur. Id quod
D. Laëtantio te credere velim, ita scribenti. *Lupa Romuli nutrix honoribus est affecta divinis: quod ferrem (i. e. perfringerem minus) si animal ipsam fuisset, cujus figuram gerit. Auctor est Livius, Larentiæ esse simulacrum, & qui dem non corporis sed mentis & morum. Fuit enim Faustuli uxor, & propter vulgati corporis vilitatem lupa inter pastores, id est, meretrix nuncupata est. Exemplum scilicet Atheniensem in ea figuranda Romani secuti sunt: apud quos meretrix quædam, nomine Leæna, cum tyrannum occidisset, quia nefas erat simulacrum constitui meretricis, in templo animalis illius effigiem posuerunt, cujus nomen gerebat. Itaque ut illi monumentum ex nomine, sic isti ex professione fecerunt.*

Hoc porro Lupæ simulacrum gemellos lactantis in Capitolii porticu VIII. stabat prope aulam, & ut Cicero refert, fulmine aliquando tactum est, atque ex parte lædebat. Sed & Marlianus testatur, hodie adhuc in Capitolio sanctiore, ab omni jam veterum impuritate ac superstitione purgato, adhuc tamen imaginem æneam deauratam hujus parvulorum nutricis spectari, fulminis plaga in cruce lupæ conspicua. Cum proinde velut Insignis sui loco Roma hanc lupam publice statueret, toties ea in Numis, quæ Romam denotent, excusa est. *PUBLIUS.* Admodum hæc mihi placent: sed & de stella gemina supra lupam coruscante quid sentiam? *TULLIUS.* Vel Castorem illæ & Pollucem, tutelaria pariter Romæ deliræ Numina, signant: vel, quod verius reputo, divinos honores Romulo ac Remo tributos. *PUBLIUS.* Literas deinde infra descriptas quomodo legam? *TULLIUS.* Loci te commonent, hæc ubi moneta signata est, *Siscie* nimirum, celebris quondam superioris Pannoniæ Urbis, nunc pagi exigui, *Siscium* vel *Siseck* nuncupati, prope Albanum montem, ubi moneta eudebatur, teste *Pancirolo*. Sic igitur leges: *Percussa SISCIE.*

PUBLIUS. Ad Numum modo IV. convertamur, in cujus idem fere caput, quod prius, occurrit, sed legenda illustrior, nimirum: *INVICTA ROMA.* *TULLIUS.* Plane hic prædicatur, quod postea cecinit vates:

Orbem jam totum Victor Romanus habebat,
Qua mare, qua terræ, qua fidus currit utrumque,
Ne satiatus erat.

PUBLIUS. *Aversa* geminam aquilam fistit, quas inter arbor excrescit, lauri certe speciem reddibens. **TULLIUS.** Nempe regia volucris simul & Martia, quippe quæ Jovi quoque fulmen ministrat, populum orbis Dominum docuit, in culmine signorum suorum Legionarium imposita, atque aurea tota. Gemina est, ut Orbis utriusque Orientis pariter & Occiden-

Patin. Imp.
p. 2.

tis imperium innuat. In arbore *Patinus*, qui eundem hunc Numum depingit, non laurum, sed *Ficum Ruminalem* agnoscit. **PUBLIUS.** Hæc vero quid rei, quid nominis est? **TULLIUS.** Arbor erat, seu ficus eo in

Liv. I. 4.
Varro apud
Pitisc. Lex.
Antiq. ver.
bo: Ficus.
Plin. XV.
18.

loco excrescens, ubi *Remus Romulusque* infantes expositi fuere juxta *Livium*, *Varro* apud siue quo eos *Tiberis* exundans detulerat, si *Varronem* audiamus. *Rumina-*
Pitisc. Lex. *lis* cur dicta sit, ita *Plinius* docet: *Colitur ficus arbor, in foro ipso accomitio*
Antiq. ver. *Romano uata, sacra fulguribus ibi conditis, magisque ob memoriam ejus, quæ*
bo: Ficus. *nutrix fuit Romuli ac Remi conditoris, dicta Ruminalis: quoniam sub ea*
Plin. XV. *inventa est lupa infantibus præbens rumen: ita vocabant mammam.* Maxi-

Tacit. An-
nal. XIII.
58.

ma sane reverentia hanc arborem coluere Romani, perinde ac *Samii* viticem illam, sub qua *Junonem* editam perhibuere, quamque proinde in *Deæ* hujus templo multis sæculis custodierunt. Perhibet certe *Tacitus*, ficum hanc, quæ *super octingentos quadraginta annos Remi Romulique infantiam* (i. e. simulacrum eorum lactentium subter eam collocatum) *contexerat, tandem mortuis ramalibus & arescente trunco deminutam, prodigiū loco habitam esse.*

X.
Tabul. VI.
Num. V.

PUBLIUS. Pulcherime me de hac arbore erudiisti. Perge, obsecro, ad Numum etiam V. in cujus *Adversa* parte, ut habet legenda, *Marcus Aurelius*, **ANTONINUS**. **AUGUSTUS PIUS.** spectandum se offert, vultu barbato laureatoque in dextram converso. *Aversa* porro *Lupam* iterum cum gemellis lactantibus reddit, ast sub fornice quopiam vel arcu, de quo quid portendat, haud satis mihi constat. **TULLIUS.** Nimirum, ut video jam doctus es, nihil in Numis quantumvis exile sine cura præterire: id quod eximie laudo. Non sane otiosus est hic fornix: ostium etenim specus illius seu antri designat, quod *fici Ruminali* vicinum erat, & sub quo *Lupa* gemellis ubera sua admovisse perhibetur, ac cui nomen *Lupercal* inditum fuit. Hac in spelunca Romani omnium primo simulacrum *Lupæ* & infantum posuere, de quo canit *Ovidius*:

Ovid. Fast.
II. 521.

Illam (i. e. *Lupa*) loco nomen fecit: locus ipse *Lupercal*:
Magna dati nutrix præmia lactis habet.

PUBLIUS. Novum rursus mysterium, de quo minime cogitaveram. Cur porro *M. Aurelius* hunc typum vultui suo opposuit? **TULL.** Facile mihi persuadeo, hunc Numum tuum æreum ac medium non a *Cæsare*, sed *Urbe* qua-

quapiam, five Colonia signatum, ejusque nomen supra fornicem descriptum fuisse existimo, literis modo omnibus vetustate exesis. Neque apud alium quemquam hanc monetam five pictam, five descriptam offendi, unde legendam obolitam restituere licuisset. Opportune tamen hic tibi suggerere libet monitum præstantiss. *Hardovini*, quod lego apud doctiss. *Jobert. Hardovini. apud Jobert. Instruct. XI. p. m. 355.* *rum*: Eas nimirum Urbes, in quas Coloniam Quirites immisere, si *Jus Romanum* consecutæ, ac civitate donatæ fuerint, ita, ut civibus earum licuerit ad subsellia & Magistratus Urbis ipsius æternæ adspirare, frequenter suis in Numis *Lupam* cum geminis expressisse, ceu proprium Civium Romanorum insigne. Cæteris vero id minime licuit, quæ *Jure Latii* solum gaudebant, ut omnes Italiæ Urbes: hoc siquidem civibus suis id tantum consecutæ sunt, ut liberi forent a tributis atque oneribus, possentque sub Legionibus Romanis stipendia mereri: cives vero Romani habiti non sunt.

PUBLIUS. Porro Numus apud me argenteus, & nota denarii, ac capite Romæ galeato alatoque in *Adversa* rursus insignitus, *Aversam* red-
dit cæteris omnibus elegantiolem, parem prioribus juxta & imparem. XI. Tab. VI. Num. VI.

TULLIUS. Cum primum hanc intuerer *Aversam*, videre in ea mihi videbar Romam sœminæ habitu, galeatam, super scuta gemina ficui Ruminali assidentem, quæ quasi hilaris, & exultans pone adstantem *Lupam* cum Gemellis, & supra in aere utrinque advolantem picam, atque adeo conditorum suorum prodigiosa incunabula contemplaretur. Etenim & picas loquaces fingunt, mirabili obsequio Romulo Remoque infantibus pastum attulisse. Sic canit *Ovidius*:

Lacte quis infantes nescit creviffe ferino,
Et picum expositis sæpe tulisse cibum?

*Ovid.
Fast. III.*

Verumtamen *Ursinus* hunc eundem Numum tuum inter incertos pingens *Ursin. apud Patin.* apud *Patinum*, hoc solo discrimine, quod arborem omittat, *Faustulum* pastorem regium hic federe asserit, qui Remum cum Romulo, *Lupæ* ubera fugentes in ripa fluminis offendens, misericordia motus sustulit, atque Larentiæ uxori suæ educandos extradidit. Hanc ut opinionem stabiliat, probetque, hunc Numulum a *Sexto Pompejo Fostlo* excusum, ad alium ejusdem Numum provocat, jam alias in gente *Pompeja* p. 222. a se pictum: ubi *Lupa* cum gemellis medium occupat, stans ante ficum *Ruminalem*, adstante post eam pastore, non jam sœmina galeata, cum legenda: **SEX-POM. FOSTLUS.** Ego vero haud parum sane miror, quomodo ambo doctissimi Viri *Patinus* æque ac *Ursinus*, sub Galea, & heroum super umbones ignavum pastorculum quærant? Nequeo autem eorum in sententiam concedere, usquequo gravibus eam rationibus stabiliant. **Velim**

proinde te interea, lectissime Publi, Romam hic suis de primordiis lætantem secure contemplari: hoc etenim & situ & habitu illa deinceps sæpe tibi occurret, cum posterioribus in Exercitationibus *Aversas* Numorum Imperatoriorum scrutabimur. *PUBLIUS*. A te, ne dubites, stabo, quem elegisse magistrum hæcenus pœnituit nunquam: multa & egregia Dialogi hujus documenta rursus gratissimo animo hausi, calamo fido excepi, memori mente tenebo.



DIALOGUS XXI.

De

Numis Deæ Romæ, Sacri Senatus,
& Populi.

TULLIUS.

I. **Q**uatuor hodie Numos postremos Tabulæ meæ VI. expediemus, eos-
Tab. VI. que denuo Græcos: quos aliis Atticis supra junxissim, nisi
Num.VII. aut Romæ honores spectarent, aut de iisdem differendi saltem plurimam copiam facerent. Nullum horum in ære tu possides, typicos ego tibi contuli omnes: quales illos Cl. *Patinus* initio Numorum suorum Imperialium æreorum medii & infimi moduli pingit. Eorum primus, sed Tabulæ hujus septimus, in *Adversa* Romæ vultum iterum sistit, scapulis tamen veste contextis, capite quoque non jam galeato, sed turres sibi impositas gestante, ad modum *Cybeles* Deæ, sive *Terræ*, quæ ædes omnes sustentat: hoc etenim cultu Urbes ac Provinciæ fere semper in Numis exhibentur. Tu, optime Publi, ne Græcæ tibi literæ excidant, legendam Atticam recense. *PUBLIUS*. Ni fallor, legendum: ΘΕΑ ΡΩΜΗ. *TULLIUS*. Dextere omnino: idem vero hoc sonat, ac: DEA ROMA. *Aversa* porro Deam *Isidem* exhibet stantem, bysso tenui velatam, alatum insuper, ut dextra elata *perpendicularum*, sive regulam plumbeam gestat, qua media *Architecti* muri cujusdam vel turris rectitudinem explorant: sinistra dimissa *ffstrum* tenet, consuetum in Deæ hujus sacrificiis veluti cymbalum, quo Popæ illius concrepare solebant. *Legenda* populum prodit, a quo in Romæ honorem hæc moneta excusa est. *PUBLIUS*. An recte lego: ΣΥΝΝΑ-
ΔΕΩΝ

ΔΕΩΝ? **TULLIUS.** Recte : quasi dicas : **SYNNADA.** sive [Synnas. **PUBLIUS.** Quod si & literæ me fefellissent, in his omnibus peregrinus fuisset & hospes: nihil etenim alias hic imaginum, rerumque intelligo. **TULLIUS.** Exponam, quæ hujus sunt instituti: ad Deos quæ attinent, alibi exactius commemoranda præstolaberis.

PUBLIUS. Nisi apud te ferulam merear, sciscitari libet omnium primo, II. an Numus hic *Deam Romam* diserte prædicans, idolum aliquod cultu di- *Martial.*
vino affectum, cui nomen *Roma* esset, designet, an porro Quiritum Rem- *XII.*
publicam laudet? **TULLIUS.** Hanc postremam ipsissimam. Nunquam *Epigr. 8.*
audisti ex *Martiale*: *Terrarum Dea gentiumque Roma?* Nec animum *Claudian.*
subeunt tuum illa *Claudiani* de Urbe præconia: *o Numem amicum!* - - - *Consul.*
o Diva potens! Nimirum, velut ad hunc Numum insit *Cl. Patinus*, Gen- *Prob. &*
tium *Deam* ille exhibet, *qua ut nihil potentius, sic superbius nihil.* Re- *Olyb. Patin.*
fert *D. Joannes* Apostolus suis in Visionibus, bestiam illam terribilem se- *Imp. p. 3.*
ptem capitibus suis inscriptum gessisse nomen blasphemix: quod *Apoc.*
SS. Hieronymus & *Prosper* de nomine *Urbis æternæ* accipiunt, quo se pariter olim *XIII.*
Roma superba jactabat. Forfitan autem non incongrue etiam sentit *III.*
Spanhemius, dum existimat, æque per nomen blasphemix nomen *Deæ Ro-* *Spanh. T.I.*
mæ tributum intelligi posse, maxime cum ipsius *Evangelistæ* temporibus *Diff. III.*
Roma tanquam *Dea* in omnibus *Asiæ Urbibus* jactaretur, *Urbis* autem *p. 138.*
æternæ elogium longe post eum primum increbuerit. Parum vero fuisset
sacrilegis illis, *Romam* duntaxat *Deam* appellasse, haud alio quam assen-
tandi studio: nisi & *Templa* eidem, & *aras*, struxissent, & *publica sacra*,
decretis ad hoc *Flaminibus*, seu *sacerdotibus* fecissent. Apud *Tacitum* quip- *Tacit. An-*
pe lego, *Smyrnicos* aliquando non parum jactasse, quod *primi templum Ur-* *nal. IV. 56.*
bis Romæ statuerint, *M. Porcio* Consule, magnis jam quidem *Populi Ro-*
mani rebus, nondum tamen ad summum elatis, stante adhuc *Punica Urbe*
(videlicet *Charthagine*) & *validis per Asiam Regibus*. Sed & *Livius* ait: *Liv.*
Alabandenses templum *Urbis Romæ* refecisse, *ludosque anniversarios ei Di-* *XLIII. 6.*
væ instituisse: prout bene hæc *Livii* verba allegat *III.* *Spanhemius* ex *L.* *Spanhem.*
XLIII. in *Epist. III.* ad *Morellium*, quas *Eruditiss. Liebe* in fine *Gothæ* suæ *Nu-* *ubi supra.*
marix annexuit: cum contra *de Præstant. Numismat. Tom. I. Diff. III. p.* *LiebeGoth.*
138. pro *ludos anniversarios* scribatur *laudes anniversarias*, & *Liber* *Num.*
XLII. *Livii* notetur. *p. 524.*

Synnada porro sive *Synnas* *Cl. Patino* *Urbs Phrygiæ Pacatianæ* dicitur, *III.*
& inde nomen, quasi *Synodus*, eidem accepisse videtur, quod conventus *Patin.*
esset quindecim populorum, perhibente *Theodoretho*. Atque hos omnes po- *Imp. p. 3.*
pulos *Romæ* assentatos hunc Numum cudisse idem *Patinus* suspicatur, nisi *Theodoret.*
forte ipsi *Romæ* templum aliquod dedicaverint, eamque ut *Deam* sint ve- *Histor. Ec-*
nerati. *c. 8.* *cles. L. IV.*

nerati. De *Iside* alibi tecum uberius differam, *Publi optime*: hic commemorasse sufficiat, *Ægyptiam* fuisse Deam, a Græcis deinde receptam, aliquamdiu etiam a Romanis. Nominibus pluribus efferebatur, jam *Luna*, jam *Diana*, jam *Terra* compellata, omniumque & nutrix & mater credebatur. Hinc *Sistrum* gerebat, seu circulum universitatis indicem, quatuor chordis transversis discretum, tanquam notis totidem elementorum, quibus omnia corpora constant. Quoniam vero *Ægypti* omnis prope fecunditas pendet a *Nili* exundatione, fraude diaboli factum est, ut statis temporibus *sistrum* *Isidis*, appensis quibusdam tintinnabulis, ultro concreparet, *Ægyptiis* *Nili* fluxum atque refluxum prænunciens. Inde & *perpendicularum* huic idolo tributum, si *Patinum* audiamus, quod veluti *Deæ* hujus tutelaris nutu aquæ fecundantes ita provide librarentur, ut nec parce nimis, neque immodice inundarent. *Servius* tamen *sinistræ Isidis* perpendiculari loco situlam inserit, dum infit: *Isis est genius Ægypti, qui per sistrum motum, quod gerit in dextra, Nili accessus significat & recessus: per situlam, quam sinistra retinet, ostendit fluentiam omnium lacunarum.*

IV. **PUBLIUS.** Diu in hoc Numo versatus es, & digna scitu mihi enuntia-
 Tab. VI. sti, venerande *Tulli*: unde fit, ut tanto avidius semper te deinceps differen-
 Num. VIII, tem excipere gestiam. **TULLIUS.** Ad octavum itaque Numum pergamus,
 in cujus *Adversa* viri juvenis caput intueris: pone apem, aut ves-
 spam, quæ in typico visitur Numo, a me tibi tradito, sed a *Patino* omissa
 est: cujus proinde nullam scio rationem, nisi peculiare Urbis fit signum.
 Circum legitur: *IEPA CINKAHTOC* i. e. SACER SENATUS. *Aversa*
 fœminam redhibet stantem, quam puto *Felicitatis*: quæ sinistro quidem
 brachio geminum gestat *Cornucopiæ*, ubertatis maximæ signum: dextra
 extensa gubernaculum seu remum, una cum tribus papaverum capitibus tenet,
 omnia sive fertilitatis, sive auræ salubris, sive copiæ papaverum ibi
 excrecentium, quæ in *Medica* maxime valent. *Legenda* est: *IEPATIO-*
AEITON. *HIERAPOLITANORUN.* (subaudi) moneta. **PUBLIUS.**
 Ergo ad Senatum pariter *Deæ Romæ Augusta* (si superis placet) Sanctitas de-
 rivata est? **TULLIUS.** Quinimmo: id quod more suo & amplissime &
 eruditissime adstruit *III. Spanhemius*, reddita ratione, ob quam nonnihil
 Spanhem. T. I. Diff. saltem congruere videbatur amplissimo Ordini sancti appellatio, quoniam
 III. p. 140. cieri cogique, præterquam in Templo, & loco per augures consecrato, non
 potuit. Neque mirandum esse cuiquam ait, si quidquid demum poterant
 cultus, *Romano Senatui Populi, Urbes, immo & Reges* detulerint. Eundem
 enim *Cicero* jam summum *Populi Romani, populorumque omnium, ac*
 Cicero pro Regum Consilium appellavit: jam *Regum, Populorum, Nationum portum*
 Id. de Offic. & refugium dixit: jam pendere ab eo Imperium diserte professus est, in-
 L. 2. quuens:

quiens: Quæ, (videlicet Senatus auctoritas) nisi gravis erit apud socios, & exteræ nationes, ubi erit Imperii nomen & dignitas.

Id. in Verrem. IV.

V.

Hinc est, quod meliores Imperatores Senatus auctoritati eximie semper consuluerint: etenim & de Nerone quoque adseverat Tacitus, eum initio principatus, qui toto quinquennio primo optimus erat, serio providisse, ut teneat antiqua omnia Senatus, Consulum tribunalibus Italia, & publicæ provinciæ adfisterent, illi Patrum aditum præberent. Sed & de Trajano, Hadriano, Antonino Pio, Pertinace, Alexandro Severo, aliisque concorditer tradunt Plinius, Spartianus, Capitolinus, Lampridius, vitæ eorum Scriptores, eosdem Senatui summa omnia detulisse. Maxime vero de Tacito Imp. testatur Vopiscus, ab eodem, cum ad Imperium ab amplissimo ordine esset euectus, decretum: Mitterentur literæ ad omnes provincias, ut scirent omnes socii, omnesque nationes, in antiquum statum rediisse Rempublicam, & Senatum principes legere, inno ipsi principem factum: leges a Senatu petendas, Senatui supplicaturos, pacem ac bella Senatus auctoritate tractanda.

Tacit. Annal. XVI.

4.

Vopiscus in Tacito

c. 12.

Cum itaque gentium prope omnium salus, causæ, commoda a Senatu penderent: idcirco Atticæ Urbes nulli parcebant elogio, ut eundem sibi demerentur. Legitur in Numis earum non modo, velut in præfenti, ΙΕΡΑ ΣΙΝΚΛΗΤΟΥ i. e. Sacri Senatus, sed & ΘΕΟΥ ΣΙΝΚΛΗΤΟΥ, sive Dei Senatus præconium. Quomodo & Prusias Rex, perhibente Polybio, in limine Curiæ salutabat Senatum Deos Soteres, i. e. Servatores: & Themistius ajebat alicubi: Et Senatus forum Deorum. Neque etiam Poetæ committebant, quin in hoc laudum genere profusissimi essent. Habet namque Horatius: Patrum sancto Concilio. Juvenalis: Vel sacri in parte Senatus esse velis. Claudianus: Et quales memini turba verenda, Deos. Quare & ipse quoque Tertullianus habet in inscriptione Apologetici sui, seu libri pro defensione Christianorum adversus gentes scripti: Sacroque Senatui. Animadvertendum vero hic cum Ill. Spanhemio, Numos Græcorum Sacro Senatui inscriptos non omnes continuo, ac passim sine discrimine Romanum ad Magistratum referendos esse. Ad hujus etenim exemplum Atticæ Urbes, maxime Smyrnæi, Bulen etiam suam, i. e. Curiam sive Consilium, Sacri appellatione haud infrequenter extulere.

VI.

Polyb. Excerpt. Legat. XCVII. L

XLV. c. 1.

Themistius Orat. XIII

p. 138. Horat. L. I.

Juvenal. Satyr. XI.

Claudian. VI. Consul.

Honor. v. 24.

Spanhem. ubi supra.

VII.

PUBLIUS. Ingentem mihi per tot elogia de Senatu Romano ingeris opinionem, modo fastu tam exinio singula ejus populi non niterentur. de Hierapoli vero Urbe, quæ Numum percussit, quid mones? TULLIUS. Haud alia habeo, quam quæ Cl. Patinus brevissime commemorat.

Patin. Imp. p. 6.

rat.

rat, Multos, ait ille, populos olim Hieropolitanorum nomine elatos: præsentem vero monetam ad eos sibi referendam videri, quos *Ptolomæus* *Cyresticæ* Regionis in Phœnicia nuncupat. Putat igitur, *Hierapolin* hic laudatam illam esse Urbem, quæ hodie *Alep* dicitur, non procul ab Euphrate: quamquam *Tristanus* magis velit alteram innui, quam in Phrygia indicat *Strabō*, forsitan in *Germiano* provinciæ *Natoliæ* sitam, Turcis a circumjacentibus candidissimis rupibus *Bambouckalle*, vernacula nostra quasi *Baumwell*, *Thurn* appellatam. Nos nimis incerta in medio relinquentes, certiora consequi sequentibus adhuc duobus in Numis studeamus.

VIII *PUBLIUS*. Nonus hujus Tabulæ tuæ Numus quam, obsecro, fœmi-
 Tab. VI. nam, diademate incinctam, passis fere crinibus fistit? *TULLIUS*. Popu-
 Num. IX. li genus esse ab Eruditis existimatur, cum & adscriptum sit: ΔΗΜΟC.
 seu POPVLVS. Quemadmodum namque Romani cives suos, florente
 Republica, in Senatum, & Populum divisere, quorum prior decernebat,
 posterior vero regebat: ita Attici, maxime Athenienses *βελων και δημων*,
 seu *Bulen* & *Dimon* dixere. *Aversa* Dianam fistit, Luna parvula capiti
 imposita, cursui quasi venatorio cum cane suo intentam, quæ arcu suo mox
 exonerato, dextranovam rursus sagittam ex pharetra a tergo pendente ex-
 trahere incipit. *Legenda* est: ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΝΕΟΚΟΡΝ, quasi
 PHILADELPHENSIVM NEOCORORVM. *PUBLIUS*. Sane hic ite-
 rum undique Davus sum. *TULLIUS*. Ausculta: erit deinde, ut *Oe-*
dipus fias. A *Dimos* ordiar, quod Populum innuit. Cl. *Patinus* hunc
Patinus l.c. Numum pingens, nihil omnino hæsitans scripsit, voluisse Philadelphios
 eundem excudentes, Populi Romani potestatem celebrare, quæ tanta erat,
 velut & nos alias diximus, ut per Tribunos Plebis vetando, omnia Se-
 natus decreta irritare valeret. Sed III. *Spanhemius* singula exacte inve-
Spanh. T. stigans prolixè demonstrat, in pluribus Urbium Atticarum Numis, earum
l. Diff. III. præcipue, quarum regimen Democraticum, sive penes populum erat, Po-
 p. 135. puli sui genium forma jam muliebri, jam virili, jam juvene, jam sene,
 jam diademate, jam laureato, jam velato capite excusum fuisse: atque
 ejusmodi Numos ad Populum Romanum haud referendos, nisi diserte
 ibidem legatur: ΔΗΜΟC. ΡΩΜΑΙΩΝ. *Populus Romanus*. Porro
Goth. Num. Eruditiss. *Liebe* insuper addit, Populum Romanum, absente licet voce
 p. 330. ΡΩΜΑΙΩΝ, intelligi tamen etiam posse, si caput ejusmodi capiti Se-
 natus Romani eodem in Numo jungatur, aut cæteræ imagines illius mone-
 tæ cultum Romanum vestibus suis perspicue referant. Unde consequitur,
 typicum hunc Numum tuum, quem equidem *Patinus* ceu specimen re-
 veren-

verentia illius, qua Atticæ Urbes in Populum Romanum fuere, exhibit, multo magis populum Philadelphium laudare.

Philadelphus vero & antiquissima simul & celeberrima fuit *Lydiæ IX.* civitas Asiæ minoris, & una de septem, ad quarum communitates D. Joannes Apostolus Apocalypsin suam perscripsit. Nunc ad provinciam Carasiæ in Natolia spectans, gemit sub jugo Turcarum, octo tamen incolarum millia numerat, in quibus permulti Christiani 4. Basilicas retinent. Ottomanis olim eam obsidentibus fortissime resistit, territa tandem, postquam Barbari murum integrum ex ossibus mortuorum, cæmento colligatis, ante eam erexere. Vetustis illis temporibus præcipui Numinis loco Dianam coluerunt, eapropter hic in *Aversa* depictam.

PUBLIUS. Quid vero in *Legenda* sibi vult vox illa mihi prorsus igno- X.

ta *Neocororum*? *TULLIUS.* Recte sciscitaris, quod omnino te fugere nolim. *Neocoræ* dicebantur Urbes illæ, quibus concessum erat ejusmodi Tèmpla habere, in quibus pro Imperatoribus Principibusque publica Sacra totius Provinciæ nomine fiebant: Item quibus permissa fuere Amphitheatra publicis ludis & agonibus celebrata. Hujusmodi sacrorum, ludorumve facultate ut potirentur, enixe sane apud Augustos, sive Senatam supplicabant, votique semel & iterum, aut sæpius damnatæ mire gestiebant, dissimulare non valentes, quin sortem suam adeo propitiam in Numinis quoque Orbi vulgarent, seque ΔΙC. ΤΡΙC. ΤΕΤΡΑΚΙC. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. i. e. bis, tertium quartum *Neocoras* jactitarent. Didici hæc ex Doctiss. *Joberto*, qui & alibi monet, perperam eos sensitse, qui rebantur, nullas alias Urbes, præter *Colonias*, *Neocoras* fuisse, cum *Smyrna* & *Ephesus* hoc sibi præconium vindicent, quin tamen in eisdem Colonos aliquando a Romanis immiffos quisquam commemoret.

Jobert. In.
struiv. p.
m. 118.

Id. Instr.
XI. 338.

PUBLIUS. Multam mihi denuo voluptatem attulisti: aggredere XI.
jam decimum & ultimum hujus Tabulæ Numum, *Populi* iterum, ut existimo, præconem. In *Aversa* namque caput elegans Viri juvenis vi-

Tabula
VI.
Num. X.

deo laureatum cum epigraphe: ΙΕΡΟC, ΔΗΜΟC. SACER POPVLVS. *TULLIUS.* Acu rem tangis: nempe usque adeo larga erat veterum superstitio, ut præconio sanctitatis etiam Populum consecraret. An vero & *Aversam* quoque pari dexteritate recensebis? *PUBLIUS.* Tentare licet. *Æsculapium* reor hunc senem, nudo pectore hic adstantem: id quod ex baculo, cui anguis implicitus, colligo, quem dextra demissa terræ imponit. Memini namque, quæ de hoc Medicorum Numine, & de serpente ejus *Dial. VIII. n. 2.* cum de filia ejus *Hygeia* seu *Salute* differeres, mihi ingesseras. Circum eundem lego: ΑΤΤΑΙΤΩΝ. *TULLIUS.* i. e.

Proem.

7

ΑΤΤΑ-

ATTAITARVM numus : qui populus cum *Laconibus* cæteris, quorum e numero erat, *Æsculapium*, ut recte omnino vidisti, præcipue venerabantur.

XII.

PUBLIUS. Expedivimus itaque, DEO propitio, tuaque eximia in me benevolentia, venerande Tulli, quam ut æternum deprædicem, mille tibi nominibus debeo, LX. Numos sane non incuriosos, ac multimodæ penum eruditionis recondentes. Gratias habe immortales, & confide, dum ita me colis, minime fore, ut litus aliquando te arasse causeris. *TULLIUS*. Et ingenio magnopere vales, & insigni industria es, & infinito amore bonas tu Musas laudabilissime deperis, Publi lectissime : quæ singula si in discipulo commodum conspirare intelligat, dici vix potest, quanta id animi voluptate unusquisque Magistrorum conspiciat. Tantum itaque abest, sermonum meorum his in Dialogis tecum habitorum hætenus me pœnituisse, ut potius mihi quam qui jucundissimi essent. Quod si proinde vitam, incolumitatem, vires & otium utrique nostrum largiatur omnipotens DEUS, telam Laconicæ veterum Sapientiæ in Numis vestigandæ, cui hucusque duntaxat prælusimus, & diligenter ordiemur, & per partes, quas constituimus, ordine suo exsequemur.

XIII.

PUBLIUS. Vnum porro adhuc superest, cuius, si per te liceat, hic te peramanter commoneam. Spondidisti nimirum mihi, efficitim te obtestanti, cum *Dial. X. in Titi Carisi Numo Sibyllarum* aliqua nobis occurreret, velle te mihi, appendice veluti Dialogo, *XII. Sibyllarum* imagines, quas penes te esse ajebas, exponere, ac de iisdem, quod supra omiseras, me plenius nonnihil erudire. Id modo ut facere velis, iterum iterumque vehementer te oro. *TULLIUS*. Siquidem jure tuo a me hoc æquissime exigis, ad quod me ore meo adstrinxi, votis tuis ut equidem potero, faciam satis, cum primum deinceps hoc iterum loco jungemur. *PUBLIUS*. Dii te ament, venerande Tulli. Dum vero interea meo tu commodo de *Sibyllis* cogitabis, ego eorum, quæ his in *Dialogis* notatu dignissima sunt, *Indicem* Tabulam non indiligenter conficiam. Fore hoc pacto existimo, ut tu quidem industriam meam tanto amplius perspicias : ego vero, quæ tam ubertim a te didici, fidelius teneam : alii postremo, qui forte in hæc nostra aliquando inciderint, utriusque laboribus non incommode utantur. *TULLIUS*. Hoc age :
& ambobus nobis tanto amplius erunt hi acti labores jucundi.

DIALOGUS XXII.

De

Fœminis Vaticicis, five SIBYLLIS.

PUBLIUS.

Admodum sane gaudeo, rursus advenisse te mihi, ut de *Sibyllis* I. me erudias, quarum res, tempora, & oracula pernoscere magnopere dudum avebam. *TULLIUS*. Adsum equidem ex animi tui sententia, & ecce! *Sibyllarum* XII. tibi imagines mecum allatas libenter exhibeo. Cavebis autem, Numis easdem genuinis, vel grandi hac forma, vel altera, aliquando excusas existimes: quapropter & pingere illas, quibus veri omnino nil subest, merito superfedi. Neque enim alias aliquando *Sibyllas* ære legitimo in publicum editas novi, præterquam *Cumanam*, quam *Goltzius* pingit in Numis KYMAION. *Goltz. Sicil. & Magn. Græc. Tab. XVII. n. 1. & 2.* seu *Cumarum*, deinde *Gergithicam*, quam *Tab. III. n. 6.* exhibui, a *Tito Cariso* unacum *Sphinge* sub *Cæsare Augusto* signatam, ad imitationem monetæ *Gergithicæ*. Priorem *Illustr. Spanhemius* eandem esse putat cum *Erythraea*, posteriorem cum *Phrygia*. Quemadmodum autem hæc imagines nequeunt esse exactæ, ita & historia *Sibyllarum* immensis tenebris, immo & fabulis involvitur: neque vidimus hominem, qui e gradibus *Scriptoribus*, licet sus deque volutis, certi aliquid de vaticicis hujusmodi fœminis statuere quiverit. *PUBLIUS*. Ut audire abs te mihi videor, mulieres istæ non ænigmata tantum carminibus suis edidere, sed & ipsæ mera ænigmata sunt: utcunque vero res ea se habeat, præstat tamen, quid *Eruditi* de *Sibyllis* opinentur saltem, quidque communius de iis recipiant, nosse, ac nominum tam celebrium omnino esse ignarum. *TULLIUS*. Nescio sane, an nomen *Sibyllarum* tantopere aliquando celebratum fuisset, si clarissimi hoc nostro tempore veterum *Scriptorum Ecclesiasticorum Critici*, *Casimiri Oudini*, sententia dudum valuisset, Libros videlicet VIII. *Sibyllinorum Oraculorum*, qui hodie circumferuntur, antiquissimis fœminis istis adscribi nullis æquis rationibus posse, sed *Christianis* quibusdam *Authoribus* esse consarcinatos: quod ille, *Davidi Blondello*, & *Joanni Marchio* potissimum adstipulatus, annis paulo superioribus prolixa octo capitum dissertatione gnaviter graviterque tuetur. Quo-

Goltz. Sicil. & Magn. Græc. Tab. XVII. n. 1. & 2.
Spanhem. Tom. I. Dissert. V. p. 246.

Oudin. Commentar. de Antiq. Scriptoy. Eccles. Tom. I. p. 141. sqq.

niam enim tot Seculis Christianis, nemine fere rem profundius explorante, tam facili assensu creditum fuit, *Sibyllarum* aliquas de Christo luculente vaticinatas esse: contigit, ut plurimos cupido inceserit, earum mulierum res antiquissimas penitus internoscendi. Ego *Oudini* controversiam prorsus hic in medio relinquo: de Numis enim, non de Scriptis genuinis sive spuris, aut suppositis, nos inter hic ambo differemus.

II.

D. Lactant.
ex Varrone
apud Dem-
sterum. pm.
495.

PUBLIUS. Agedum ergo, quid nominis, reique *Sibylla*, si placet, me primum edoceas. *TULLIUS.* De nomine audias *Rosinum*, a *Clar.* *Demstero* recusum, & *Paralipomenis* auctum: qui *Varronem* apud *D. Lactantium Firmianum* ita differentem in medium affert. *Sibyllini Libri non fuerunt unius Sibyllæ: sed appellantur uno nomine Sibyllini, quod omnes feminæ vates Sibyllæ sunt a veteribus nuncupatæ, vel ab unius Delphidis nomine, vel a Consiliis Deorum denunciandis. Sic enim Deos, non Θεός, & Consilium βεβλή, non βεβλή appellabant, Æolico genere sermonis: itaque Sibylla dicta est quasi Σισβεβλή. Porro Servio, gnavo Virgiliti commentatori, Sibylla dicitur omnis puella, cujus pectus Numen recepit.*

Servius
Æneid. III.
v. 452.

PUBLIUS. Cepi Etymologiam: sed circa numerum harum mulierum quid demum sentiunt, & consentiunt docti? *TULLIUS,* Fere quod capita, tot sententiæ. Quidam siquidem unam tantum *Sibyllam* agnoscunt, cum, teste iterum *Varrone*, jam Græcorum aliqui scriptorum de *Sibyllis* facere conati sint, quod de *Jovibus*, *Herculibus*, *Minervis*, ac cæteris *Diis*: qui cum plures essent, unum tantum prodidere, eique, quidquid factitaverant omnes, ut deitas ejus tanto amplior fieret, tribuere. Hanc porro unicam *Sibyllam Erythræam* alii, alii *Siculam*, quidam *Sardinicam*, *Gergethicam* nonnulli: plures aut *Rhodiam*, aut *Lybicam*, aut *Leucanam*, vel prostremo *Samiam* appellant. Uni præterea filia quamplurimos parentes insolenti mentiendi licentia affingunt.

M. Capella
apud Pitisc.
voce: Sy-
bylla.

Plin.
XXXIV.
5.

Markius
apud Oudin.
I. 144.

Marcus Capella duas statuit *Sibyllas*, unam *Erophilen* aut *Eryphilem* Trojanam, *Marmesii* filiam, quam eandem putat esse cum *Phrygia*, & *Cumæa*: alteram *Symmachiam* *Hiporensis* filiam, quæ *Erythræ* nata, etiam *Cumis* vaticinatio sit. Mox *Plinius* multis auctor esse credebatur trium *Sibyllarum*, cum Romæ in foro juxta rostra tres statuas, cæteris minores fuisse commemoret: e quibus unam *Pacuvius Taurus*, *Ædilis* plebis, instituerit, reliquas *M. Valer. Messala* Augur. Verumtamen *Joan. Markius* apud *Oudinum* laudatum studiose advertit, *Plinium* nequaquam de tribus *Sibyllis*, sed duntaxat de totidem unius *Sibyllæ* statuis loqui. Sed non immerito forte quis miretur, uni fæminæ eodem in loco tres imagines positas, & quidem duas earum ab uno eodemque *Messala* augure. Postremo *Ælianus* quatuor *Sibyllas* enumerat, *Erythræam*, *Samiam*, *Ægyptiam*, *Sardiam*, subjungens: *Quidam*

dam dicunt, etiam alias sex fuisse, ut universæ sunt decem, in quibus & *Ælian. Variar. Hist. XII. flor. 35. 35.*
 Cumana, & Judæa. Atque hunc in numerum denarium etiam Varro consentit: unde, ut singulis in tota hac decade suum tribuerent, diligentibus de Sibyllis ex instituto scripsere David Blondellus, Vir magni nominis, cujus opusculum editum est Parisiis An. 1649. 4. Joannes itidem Markius, cujus duodecim de Sibyllinis Carminibus Disputationes Franekeræ An. 1682. 8. prodire. Quia nihilominus alii Sibyllarum uni alterive, tanquam Seniori, juniorem aliquam affingebant, ansam fecere pictoribus, quibus unum Poetis:

Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas,

ut duodecim omnino Sibyllas cerebro suo tandem excluderent. Cui, ut videtur, licentiæ indignatus Petrus Petitus, Medicus Franciæ, ex conducto rursus scripsit de Sibyllis, multum admissus ut unam tantum fuisse orbi erudito suaderet, argumento ab ipsa tam immensa varietate & contradictione scriptorum petito. Natione Græcam illam vult credi: siquidem carmina Sibyllina omnia quæ octo adhuc libris superesse putantur, non nisi Græca sunt, credique non possit, sœminam Chaldæam, Phrygiam, Italianam &c. Attici idiomatis ex asse fuisse peritam. Nomina autem tam multifaria unam eandemque Sibyllam variis e locis sortitam opinatur, non quod nata ibidem esset, sed quod spiritu acta divino, orbemque peragrata, jam hic demum, jam alibi, oracula sua ediderit. Tu, si vales, lectissime Publi, in hac tanta caligine unus Lynceus esto, & Sphingem istam in oculis omnium confice.

PUBLIUS. Per me licet, si centum etiam Sibyllas attuleris: at quoniam eadem Græca sunt ova, quomodo Romam allata? **TULLIUS.** Breviter id tibi ex jam sæpe laudata pererudita *Acerra nova Philologica* ita recenseo. *Tarquinius Superbus*, septimus & ultimus Regum Romanorum (alii malunt *Tarquinius Priscum* ordine quintum) insigni fabella fatuæ plebi imposuit, dum commentus est, feniculam aliquam sœminam, sibi ignotam, quæ tamen *Sibyllam* se diceret, clam ad se novem cum libris accessisse: pro quibus Philippeos seu Aureos trecentos poposcit. Irrisit sœminam Rex tanti ob pretii magnitudinem: illa vero, igne quam *Acerra nova Philologica Part. II. n. 472.*
 mox excitato, inspectante Rege, tria subito volumina combussit, eandem nihilominus pro residuis pecuniam postulans. Amplius *Sibyllam* Rex sub iratus contempsit, præprimis cum, tribus iterum libris exustis, necdum remittere quidquam de pretio vellet. Tum illa: Consultum tibi, o Rex & populo tuo volebam, nec enim pecunia egeo: quod si tanti tibi non est Urbis tuæ fortuna, quæ his a voluminibus pendet, ego & ista succendam:

vos vero fero nimis his incendiis lacrymas affundetis. Motum se non immerito his verbis, aiebat *Tarquinius*, ut libros adhuc superstites redimere: qui pleni fatorum, & vaticiniorum, oraculorum quoque & consiliorum de rebus Romanis reperti sunt. *PUBLIUS*. Fontem mihi jam prodis, unde postea fabulas suas *Virgilius* hausit: in quibus & comminiscitur, ipsum jam *Æneam*, diu multumque pelago iactatum, patre quoque *Anchise* fatis erepto, *Euboicis* *Cumarum oris*, ventis sic ferentibus, allapsum esse: ubi

Virgil.
Æneid.
VI.

----- Arces, quibus altus Apollo
Præsidet, horrendæque procul secreta Sibyllæ
Antrum immane petit, magnam cui mentem, animumq;
Delius inspirat vates, aperitque futura.

Hanc mulierem deinde, Deo plenam, ac bacchantis in morem circumcurstantem, fata Latinorum futura Heroi Trojano ordine fingit exposuisse, ac subdit:

Talibus ex adyto dictis *Cumæa Sibylla*
Horrendas canit ambages, antroque remugit
Obscuris vera involvens.

IV.

TULLIUS. Erudite hæc interferis, lectissime Publi: legisse vero ibidem utique etiam debebas vota illa, quæ idem Poeta *Æneam* *Sibyllæ* edidisse pro oraculis edixit, ita canens, & ore Herois promittens:

Te quoque magna manent Regnis penetralia nostris.
Hic ego namque tuas fortes, arcanaque fata,
Dicta meæ Genti, ponam, lectosque sacrabo,
Alma, Viros.

Futurum cecinit Vates, quod factum dudum jam erat. Etenim *Tarquinius*, tribus illis *Sibyllæ* voluminibus auro tam grandi coentis (quod equidem in populo creditum est) quam mox secretum aptavit, noluitque omnino vulgaria fieri, quæ arcano Numinis illapsu uni sæminæ credita sunt. Quare duobus tantummodo Viris, quos Duumviros vocabant, hæc volumina, arcæ inclusa, & in Capitolium illata, servanda commisit, follis illis potestate facta, ut ea inspicerent, & quid factu in singula tempora opus esset, Senatui indicarent. Sed enim fides duorum duntaxat Virorum certe periculo non vacabat, ac facile erat iisdem, cum sine arbitris aliis essent, falsa pro veris tanquam oracula venditare, atque hoc pacto, quidquid demum vellent, in Republica statuere: ab his quippe Libris Sibyllinis a parvo ad

maxi-

maximum jam omnes pendebant. Hanc in suspicionem adductum *M. Tul. Valer. Librum*, quod *Librum*, secreta civilium Sacrorum continentem, *Maxim. Libr. I. c.* custodiæ suæ commissum, corruptus *Petronio Sabino* describendum dedisset, *1.* *Culeo* insutum *Tarquinius Rex* in mare abjici jussit, teste *Valerio Maximo*. Hinc pro *Duumviris*, instante cum *Patritiis* etiam plebe, quos omnes summa horum *Librorum* superstitio occupaverat, *Decemviri* subrogati sunt, referente *Dionysio* ita scribente: *Expulsis Regibus Sibyllinorum curam Civitas suscepit, & Duumviris abrogatis, Clarissimos Viros Custodes eorum* *Dionys. Halicarn. Libr. IV.* creavit: qui per totum vitæ tempus fungerentur hoc munere, liberi ab omnibus militaribus atque civilibus muniis: & publice illis addidit alios, *Pompon. sine quibus Sibyllinos Libros ab iis inspicere non sivit.* - - *Creata quin-* *Lat. de Si-* *que Patrum, quinque Plebis. Sullæ* temporibus, *Viri* quindecim eam curam *cerd. c. 18.* fatalium *Librorum* gessere, juxta *Pomponium Latum*: quibus *Cesar Julius*, *L. XLII.* teste *Dione*, unum iterum superaddidit. *Servio* autem perhibente, tandem *Servius* ita crevit numerus horum *Custodum*, ut *sexaginta* omnino essent: sed *re-* *Æneid.* *manfit nihilominus Quindecim Virorum vocabulum.* *VI, V.*

Et hæc quidem Volumina unacum *Capitolio*, *Sullæ* temporibus, igne conflagrarunt: missi autem sunt a *Senatu Octacil. Crassus*, & *L. Valer. Flaccus* in *Græciam*, ut, quidquid *Sibyllinorum Carminum* reperire possent, coemerent. Hi reduces ingentem eorum farraginem secum advexerunt, e quibus, delectu sedulo & examine habito, quæ proba videbantur, seposita sunt ad custodiam, supposita igni extradita. *Augusti* temporibus iterata fiebat discussio, & duo rursus millia carminum, *Sibyllis* imputatorum, pro spuris habita, cremabantur: cætera in *Templo Appollinis* servata sunt. Labente vero idololatria, ac *Quiritum* plurimis ad *Christi Sacra* conversis, vix quisquam authoritati horum *Librorum* amplius aliquid detulit: usquequo eosdem postremo *Stilicon* omnino flammis absumferit. Argumentum eorum quod attinet, *Vossius* quidem docet, antiquissimos *Sibyllæ* Codices, in *Capitolium* illatos, profana omnia continuisse: quæ vero e *Græcia* allata sunt *Carminibus*, prophetica subinde de *Christo* fuisse, nimirum a quopiam *Judæorum* supposita atque pro *Sibyllinis* jactata. Verumtamen *Clariss. Oudinus* prolixè tuetur, eam suppositionem a *Christianis* factam esse, maxime si sermo sit de iis *Sibyllinis* carminibus, quæ hodie nos inter jactantur. Cum enim *fœminæ* illæ, quarum ætas ab omnibus dudum ante *Christum* statuitur, gentiles, aut melius *paganæ* certo certius fuerint, idcirco ab idololatriis populis maxime habitæ, a *Judæis* contra æterno involutæ silentio: carmina econtra quamplura apertam *Christianæ Religionis* pietatem referant, & approbent: nec *paganis*, nec *Judæis* authoribus tribui debent. Quinam enim istorum v. c. cecinisset?

At nos æterna errantes a lege Tonatis
Morte caducorum statuas, & signa virorum,
Numina facta manu, fatui orabamus honore &c.

Ita porro Sibyllinorum Carminum *Libr. III.* sonant verba *justorum. Libro II.* manifesta fit mentio persecutionum contra fideles excitatarum, cum iterata ad eos adhortatione, ut intuitu præmii a Christo conferendi, constantes in facta Religione persistant: canitur ergo:

Ornabitque probos; æternaque præmia reddet
Testibus, ad mortis certamen euntibus usque.

Liber demum VIII. fere in fine sic habet, luculento Christiani Authoris testimonio:

Nos igitur sancta Christi de stirpe creati
Cœlesti, nomen retinemus proximitatis,
Lætitiæ memorem servantes Religionem.

Joan. Marckius de Sybill. Disput. XII. n. 2. Tuto itaque scripsisse *Joan. Marckius* apud *Oudinum* videtur. Christianos constituitur Authores scripti, de quo controversitur: qui, ut Christianæ consulerent fidei, ac cæcæ Gentilitatis conversionem promoverent, sub Sibyllarum nomine mysteria vulgarunt. Utpote quarum & maximam apud Romanos, aliosque populos esse venerationem noverant, & genuina jam dudum scripta esse deperdita sciebant, & nomine fuisse complures abusos hæc Genus deprehendebant. *PUBLIUS.* Miror te, venerande Tulli, quod in *Marckii* sententiam tam cito abire videaris, nullius interim pensi habens, sanctæ illi primorum Christianorum genti fraudem tam turpem, atque a fide & moribus nostræ Religionis omnino ablutentem hoc pacto impingi. An verbum veritatis, quo stat Christiana Religio, dolo, immo mendacio evulganda erat? Hoc sine palmari injuria Gentis DEO natæ haud credam. *TULLIUS.* Placet admodum mihi pia hæc tua perspicacitas: Verumtamen meum tu sermonem anteverteras. Mox nimirum admonere te volui ejus, quod dudum monuerat *Vir Eruditus Samuel Desmaretz* loquens de oraculis Sibyllinis, videlicet: *procul dubio ea profecta vel ab ipso Montano Hæresiarcha Phrygio, vel ab ipsis Prophetissis, vel ab aliquo ex illius, illarumque admiratoribus & sectatoribus.* Etenim & hæretici Christiano sub nomine latuere: quorum erat, de Christo pulcherrime loqui, cujus tamen Ecclesiam misere scindebant. Nec facile errabit, qui credet, hæreticos multos etiam mortem pro Christo, ut jactabant, optetiisse, quin tamen Ecclesiæ consenserint, a patre mendaciorum & seminatore litium diabolo coronandi. Paganorum certe, Christi nomen undique

dique

dique execrantium, parum intererat, cum furere cœpissent, orthodoxos, an hæterodoxos ad supplicia raperent: quos legimus, ne Apostatis quidem, & inter pœnas a Christo deficientibus, pepercisse. Superest interim, ut, missis istis, ex *Demstero* te adhuc commoneam, Carmina *Sibyllarum* Romæ custodita, non in chartaceis voluminibus, sed linea tela constantibus fuisse descripta: quemadmodum alicubi de iisdem cecinit *Claudianus*:

Demstero.
ad *Rosin.*
L. III. p.
499.

- - - quid carmine poscat

Fatidico custos Romani *Carbasus* ævi.

Claud. de
Bello Ge-
tico.

Dudum siquidem *Plinius* perhibuit: In palmarum foliis primo scriptitabant veteres: deinde quarundam arborum libris: postea publica monumenta pluribus voluminibus, mox & privata linteis confici cœpta, aut cereis. Sed & *Sidonius Apollinaris* fatetur:

Plin.
XIII. II.

Præter heroes joca multa

Texui pannis elegos.

Sidon.
Apollin. L.
IX. *Epist.*
16.

PUBLIUS. Jucunda multa, nec undique obvia me hætenus de Sibyllis sine discrimine docuisti. An porro non vacat, jam per singulas ire, & quid de unaquaque tibi constet, singillatim pariter pandere? **TULLIUS.** Ibo utique, sed fallentibus undique vestigiis: Ætas enim *Sibyllarum* nimium remota, memoria prope intercidit. *Cymerias* tamen tenebras a *Sibylla CYMERIANA* inchoemus. Hanc *Cumæam* dicunt plerique, & multi eandem omnino volunt cum *Cumana*: qui porro distinguunt, ortam volunt ex *Cymerio*, Campaniæ oppido, *Cumis* vicino, ubi & eam vaticinatam concedunt. Nonnullis *Italica* dicitur, quod, *Troja* succensa, eam ad provinciam migrarit, quasi præscia, *Teucris* Latinos olim fuscitandos. *Oudino* notante, *Aristoteles* cum *Marcio Capella* eam facit *Ἐρυθραίων*, seu *Erythræ* natam: *D.* autem *Justinus M. Berosi* filiam *Babylone* ortam constituit. Juxta *Aristotelem* ejus lectus, juxta *Justinum* templum ejus subterraneum, uno faxo fabricatum, olim ostendebatur. Apud *Pitiscum* vero lego, ei *Deiphobes* nomen fuisse, atque ad hanc demum *Sibyllam*, plurium saltem opinione, *Æneam* accessisse. Canit certe *Maro*:

VI.

Affuit atque una Phœbi Triviæque sacerdos

Deiphobe *Glauci*, fatur quæ talia regi. (i. e. *Æneæ*)

Virgil.
Æn. VI. v.
36.

Cymerianam *Sibyllam* excipiat *CUMANA*, plurimis eadem cum priore. Hanc *Solinus* non *Cumis* *Italiæ*, sed *Cuma* *Æoliæ* metropoli natam advertit, & quinquagesima *Olympiade* rebus Romanis interfuisse testatur. *Sepulcrum* tamen illius sua adhuc ætate mansisse in *Sicilia* dicit: quod *Goltzius* in *Lylibæo* *Pœnorum* Colonia positum statuit, unacum puteo, ex quo omnes bibentes *Pythico* furore afflati, oracula edere soliti sint, *satanæ* re-

Solinus
c. 2. *Golz.*
Sicil. Hist.
p. 109.

gno adhuc dum vigente. *Amaltheæ, Demophiles, Herophiles* nomina incertum de ea jactantur: plures tamen admittunt, hanc *Cumanam Sibyllam* fuisse, quæ ad *Tarquinium* regem Romanum, quod supra narratum est, fatidicis cum *Libris* accesserit. Quod cum referunt *Dionysius Halicarnasensis*, & *A. Gellius*, non ajunt, *Oracula* illa regi a *Sibylla* fuisse oblata, sed ἀπὸ γυναικὸς ἐν ἐπιχορπύς, ab *Anu hospita* atque extranea: Ad-
dit vero *Servius*: quæ se *Malthæam* diceret. Esto vero *Varroni* credatur, ex quo & *Ludov. Vivis*, *Librorum S. Augustini de Civit. DEI* Commendator eruditus, illud asserit, *Sibyllam Cumanam* cum *Tarquinio* egisse: quis tamen ille *Tarquinus* fuerit, an *Priscus*, an *Superbus*, quos inter *Servius Tullus* 44. annis intercessit, neuter definit; Interim *Dositiff. Salmafus* acriter contendit, *Cumæam, Cumanamque Sibyllam* eandem omnino fuisse, forte non animadvertens, aut rejiciens, quod *Solinus*, ut supra memineram, *Cumæam Sibyllam* a *Cunis* *Italiæ* appellet, *Cumanam* vero a *Cuma*, *Æoliæ metropoli*, quodque ille sepulcrum quidem *Cumææ Sibyllæ*, non tamen *cunas natales* in *Sicilia* constituat. Præterea *Cumæam* inter *Cumanamque Sibyllam* *lis alia* confurgit, de quam videlicet earum *Ovidius* ætatem tam longævam, tamque prodigiosam commentus sit, ut sic eam canentem induceret:

- - - - - Annos

Vixi bis centum, nunc tertia vivitur ætas.

Servius de *Erythrea Sibylla*, quam *Aristoteles, Marcius Capella, & Salvastus* eandem esse cum *Cumæa* pronunciant, idem fabulatur, quod de *Cumæa* somniabat *Ovidius*: nimirum, eam ab *Apolline* pio amore admodum fuisse dilectam, ita, ut ei facultatem offerret poscendi, quod vellet. Hausit illa arenam manibus, tamque longam sibi vitam poposcit. Cui *Deus* respondit, posse id fieri, si *Erythræam patriam* suam, in qua habitabat, defereret, & nunquam deinceps videret. Mox igitur *Cumas* proficiscebatur: ubi, quod *Phlegon Trallianus* apud *Clar. Oudinum* observat, decem generationes inter homines vixit. Corporis quidem viribus omnino defecta, vitam in sola voce retinuit. Quod cum cives ejus *Erythræi* cognovissent, vel misericordia moti, vel invidia stimulati, *Epistolam* ei miserunt antiquo more cera signatam, qua visa, quia erat de patria insula sua, morte soluta est.

VII.

DELPHICA *Sibylla* omnium fere antiquissima, & celeberrima creditur: quam *Diodorus* scribit *Daphnen* appellatam, *Suidas* vero *Artemin*, & *Manto*, denique *Pausanias* etiam *Herophilen*, quod & *Salmafus* tuetur. Ab aliquibus nata *Delphis* putatur: vulgo tamen, ex mente *Diodori*, filia *Tiresiæ*, vatis *Thebani*, creditur, a patre vim divinandi adepta. *Delphicæ* cognomen obtinuit, quia, cum *Argivi* *Epigoni* ex *Apollinis* responso *Thebas*

sub

Ludov. Vi-
vis in Libr.
XVIII. de
Civit. DEI
c. 23.
Salmaf. Ex-
ercitat. Pli-
nian. p. 52.

Servius
apud Oudi-
n. Col.
146.

sub duce Alcæone expugnassent, inter cæteros capta, *Delphos* est missa, ut votum victoriæ Apollini redderet. Ibi fatorum futurorum longe peritior facta, Oraculis Apollinis diu inservit: neque tamen perpetuo remansit, sed, teste *Pausania*, apud *Samos* quoque magnam vitæ partem ætians, *Claron* pariter *Colophonix* Urbem accessit, in *Troade* postremo defuncta. Unde bellum Trojanum longe antecessisse debuerat, ansamque *Homero* dedisse existimatur, ut ejus e vaticiniis permulta poematiis suis infereret. *Delphis* porro vaticinorum suorum insigne monumentum eam reliquisse, *Plutarchus* Libro de *Pythiæ oraculis*, & *Clemens Alexandrinus* ex *Heraclide* apud *Oudinum* testantur: saxum videlicet ingens a se constitutum, in quo sedens oracula sua cecinerit. Plus audebat *Serapion*, comminiscens, eam ne mortuam quidam a divinando cessasse, sed id, quod ex ea in aerem recessit, post obitum, illud ipsum esse, quod nunc in fortibus & auguriis divinat. Corpus illius in terram versum, herbas protulisse, quæ ab animalibus comestæ, extis eorum & visceribus signa imprefferit, ex quorum inspectione futura discantur. Animam tandem illius faciem Lunæ constituere. Superest, ex *Varrone* ut addam cum *Pitiseo*, Delphicam hanc vatem ante omnes fatidicas fœminas nomen *Sibyllæ* consecutam esse, cæteras vero, quæ eam vaticinando postea imitarentur, ab ea *Sibyllas* appellatas fuisse.

Plutarch.
& *Clemens*
Alexandr.
ex *Serapione*
apud
Clay. Oudin. Col.
145.

SAMIA Sibylla parum admodum nota est: ejus memoriam in antiquissimis *Samiorum* Annalibus sibi occurrisse *Eratosthenes* & ipse Scriptor vetustissimus retulit. *Eusebius* vero *Numæ Pompilii*, apud Romanos Regis secundi, temporibus Olympiade XVII. eam claruisse in Chronicis narrat, vultque *Heriphilen* dictam: quamquam *Suidas* proprium ei nomen *Phyto*, sive *Pytho* fuisse testetur. Sibylla HELLESPONTIACA, nata esse dicitur in agro Trojano, vicoque *Marmisso* sive *Marpesso*, circa oppidum *Gergithium*. In *Tibulli* carminibus *Marmessia* audit, sive *Marpessia*, & *Gergithii*, velut concives ejusdem, ære suo eam una cum *Sphinge* excudebant. Vixisse circa *Solonis*, Cyrique tempora ab *Heraclide Pontico* perhibetur. DE PHRYGIA Sibylla nihil omnino veteres memoriæ prodidere, quam quod *Ancyre* vaticinata sit. *Marcus Capella* per eam non aliam nisi *Cumæam* intelligi cupit. De LYBICA quoque nihil omnino forsitan sciremus, nisi ejusdem *Euripides* in *Lamiæ* prologo meminisset: quod argumento est, eam ante Olympiadem LXXX. fuisse vaticinatam, & forte juxta Græcos apud *Pausaniam*, si *Delphica* ei ætatem concedere voluerit, omnium mulierum primam. Idem *Pausanias* ex Græcorum relatu ejus nomen & parentes evulgat: vult enim *Jovis* & *Lamiæ* vaticinæ filiam, *Lyvissam*que nuncupatam. ERYTHRÆAM Sibyllam plures a *Cumæa* distinguere nolunt: *Lactantius* ei patriam tribuit *Babylonem*, *Erythram* alii, *Appollodorus*

VIII.

Erythræus eadem ut concive sua gloriatur, vultque eandem Græcis Ilium petentibus vaticinatam fuisse, Trojam arsuram, & *Homerum* mendacia multa scripturum. *Dionysus* porro *Halicarnassæus* insuper refert, eam *Æneæ* quoque cum fociis mandasse, ut Occidentem versus navigaret, donec illo pertingeret, ubi mensas manducarent. Plurimi ergo ante bellum Trojanum eam constituunt: *Eusebius* tamen illam differt ad Romuli tempora, & primam Quiritum ætatem. Sed *Strabo* duas *Sibyllas* *Erythræas* agnoscit.

XI. PERSICA Sibylla sæpe *Babylonica*, *Chaldaea*, *Ægyptiaca*, *Hebræa* appellatur, ob nimiam patriæ incertitudinem, harumque provinciarum vicinitatem, quapropter facile confunduntur. *Pausania* auctore, post *Demo Cumanam* Sibyllam, in fatidicarum feminarum numerum *Hebræi*, qui supra *Palæstinam* sunt, conscripserunt Gentilem suam, Sabbam nomine: quam *Beroso* patre, matre *Erymanthe* genitam tradunt. Porro *Suidas* infit: Sibylla *Chaldaea*, quæ a nonnullis *Hebræa* vocata est & *Persica*, proprio nomine vocabatur *Sambethe*. Quod nomen ab illo *Sabba* formatum analogica ratione, existimante *Pitisco*, m. litera cum b. commutata. Interim, ut advertit *Clariss. Oudinus*, cognatio nominum *Sabæ* regionis, & *Sabæ*, hunc in errorem quosdam induxit, ut *Sibyllam* hanc *Persicam* pro Regina *Sabba* acciperent, quæ *Jerosolymam* venit ad sapientiam *Salomonis* periclitandam. *Sphalma* tamen eorum multo insolentius fuit, qui hanc *Sibyllam* etiam nurum *Noemi* Patriarchæ fecere: eo quod quidam scripserint, illam in oppido *Noe*, ad mare rubrum sito, progenitam esse. Non desunt etiam fabulatores, qui Deam eam jactitent, arisque ac templo esse cultam comminiscantur. Plurima autem, quæ de Christo sunt, vaticinia passim *Sibyllæ* huic *Persicæ* tribuuntur; de qua proinde *Ludov. Vivis* ita pronuntiat: *Ejus Libri fuerunt quatuor & viginti, ac de Christo Domino innumera cecinit, deque ejus adventu: cui cetera quoque Sibyllæ concinuerunt. Versus August. de ejus passim legebantur imperfecti, & interdum parum coherentes, vitio non vacit. DEL tis, sed exscribentium festinanter, ita, ut multa conjectura sit opus. Quod non sine Numine contigit, ne ab indignis illa vaticinia intelligerentur. Huic proinde Sibyllæ imputantur etiam VIII. Libri Carminum, quos hodie habemus, & Sibyllini dicuntur. Horum tertio sub finem ista leguntur:*

Ut mortale genus, venturaque quæque fuerunt,
Pandens admoneam: siquidem cum dilueretur
Mundus aquis: cum vir solus probus exuperaret
Quidam, quem per aquas vexit domus eruta filvis,

Et

*Pausan.
Phocæicor.
Libr. X.*

*Ludov. Vi-
vis ad Libr.
XVIII. S.
August. de
Civit. DEL
cap. 23.*

Et pecudes, & aves, rursum impleretur ut orbis :
 Ejus ego nurus, ejus item de sanguine nata,
 Cui prima acciderant, postrema ostensa fuerunt,
 Hactenus ore meo vera omnia prodita sunt.

Hic fœmina ista, ore hæc Carmina fingentis, se ait interfuisse Diluvio,
 & tanquam Nurus Patriarchæ, Noe, qui solus justus inventus erat, cum
 eo in Arca esse servatam. Sed paulo post iterum destruit, quod mox
 asseruerat, iterum canens :

Hæc sunt, quæ moneo, Assyria Babylone profecta.

Babylon vero nonnisi 153. annis a Diluvio cœpit. In consequentibus
 matrem suam Circen, & patrem Gnosum dicit, id est Ulysses : cujus ad-
 ventus in montem Circellum octingentis & amplius annis ab excessu Pa-
 triarchæ Noe accideret. Quomodo ergo nurus illius existere potuit? Hæc
 Oudinus ex Blondello animadvertit, ut liberum esset cuilibet, de veritate
 Librorum Sibyllinorum, qui hodie exstant, secum decernere.

Oudin.
 Commenta-
 rior. de
 Scriptor.
 Eccl. Col.
 153.

TYBURTINA tandem Sibylla dicta est non tam, quod Tybure nata
 fuerit, quam quod cultum ibidem Deæ acceperit. Narrant, eam Augusti
 Cæsaris tempore vixisse, eumque adhortatam esse, ut puerum ex Virgine
 nasciturum adoraret, immo eidem Deiparam in aere sublimem cum infan-
 te in ulnis ostendisse. Quod diffitetur Eminentiss. Baronius : aut, si quæ
 huic rei fides adhibenda sit, ita adhibendam existimat, ut ea ipsa Augustus
 a Sibylla acceperit, hoc est, a Sibyllinis carminibus, in quibus cognoscendis,
 scrutandis, expurgandis ille multus fuit. Cæterum credulam hanc opinio-
 nem Varro convellit, de Tyburtina Sibylla ad Cajum Cæsarem Pont. Max.
 qui præcessit Augustum, ita perscribens. Nomine erat Albunea, quæ Ty-
 buri colitur ut Dea, juxta ripas Anienis : hujus namque in gurgite simu-
 lacrum ejus inventum esse dicitur, tenens in manu librum. Sacra ejus in Ca-
 pitolium transfudit Senatus. Sibyllæ Europææ, ac Rhodiæ, quarum hic
 plasmata insuper vides, nullam apud Authores video memoriam fieri.
 Nimirum utramque tacuit Varro, cui alias Sibyllæ reliquæ omnes suam
 qualemcunque historiam debent : nemo etenim, nisi Varronis testimonio
 fultus, harum aliquam Vatum commemorat.

X.
 Baron.
 Apparatu
 Annal. n.
 XXV.

Postremum, quod de Sibyllis in quæstionem adducitur inter Authores,
 est perpetua earum Virginitas. Sed quis de statu illarum tuto pronunciet,
 quarum nec ætas, nec patria, neque parentes sciuntur? Qui omnes per-
 petuo mansisse Virgines volunt, nituntur D. Hieronymo, alicubi scriben-
 te : Sibyllarum insigne Virginitas est, & Virginitatis præmium divinationo.
 Quod si Æolico sermonis genere Sibylla Θεσβιδνα appellatur, recte Consilium

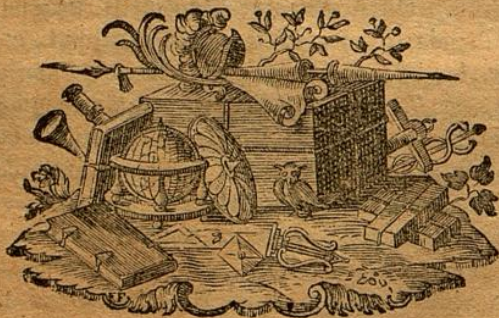
XI.
 S. Hieron.
 Lib. I.
 contra Jo-
 vinian.

S. Clem. Alexandr. Stromat. Lib. I. *DEI sola scribitur nosse Virginitas.* At huic sententiæ manifeste refragatur *Clemens Alexandrinus*, referens, *Sibyllæ Italicæ filium fuisse Evandrum*. Quin & ipsa *Sibylla Persica* in versibus supra allatis differte *Nurum* se *Noe Patriarchæ* professa est, i. e. uxorem cujusdam e filiis ejus. Alibi se insuper accusat ceu fœminam prostituti pudoris: atque idcirco misericordiam *DEI* implorat: Canit enim:

Mille mihi lecti, connubia nulla fuerunt,
Jureque jurando quovis perjura ligavi &c.

Evidens sane hoc argumentum est, aut eam, quæ hoc cecinit, *Sibillam* non fuisse, aut *Sibyllas* non omnes Virgines permanfisse. Sed emergamus tandem, lectissime *Publi*, e tam *Cimmeriis Sibyllarum* tenebris: ad Imperatorum vero certiores historiam, proxima in *Exercitatione* tractandam, nos accingamus. *PUBLIUS*. Tu vero impensas iterum a me recipere grates, venerande *Tulli*, & geminum, quem confeci, hunc *Indicem* relege.

Sin placeat tibi, non parum beatum me credam. Vale,
ac iterum vale.





INDEX PRIOR EORUM,

Quorum Numi in hac EXERCITATIONE I. Prævia pinguntur, & exponuntur.

NB.

Cum Imagines Numorum in Tabulas relatæ sint, exponantur in Dialogis, notandum fuit, ubi pictus sit Numus, ubi expositus. Dum itaque legis : *T. I. 1.* intellige, Numum illum depictum *Tabula prima, numero primo.* Cum scribitur : *D. I. 1. 2. 3.* noveris, Numum eum exponi *Dialogo primo, numeris marginalibus 1. 2. 3.* Paginam allegare nec integrum mihi fuit, neque tibi magnopere necessarium.

ACILII *Manii* Numus cum capite Salutis Deæ, & Dea Valetudine stante. Pingitur *T. III. 1.* exponitur *D. IX. 1. 2. 4. 5. 6.*

AGATHOCLIS *Syracusani Tyranni* Numus cum Capite Dianæ, & fulmine. Ping. *T. I. 4.* Expon. *D. II. 11. 12.*

ALEXANDRI *M. Macedonis* Numus cum capite suo, & Jove se-

dente. Ping. *T. I. 1.* Exp. *D. I. 4-8.*

ALLII *Caii* Numus cum capite Junonis *Lucinæ*, & *Diana* cervis investa. *T. III. 2.* *D. IX. 8 12.*

AMBRACIÆ *Urbis* Numus cum capite *Minois*, aut *Jovis*, ac *Minotauro.* *T. I. 10.* *D. IV. 8-12.*

ANTISTII. *Caii Veteris* Numus, cum capite *Augusti*, & *Ara Apolli.*

INDEX

- Apollinis Actii. T. III. 3. D. X. 1-5.
- ANTONII Marci** Triumviri Numus cum capite suo intra fertum ex hedera, & capite Cleopatrarum supra cistam inter serpentes. T. III. 4. D. X. 6. 7.
- ATHENARVM** Numus cum capite Palladis & Noctua. T. II. 6. D. VI. 2.
- ATTAITARVM** Numus cum capite virili imberbi ac laureato facri Populi & Æsculapio stante. T. VI. 10. D. XXI. 11.
- AVRELIJ Marci Antonini** Imp. Numus cum capite suo, & Lupa gemellos lactante sub lupercali. T. VI. 5. D. XX. 10.
- BRVTIORVM** Numus cum capite Jovis, & Brettone Herculis filio. T. II. 8. D. VI. 7. 8.
- BVCÆ Lucii** Numus cum capite Julii Cæsaris, & globo, caduceo, fascibus, securi. T. IV. 5. D. XV. 1. 2. 3.
- CARISII Titi** Numus cum capite Junonis Monetæ, incude, forcipe, malleo, & vitta Vulcani. T. III. 5. D. XI. 1. 2.
- Ejusdem. Numus alter cum capite Sibyllæ Phrygiæ, & Sphingis. T. III. 6. D. XI. 6. 7.
- CESTII Caii** Numus cum capite Africæ elephantino, ac sella curuli inter fasces. T. III. 8. D. XXII. 6. 7.
- CLOVII Caii** Numus cum capite Victoriæ, & Pallade Strativa Tropæum portante. T. III. 9. D. XIII. 1. 5.
- CORCYRÆORVM** Numus cum stella Bacchi, vasis, botro & hedera. T. II. 3. D. V. 10. 11.
- COSANORVM** Numus cum tribus viris proficiscentibus, & aquila, sceptro insistente, laurumque gestante. T. II. 9. D. VII. *fere per totum.*
- COTTÆ Lucii Caii** Numus cum capite Vulcani, & aquila, utrobique intra fertum laureum. T. III. 7. D. XII. 1-5.
- DELPHORVM** Numus cum juvene Delphino insidente, & capite Apollinis plectro, & lauriramo. T. II. 1. D. V. 1-7.
- DEMETRII Nicatoris** Seleucidarum Regis Numus cum capite suo, & aquila ad palmam stante. T. I. 5. D. III. 2-6.
- Ejusdem alter Numus cum capite suo, & Jove sedente. T. I. 6. D. III. 7.
- DVRRACHIORVM** Numus incusus cum vacca vitulum lactante. T. II. 7. D. VI. 3-6.
- HERENNII Marci** Numus cum capite pietatis, & imagine Æneæ Anchisen portantis. T. IV. 1. D. XIV. 2. 3. 4.
- HIERAPOLITANORVM** Numus cum capite sacri Senatus, & Felici-

INDEX.

- Felicitate stante. T. VI. 8. D. XXI. 4. 7.
- HIERONIS** I. Reg. Syracusani Numus cum capite suo, & eodem equite. T. I. 3. D. II. 9. 10.
- HOSTILII** *Lucii Saferæ* Numi duo: Prior cum capite Favoris Dei, & biga: Alter cum capite Palloris Deæ, & Diana Ephesia. T. IV. 2. & 3. D. XIV. 5. 6.
- LEUCADIORUM** cum Dea stante, penes quam cervus, telum, aquila, spica, & navis. T. II. 4. D. V. 12.
- LICINII** *Lucii Macri* Numus cum Vejove, & quadriga. T. IV. 6. D. XV. 4. 5.
- LIVINEII** *Lucii Reguli* Numus cum capite patris sui, sella curuli & fascibus. T. IV. 7. D. XV. 6. 7.
- LUCRETII** *Trionis* Numus cum capite Neptuni, & puero super Delphinum equitante. T. IV. 8. D. XV. 8. 9.
- LURII** *Publii Agrippæ* Numus cum capite Augusti, cui parvula Victoria laurum illigat, & literis S C. T. IV. 9. D. XV. 11. 12.
- LYSIMACHI** *Thraciæ R.* Numus cum capite suo cornuto, & Pallade sedente. T. I. 2. D. II. 2. 8.
- MÆCILII** *Marci* Numus cum capite Augusti, & S. C. T. IV. 10. D. XV. 11.
- MARCELLINI** *Lentuli* Numus cum Jove stante, ac Tricrure Siciliæ. T. III. 10. D. XIII. 10. 11.
- MARCI** *Caii Capitonis* Numus cum capite Junonis, & viro boves agente. T. V. 1. D. XVI. 5-8.
- MEMMII** *Caii* Numus cum capite Quirini, & Cerere serpentibus vesta. T. V. 2. D. XVI. 9-10.
- MINUCII** *Quinti* Numus cum capite Romæ, ac Castore & Polluce Equitibus. T. V. 4. D. XVII. 5. 8.
- MINUCHII** *Titi Augurini* Numus cum capite Romæ, columna & statua. T. V. 3. D. XVII. 1. 2. 3. 4.
- MITHRIDATIS** *Eupatoris*, Ponti Regis, Numus cum capite suo, & cerva pascente intra hederæ sertum. T. I. 7. D. III. 8. 9.
- MUSSIDII** *Lucii Longi* Numus cum capite Veneris Cloacinæ, & cancellis Comitiorum. T. V. 5. D. XVII. 9. 10.
- NUMUS** cum capite Minervæ, & titulo *Romanos*, ac capite Equi. T. II. 10. D. VII. 15. 16.
- NUMUS** cum Jano bifronte, & puppi navis. T. VI. 1. D. XX. 3.
- NUMUS** cum capite Romæ, & Victoria bigas agente. T. VI. 2. D. XX. 4.
- NUMUS** cum capite Romæ, vel Genii ejus, & Lupa gemellos lactante, T. VI. 3. D. XX. 6. 7. 8.
- NUMUS** cum capite Romæ, & Ficu Ruminali inter geminam aquilam. T. VI. 4. D. XX. 4.
- NUMUS** cum capite Romæ, eaque iterum sedente ad Ficum Ruminalem: pone Lupa & Picus geminus. T. VI. 6. D. XX. 11.
- PAGASEORUM** Numus cum nomine Urbis intra sertum ex
Bb hederæ,

INDEX.

- hedera, & cum capite quasi fœmineo Liberi patris. T. II. 2. D. V. 8. 9.
- PAPI** *Lucii* Numus cum capite caprino Junonis Sispitæ, ac gryphe. T. V. 6. D. XVIII. 1. 2. 3.
- PAPII** *Lucii Celsi* Numus cum capite Mercurii & lira. T. V. 7. D. XVIII. 7.
- PETRONII** *Publii Turpiliani* Numus cum capite Augusti, & Sirene stante. T. V. 8. D. XVIII. 8. 9.
- PHILADELPHIORUM** Numus cum capite muliebri, velato Populi, & Diana venatrice. T. VI. 9. D. XXI. 8. 9.
- SILANI** *Lucii* Numus cum capite Salutis Deæ, & victoria bigas agente. T. IV. 4. D. XIV. 9. 10.
- SVRDINI** *Lucii* Numus cum seroto laureo, in quo nomen Augusti, & cum literis S. C. T. V. 9. D. XX. 1. 7.
- SINNADÆ**, Urbis Phrygiæ, Numus cum capite Romæ turrato, & elogio Deæ, ac cum Iside stante. T. VI. 7. D. XXI. 1. 2. 3.
- THEMISTOCLIS** Numus cum capite ejus, & tropæo navali. T. I. 9. D. VI. 5.
- TIGRANIS**, Armeniæ Regis, Numus cum capite suo, & Armenia provinciam aliam calcante. T. I. 8. D. III. 10.
- VALERII** *Lucii Flacci* Numus cum capite victoriæ, & Marte stante. T. V. 10. D. XIX. 8. 9.



INDEX ALTER RERUM NOTABILIVM,

Quæ ad Numerum Cognitionem, Fabulam, Historiam, Mythologiam, Ethicam, Politicam referri queant.

Numerus Romanus Dialogum (si litera P. præponatur, unum e Proximalibus) Numerus Arabicus numerum Dialogi marginalem demonstrat.

A.

- A.* subinde notat Affem. VIII. 6.
A. A. A. F. F. quomodo legendum? VIII. 9.
A. P. F. quid sibi velit? VIII. 9.
Aecensus apud Quirites quid? VII. 14.
Acilia gens IX. 4. 5. 6.
Acrostolium, & *Acrotirium* quid? V. 12.
Ædilium origo & munera. XII. 8.
Ælia gens. IX. 9.
Æmilia gens. XV. 3.
Æneæ tributum. elogium *Patris Dei*, vel *Jovis Indigeris*. XIV. 3.
Æsculapio unde serpens addatur? IX. 2.
Ætas, Colchidis Rex, inhumanus & truculentus. V. 9.
Ætoli pugnabant uno pede nudi. XIX. 9.
- Africa* in Numis est capite elephantino. XII. 6.
Agathoclis Siracusani Regis tyrannis & interitus. II. 12.
Alexandri M. Notæ juvenus, & collum recline. I. 5. Ejus natiuitas credita. divina. 7. Elogium & mors. 8. Effigies ejus ab omnibus deportata. *ibid.* Videtur esse in Numo *Lysimachi*. II. 2.
Ambracia Epiri Urbs. IV. 12.
Andromedæ fabula. III. 6.
Antiochus radix peccati. III. 7.
Antiquis in rebus verosimilia pro veris accipienda. VII. 8.
Antiquitatis studia rite tractata cavillare, imprudentis hominis est. XVI. 17. Diabolo dolet industria hominis ad res antiquas pernoscendas incumbens: ideo tot excitat irrisores. 19. Antiquarum rerum peritia valet ad redarguen-

INDEX.

guendos impios, qui Evangelio non obediunt. 20. Ea, ad quam hodie mundus, & nobilis maxime juvenus adeo anhelat, utinam Viris Ecclesiasticis domi esset: ne haurienda foret, ubi non expedit. 21. Antiquitatis in cognitione sobria & casta non leve inest momentum ad Ecclesiam Catholicam cohonestandam, atque tutandam 22.

Antifolia gens. X. 5.

Antonia gens. X. 6.

M. Antonii Triumviratus, & factum. X. 7. 8. 9. 10. Bacchum induit. 12. Consulatus ejus triplex. 14.

Apollo Delphino vectus, Delphis nomen dedisse fertur, ipse dictus *Delphinus*. V. 2. Ejus Oraculum, Tripus, Templum Delphicum. 3. 4. 5. 6. Quomodo Pythonem occiderit? V. 4. a Leucadiis Templo, & annuo rei hominis Sacrificio cultus. V. 12.

Apollo Aelius ab Augusto cultus. X. 2. Ejus Lira & Ludi. 3. 4.

Apollinares Ludi unde orti, & quomodo acti? XX. 5.

Apum alæ, & favi olim fuere materia Templi Apollinei Delphici. V. 5.

Aquila cur Jovi tributa? I. 6. An in Numis comparuerit cum sceptro & lauro ante ævum Augusti? VII. 7. 9.

Aradus Insula Phœnicia. III. 5.

Archimedis historia. XIII. 14.

Argonautarum fabula. V. 9.

Arietis cornu in capitibus regum unde domo? II. 2.

Athenarum elogium. VI. 2.

Augustus Imperator laudatur. X. 1. Quibus Sibyllis sit usus? XI. 8.

Aurei Velleris fabula. V. 9.

B.

Bacchantium stultitia. X. 17.

Bacchus omnis sexus, & ætatis forma exhibebatur. V. 8. Unde ignifer dictus, & stella designatus? Per eum Sol intelligebatur. Aureis cornibus fictus est. Maculofarum pellium animalia ei immolata. V. 11. Ejus signum hederæ. X. 12.

Balarus idem ac exul. IX. 12.

Balæ cognomen unde? IX. 12.

Bigæ, aut *Quadrigæ* victoriæ signum. XIV. 7.

Boves in Numis coloniæ nota. XVI. 6.

Bruti Lucii Junii, primi Consulis, Numus, qui reges Roma expulerat, descriptus. VII. 11.

Bruttii qui, & quales? VI. 7. 8.

C.

Caduceus pacis index. XV. 2. Mercurio proprius. XVIII. 7.

Cæsar

INDEX.

- Cæsar* Julius quoties Dictator fuerit? XIII. 4.
- Callisthenis* Philosophi fatum. II. 5.
- Capra* abominabilis apud Quirites. XVIII. 2.
- Capita* sine nomine, præsertim mulierum, ægrum est dignoscere, nisi ex usu XI. 6. Capite suo Numum signare, florente Republica, nemini licuit. Julio Cæsari indultum. VIII. 8.
- Carisii* Titi Victoria relata de Asturibus. XI. 5.
- Carthago* unde dicta? IV. 4.
- Castoris & Pollucis* fabula. XVII. 6. 7. 8.
- Celes* quid? II. 9.
- Cereris* fabulæ & mythologiæ. XVI. II. Ejusdem Ludi. I5. 16.
- Cestia* gens. XII. 7.
- Ciceronis* occisi causa. X. 7.
- Cisphorus* Numus quid? X. 18.
- Claudia*, & *Cornelia* gens. XIII. IO. 12.
- Cleombrotus* immortalitatis causa experiendæ se ipsum interemit. IV. 12.
- Cleopatrx* amores impuri erga M. Antonium, & mors. X. 9. IO. II. elogium ei ab Amasio tributum. I5.
- Cloacæ* apud Quirites opus erant magnificentum, atque stupendum XVII. IO.
- Clovia* gens. XIII. 5.
- Codri* Reg. Atheniensis in patriam amor. VI. 2.
- Cognomina* unde petita? VIII. 16.
- Colchidis* Insulæ aureum Vellus¹ i. e. Auri opulentia. V. 9.
- Colonia* quid? & quomodo emitti solita? XVI. 6.
- Columna* firmitatis index. IX. 2.
- Comitorum* locus quis? XVII. 15.
- Concordia* Dea. IX. 1.
- Consulum* Romanorum origo & munerum, ac dignitas prope regia. XIX. IO. II. 12. 13. 14.
- Consulares* quinam? XIX. 14.
- Coreyræ* Urbis ac Insulæ historia, fortuna, & opes. V. II.
- Cornucopiæ* felicitatis ac ubertatis nota. XXI. 4.
- Corona* ex hedera Bacchum innuit. III. 9.
- Cosa* colonia Volturnensium. VII. 2. Soricibus ita vexata, ut coloniam solum vertere debuerint. 4.
- COS. COSS. ITER. III. IV. & COS. DES.* quomodo legendum, & quid velit? X. 14.
- Cottarum* familia. XII. 5.
- Crus* triplex, capiti humano junctum, Siciliæ typus. XIII. II.

INDEX.

Curator frumentorum quid? IX.
II.

CVR. C. FLAND. quomodo legendum? VIII. 9.

D.

D. Decius, aut *Decimus* legendum. XIV. 9.

Daphne in laurum mutata. V. 5.

Delphi unde dicti? V. 2. Delphicum Oraculum quomodo cœperit, creverit, perierit? 3. 4. 5. 6. Templi Delphici quantæ divitiæ? quæ fata? quoties, & quomodo aliter atque aliter structum? 5. 6. Ibidem virgines primum, postea anus divinabant. 3.

Delphin amat juvenes. Fingitur Apollinis vector, aut hic ejus formam induisse. Etiam Pytho serpens dictus Delphinus. V. 2. Hic piscis in Numis maris symbolum. XV. 9.

Delphus Neptuni filius. V. 2.

Demetrii multi: unde Numi eorum ambigui. III. 2. *Demetrius* II. seu *Selencus* dici voluit Deus invictus. III. 7.

Diadema seu fascia in capitibus regum. II. 2.

Diana a Macedonibus culta sub typo *Lunæ*. VI. 1. *Diana Lucifera* eadem cum *Junone Lucina*,

& a prægnantibus implorata. IX. 10. *Diana Ephesia* subinde Provinciam notat, ubi culta est. XIV. 8.

Dictatoris origo & munus. XIII. 3. 4.

Didonis Numus fectus rejicitur: ejus historia: nihil illi cum *Ænea*. IV. 4.

Dii cur semi-nudi? I. 6. Utriusque sexus forma reddebantur: quare? V. 8. Cur eorum imaginibus Numi tam sæpe signati? XIII. 6. Deorum capita denotant Templorum dedicationem, aut Ludos XV. 5. *Dii* marini. 9. Deæ nomen, Romæ tributum, videatur nomen blasphemix, de quo D. Joannes in Apocalypsi. XXI. 2.

Diogenes fastum Platonis calcans. XVII. 13.

Discendum, ut docere queas. XVI. 1. *Doctus* sudores suos non tam utilitate, quam honesta sciendi voluptate metitur, quam deinde aliis impendat. IX. 7.

Duumviri Quinquennales. XIV. 4.

Duumviri, *Decemviri*, *Quindecimviri*, custodes carminum Sibyllinorum. XXII. 4.

Dyrrachium Urbs. VI. 3. 5. 6.

E.

EI. pro *I.* in Numis. XVI. 13.

Elephantino capite induta Africa. XII. 6.

INDEX.

F.

Fabularum veterum utilitas, si ab-
jecto cortice nucleum quæras,
XVI. 17.

Familia differt a gente & stirpe.
VIII. 11.

Fosces quid? Unde ortæ? quibus
prælatæ? VII. 13. Sunt justitiæ
typus. XV. 2. In Numis sim-
plicem tantum per hastam subin-
de exprimuntur. 6.

Fasciæ regalis usus quando cœperit
apud Syracusanos? II. 10.

Fauni & *Satyri* veritatis occultæ, &
virtutis latentis, ignorantix item,
& simulatæ virtutis, sunt typus.
XI. 15. 16. 17.

Felicitas quomodo in Numis ex-
pressa? XXI. 4.

Ficus Ruminalis quid, & unde dicta?
XX. 9.

Flamen quid? X. 13.

Fulmen pluribus Diis commune.
II. 12.

G.

Galea quid innuat? XII. 7.

Gens quomodo differat a familia, &
stirpe. VIII. 11.

Globus Monarchiæ symbolum. XV.
2.

Græcæ Urbes quando latino, quan-
do græco sermone in Numis sint
usæ? VII. 21. Coloniae etiam
Romanæ græco utebantur idio-
mate. *Ib.* 10.

Gryphes quibus Diis tribuantur?
XVIII. 6. An vere dentur, an
porro mera sint fabula? 5.

H.

Hares ex *Affe*, ex *Semisse* &c. quid
sibi velit? VIII. 5.

Hammonis Jovis fabulæ. IV. 7.

Hasta pura quid? I. 6.

Herculis exuviæ leoninæ cujus vir-
tutis? VI. 1.

Herennia gens, XIV. 4.

Hierapoles Urbes variæ. XXI. 7.

Hiero I. Rex Syracusanus victoriis
Olympicis clarus. Primum im-
probus, deinde Poetarum con-
suetudine mitigatus. II. 9. 10.

Hippocratia seu consualia, festa Ne-
ptuni Hippii. VII. 16.

Hostilia Gens. XIV. 8.

Hostilii Tulli R. Romani anceps
pugna, & victoria de Vejentibus.
XIV. 5.

HS. nota Sestertii. VIII. 7.

I.

I. pro *E.* scriptum in Numis. XVI.
13.

INDEX.

- III VIR.* quomodo legendum. VIII.
 9. Item: *III VIR. R. P. C.* Et
IIII VIR. PR. FL. VIII. 9, 15.
- Janus* adorandus. IX. 1.
- Jasonis* fabula. V. 9.
- Imperator* pro supremo militum du-
 ce. X. 14.
- Indigetes* Dii quinam dicti? XIV.
 3.
- Inscriptio* & *Legenda* quomodo dif-
 ferant? XIX. 1.
- Ifis* Dea quæ? XXI. 3.
- Julia* gens. XIV. 4.
- Juno* *Lucina*. IX. 10. *Juno* *Mo-
 neta*. XI. 2. *Junoni* cur pavo
 addatur? XVI. 5. *Junonis* *Si-
 spitæ* idolum, fabula, sacra. XVIII.
 I. 2. 3.
- Jovis* *Vicilini* in templo arma spon-
 te concrepabant. VII. 3. *Jovis*
Feretrii nomen unde? XIII.
 13. *Jovis* *Indigetis* ratio. XIV,
 3.
- Jus* Romanum, & *Jus* Latii quid?
 XX. 10.
- L.**
- LLS.* nota *Sestertii*. VIII. 7.
- Larentia*, uxor adultera *Faustuli* pa-
 storis, vera nutrix *Romuli* &
Remi, per lupam intelligenda.
 XX. 7.
- Latinorum* origo de *Aboriginibus*
Græcis. VII. 15.
- Laurus* cur *Apollini* dilecta? Ex
Lauro fuit primum templum
Delphicum. V. 5. *Laurus* *Diis*
 imponitur, præcipue *medicis*.
 IX. 1. *Laureum* sertum *victoriæ*
 index. XI. 4.
- Leane* meritrix *Atheniensis*, *Ty-
 rannum* occidendo statuam pro-
 merito. XX. 7.
- Legenda* ab *inscriptio*ne differt.
 XIX, 1.
- Legem* si quis primus tulerit, ma-
 gnæ id gloriæ deputatum. XVIII.
 4.
- Lennie* mulieres omnes maritos &
 masculos occiderunt. V. 9.
- Leonino* cur capite reges *Macedo-
 niæ*; I. 4.
- Leucadia* *petra* IV. 6. *Lencadiæ*
peninsulæ situs: ejus in *Apollin-*
em religio. V. 12.
- Licina* gens. XV. 5.
- Licinii* *Macri* fatum. XV. 5.
- Lictores* quid & quæ eorum mune-
 ra? VII. 14.
- Lira* *Mercurio*, *cythara* *Apollini*
 convenit. XVIII. 7.
- Literæ* in *Numis* sæpe contractæ.
 IX. 3. *Numerales* aliquando de-
 notant *modulos* *diversos*. XV.
 9. XVI. 7.
- Lituus* *Augurum*. X. 13. *Militaris*.
 XIV. 6.

INDEX.

Livineii Lucii Reguli fatum. XV. 7.

Lucretia Gens. XV. 10. *Lucretiæ* castitas. 1b.

Ludorum apud Quirites varietas, & prodigalitas. XII. 8.

Lupæ Romulum & Remum lactantis fabula, & historia, ejusque simulacrum. X. 6. 7. 8. Eam in Numis excudere quibus uribus licuerit? 10.

Lupercal quid? X. 10.

Lyfmachus Thraciæ Rex Academicus curiosus. Ejus vulnus Alexander M. proprio diademate alligavit. Ejus fortitudo in leone subigendo. Frigidæ haustu regnum vendere coactus. Numi ejus quare tam communes? II. 5. 6. 7.

M.

M. legendum Marcus: Manius. IX. 3.

Macedoniæ primæ Numus cum capite Dianæ & clava Herculis. Macedonia Dianam sub Luna coluit: orta ab Herculis filiis: quomodo a Romanis divisa VI. I.

Manlia Gens. XIV. 10.

Manus junctæ Concordiæ typus. XV. 2.

Medea, Jafonis Uxor pessima. V. 9. 10.

Medicus primus Romæ Archagatus. IX. 6.

Memmia Gens. XVI. 10.

Metra in Numis non occurrunt. VII. 9.

Minervæ Galea, Spbinge, Faunis, & Satyris exornata, sapientiæ simul & ignorantiæ typus. XI. 14. 15. 16. 17. Ejus e solo Jovis cerebro natæ Mythologia. XII. 2.

Minotauri fabula & Mythologia. IV. 8. 9. 10. 11.

Minucia Gens. XVII. 2. Caii Minucii historia. 3.

Mithridates puer mille infidias evasit, Romanis infensissimus: bestias corporis custodiæ adhibuit. III. 8. 9.

Monetæ nomen unde? VIII. 6. Olim non tam Numi quam officinæ nomen. 9.

Monetarii erant Triumviri, Quartumviri. An etiam Protriumviri? VIII. 9. Eorum variæ in Numis notæ. IX. 11.

Mulierum Romanarum quæ, & quot nomina fuerint? VIII. 14.

N.

Nævia Gens. XIX. 7.

Navis ab Archimede per artem supra fluctus in altum elata: aliæ vitris causticis succensæ. XIII. 14.

INDEX.

Neapolis ortus. XVIII. 8.

Neocoræ Urbes quæ? XXI. 10.

Neptuno grati Delphini. Ejus ara intra templum Delphicum, ubi olim Oracula edidit. V. 4. Ejus Symbolum tridens. XV. 8.

Nero Cæsar in Appollinem Delphicum iniquissimus. V. 6.

Noctua Palladis comes: avis infau-
sta, subinde & fausta: ejus fa-
bula. Ab ea numi Atheniensium
noctuæ dicti. VI. 2.

Nomina, Prænomina, & Cognomi-
na seu Agnomina apud Quirites
probe discernenda. VIII. 13. No-
mina vel erant propria, vel com-
munia, vel adoptiva. 15.

Narbanorum familia. XII. 7.

Numariæ Rei scriptores celeberrimi
Tironibus non quadrant. P. III.
2.

Numarii studii Utilitas, Dignitas,
Jucunditas. P. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

Numi moneta Quiritum: ad glo-
riam propagandam aptissima. P.
II. 2. Argentei & aurei Romæ
quando signari cœperint? 4. An-
tiqui quinam censeantur? 4. Qui-
bus metallis constent? 5. Corin-
thiaci æris origo. 5. Numi inæ-
quales metallo, aut magnitudine,
permiscendi non forent: ficti ca-
vendi, rariores exquirendi, 5.
6. Alii magni, medii, parvi. 6.
Recens ficti, modo ad exem-

plum veterum, valent tamen in-
terim ad discendum. 7.

Numorum fictorum præcipui artifi-
ces Gauvinus, Bassianus, Laurent-
tius Parmefanus. IV. 1. Numi
ex toto conficti, quorum similes
re vera cusi sunt nunquam, con-
temptum merentur, non studium.
Quæ detrimenta rei Numariæ
afferent. I. Quomodo agnoscen-
di, exemplis perhibetur. 1. 2.

Numos præcessit Æs non signatum.
VIII. 3. Qui primi signarint,
adhuc incertum: Romæ tamen
id factum a Servio Tullo. XX.
2. VIII. 3. Numi Græci venu-
stissimi. P. II. 3. Quam arduo
olim labore cudi debuerint. XI.
3.

Numi Ærei discreti in Asses libra-
les, & minores, semisses, trien-
tes, quadrantes. VIII. 4. 5. Ho-
rum signa: A. S. 00. 000. 0000.
6. Argentei divisi in Denarios,
Quinarios, Sestertios: horum
omnium valor, & notæ. 6.

Numus incusus. VI. 3. Paduanus.
IV. 6. Serratus. XVI. 3. Subæ-
ratus. XIV. 1. Ratitus. XX. 3.
Restitutus. II. 10. Victoriatus,
Bigatus, & Quadrigatus. XX. 4.
Omnino ficti sine prototypo. IV.
2. 3. 4. 6. 7.

Numos, qui diversorum nomina re-
ferunt, diversas ad gentes collo-
care licet. XV. 3. Numorum
typi

INDEX.

typi quoque utiliter colliguntur. Ill. 1. Numi bracteati unde, & grossi? XVI. 4.

Numum apud Eruditos non tam commendat metalli fulgor, quam forma. II. 1. Numorum vestigatio quem hominem requirat? I. 1. In iis minutissima quæque exploranda, cum nihil sit otiosum. I. Numi sigilla memoriæ. II. 13.

Numorum rite vestigandorum difficultas, & variæ variorum de iis sententiæ absterere neminem debent. VII. 8. Quomodo investigandi? 16. Roma gloriam suam Numis maxime per orbem circumtulit. VIII. 2.

Numorum lepidæ descriptiones e Poetis: quantum eos barbari demirati sint. XI. 3. Eorum rite vestigatorum major, quam librorum evolutorum jucunditas. XIII. 1. Numorum vestigatio non in quisquilliis hæret, ut cavillantur ejus mastiges: sed hominem utilem sibi, utilem aliis reddit. XIII. 9. Numos obsoletos vestigare, arduæ sed proficuæ industriæ est. XVI. 2.

O.

Olympiæ, Matris Alexandri M. forum, dum eum utero gestaret. I. 7.

Olympicorum ludorum celebritas. II. 9.

Opima spolia quid? XIII. 13.

P.

Pagasis Urbi nomen unde? V. 8. Argona vis ibi fabricata. 9.

Pallas cur caput Medusæ ferat in umbone? dicta est Urbium Præses. II. 4. VI. 2.

Pallor Dea. XIV. 5.

Papaver ubertatis, vel auræ salubris nota. XXI. 4.

Papia Lex peregrinos urbe prohibuit. XVIII. 4.

Parthenope Sirenum princeps Neapoli culta. XVIII. 8.

Patera quare in manibus Deorum? X. 2.

Patriciorum & plebeiorum discretio apud Quirites. VIII. 12.

Pavor Deus ridiculus Romanorum. XIV. 5.

Pecora erant patrimonium & peculium veterum. VIII. 3.

Pecunia, & peculium, unde dicta, & quomodo differant? VIII. 3.

Persarum Reges unde se participes siderum, fratres Solis & Lunæ jactarent? III. 9.

Philadelphus Urbs Lydiæ, nunc Carasiæ in Natolia, acerrime a Turcis expugnata, & quo terrore injecto. XXI. 9.

Philemonis, Comici Ethnici, Christiana præcepta. XI. 16.

INDEX.

Phryxi & *Helles* fabula. V. 9.
Picus avis Romulo & Remo infantibus partum præbuit. XX. 11.
Pietatis nomine quid acceperint veteres? XIV. 2. *Pietas* dictus L. Antoninus. *Ib.*
Plauti jocus in *superbum*. XVII. 12.
Poeta quid? VI. 5.
Populus cum in *Numis* legitur, non semper accipi debet Romanus. XXI. 3. Is etiam *sacer* dictus. II.
PR. quomodo legendum? XII. 7.
Præfectus Urbis quid nominis & rei? XIII. 7. 8.
Prænomina unde ducta? sæpe peculiariter electa, aliquoties damnata. VIII. 14. Simpliciter litera notantur. IX. 3.
Prætorum origo, dignitas, munera. XII. 9. 10.
Priami, Trojanorum Regis, Numus fictionis redarguitur. Ejus factum. IV. 3.
Primus si quis quidpiam fecerit, id multum prædicabant *Quirites*. XVI. 13.
Profanum lectio non reddit, sed finis. XVI. 19.
Protriumvir, *Proconsul* quid? XVI. 8.
Provincia per fœminas designantur. VII. 9.
P. SIS. quomodo legendum? XX. 3.
Pytho serpens etiam dictus *Delphinus*. V. 2. Ante *Apollinem* Delphis dedit divina responsa. Ejus occisi corio cortina vestita: Mythologicè quid denotaverit *Pytho*? 4.

Q.

Q. Subinde nota *Quinarii* VIII. 7.

R.

Ratione arbitra utendum iis, qui recte discere volunt, resque rebus conferendæ proprio conatu: non semper ab ore magistri pendendum. IV. 3. 4.
Regum Romanorum expellendorum occasio. XV. 10.
Religio veterum, in *Numis* prodita, sæpe simulata. III. 7.
Ritus multi Christiani, rejecta superstitione, petiti videntur a ritibus *Ethnicorum*. XVI. 17.
Romæ potentia. VIII. 1. Cur armata in *Numis*? XVII. 1. Quare primos *Numos* *Victoria* signari? XX. 4. Eadem tam superba ac potens, & Deam se dici, & ut Deam coli se passa est. XXI. 2.
Romuli mors, & consecratio: ubi dictus est *Quirinus* XVI. 9. 10.

S.

S. notat semissem. VIII. 6.
S. C. legitur *Senatus Consulto*: circa cujus sensum multiplex variorum opinio. VIII. 10.
Salmasius Vir doctissimus, sed *Criticus* acerbus. XVII. 14.
Salus Dea, alias *Hygeia*. IX. 1.
Sapientia *Virgo* est, simul & *Leo*. XI. 14. 15.
Sappho Poëtria *Lesbia*, *Musa* decima: ejus fata. IV. 6.

Scri-

INDEX.

- Scribendi* varia apud veteres ratio, in arborum foliis, corticibus, plumbo, tela lineâ, & cera. XXII. 5.
- Scriptores* veteres præ novis diligentius volvendi. III. II. Intellegi nequeunt sine Antiquitatis cognitione: monstratur exemplis. XII. II.
- Securis* Sacerdotii index. XV. 2.
- Sella* curulis describitur. XII. 6.
- Serpens* Diis Medicis quare jungatur? IX. 2. Serpentes gemini notant Asiam majorem & minorem, cujus erant Genii. X. 16. Cum cista conjuncti, Orgia denotant, seu Bacchi solennia. 17.
- Senatus Romanus Sacer* dictus: ejus Gravitas & Auctoritas summa, a qua salus provinciarum pendeat: quare melioribus ab Imp. servata est semper, & promotâ? XX. 4. 5. 6. Senatus urbium aliarum *Sacri* etiam dicti. 17.
- Sibyllarum* fabulam & historiam extricare nemo valet, aut numerum earum certum statuere. Carmina, quæ hodie Sibyllina dicimus, earum esse non possunt. Quomodo Romam venerint? Nomen earum unde? Fabula Æneæ ad Sibyllam accedentis. Earum carmina quomodo, & a quibus custodita? conflagrarunt cum Capitolio, & quo pacta restituta? Argumentum eorum, & contra modernorum. Sibyllæ X. ordine enarrantur. An omnes fuerint perpetuæ virgines? XXII. *per totum.*
- Sibylla* Phrygia. XI. 7.
- Sicilia* unde dicta? VII. 15. Tricruere denotatur. XIII. II. Ejus descriptio, & fertilitas. II. 13.
- Sidonii* cedrorum cædendarum peritissimi. VII. 7.
- Silani* Lucii fatum. XIV. 9.
- Sirenium* fabula, historia, mythologia. XVIII. 9. 10. II.
- Sistrum* Isis quid innuerit? XXI. 3.
- Sphinx* cujus formæ? ea usus est Augustus in Sigillo. XI. 8. Quid innuat? 9. Subinde venit Sibyllæ nomine. 10. An detur? Ejus historia, fabula, mythologia. II. 12. &c.
- Spica*, & falx messoria typi fertilitatis. XIII. 13. Spica Ædilitii muneris index. XIX. 9.
- Spolia* hostium maximi habita: sed sola *Opima* Jovi *Feretrio*, a ferendo dicto, imposta. XIII. 13.
- Spurius* Melius tyrannidem Romæ infeliciter affectans. XVII. 3.
- Stelle* duæ aut Castorem & Pollucem, aut Romulum & Remum designant. XX. 8.
- Stirps* quomodo differat e gente, & familia? VIII. II.
- Synnada* vel Synas, Urbs Græca, unde dicta? XXI. 3.
- Syracusarum* Obsidio acerrima. XIII. 14.
- Syria* duplex, Maritima & Mediterranea, an per viros designetur in Numo Cofanorum? VII. 7.

INDEX.

T.

- Tellus* cum Neptuno quondam Delphis Oracula reddebat. V. 4.
Themis cum Apolline divina Delphis responsa edidisse fertur. V. 4.
Themistoclis Historia. IV. 5.
Tigranis potentia & fatum. III. 10.
Tyrannus quis dicendus? I. 4.
Torquati Cognomen unde? Torques in sertum aptatus Manliæ gentis decus. XIV. 10.
TR. P. legendum Tribunitia Potestate. Hæc qualis fuerit, quomodo creverit, quæ ejus munera? XIX. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.
Tripus Delphica quid? V. 3. An eadem cum cortina Apollinis. 4.
Triumviratus Romæ fatalis, quem M. Antonius, Lepidus, & Octavius gessere, historia, & Reipublicæ Romanæ Agon compendio scribuntur. X. 7. 8. 9. 10. 11.
Tropæum signum est nuper relatæ victoriæ. XIII. 5.
Tube, & Litui militaris disparitas. XIV. 6.
Turrès in capite gestant Provinciæ. III. 10.

Tutulus quid? X. 13.

V.

- V.* nota Quinariii. VIII. 7.
Valetudo Dea IX. 5.
Vejovis quis? XV. 4. 5.
Venus Cloacina unde dicta? XVII. 9. 11.
Ver sacrum quid fuerit? V. 12.
Victoria Dea unde? ab Arcadibus culta, jussu Minervæ. VII. 16.
 Cur alata in numis? II. 4.
Vocis unius literæ non facile disjiciendæ, nec pro initialibus plurimum vocum habendæ, si unam rite construant. VII. 9. 12.
Urbium Græcarum, Matres aliæ seu Metropoles, aliæ Filiæ fuerunt: utrarumque erga alterutram leges. VI. 4.
Vulcanus quadruplex. XII. 1. Vulcani Lemnii fabulæ. 2. 3. 4. Ejus ex sola Junone, sine patre, progeniti Mythologia. *Ib.* Nota illius pileus, & forceps. XI. 4.

X.

X. nota denarii. VIII. 7.





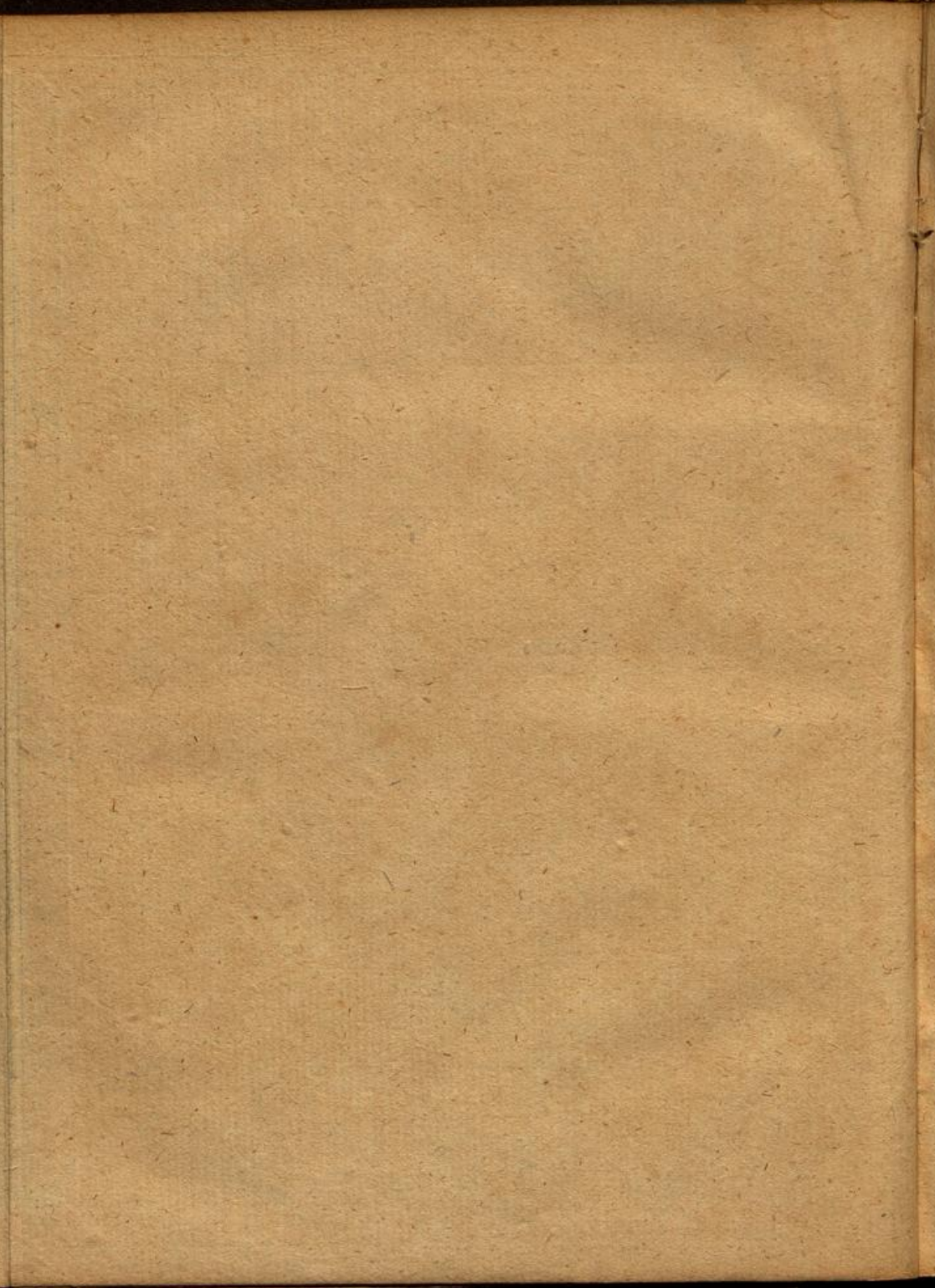
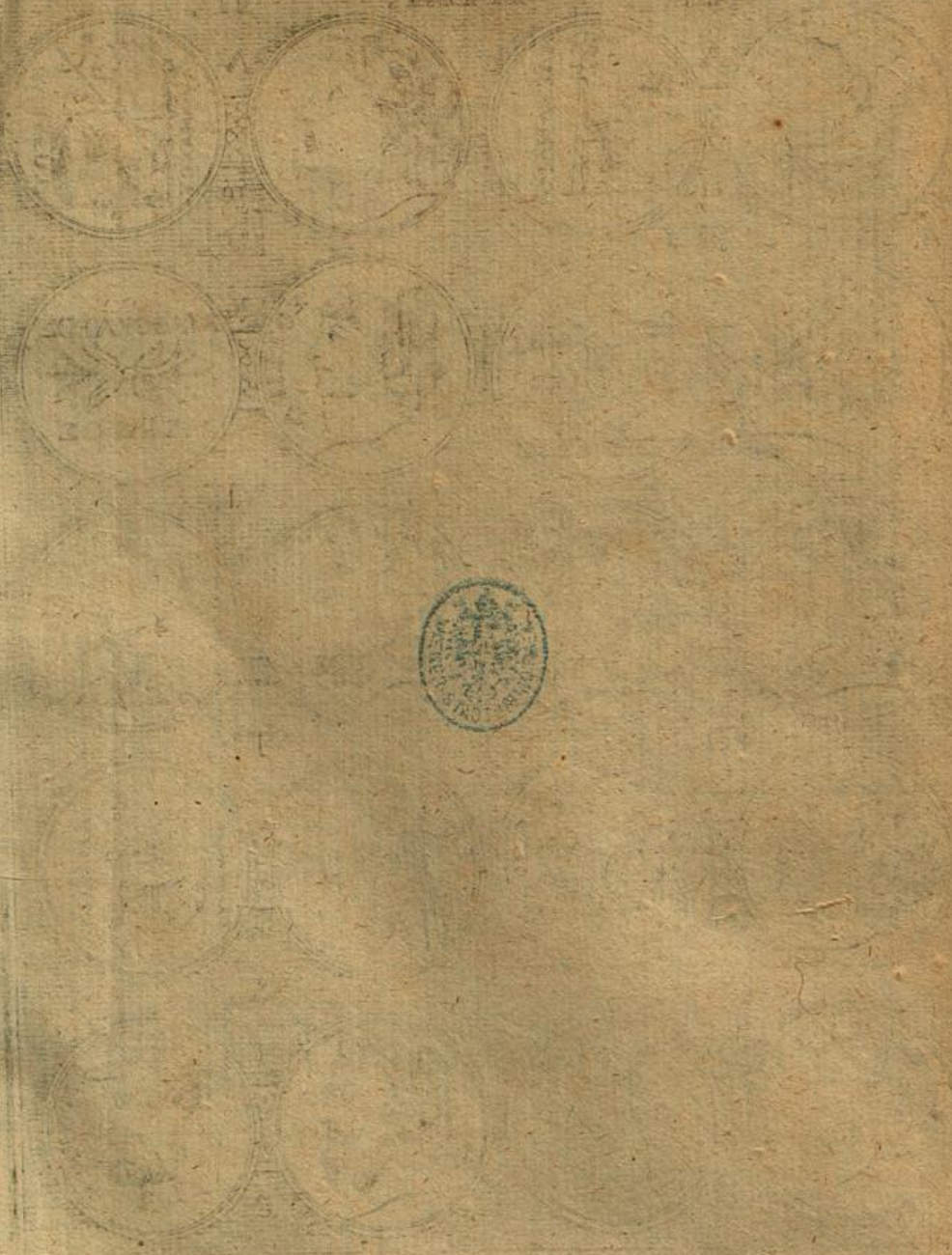
1861

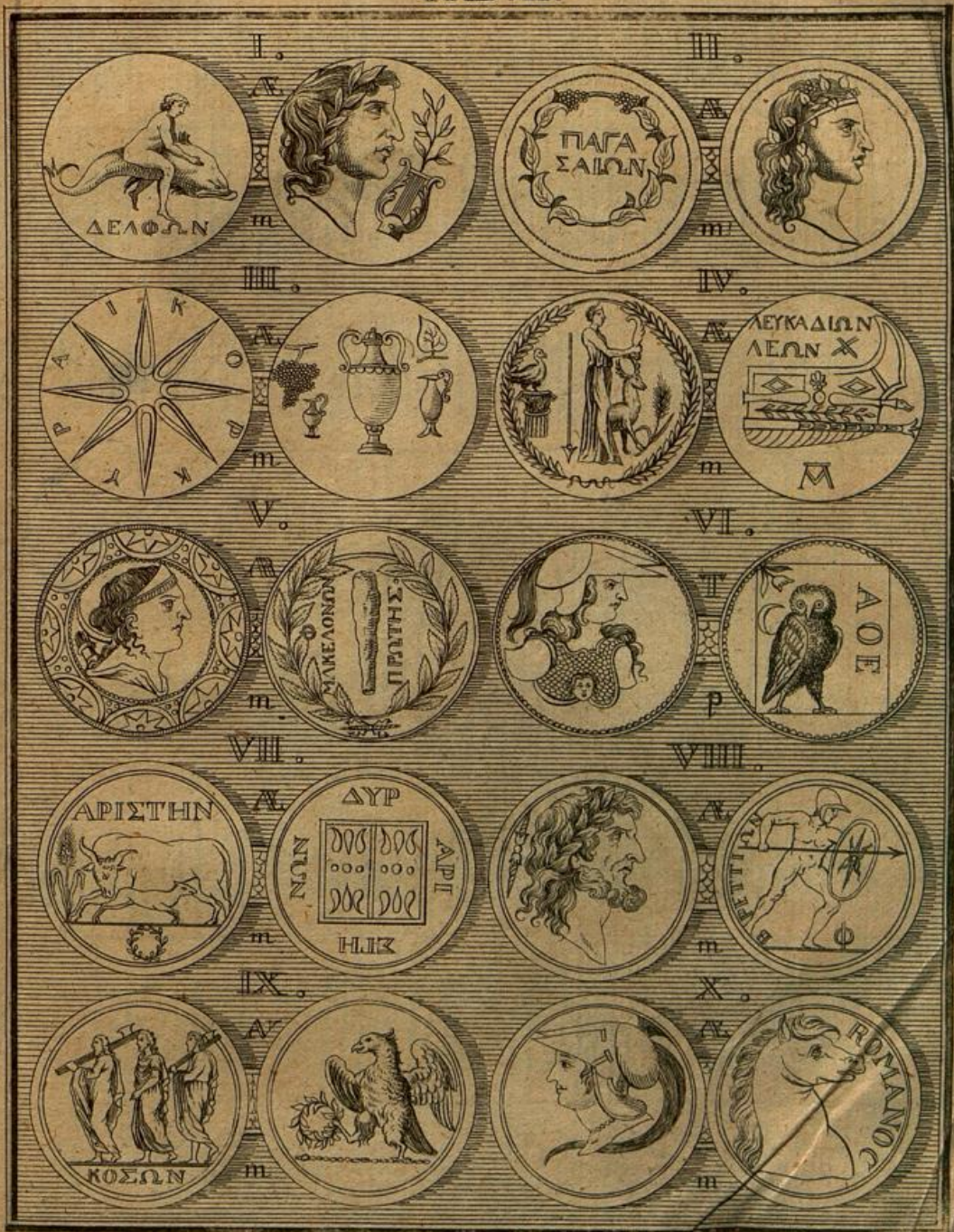


ΤΑΒ. I.

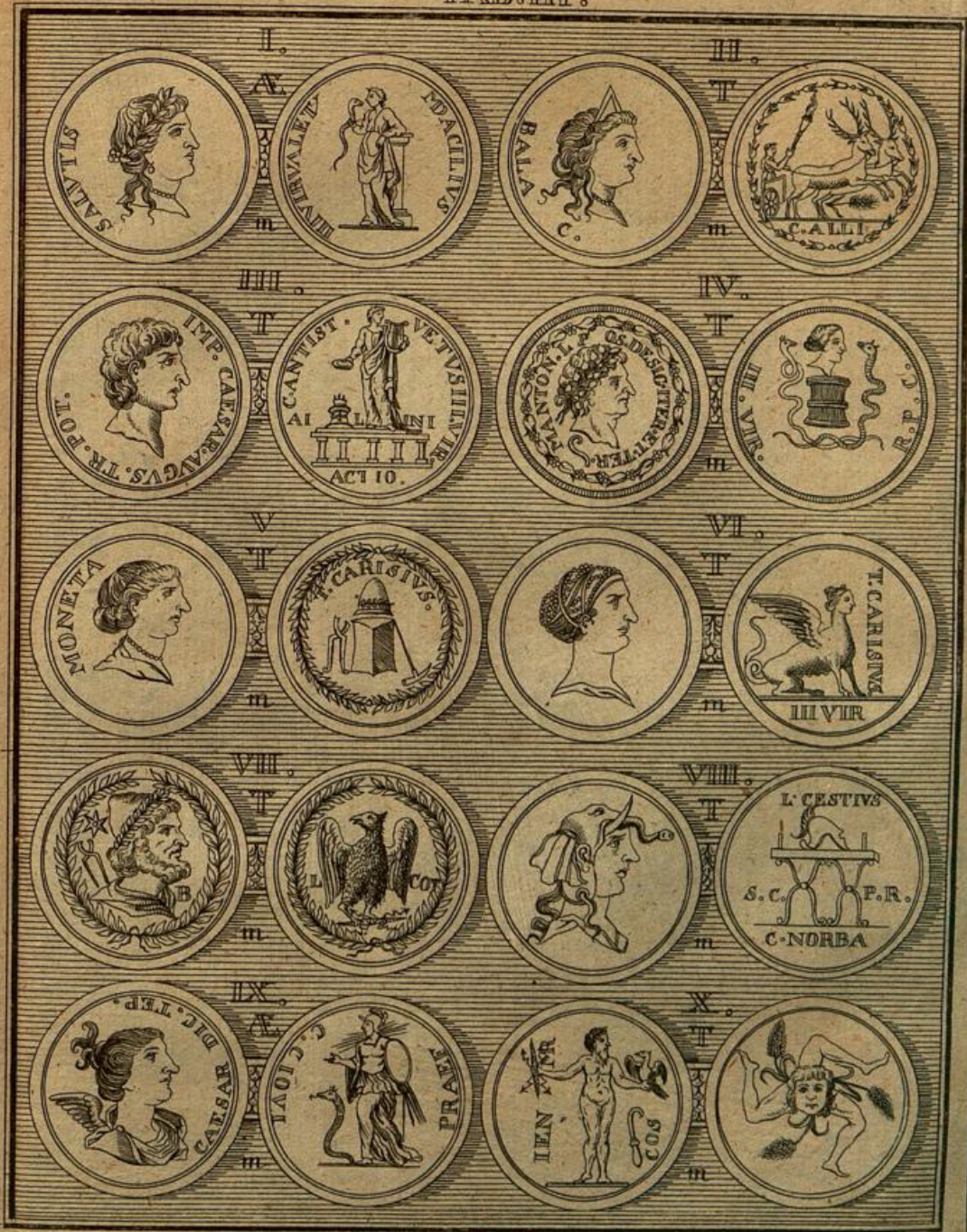


1774

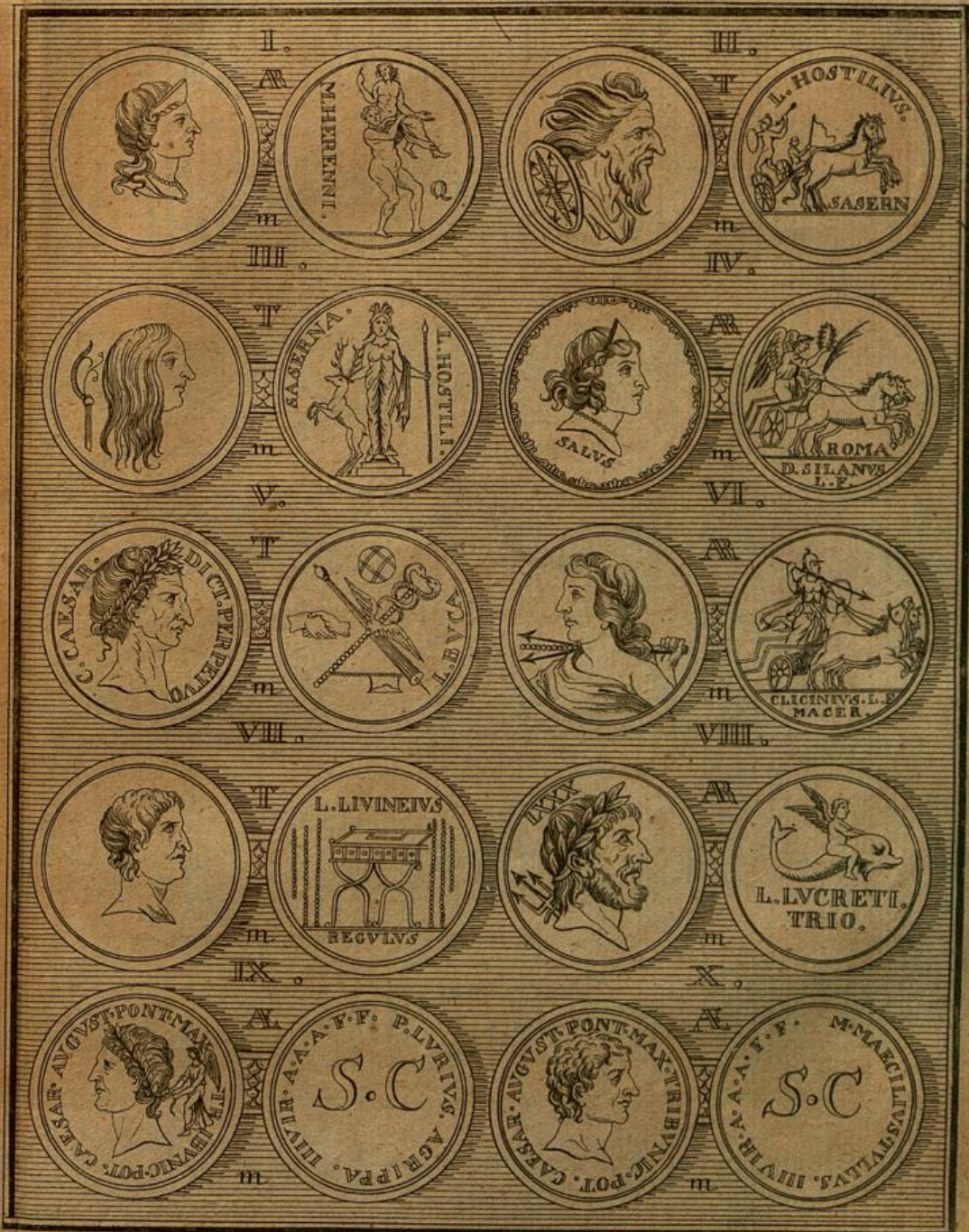




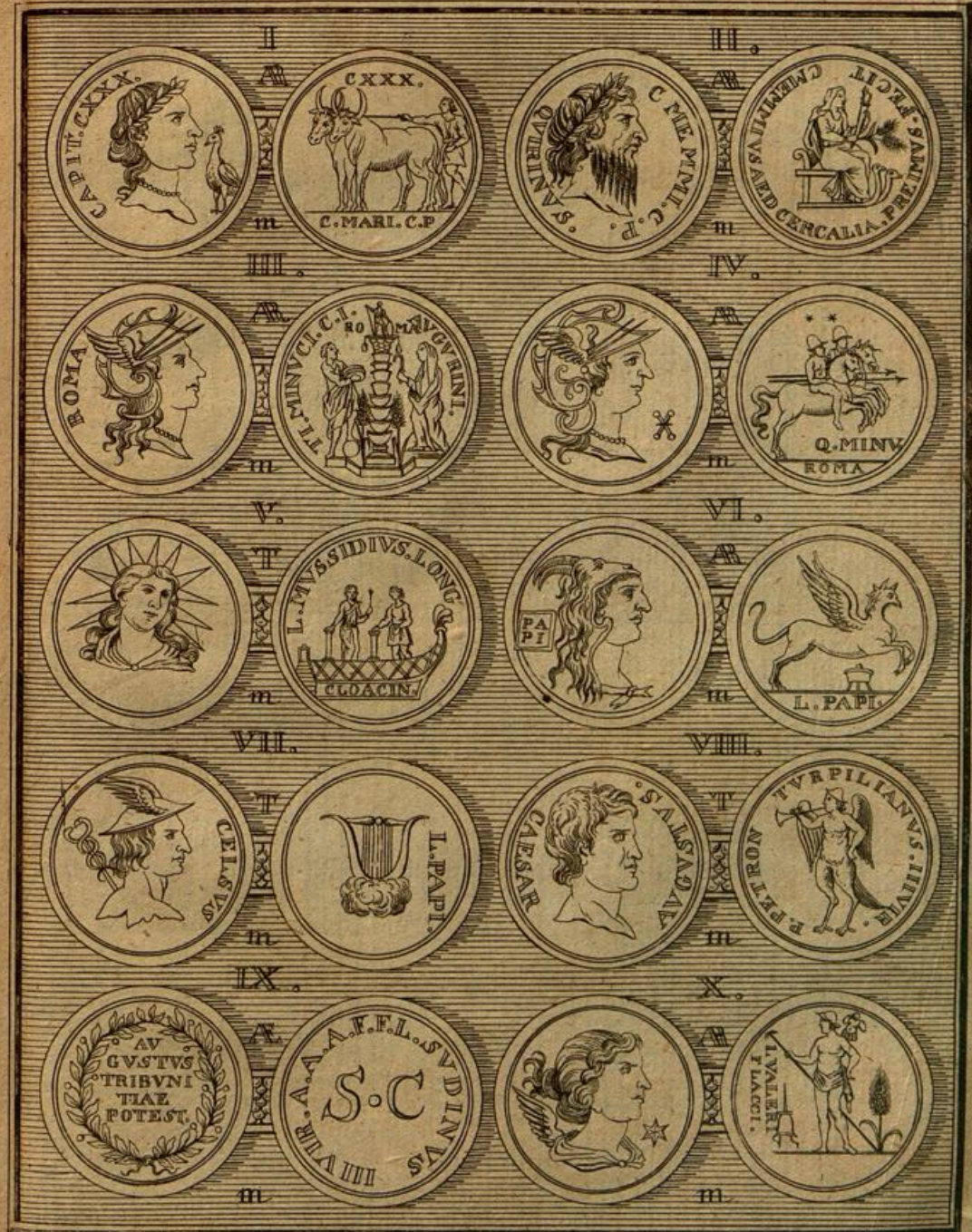












174



